

EXISTENCE

ANARCHISTICKÁ REVUE

2•26

ANARCHISTICKÁ REVUE EXISTENCE

Existence je anarchistický časopis, jenž vychází od roku 1998. Vydává ho Anarchistická federace (AF), a to zpravidla dvakrát do roka. *Existence* má za cíl přinášet informace o dění v rámci domácího antiautoritářského hnutí, zprostředkovávat teoretické texty, ale i praktickou inspiraci. Každé číslo je z části věnováno nějakému tématu, na které se snažíme nahlédnout z anarchistické perspektivy. Časopis je určen zejména do řad antiautoritářského hnutí, ale rádi bychom oslovili*y či něčím zaujali*y i ty, které*í s anarchistickými myšlenkami přišli*y do styku jen okrajově. Od roku 2026 vydáváme *Existenci* pouze v elektronické verzi. Pokud by došlo k vytištění, pak bude za cenu pokrytí nákladů k dostání na níže uvedených distribučních místech.

2 / 2026

(v pořadí 63. číslo)

Uzávěrka: 31. srpna 2026

DISTRIBUČNÍ MÍSTA

Kde můžete *Existenci* (popř. další publikace Nakladatelství AF) přímo pořídit či objednat:

Kamenné obchody:

- Trhlina (Jaromírova 9, Praha-Nusle; trhlina.org),
 - Autonomní centrum 254 (Argentinská 18, Praha-Holešovice; ac254.org),
 - Rekomando (Trojanova 9, Praha 2; rekomando.eu),
 - Antikvariát Černý pes (Sedláčkova 20, Plzeň),
 - Tři ocásci (kpt. Jaroše 18, Brno; triocasci.cz),
- On-line distribuce:
- <https://www.roleta2.cz/eshop>.

AFED@AFED.CZ

WWW.AFED.CZ

NAKLADATELSTVI.AFED.CZ

OBSAH

Aktivity hnutí

4 • Blokáda Pochodu pro život / Kopaná proti rasismu / Komunitní Pride

Téma

10 • Nový fašismus

12 • W. Price: Jsou Spojené státy fašistické?

16 • P. Gelderloos: USA: Fašistické útoky proti pedagogům a menšinám

21 • J. Busby: Novináři uvěznění ICE odhalují hrůzy vězení

25 • T. Kováč: Trhlina v Trumpově moci

27 • S. Navarro F: Tažení Spojených států proti antifašismu

30 • T. Antonelli: Past „terorismu“

32 • Narkofašismus u moci

33 • Vítězi ve Francii fašismus?

50 • Cirkus kolem sudetoněmeckého sjezdu v Brně

51 • C. Milstein: Každodenní antifašismus

58 • Mimo bojiště kulturních válek

64 • Anarchismus proti fašismu

Válka

70 • W. E Jones: Gramatika impéria

72 • Izraelská akademická sféra „na povel“

74 • Antijob: Válečná ekonomika

a pracující třída v Rusku

79 • Toxický pacifismus

85 • Zakázaná paměť

Teorie

87 • W. E Jones: Budeme svobodní, až se naše pracoviště promění v hřiště

89 • W. E Jones: Všechno je třídní boj

92 • M. Killjoy: Odmítnout stroje, co nám lžou

94 • R. Kinna: Moc v anarchismu

Antibolševismus

96 • D. S. Piñeiro: Stalinismus je marxistický výmysl k záchraně Lenina a Trockého

101 • W. E Jones: Lenin jako „pravicová úchylnka“

Dostupné bydlení

104 • Pokud padne Bedřiška, padne naděje na lidský přístup k bydlení v celém Česku

Historie hnutí

110 • ACF: Španělská revoluce: 90 let poté

112 • F. Dalessandro: Zapomenutá anarchistická komuna v Mandžusku

114 • Osobnosti hnutí

118 • Anarchistická federace

119 • Recenze

Podzimní číslo *Existence* roku 2026 vychází opět jen v elektronické podobě a je víceméně přehledem toho nejzajímavějšího, co se objevilo od vydání předchozího čísla na webu Anarchistické federace. Nejvíce tematických textů se točilo kolem fašistických hrozeb ve světě, zejména v USA. Rozhodli jsme se tedy soustředit tyto texty pod hlavní téma podzimního čísla.

Vedle úvodního textu, který se obrací za naší dřívější publicistikou zabývající se otázkou fašizace společnosti tvoří téma zejména překladové články a jeden dlouhý rozhovor.

Anarchistický publicista Wayne Price připívá k debatě o fašizaci USA za Trumpovy vlády. Vzestup trumpismu je podle něj příznakem mezinárodní krize kapitalistického systému, a ač nejde mluvit přímo o fašismu, některé jeho aspekty můžeme zcela zřetelně pozorovat. Další známý anarchist a Peter Gelderloos jeden z těchto aspektů rozebírá do hloubky, a to fašistické útoky proti pedagogům a menšinám. Jeremy Busby se pak věnuje hrůzám novodobých koncentračních táborů pod zprávou ICE, kde byli uvězněni i někteří rasovým standardům neodpovídající novináři, kteří pak referovali o svých zážitcích. Jistý rozpor v táboře ultrapravice ve Spojených státech však vzniká v otázce antisemitismu. Část se této tradice drží, jiní naopak vehementně podporují Stát Izrael, jehož politika apartheidu a takřka neskrývané genocidy vůči původnímu palestinskému obyvatelstvu je pro fašisty nadmíru podnětný. Na tyto tenze upozorňuje článek o ultrakonzervativním think tanku Heritage Foundation, jenž inspiroval mnohá Trumpova rozhodnutí. Co fašistům historicky vadilo asi ze všeho nejvíce, a jinak tomu není ani dnes, je bezesporu antifašismus. Nejenže je v USA svým způsobem postaven mimo zákon, tamní ministr zahraničí Marco Rubio se snaží tlačit na další státy, aby následovaly tento příklad a antifašismus kriminalizovaly. Více o tom z perspektivy mexického autora s ohledem na dění v Latinské Americe. A o tom, jak se

boj proti terorismu stává taktikou pro upevnování autoritářských pozic uvnitř státu, píše Tiziano Antonelli v článku pro italské anarchistické noviny *Umanità Nova*.

Ale podíváme se i mimo USA. Kolektiv Semillas v článku „Narkofašismus u moci“ píše o upevňujícím se autoritářském režimu v Kostarice, který je napojen na místní drogové kartely. V návaznosti na knihu *Proč ve Francii sílí fašismus: Oð Macrona po Le Pen* se její autor Ugo Palheta sešel s Robem Gramsem, aby společně ve velmi obsáhlém rozhovoru probrali sociální podmínky fašismu ve Francii, roli neoliberalismu při vzestupu krajní pravice a co s tím dělat. Čistě epizodicky zavítáme také do Brna, abychom se zamysleli nad souvislostmi cirkusu kolem sudetoněmeckého sjezdu a podhoubím starého „dobrého“ českého fašounství.

Ač jsou realita a vyhlídky mnohdy neveselé, je tu také naděje s tím něco udělat. Antifašismus žije a je bezesporu potřeba dávat mu co největší antiautoritářskou podobu a nezapomínat, že jde jen o reakci. Ruku v ruce s ní by měl jít i boj za lepší svět, a to – jak je to jen možné – už tady a teď. V tomto směru přinášíme 14 různých postřehů a příkladů praxe každodenního antifašismu, které po světě posbírala Cindy Milstein. Dále pak chceme obohatit zdejší debatu na téma anarchistického boje proti fašismu přiblížením diskusního příspěvku od britské strategické platformy *The Eclipse*.

V podzimním čísle pak nechybí hned několik zajímavých textů z oblasti anarchistické teorie a historie a několik článků na téma války, kde se podíváme, jak impéria zneužívají jazyk, na toxický pacifismus, ruskou válečnou ekonomiku či propojení izraelské armády s univerzitami. Všele doporučujeme původní rozhovor s Evou Lehotskou „Pokud padne Bedřicha, padne naděje na lidský přístup k bydlení v celém Česku“. Nechybí ani pár reportů z aktivit hnutí a recenze na zajímavé knihy a jeden film.

Přejeme inspirativní čtení.

BLOKÁDA POCHODU PRO ŽIVOT

AF-Praha

Reportáž z letošní blokády klerofašistického Pochodu pro život.

Rok se s rokem sešel a Prahou se už po třiačtyřicáté (!!) chystal projít Pochod pro život. Tuto akci, stejně jako jejího organizátora, Hnutí pro život (dále jen HPŽ), dle mého názoru není třeba představovat. A tak se i letos, 11. dubna v 11.00 účastnictvo pochodu sešlo v katedrále sv. Víta na Pražském hradě, odkud pak vyrazili do ulic Prahy.

Letos však Pochod musel lehce upravit taktiku. Místo standardní jedné trasy z minulých let bylo letos nahlášeno přes 60 tras a shromáždění. Na webu HPŽ je toto rozhodnutí odůvodněno využitím plného potenciálu Pochodu. Každému, kdo si zvládne dát dvě a dvě dohromady, ovšem dojde, že pravým důvodem tohoto uspořádání je fakt, že loni zůstal celý Pochod zablokovaný v Kaprově ulici. Neprošel. Musím uznat, že ze strany pořadatelstva Pochodu se jedná o velmi jednoduchou a (teoreticky) účinnou taktiku. Rozdrobení průvodu do menších skupin totiž výrazně komplikovalo jeho blokování, a zvyšovalo šanci, že se na Václavské náměstí, kde průvod končí a kde se koná doprovodný program, dostane alespoň část pochoduujících.

Ve stejný čas, ve který se příznivectvo klerofašismu, upírání reprodukční svobody a celkově potlačování práv žen a kvír lidí setkávalo v katedrále, začínala na náměstí Republiky demonstrace, svolaná kolektivem Praha je feministická, která měla cíle poněkud ušlechtilějšího rázu. Letos nesla oproti předchozím letům karnevalový nádech, účastnictvo bylo vyzváno, ať si přinese masky, což spousta lidí splnila. Demonstraci tak uváděla feministická a antifašistická Barbie, tradiční žena s duhovou vlajkou na tričku či Zorro, ochránce reprodukčních práv, k vidění ale byl například i kostým Radima Ucháče

nebo služebnice z románu Margaret Atwood. Kromě masek demonstrace samozřejmě zahrnovala také proslovy feministických a lid-skoprávních organizací, spolků a kolektivů. Zazněly projevy mj. Amnesty International, Unie porodních asistentek či Mater Nostra. Zpěvem pak demonstraci doprovodil Prague Revolutionary Choir. Během projevů byly účastnictvu (jehož letos opravdu hodně, a to z řad snad všech věkových skupin) rozdány křídly pro výzdobu ulic během a po demo, a letáčky s informacemi, co dál po oficiálním ukončení akce. Atmosféra davu byla skvělá, přes skandování nebylo pomalu slyšet vlastního slova a často v něm zanikly i části proslovů. Celá demonstrace trvala zhruba hodinu.

Po oficiálním ukončení akce se některé účastnictvo vydalo domů, většina z nás se však chystala v několika skupinách na pomyslný zlatý hřeb programu – zabránění průchodu klerofašistům, jejichž Pochod (nebo snad Pochody) si mezitím maširoval dolů od Pražského hradu směrem do ulic Prahy. Po několika desítkách minut, jejichž náplň by se dala v podstatě popsat jako procházka centrem (samozřejmě za doprovodu našeho skandování a pohledů zmatených turistů), došlo před budovou Rudolfiny k prvnímu setkání nás a účastníků pochodu, konkrétně skupiny asi pěti poněkud rozpačité vypadajících řádových sester s transparentem, na němž se skvělo jakési protipotratové heslo. Jak je v předchozích řádcích již zmíněno, Pochod byl rozdělen na menší skupinky, ve snaze alespoň částečně zabránit blokádě. Co nikdo z nás nečekal, bylo, že skupinky byly často velice malé a nekoordinované. Několik z nich se skládalo pouze z žen s kočárky a malými dětmi, které byly často silně dezo-

rientované. Připomínám, že se jednalo o skupinky, které rozdělilo to samé organizátorstvo, jež svoje účastnictvo i širší veřejnost neustále straší (podle nich) obrovským rizikem fyzického násilí ze strany blokujících. V tomto kontextu je tak uspořádání skupinek poněkud zarážející. Při prvním setkání s již zmíněnou skupinkou se tak nikdo z nás nezmožil na jakoukoliv akci (kromě skandování), protože se nám nechťelo věřit, že skupinky jsou až tak malé a že už se opravdu za sestrami nevyhnojí nikdo další.

Náš finger (název akční skupiny, pozn.) ještě chvíli prodléval před Rudolfínem, než se vydal jinam do centra, opět na stejná místa, kudy měla vést jedna z mnoha tras Pochodu. Cesta samozřejmě probíhala pod bedlivým dohledem bezpečnostních složek a zvědavých turistů. Občas došlo ke chvílkovému zastavení, ať už vlivem dopravy či plánování, kterou ulicí se vydat dál, které si spoluúčastnictvo akce krátilo psaním hesel a kreslením obrázků již zmíněnými křídami. Ulice Prahy tak zaplnila hesla jako „My body, my choice“, „Praha je feministická“, „Fuck HPŽ“ či zkratkami typu 161 či 1312. Zdobit ulice křídami byl nápad převzatý od organizátorstva Pochodu pro život, jež nabádá účastnictvo, primárně z řad dětí, aby na chodníky pomoci kříd a šablon psalo hesla a malovalo logo Pochodu. Troufnu si ovšem tvrdit, že v našem provedení byla tato akce mnohem úspěšnější. Zatímco za námi zůstávaly popsané celé ulice, při svojí procházce po akci jsem napočítala v centru přesně čtyři díla účastnictva Pochodu.

Pomalů, ale jistě se náš finger dostával blíž a blíž k Václavskému náměstí, kam směřovaly kroky všech skupinek Pochodu, jelikož se zde konal doprovodný program. Do této chvíle nedošlo v mém fingeru k žádné větší konfrontaci, ať už s policií či Pochodem, což se ovšem nedá říct o jiných fingerech, kde účastnictvo Pochodu projevilo snahu posypat blokádu solí. Dalším incidentem, o kterém vím jen z doslechu, bylo zadržení jedné z účastnic blokády policií, poté co omylem drcla jednoho z těžkooděnců do hlavy banne-rem. Tento čin byl vyhodnocen jako pokus o napadení policejní osoby. V neposlední řadě taky došlo k fyzickému napadení účastnictva blokády ze strany zastupitele hl. m. Prahy Jana Wolfa (KDU-ČSL), jenž se Pocho-

du také účastnil a očividně se rozhodl vzít věc tzv. do vlastních rukou. Naštěstí nedošlo k vážnějšímu zranění.

K výraznějšímu „střetu“ Pochodu s blokádou došlo právě v ulici Na Příkopech. Malé skupinky se zde začaly spojovat do větší, a ta se chystala k příchodu na Václavské náměstí. Náš finger byl ale natolik početný, že se dokázal rozprostřít po celé šířce ulice, a několik desítek minut bránit průchodu skupiny. Někteří iniciativní jedinci z řad Pochodu se rozhodli předstírat, že jsou turisté, a pokusit se projít, což bylo z jejich strany sice mazané, ale jaksi jim nedošlo, že průměrný turista po Praze opravdu nechodí v tričku HPŽ a s protipratovým transparentem. Průchod jim byl nakonec v důsledku dlouhé snahy početných těžkooděnců, kteří je doprovázeli, umožněn, avšak už jen díky tomu Pochod působil spíše jako přehlídka Policie ČR v doprovodu pár desítek klerofašistů (opravdu nepřeháním, z vnějšího pozorování to vypadalo, jako by na jednoho zástupce či zástupkyni bezpečnostních složek měl připadat jeden člověk z Pochodu). Rozhodující zásah ještě stihl Pochodu ušetřit nedaleko rostoucí strom, do jehož větví se zachytil oblouk z balonků, jež s sebou průvod nesl až z Pražského hradu. Oblouk se následně rozpadl a uletěl, což vyvolalo nelibé reakce u členstva průvodu, avšak bohužel ani tento incident pro něj nebyl dostatečným znamením nejtít dál. Policie následně ulici zastoupila, s úmyslem nás na Václavské nepustit. Finger tedy využil blízké pasáže a dostal se na Václavské náměstí bočními ulicemi. Postupně se k nám připojovalo členstvo z ostatních fingerů. Ani jim se nepodařilo Pochod zcela zablokovat. Ještě nám však zbývala jedna příležitost – co nejvíc narušit doprovodný program, který zrovna začínal.

Blokáda tedy utvořila dav za plotem akce. Nemám k dispozici oficiální čísla, ale pouhým okem bylo zřejmé, že početně nad klerofašistickým mítinkem výrazně převažujeme, což považuju za úspěch. Skandováním se nám podařilo narušit probíhající proslovy. Došlo však mimo jiné k překvapivě klidným diskusím mezi účastníky obou stran, tedy až do chvíle, než jakýsi pán s dítětem v ruce začal na osoby za barikádou křičet, že jsou vrazi. Spontánně se taky utvořila jakási ulička hanby, kterou nově přichodí skupinky Po-

chodu musely projít, mezitím co na ně blokáda skandovala. Snad účastnictvo Pochodu využilo tuto krátkou procházku jako prostor k možné sebereflexi. Postupem času vypadalo jejich shromáždění čím dál víc otráveně, jelikož nebyl slyšet vůbec žádný projev, řečnictvo začínalo být velmi rozpačité, některé rodiny se začaly vydávat domů. I když se průvod nepodařilo letos zablokovat, podařilo se jim zázitek co nejvíc otrávit.

Vše ovšem nebylo růžové. Už před akcí bylo možné zaznamenat tendence neonacistického hnutí na internetu, které rozdmýčával hlavně známý neonacista, rádoby influencer a udavač Filip Vávra. Ten na svých sociálních sítích rozhlašoval, že udělá všechno pro to, aby Pochod nerušeně prošel. V době našeho narušování programu si samozřejmě v klidu hověl pod policejní ochranou za plotem a fotil si selfíčka. To se bohužel nedá říct o jeho kamarádech, kteří se mezitím infiltrovali mezi nás, a jeden z nich odpálil v davu dýmovnici. Naštěstí se tento incident obešel bez zranění kohokoliv z přítomných. Ke konci shromáždění ještě došlo k údajnému střetu někoho z blokády s partou neonácků. Podle informací, jež mám v tuto chvíli k dispozici, se naštěstí také nikdo vážněji nezranil.

Nechci zde na závěr vytvářet jakýsi zbytečný optimismus. Pochod pro život prošel. V malých skupinkách a chaoticky, ale prošel. Na závěr se mezi nás dostali náckové. Ti samí, kteří se chystali vydat i na blížící se pochod 1. května a následující AFA fest. Kterí se očividně nebojí házet dýmovnice do davu. Vím, že neustálé řeči o narůstající fašizaci

společnosti jsou už ohrané. Události ze soboty ale jasněji než cokoliv dokazují, že nejsou plané. Jsem mladší ročník, historky o divokých devadesátkách a pouličních bitkách znám jen z vyprávění starších soudruhů. Ještě před dvěma lety by mě vůbec nenapadlo, že by se něco podobného vůbec stalo. Ale stalo. Náckové se pomalu začínají přesouvat z Twitteru a Instagramu ven, do ulic. A nám nezbývá nic jiného, než se přesunout za nimi. A zase je hezky poslat zpátky, kam patří, ideálně navždy. Proto kohokoliv, kdo dočetl až sem, snažně prosím – jděte ven. Přijďte 1. 5. do antifašistického průvodu a na AFA fest. Organizujte se, chodte na demonstrace, účastněte se přímých akcí, pomáhejte lidem okolo sebe. Dělejte všechno, co je ve vašich silách, čím dřív se nácků, fašistů a jim podobných zbavíme, tím dřív budeme mít klid, a místo blokády HPŽ budeme moct zajít třeba na pivo.

Abych nekončila takto pochmurně, dovolím si vypíchnout, co se za mě letos povedlo. Už jen to, že Pochod byl nucen kvůli nám změnit svoje uspořádání a rozdrobit se, dokazuje, že blokády a odpor k něčemu byl. Na naší straně byly fingery dobře zorganizované, malé skupinky se ale prostě blokují hůř. Pokud se však HPŽ rozhodne dělat pochod i příští rok, máme dost času na to přijít s vlastní vylepšenou taktikou. Narušení závěrečného programu vnímám za mě taky jako úspěch, proběhlo nenásilně, ale účinně. A vůbec největší úspěch je z mého pohledu počet účastnictva demonstrace a blokády, který byl opravdu velký. Svědčí totiž o tom, že Praha je a navždy bude feministická.

KOPANÁ PROTI RASISMU

AF-Ostrava

Report z dvouhenního hudebního festivalu, jehož součástí byl i fotbal proti rasismu.

V dnešní době, kdy je fašismus a krajní pravice na vzestupu a rasismus nachází nejen v českých, ale i světových končinách stále více živné půdy, je nesmírně důležité aktivně vystupovat proti všem formám útlaku všemi možnými dostupnými prostředky a způsoby. Že Ostrava není plná nenávisti, o tom dal vědět dvouhenní hudební festival, který se odehrával ve vyloučené lokalitě v Ostravě ve dnech 24. a 25. července a jehož součástí byla i kopaná proti rasismu a kreativní dílny.

První den se nesl ve znamení příprav. Sjeli se lidé ze všech koutů ČR, ale dorazily i osoby ze zahraničí, především z Polska, a také katovická buňka FNB, která na akci druhý den vydávala jídlo. Dorazilo se na místo, rozdělily se úkoly, navozil se materiál a dřevěná prkna a práce mohla začít. Na místě asistovaly zvědavé děti, které nabízely pomocné ruce. Z toho důvodu se pohotově vytvořil nový post, jehož náplní bylo dohlížet na pracovní náčiní, aby zůstalo po ruce a ne někde náhodně odložené, což by zpomalovalo proces příprav. Jako první bylo nejdůležitější postavit branky. Ty byly zhotovené z dřevěných prken, které se musely nařezat ruční pilkou a následně k sobě přivrtat. První z nich byla postavena celkem rychle. U druhé to bylo problematičtější, jelikož docházel potřebný materiál a muselo se dost improvizovat, přičemž děti mezitím dokázaly rozdělanou branku několikrát zbořit, takže se musela stavět od úplného začátku. Druhým úkolem byla výstavba pódia, která nezabrala příliš času – přitlouklo se k sobě několik prken a palet pomocí hřebíků –, a když bylo pódium hotové, začalo se zvучit. Jiní lidé mezitím postavili party stan, přinesli lavičky a stolky a připravili „bar“, kde se zdarma vydávala čistá voda do kelímků. Jako odpadkové koše

posloužily klasické pytle, které se přilepily ke spadaným větším zabodnutým do země.

Večer započal hudební program, který byl za ty dva dny velmi pestrý – od popu po hardcore punk. Jako první vystoupil a na kytaru zahrál Samčo, brat dážďoviek a své vystoupení začal písní mňauleluja. Během vystoupení zazněly i další jeho známé a sociálně kritické písničky, jako je například Ježíš nie je všetko nebo milion forintov. Poté následovala elektronická hudba audiovizuální performerské skupiny I Love 69 Popgejů, která publikum živelně roztančila, včetně dětí.

Druhý den probíhalo fotbalové klání. Na místě se tvořily týmy složené z pěti osob a bylo jich hned několik. Týmy smíšené, etnicky promíchané, čistě ženské i čistě mužské. Jeden tým tvořený místními dětmi a mladistvými neutřil ani jedinou porážku, a tak začal zvyšovat sázky. Nejdříve chtěl hrát o peníze, ale nakonec se s některými týmy domluvil o tzv. „prdel“, tedy o to, že vítězové a vítězky budou moci střilet fotbalovým míčem do hýždí poražených. Bylo vidět, že jak tým složený z místních dětí a mladistvých, tak i vyzyvatelské týmy do hry vložily maximum, přesto ovšem tým místních vyhrál, a tak měl možnost několikrát protivníkům a protivnicím „nakopat prdel“. Vedle toho bylo možné využít i kreativní dílny, kde si děti mohly kreslit na papír, případně jim někdo na ruce nakreslit „tetování“. Večer pokračoval hudební program, jmenovitě open micem a například hardcore skupinou Kellner.

Vypadá to, že místní děti si to pořádně užily a nasmály se. Kéž by i v budoucnu vznikalo více takových prostorů, kde se světy – které se jinak nemají možnost setkat – navzájem proplétají a vznikají tak světy nové a rozšířené.

KOMUNITNÍ PRIDE

Kritické ohlédnutí za mainstreamovou podobou akce Prague Pride a korporátní praxí pinkwashingu, která je s ní spojená. Kdo to vidí podobně, mohl i letos podpořit alternativní AltPrajď.

Když se řekne Pride, vybaví se nejspíš většině české populace podobný obrázek. Dlouhý průvod, krácející v parném letním dni Prahou, pod pražícím sluncem a záplavou nejrozličnějších barevných vlajek. Letenská pláň plná stánků s všelijakým občerstvením i propagačními předměty malých, středních, ale často i nadnárodních firem, loga spousty z nich stylizovaná do oné, dnes již ikonické, duhové vlajky. Pódium, na němž se střídají všelijaké proslovy, umělectvo od drag queens až po zpěváky a zpěvačky. Davy lidí z nejrůznějších koutů ČR, které přijely do Prahy jen proto, aby tohohle spektaklu mohly být součástí. Současná podoba mainstreamového Pridu má mnoho příznivců, každý rok jsou ale slyšet i hlasy spousty odpůrců. My, kolektiv queer lidí, jsme jedním z nich. Ale proč?

Protože první Pride byla vzpoura. Za počátky moderního hnutí bojujícího za queer práva se dají považovat tzv. Stonewall riots, série spontánních vzpour a povstání, jež se odehrála v roce 1969. Historie queer hnutí však nezačíná tam, ale už mnohem dříve, v tajných barech a prostorech, jež budovaly queer komunity samy pro sebe. Součástí těchto komunit bylo celé spektrum lidí – od trans lidí přes lidi, kteří nebyli heterosexuální orientace, po drag queens atd. Spousta těchto lidí byla ze sociálně slabých vrstev, řadili se mezi rasové menšiny, bezdomovce či sexuální pracovníctvo. Tito lidé svoje práva nedostali v duhové tašce s logem nějaké korporace, ale museli si je vybojovat.

Od dob Stonewallu uběhla řada let a situace queer lidí se v mnoha zemích výrazně změnila k lepšímu. Nebyla to však jediná změna, která proběhla. Postupem času se totiž Pride proměnil z radikální oslavy queer komunity a protestu upozorňujícího na to, že

ač spoustu práv už máme, dobojováno ještě není, v jakési duhové, kýčovitě pozlátko. Když tak během Pride weeku vyjdete do ulic, setkáte se s komerčním produktem, který se vám ze všech sil snaží propagovat co nejvíce různých korporátů. A to jen za cenu 200 Kč, tedy cenu vstupu do Pride village, která pro mladé lidi či lidi ze slabších sociálních vrstev činí festival, který by měl být pro každého, obtížně přístupným.

Když už mluvíme o sponzorech, je vhodné si připomenout některé firmy, jež konkrétně Prague Pride sponzorují. V letošním seznamu sponzorských bloků v průvodu mimo jiné zaujmou jména jako Amazon, Primark, Siemens či Nestlé. Amazon a Primark přitom dlouhodobě čelí kritice za nehumánní pracovní podmínky svých zaměstnanců, přičemž Primark prokazatelně v minulosti využíval a nejspíš stále využívá dětskou práci. Siemens dlouhodobě spolupracuje s izraelskou vládou na budování infrastruktury v okupovaných oblastech a přímo i nepřímo tak napomáhá genocidě palestinského lidu. Nestlé svoji predátorskou kampaní na prodej kojené výživy v rozvojových zemích způsobilo smrt až 1,5 milionu kojenců, ve své výrobě prokazatelně využívá dětskou a otrockou práci. Podle Ukrajinské národní agentury pro prevenci korupce se Nestlé také finančně podílí na ruské invazi na Ukrajinu. A to v neposlední řadě je tu negativní vliv zmíněných firem na životní prostředí. Podle odhadů z roku 2024 je Nestlé odpovědné za 3 % světového znečištění plasty a masivně se podílí na deforestaci. Primark svojí výrobou levných, nekvalitních oděvů přispívá ke vzniku tisíců tun textilního odpadu ročně a produkuje významné množství emisí oxidu uhličitého.

Loga těchto firem však každý rok září nad Pražským Pridem, kterému nejen tyto korporace přispívají sponzorskými dary. Jedná se o promyšlenou marketingovou taktiku, pro kterou se vžil anglický výraz pinkwashing. Ve zkratce se jedná o situaci, kdy kontroverzní korporace překrývá své nemorální praktiky podporou či sponzoringem nějaké menšiny, jejíž podpora je ve společnosti brána pozitivně, aby si v očích veřejnosti vylepšila image a odvedla pozornost od svých ostatních aktivit. Ve většině případů se pak jedná právě o podporu velkých queer hnutí. Jakožto kolektiv odmítáme být součástí těchto praktik, nechceme být použiti jako zástěrka pro utrpení milionů lidí, nechceme být zredukováni na duhovou vlajku na polyestrovém tričku, které v nevyhovujících podmínkách šilo za mizernou mzdu dítě. A proto jsme se rozhodli dělat si vlastní Pride, od queer lidí pro queer lidi.

První ročník našeho AltPrajdu se uskutečnil v roce 2024. V tu dobu jsme byli parta kamarádů, mnoho z nás nemělo valné zkušenosti s organizací větších ani menších akcí. Měli jsme ale jasnou představu, co chceme udělat – komunitní akci bez reklam, korporací a pozlátka, kam se mohou lidé přijít seznámit a najít svoji komunitu. Chtěli jsme dát prostor malým queer hudebníkům, umělcům a tvůrcům. Chtěli jsme se propojit s podobně smýšlejícími kolektivy. Chtěli jsme si odpočinout od neustálého tlaku, který je na nás vyvíjen, ale zároveň se edukovat a připomínat si, že queer hnutí má být politicky aktivní, přístupné a intersekcionální. Chtěli jsme také upozornit na problémy, kterým moderní queer hnutí čelí a kterým v budoucnu čelit může. Manželstvím pro všechny homofobie magicky nezmizí. Upozorňujeme na problémy a diskriminaci, kterým v ČR i ve světě stále čelí například transgender lidé, queer členstvo rasových menšin nebo zkrátka lidé, kteří nějakým způsobem nezapadají do společenských konvencí a škatulek, což jsou témata, která Prague Pride dost často přehlíží.

V letošním roce proběhl již třetí ročník AltPrajdu, a trouláme si říct, že náš původní záměr se nám daří plnit. AltPrajd nadále organizujeme jako parta kamarádstva, ale každý rok lákáme více a více lidí. Hlavními body programu bývá každoroční výstava malých

queer umělců, after party po Prague Pride pochodu, kde vystupuje lokální hudebnictvo, a rukodělný trh malých queer tvůrců, kde se dá sehnat vše od oblečení po šperky a dekorace. Kromě těchto akcí míváme na programu také karaoke, různé přednášky, vyráběcí workshopy, komunitní piknik, drag shows i mnoho dalšího. Akce provozujeme převážně ve sprátených prostorech, které většinou nechtějí (skoro) žádný nájem. Na většinu akcí je vstup zdarma či za dobrovolný příspěvek, abychom skutečně zajistili, že AltPrajd je co nejprístupnější. Snažíme se také dávat najevo, že akce jsou přístupné všem, kdo k nim přistupují bez nenávisti a s respektem. Troufnu si říct, že se nám to daří, prvních akcí se účastnily jednotky lidí, letos často máme problém s tím, že počet účastnictva převyšuje kapacity prostoru. Zájem lidí nás velmi těší, a doufáme, že se bude zvyšovat. Zároveň však dokládá rostoucí nespokojenost queer lidí s mainstreamovým Pridem.

Pride pochod samotný je pro nás ale stále důležitý. Spousta z nás si svoji queer identitu uvědomila, když jsme byli pubertáci, často osamocení a vyděšení. Spousta z nás se bála reakcí okolí, báli jsme se toho, že jsme na celém světě sami. Pride pochody nám ukázaly opak – že se najdou lidé, kteří jsou jako my a že queer identita není něco, co bychom měli před světem schovávat. I proto se přes naši kritiku Pride pochodu pravidelně účastníme. Ukazujeme tak světu a sobě navzájem, že tady jsme a nebojme se. Zároveň chodíme dělat to, k čemu podle nás má Pride sloužit – protestovat. Ať už proti podobě Prague Pride, korporátním sponzorům, queerfobii či přístupu vládních stran k lidem. Chodíme vyjadřovat solidaritu těm, kteří jsou kvůli své identitě zastrašováni, utlačováni či zabíjeni. Solidarita byla, je a bude to nejdůležitější, co jako komunita máme. (-PAK-)

TÉMA EXISTENCE: NOVÝ FAŠISMUS

Svět se ocitl v situaci, kdy se prolamují dřívější tabu a nemožné se stává možným tváří v tvář po válce vyřčenému „Nikdy více“ – tedy morálnímu odmítnutí fašismu a jeho projevům, jako je rasismus, či dokonce genocida. Autoritářství a ultrapravice se dostávají všude možné ke slovu, a čím dál více i moci. Čelíme novému fašismu?

Fašizace společnosti není nic, co bychom s překvapením objevili společně s výsledkem posledních voleb do Poslanecké sněmovny, kdy se vlády ujala koalice tří stran. Babišovo „hnutí“ ANO, politická divize jeho podnikatelského impéria, se usadila v platformě fašizujících stran ve frakci Patrioti pro Evropu společně s ultrapravicovými partajemi jako španělský VOX, francouzské Národní sdružení, Fidesz či třeba Svobodná strana Rakouska. Babišovi pak sekunduje nepokrytý rasistická SPD politického podnikatele s nenávistí Okamury a klausovská politická úderka Motoristé sobě, která reprezentuje většínu repertoáru moderního fašismu.

Otázkou nového fašismu jsme se nezačali zabývat ani teprve s ostrým nástupem Trumpa po jeho druhém zvolení prezidentem USA, kdy ihned omilostnil všechny fašistické aktivisty, kteří se účastnili útoku na Kapitol 6. ledna 2021 a byli kvůli tomu stíháni nebo již odsouzeni. Následně úderné oddíly ICE podle rasového klíče zintenzivnily únosy lidí, které prohlásily za migranty, zřídily pro ně tábory s naprosto neodpovídajícími a nedůstojnými podmínkami, nebo je začaly deportovat či odesílat do vězeňských táborů v zahraničí a zbavovat se tak odpovědnosti za jejich osud. A při tom ještě stihnou zabít své odpůrce. Pod útokem americké administrativy se ocitla četná média, úřady, univerzity, vědecká zařízení a mnozí z nějakého důvodu nepohodlní jednotlivci. Antifašismus byl postaven na roveň terorismu.

Pokud se podíváme na další velmoci, je to ještě horší. Rusko pod nadvládou Putina utahuje nadále šrouby represe. Ač se prohlašuje za denacifikátora Ukrajiny, antifašistické hnutí neúnavně pronásleduje. Stejně jako každou další opozici. Vlastenecká indoktrinace ruku v ruce s vynucenou i dobrovolnou poslušností, stejně jako inspirace u myslitelů ruského fašismu Iljina či Dugina nenechávají nikoho na pochybách. Ruský režim je proto označován coby rašismus (ruský fašismus), jehož svastikou se stalo Z, které se objevilo na okupačních tancích v roce 2022. No a o Číně se asi dvakrát rozepisovat netřeba. Kombinace autoritářského komunismu s moderním kapitalismem lze bez pocitu, že by šlo o zavádějící tvrzení, nazvat rudým fašismem, na jehož produktech je závislá většina světa.

Evropa zdánlivě odolává, ve skutečnosti stojí na kraji propasti. Dlouhodobě vládnoucí strany ztrácejí preference, jelikož jediné, o co se snaží, je udržovat neudržitelný status quo. Sociálnědemokratickou levici, jež doposud byla součástí prosazování neoliberálních postupů, nevyjímaje. Levicovější levice je zpravidla roztržštěná nebo nepřichází se žádnou skutečnou alternativou. Zato ultrapravice se těší rostoucímu trendu, jelikož něco nabízí. Jde sice jen o směs nenávisti k „jiným“ a ponižení již tak marginalizovaných, přesto tento recept nahrazení důstojnosti nenávistí a skutečných problémů pramenících z kapitalismu zástupnými problémy tzv. kulturních válek funguje. A tak sledujeme,

jak AfD vyhrává zemské volby v Sasku-Anhaltsku, ve francouzském parlamentu se drží minuta ticha za fašistického násilníka, v Itálii je premiérkou Meloniová, která vzešla z tamního neofašistického hnutí, fašizující strany jsou ve vládách Nizozemska či Finska.

A do toho všeho vtrhla otevřená genocida palestinského obyvatelstva ze strany Izraele. Ta měla za následek, že se značná část liberálních elit postavila za Izrael, jehož ministři pronášejí výroky, za něž by se nemusel stydět žádný nacista, a který naprosto ignoruje lidská práva a dopouští se válečných zločinů. Otázka lidských práv, která zjevně platí jen pro někoho, je tedy obecně upozaděna a otvírá se prostor pro dehumanizaci celých skupin obyvatelstva, tedy dveře pro fašismus.

Fašizací jsme se zabývali již před 10 lety v *Existenci* č. 2/2016 a později v č. 1/2018. Definovali jsme znaky, kterými se v dnešní době fašismus projevuje – dehumanizace nepřátel, vlastní obraz obětních beránek, národní společenství jako priorita a s tím obraz falešné jednoty, nacionalismus a rasismus, silová řešení a represivní opatření, nenávisť a strach jako pojítka v atomizované společnosti, projevy konzervativismu, přijetí nerovností a sociální hierarchie, homofobie a transfobie, opovrhování liberálními elitami, štvání proti alternativám... Je třeba zdůraznit, že stejně jako v minulosti, tak i dnes se jednotlivé fašismy liší a často může být těžké říci, zda už jde o fašismus nebo ještě ne. Důležitější než označení je ale to, co je novými fašisty prosazováno a realizováno.

Jestliže jsme v minulosti mluvili o tendencích ve společnosti, či o hlasech, jimž se pomalu dostává sluchu, dá se říci, že s nástupem Trumpa do druhého prezidentství se zvedla stádla fašistické žumpy, která se vylila do mainstreamu. Pokud jsme psali dříve o alt-right (alternativní pravice) coby latentní hrozbě vzešlé z neonacistického undergroundu a skryté hluboko na pozadí prvního Trumpova zvolení, dnes sledujeme alt-right propagandu v projevech členů Trumpova týmu. A to neskryvanou. Tato otevřenost fašistickým tématům a zároveň neomalená beztrestnost ve výrociích a činech samotného Trumpa, dodala značné odhodlání podobně smýšlejícím politikům všude ve světě.

Nový fašismus se navíc vybarvil dalšími tuzenými, ale dříve ne tak zjevnými, projevy.

Jmenujme jich jen několik, přičemž pořadí nijak nevypovídá o důležitosti. Předně se na světlo derou tendence po obnovení mužských privilegií. Ta sice nikdy nebyla poražena, přesto na konzervativní a fašistické pravici je cítit značná frustrace z jejich úpadku. To vede na jedné straně k zesílení hlasů volajících po „tradiční rodině“ a zákazu potratů, na straně druhé k omlouvání kultury znásilnění, misogynii a objektivizaci žen. Nemluvě o snaze zesilovat si mužská ega pomocí silných aut a dalších macho projekcí. Další tendencí je popírání vědeckého poznání a kladení suverénních tvrzení, která mu odporují či se ho snaží relativizovat. Je to vidět zejména v oblasti klimatologie, sociálních věd či vakcinace. Na to pak navazuje na ultrapravicí rozšířená obliba konspiračních teorií, jejichž sdílení má dát pocit jakéhosi disidentství ve světě, který „zamtluje pravdu“. Dalším pozorovatelným projevem je souběh fašizace a oligarchizace společnosti. Vidět to můžeme jak v USA (viz druhou inauguraci Trumpa a projevy největších miliardářů), tak i v České republice a jinde.

Co z toho všeho pro nás jako anarchisty a anarchistky plyne? Velmi obecně by se to dalo shrnout do pár bodů. Předně čelíme zvýšenému tlaku, a to jak ze strany velkého kapitálu, tak fašistických či k fašismu tendujících sil. Uklidňovat se, že hrozba se dá zvládnout nástroji buržoazní demokracie, jako se to stalo v Maďarsku či Brazílii, nemůžeme, jelikož je jasné, že s mocí roste chuť a ruský scénář je kdykoli možný. Je třeba se zaměřit na lidi, kteří nejistě hledají pocit důstojnosti. A když ji nenacházejí, nahradí ji nenávistí nebo/a bludy. Je třeba zaměřit se na nástroje samosprávy zdola namísto moru současného levičáctví, kterým je nevábné moralizování navenek i uvnitř. Tedy být si i vzájemně oporou. Rozmýšlet strategie pro současnost a budoucnost, namísto papouškování starých teorií, několikrát ztroskotaných pokusů či praxe fungující na jiném místě v jiné době. Antifašismus dneška by měl být projevem intersektionality, jelikož nový fašismus pokukuje po likvidaci či omezování mnohých skupin a dřívějších výdobytků. A v neposlední řadě je třeba jednak dbát na bezpečnost a zároveň se neuzavírat do neprodyšných bublin, které mohou vlivem represe nakonec rychle splasknout.

JSOU SPOJENÉ STÁTY FAŠISTICKÉ?

Wayne Price

Príspevek anarchistického publicisty Wayna Price k debatě o fašizaci USA za Trumpovy vlády.

Na levici se vede debata o tom, zda při Trumpově režimu MAGA čelíme fašismu. Někteří říkají „ne“ a poukazují na všechny svobody a demokratická práva, která stále existují. Věřící v demokratické dědictví Spojených států.

Jiní poukazují na brutální represivní aspekty Trumpovy vlády jako na důkaz fašismu. Někteří jsou liberálové, kteří mají takovou důvěru v demokratické dědictví USA, že jsou šokováni, když vidí, jak stát jedná antidemokratickým způsobem. „Musí to být fašismus,“ uzavírají. Kdo má pravdu?

Abychom o tom mohli plodně diskutovat, je nutné učinit několik důležitých rozlišení. Prvním je rozdíl mezi buržoazní demokracií (jinak „liberální“, „omezenou“ či „parlamentní“ demokracií) a fašismem.

„Fašismus je antonymem liberální demokracie v kapitalistické společnosti. Jeho zastánci chtějí nahradit liberální demokracii jinou formou řízení kapitalistického systému, odstranit základní občanská práva a omezení výkonné moci, posílit represivní aparát s cílem oslabit organizaci pracující třídy a přijmout etnonacionalistické formy sociálního vyloučení. Naproti tomu socialismus je antonymem nikoli liberálně-demokratického státu, ale samotného kapitalismu.“ (Foster!) (Co přesně marxista Foster míní pojmem „socialismus“, je jiná otázka.)

Obecně platí, že kapitalistická třída dává přednost omezené demokracii před fašismem nebo jiným autoritářským systémem – pokud je dostatek prosperity a stability. Pro

vládnoucí bohaté je výhodou liberální demokracie to, že jejich frakce mohou bojovat o rozdíly v názorech a zájmech a přijímat rozhodnutí bez krvavé občanské války. A pokud se k moci dostanou neschopní blázni (!), lze se jich při příštích volbách pokojně zbavit. Také je snazší oklamat obyvatelstvo, aby věřilo, že je svobodným lidem, který řídí společnost.

Pro pracující třídu omezená buržoazní demokracie usnadňuje organizování se proti kapitalistům, ať už v odborech, radikálních seskupeních nebo jinými způsoby. (V rámci obecného spektra autoritářství existují také rozdíly mezi fašismem a alternativními formami kapitalistických, antidemokratických režimů, jako jsou tradiční monarchie.)

Dalším klíčovým rozdílem je rozdíl mezi vládou Donalda J. Trumpa a trumpistickým hnutím. *Vláda*, ačkoli je extrémně autoritářská, v současné době není fašistická. Ať už je fašismus cokoli jiného, je to stát jedné strany s diktaturou jedné osoby (nebo malé skupiny). To neplatí o současné vládě USA. Spíše existuje konflikt uvnitř vlády mezi autoritářskými trumpistickými prvky (zejména dominujícími ve výkonné moci) a jinými částmi, které jsou stále více či méně liberálně-demokratické.

Existuje však *hnutí* MAGA. Zahrnuje většinu Trumpovy administrativy. Má část elity velkého byznysu, „tech bros“ ze Silicon Valley, podvodníky s kryptoměnami a ropné a plynárenské společnosti. Ti si najali síť placených intelektuálů. Existuje velká menšina

obyvatelstva (30 až 40 procent), složený z demoralizované nižší střední třídy a dříve privilegiovaných bílých dělníků. Tito lidé víceméně chtějí jednopartajní stát s diktaturou jedné osoby. Ať už si to všichni plně uvědomují či nikoli, jejich cílem je fašismus.

SROVNÁNÍ TRUMPISMU A KLASICKÉHO FAŠISMU

Je užitečné porovnat trumpistickou vládu a hnutí s klasickými fašistickými režimy. Těmi byly italský fašismus od 20. let 20. století a německý nacismus od 30. let. V čem se trumpismus liší od původního fašismu – a v čem je mu podobný?

Někteří vidí rozdíl v tom, že Mussolini a Hitler se dostali k moci násilím, zatímco Trump byl zvolen. To není pravda. Ačkoli Mussolini a Hitler skutečně používali násilí v ulicích, k moci se dostali legálně a ústavně. Oba kandidovali ve volbách a měli ve svých parlamentech velký počet zvolených členů strany. Mussolini byl ústavně jmenován premiérem italským králem. Hitlera jmenoval kancléřem zvolený prezident.

K moci se však dostali pomocí bezprávného masového násilí. Organizovali své stoupence do oddílů s uniformami a zbraněmi – italské fašisty neboli „černé košile“ a nacistické „hnědé košile“ neboli úderné oddíly (SA). Tito političtí gangsteři, neomezení žádným zákonem, zbili (nebo zabili) své oponenty, jako byli socialisté, komunisté, anarchisté a odboráři. Vtrhli do odborových sálů, zničili tiskárny levicových novin a unesli přední socialisty. Někdy byli zatčeni a souzeni, ale policie a reakční soudci s nimi sympatizovali a udělili jim jen mírné tresty.

Tato organizace mimoprávního masového násilí představovala zásadní rozdíl mezi fašismem a předchozími autoritářskými hnutími, jako byly například vojenské převraty. Za účelem svržení stávajících politických institucí a potlačení odporu lidu organizuje fašismus násilné síly mimo rámec zavedených autorit.

Problémem nebyla „svoboda projevu pro nacisty“, ale to, že jim procházelo násilí a vraždy. Italští anarchisté se pokusili zorganizovat jednotnou frontu levice a odborů,

aby fyzicky odolali fašistům, ale socialistická a komunistická strana s tím nesouhlasily. O deset let později Lev Trockij podobně naléhal na německé socialisty a komunisty, aby spolupracovali v boji proti nacistickým úderným oddílům, přičemž socdemáci a stalinisté opět nekonali.

Trumpovi přísluhovači zatím neorganizují fašistická smrtící komanda, fanatiky v červeno-bílo-modrých tričkách. Přesto existuje děsivé trumpistické podzemí. Někteří jsou v malých fašistických organizacích nebo v „milicích“. Většina je v malých skupinkách nebo jsou to nezařazení „osamělí vlci“. Ale když Trump zavolá – nebo i bez jeho výslovné výzvy –, přinesou si zbraně a vyhrožují nebo útočí na „nepřátele“ MAGA. Politici, soudci, místní volební komisaři, zaměstnanci potratových klinik, lidé, kteří kritizovali Charlieho Kirka po jeho vraždě – všem bylo vyhrožováno a někteří byli napadeni. Také imigranti, Latinoameričané, muslimové, Asiaté, Židé, LGBTQ lidé a Afroameričané byli vražděni.

Mezitím Trump zorganizoval ICE – tajnou vládní agenturu ozbrojených mužů, maskovaných, v uniformách a bezohledně násilných, avšak s garantovanou imunitou. Celkově tedy hnutí MAGA a vláda mají podobnosti s původními fašisty, ne-li úplnou shodu.

Mussolini a Hitler po získání moci zakázali všechny strany kromě svých vlastních. USA mají dvě strany. Tradičně se střídají ve správě státu a ekonomiky. Na rozdíl od jiných politiků nemá republikán Trump žádný respekt k opoziční straně. Nezachází s demokraty jako s profesionálními soupeři, s nimiž by soutěžil a spolupracoval. Prakticky všechny přední demokraty odsoudil nejhanebnějšími urážkami a výhrůžkami a nazval je „šilenými radikálními levicovými blázný“. Ve funkci se opakovaně snažil dosáhnout toho, aby byli političtí oponenti obžalováni, souzeni a uvězněni (a prohlásil, že by rád nechal své oponenty popraviti). Jeho pokusy zatím většinou selhaly, ale dokazují jeho víru ve vládu jedné strany, kterou by zavedl, kdyby mohl.

Hitler v německých volbách v roce 1932 tvrdě bojoval, ale nikdy nezískal většinu. Svým příznivcům však řekl, že pokud vyhraje, „budou to poslední volby“. I Trump se účastnil voleb. Ze svých tří prezidentských

kampaní dvakrát prohrál v lidovém hlasování a jednou vyhrál o vlásek. Archaický a nedemokratický sbor volitelů mu umožnil „vyhrát“ jeho první kampaň v roce 2016. (To je jen jeden z mnoha nedemokratických aspektů tradiční americké „liberální demokracie“.) Trump a jeho přísluhovači dali jasně najevo, že volby jsou užitečné pouze tehdy, pokud je mohou využít k získání moci.

Poté, co prohrál volby v roce 2020, se i tak pokusil uchvátit moc. Zkoušel legální i nelegální manévry. Patřilo k nim podněcování davu fanatických stoupenců k pokusu o obsazení budovy Kongresu, útok na kongresmany sčítající hlasy sboru volitelů a pokus o lynčování vlastního viceprezidenta. Od té doby neustále předstírá, že věří, že ho demokraté „podvedli“. Nyní on a jeho strana dělají vše, co je v jejich silách, aby podváděli při příštích volbách do Kongresu (v listopadu 2026).

Stručně řečeno, Trump má k volbám čistě transakční přístup. Pokud je lze využít k získání moci, využije je, ale jinak nevěří v jejich hodnotu, stejně jako nevěří v lidovou samosprávu. Opakovaně vyjádřil svůj obdiv k diktátorům a „silným mužům“, jako jsou Putin, Kim Čong-un, Si Ťin-pching, Netanjahu a Viktor Orbán.

Ústřední součástí původního fašismu je oslavování vůdce – der Führer, il Duce – s „kultem osobnosti“ (jak se říkalo o Stalinovi). Členové Trumpova kabinetu soutěží o to, kdo dokáže Donalda více chválit. Je to „největší prezident v historii USA“, jak se nám říká. Nikdo mu neodporuje. Vystavuje si obrovské portréty sebe sama. Dává své jméno na vládní budovy i na Kennedyho centrum. Bílí evangelikálové (velká část jeho voličské základny) prohlašují, že tento velmi bezbožný muž byl „poslán Bohem“.

Snaží se být diktátorem. Hned po zvolení do druhého funkčního období začal podepisovat prezidentské dekrety, v nichž něco nařizoval a něco zakazoval. Jelikož jeho republikáni měli většinu v obou komorách Kongresu, mohl většinu svého programu prosadit legislativně, ale dal přednost tomu, aby jej prosadil na základě dekretů. Republikánská strana se řídí jeho příkazy v Kongresu i ve většině „červených“ státních vlád – téměř vždy (ačkoli ti, kteří kandidují na znovuzvolení, jsou o něco autonomnější).

Jedním z důvodů, proč má obzvláště rád cla, je to, že je mohl jednostranně vyhlášovat bez jakéhokoli dohledu (až do posledního rozhodnutí Nejvyššího soudu). Totéž platí pro udělování prezidentských milostí.

Zatímco nižší soudy ho často porážely, reakční většina Nejvyššího soudu (6 z 9) byla většinou na jeho straně. Výjimky jsou hlavně tehdy, když Trump udělá něco proti zájmům velkého byznysu (jako třeba cla). Jinak jsou to jeho stoupenci (jako třeba při jejich rozhodnutí, že prezident – on – má imunitu za zločiny spáchané během výkonu funkce).

Fašismus je známý svým rasistickým etnonacionalismem. Mussolini povzbuzoval Italy k hypermaskulinnímu pocitu národní velikosti, aby ospravedlnil agresí proti africkým zemím (zejména Etiopii). Hitler učinil nadřazenost „árijské“ německé „rasy“ ústředním bodem své ideologie, v protikladu k „nepříteli“, Židům. Ti byli údajně zlověstným rasovým spiknutím, a tak je, jak víme, vyvraždil po milionech.

Trump a jeho nejbližší spolupracovníci jsou otevřeně nacionalističtí („America First“ „Make America Great Again!“), ale ne příliš explicitně rasističtí. Zřídka nahlas říká, že Afroameričané jako takoví jsou méněcennější než běloši; žádá je o hlasy. Co se týče Židů, je úzce spojen s krajně pravicovou izraelskou vládou. Jeho vláda označuje univerzity a dokonce i mírně propalestinské hlasy za „antisemitské“!

Přesto si on a jeho hnutí udělali z (tma-vých) imigrantů svého nepřítele číslo jedna. Od chvíle, kdy vystoupil z výtahu při své první kampani, byli imigranti označováni za hlavní příčinu kriminality, nezaměstnanosti, nemoci a kulturního úpadku. Ve své poslední kampani kandidoval se sloganem „Masové deportace“. Afričany nazývá „odpadem“ ze „zasraných zemí“.

Kromě vyhošťování imigrantů je jeho hlavní domácí politikou zničení programů pro diverzitu, rovnost a inkluzi (D.E.I.) – tedy proti rasismu. I když konkrétní programy D.E.I. mohou mít skutečné problémy, Trumpova reakce spočívá jednoduše v tom, že se staví proti jakýmkoli pokusům o boj proti rasismu.

Mezitím se uvnitř hnutí MAGA opakovaně objevují projevy bílé nadřazenosti, antisemitismu, prohitlerovských a podobných nálad.

K tomu dochází souběžně s misogynními, antifeministickými, homofobními a antitrans bigotními postoji, které Trump a jeho stoupenci volně vyjadřují, i když ne vždy tak otevřeně. Tyto útoky na ženy a víra v heterosexuální mužskou nadřazenost jsou něčím, co má trumpismus společného s německým a italským fašismem.

Se všemi druhy předsudků, rasismem, nacionalismem a pověrami je fašismus vždy iracionální a antivědecký. To rozhodně platí pro hnutí MAGA a jeho ignorantského, nezvědavého a hloupého vůdce. S podporou nejreakčnějšího křídla amerického evangelikánského křesťanství tato administrativa zaútočila na vědecko-výzkumné instituce v zemi. Tím, že do čela národního zdravotnictví dosadila šarlatána, popřela hodnotu vakcín a jiných léků. A vyhlásila válku životnímu prostředí, přičemž se zdá, že dělá vše pro to, aby vyvolala celosvětovou ekologickou katastrofu, ohrožující přežití lidí a jiných druhů.

Fašismus je „totalitní“. Dřívější monarchie a pozdější policejní státy obvykle vyžadovaly pouze to, aby jejich poddaní nespochybňovali autoritu. Jinak se lidé mohli věnovat svým soukromým záležitostem. To platí ještě víc pro omezené demokracie. Fašismus však trvá na tom, aby každý deklaroval svou podporu systému, souhlas s oficiální ideologií a obdiv k Velkému vůdci. Šachové kluby, plavecké kluby, kostely, kosmetické salony atd. musí všechny dodržovat zásady Velkého bratra.

Trump tuto moc nemá, ale rád by ji měl. Tvrdí, že o vědě ví víc než vědci a o válce víc než generálové. Podle svých rozmarů propouští vědce a generály. Pokud s ním jakýkoli republikánský politik jen trochu nesouhlasí, Trump ho bezohledně napadne. Proti politickým oponentům jsou zahajována vyšetřování a jsou obviňováni z trestných činů. Totéž platí i pro soudce nebo profesionální ekonomy z Fedu, kteří nesouhlasí s jeho názorem. Zasahuje do masmédií, televize, umění, veřejné architektury a kulturních institucí. Nic pro něj není příliš velké ani příliš malé, aby se do toho nemohl vměšovat. Totéž platí pro široké hnutí MAGA, které se objevilo po vraždě Charlieho Kirka. Lidé, kteří vůči Kirkovi vyslovili sebemenší kritiku – dokonce i ti, kteří jasně vyjádřili svůj nesouhlas s politickou vraždou –, byli vystaveni do-

xxingu, vyhrožování a propuštění. Jedná se o „totalitní“ politický systém.

(Nezabýval jsem se vztahy mezi západním fašismem a „komunistickými“ režimy, jako bylo Stalinovo Rusko nebo Maova Čína. Oba byly jednopartajní, jednoosobové, „totalitní“ diktatury. Pracující byli vykořisťováni tím, že prodávali svou pracovní sílu a byli nuceni pracovat co nejtvrději za co nejméně peněz. Západní fašisti měli tradiční akcionářské kapitalisty – buržoazii –, zatímco stalinisté měli kolektivní byrokracii vládnoucí státně-kapitalistickému systému.)

ZÁVĚR

Abych to shrnul, americká vláda v současné době není fašistická, jak ji definují historické příklady fašistické Itálie a nacistického Německa. Zůstává převážně omezenou buržoazní demokracií, nebo přesněji řečeno omezenou buržoazní demokracií ve vnitřním konfliktu s fašistickými prvky.

Ve srovnání s příklady klasického fašismu má hnutí MAGA – jako hnutí – některé znatelné rozdíly, ale také mnoho významných podobností. Nazval bych ho „fašistickým“ (nebo „neofašistickým“), ale nechci se hádat o označení. Ti, kterým se takové termíny nelíbí, ho možná raději nazývají autoritářským, antidemokratickým a diktátorským.

Jaké jsou šance, že se takové hnutí dostane k moci? Pochybují, že se chopí moci v blízké budoucnosti. Ale myslím si, že má dobré šance v ne tak vzdálené budoucnosti. V současné době to velká většina nechce a je schopna proti tomu bojovat. To se projevilo po celé zemi, například v odporu v Minneapolisu proti agentům ICE. Průzkumy veřejného mínění ukázaly velkou nepopularitu Trumpa a jeho politiky. Většina velkých kapitalistů nesouhlasila s programem MAGA, i když pod tlakem měli tendenci se mu podřidit. Konec konců se jim v současném uspořádání daří velmi dobře.

Reakční období tu byla i dříve. V padesátých letech prošla země obdobím antikomunistické hysterie a represe, reprezentované Joem McCarthym, J. Edgarem Hooverem a John Birch Society, stejně jako Trumanovými „bezpečnostními“ propouštěními státních úředníků. Zároveň ve čtvrtině země pltila

zákonná rasová segregace, prosazovaná policií a Ku Klux Klanem. Někteří na levici (například Komunistická strana) se domnívali, že se ujal fašismus. Nestalo se tak.

Na rozdíl od dneška to byla také doba ekonomické prosperity (alespoň pro většinu bílých lidí). Období po druhé světové válce se nazývá „zlatým věkem kapitalismu“. Trvalo až do sedmdesátých let. Místo fašismu se vyvinulo v období radikalizace a demokratizace. Byla to doba hnutí za občanská práva a osvobození černochů a hnutí proti válce ve Vietnamu, kromě jiných bojů.

Vzestup trumpismu (s Trumpem či bez něj) je příznakem mezinárodní krize kapitalistického systému. Fašismus může být znovu a znovu poražen. Bude se však stále znovu

objevovat, dokud nebude samotný systém – systém kapitalismu a jeho států – nahrazen společností svobody, rovnosti, participace a spolupráce. Dočasně zachování jedné formy kapitalismu, omezené liberální demokracie, nás nezachrání. K definitivnímu zničení fašismu jsou zapotřebí metody nezávislého masového boje na pracovištích a v komunitách.

Poznámka:

¹ Foster, John Bellamy (2017). *Trump in the White House; Tragedy and Farce*. NY: *Monthly Review*. Str. 61.

Zdroj: publikováno v *Anarcho-Syndicalist Review* č. 94 (léto 2026)

USA: FAŠISTICKÉ ÚTOKY PROTI PEDAGOGŮM A MENŠINÁM

Peter Gelderloos

Jak krajní pravice s podporou Trumpovy administrativy vytvořila pro pedagogy a marginalizované komunity smrtelné nebezpečné prostředí.

Když profesor historie Mark Bray obdržel v říjnu 2025 výhrůžky smrti a byla zveřejněna jeho domácí adresa na X, věděl, že je čas dostat svou rodinu ze země. Hned si rezervoval let do Španělska na další týden a schoval se tam i s rodinou, přičemž přijal bezpečnostní opatření, např. zatažené žaluzie.

„Nemáš pocit, že čelíme útoku?“ zeptalo se ho jedno z jeho malých dětí.

Bray je autorem knihy *Antifa: The Anti-Fascist Handbook* (Antifa: Antifašistická příručka), která vyšla krátce po shromáždění „Unite the Right“ v roce 2017 v Charlottesville ve Virginii, kde se sešli fašisti, členové Ku-klux-klanu, neonacisti a krajně pravicové milice.

Během shromáždění úmyslně najel zastánce nadřazenosti bílé rasy James Alex Fields Jr. autem do davu antifašistických protidemonstrantů*ek, přičemž zabil místní právní asistentku Heather Heyerovou a desítky dalších osob vážně zranil.

Profesor je už dlouho terčem obtěžování. Po vydání své knihy obdržel Bray bombovou hrozbu a dvě zastrašující návštěvy Federálního úřadu pro vyšetřování (FBI). Byl také zařazen na tehdy nový seznam Professor Watchlist, který vytvořila pravicová organizace Turning Point USA (TPUSA) za účelem sledování pedagogů považovaných za levicově orientované.

Zatímco se TPUSA v roce 2017 nepodařilo dosáhnout Brayova propuštění, skupina se na něj loni znovu zaměřila a zahájila petici za jeho odvolání z Rutgers. O Brayovi začali na sociálních médiích psát také krajně pravicoví influencéři prosazující antisemitskou, islamofobní a neonacistickou rétoriku, včetně Mila Yiannopoulose, Jacka Posobieca a Andyho Nga. Obnovená kampaň proti Brayovi se časově shodovala s akcí v Bílém domě, na které prezident Donald Trump slíbil „velmi hrozivé“ kroky proti „aktivistům antify“.

„Dostal jsem anonymní výhrůžku smrti od někoho, kdo tvrdil, že mě zavraždí před očima mých studentů,“ řekl Bray a poznamenal, že i když petice TPUSA získala pouze 100 podpisů, Fox News o ní přesto odvysílala reportáž. „V kampusu vedou rozhovory s členy TPUSA, kteří tvrdí, že se tam se mnou necítí bezpečně. Pracoval jsem tam šest let a nikdy ani nepípli.“

Vzhledem k tomu, že se zdálo, že velká část federální vlády jedná v součinnosti s krajně pravicovými influencery, Bray považoval za velmi alarmující, že v den odletu jeho rodiny ho zástupce letecké společnosti těsně před nástupem do letadla informoval, že jejich rezervace byla zrušena. Podle Braye k tomu vlastně neposkytl žádné vysvětlení. Zatímco jejich děti plakaly, Bray a jeho partnerka zajistili nový let na následující den. Tentokrát agenti Celní a hraniční ochrany (CBP) odvedli Braye z bezpečnostní kontroly a drželi ho v uzavřené místnosti, kde ho prohledali a vyslýchali – ne kvůli podezření ze spáchání trestného činu, ale ohledně jeho textů a politických vazeb.

Nakonec se Brayovi a jeho rodině podařilo dostat do Španělska. Zůstávají v zahraničí, protože jsou přesvědčeni, že návrat do USA pro ně není bezpečný.

PEDAGOGOVÉ V „NEJVYŠŠÍ POKHOTOVOSTI“

Antifašističtí pedagogové jsou jen jednou ze skupin na stále se rozšiřujícím seznamu lidí, kteří čelí bezprecedentní úrovni sledování a hrozbám ze strany Trumpovy administrativy a ultrapravicových skupin, kterým prezident dal volnou ruku. Seznam zahrnuje také

transsexuálstvo, imigrantstvo, muslimstvo, Latinoameričanstvo, černošstvo a disidentstvo a jejich spojence*kyne, kteří se organizují proti eskalující vlně vládní politiky, dezinformacím v médiích, šíření strachu na internetu, pronásledování a obtěžování a ozbrojenému násilí ze strany federálních agentur a pravicových skupin.

Dne 22. září 2025 vydal Trump prezidentský dekret, jímž prohlásil „antifu“ – neboli antifašisty*ky – za „teroristickou organizaci“, čímž navázal na staletí trvající odpor amerických osadníků a kolonialistů vůči komunismu, anarchismu a osvobozeneckým hnutím černošstva a domorodého obyvatelstva. Nezáleží na tom, že antifašisté*ky ve skutečnosti netvoří jedinou organizaci. Jsou to spíše lidé, kteří se brání fašismu a nadvládě bílé rasy, což jsou činy, na které se americká vláda již dlouho zaměřuje a které rozčilují Trumpův MAGA vesmír, přičemž oba tyto subjekty charakterizují odpor proti státnímu násilí jako „terorismus“.

Trumpův výkonný příkaz týkající se „antify“ byl vydán v reakci na vraždu Charlieho Kirka, zakladatele TPUSA, ke které došlo 10. září 2025. Ačkoli mainstreamová média často označují Kirka za „konzervativce“, z jeho vlastních slov jasně vyplývalo, že byl významným zastáncem nadřazenosti bílé rasy a propagátorem násilí proti muslimům, trans lidem a dalším marginalizovaným skupinám. Po jeho vraždě neonacistické skupiny rychle využily situace, „aby nalákaly nové rekruty sliby pomsty a rasistického kamarádství“, jak informoval deník *The Guardian*.

V širším kontextu byla Kirkova organizace – zaměřená na přeměnu vzdělávání v indoktrinaci krajně pravicovými hodnotami a mýty – ústředním prvkem šíření myšlenky, že univerzity mění studenty v „komunisty, teroristy a sympatizanty“. Po celé zemi také na univerzitách vyrostla pravicová „centra intelektuální svobody“, která mají čelit tomu, co krajní pravice označuje za inherentní liberální zaujatost.

Bližší pohled na to, jak univerzity reagují na násilí a obtěžování, však odhaluje jasný dvojí metr. Studenti, zaměstnanci a akademičtí pracovníci jsou neúměrně trestáni za to, že se vyjadřují proti násilí krajní pravice. Nejméně čtyři profesori s trvalým pracovním poměrem byli propuštěni nebo donuceni

opustit svá pracovní místa za to, že vyjádřili podporu Palestincům* kám tváří v tvář genocidě, včetně dvou z veřejných univerzit. Dr. Rupa Marya, lékařka a klinická profesorka na Kalifornské univerzitě v San Franciscu, byla rovněž propuštěna bez slyšení za to, že se vyslovila proti izraelské genocidě Palestinců*ek. Mnoho dalších profesorů bez trvalého zaměstnání, akademických pracovníků a studentů bylo rychle propuštěno, suspendováno, vyloučeno, vytlačeno, vyšetřováno, uvězněno a bylo jim vyhrožováno vyhoštěním za to, že se otevřeně vyjádřili.

Podle časopisu *Chronicle of Higher Education* bylo po střelbě na Kirka propuštěno nebo vyloučeno více než 40 pracovníků a studentů vysokých škol za to, že „neprojevali dostatečný respekt vůči Kirkovi“, včetně případů, kdy si lidé všimli Kirkova přijetí a šíření neonacistické rétoriky. Mnoho z těchto studentů a pracovníků bylo propuštěno nebo vyhnáno po cílených kampaních obtěžování a výhrůžkách násilím, což jsou taktiky, díky nimž se Kirkova organizace poprvé dostala do povědomí. TPUSA účinně vytvořila kanál pro směřování peněz na přípravu konzervativních aktivistů a na černé listiny a obtěžování pedagogů ve snaze stigmatizovat a kriminalizovat odpor a opozici vůči nadvládě bílé rasy, patriarchátu, fašismu, chudobě a ničení životního prostředí.

Ústředním bodem této činnosti je seznam Professor Watchlist organizace TPUSA, který se často zaměřuje na černošské pedagogy*žky. Profesor A. D. Carson z University of Virginia, který figuruje na seznamu TPUSA, řekl serveru *Prism*, že je vůči tomuto pronásledování „z necitlivěly“ kvůli rozsáhlému rasismu, který zažil v akademickém prostředí. Nicméně i měsíce po střelbě na Kirka zůstávají on a mnoho dalších černošských profesorů*ek v „nejvyšší pohotovosti“ před násilnými odvetnými akcemi kvůli své práci.

Mnozí ze studentského organizátorstva čelí podobným hrozbám. Tariq a Kristina Khanovi, kteří byli stejně jako Bray terčem jedné z prvních kampaní TPUSA, popsali, jak členové organizace vyvěšovali fotografie černošských studentských organizátorů*ek a nazývali je „primáty“ a „opicemi“. Tariq, který v roce 2017 studoval na University of Illinois Urbana-Champaign, a jeho žena podporovali antirasistické akce na kampusu

i mimo něj. TPUSA vedla kampaň za vyloučení Tariqa z univerzity a manželský pár i jejich děti dostávali výhrůžky násilím. Kristina je stále v šoku z toho, že muž stojící za organizací, který obtěžoval její rodinu a vyhrožoval jejím dítětem, později získal v rámci Trumpovy administrativy takovou moc.

„[Jedna z nejšílenějších věcí je], že po této kampani proti nám dostali lidé, kteří nás obtěžovali, pozvání do Bílého domu,“ řekla Kristina. „Trump je pozval na svou akci na podporu svobody slova.“

RÉTORIKA VEDE K NÁSILÍ

Kampaň obtěžování na vysokých školách, kterou pravicoví aktivisté přejmenovali na boj za svobodu slova, je jen jednou ze stránek širšího hnutí, které často vede k masovému násilí proti marginalizovaným skupinám.

„Je to neuvěřitelné, jak velkému násilí naše komunita čelí,“ řekl Juan Ortiz, umělec, aktivista a pedagog z El Paso v Texasu. Ortiz, který je členem mexicko-americké komunity, má občanství, ale úzce spolupracuje s mnoha lidmi, kteří ho nemají. Ortiz je také spoluzakladatelem Casa Carmelita, komunitního prostoru a informačního centra podporujícího snahu o vzájemnou pomoc mezi oběma zeměmi v Ciudad Juárez v Mexiku a v El Pasu.

„[Latinskoamerické komunity na obou stranách hranice] mají pověst, že se za sebe umí postavit,“ řekl Ortiz.

V roce 2019 se El Paso stalo dějištěm jedné z nejkrvavějších masových střelb v americké historii, když střelec vyznávající nadřazenost bílé rasy a protimigrační postoje spustil palbu před obchodem Walmart, přičemž zabil 23 lidí a 22 jich zranil s jasným cílem zasáhnout Latinoameričany*ky. Střelec, který byl horlivým příznivcem Trumpa, také ocenil masovou střelbu v mešitě na Novém Zélandu z počátku téhož roku a pomáhal šířit konspirační teorii o „velké výměně“, která podle organizace Political Research Associates tvrdí, že „židovští finančníci, jako je George Soros, sponzorují imigraci převážně muslimských národů do Evropy a Ameriky, aby sociálně zinscenovali demografický úpadek bílé populace.“

Údlosti, které předcházely střelbě v El Pasu, ukázaly souvislost mezi Trumpovou ad-

ministrativou a krajní pravici. Trump opakovaně popisoval migraci z Mexika jako „invazi“ a hrozbu. Podle Ortize asi týden před střelbou krajně pravicový influencer Andy Ngo ve svém podcastu lživě tvrdil, že latinskoamerická komunita v El Pasu plánuje útok na pohraniční stráž. Poté jeden z předních amerických propagátorů konspiračních teorií – Alex Jones – převzal Ngoova falešná tvrzení a šířil tato obvinění na svém krajně pravicovém rádiu a internetovém konspiračním webu Infowars. Tento pořad sledoval střelec, který se poté vydal do El Pasa.

„To vše se odehrálo v průběhu jednoho týdne,“ řekl Ortiz, který pro *Prism* uvedl, že masová střelba byla „přímým důsledkem této rétoriky“.

Podle údajů Cato Institute jsou vraždy motivované pravicovou ideologií více než pětkrát častější než ty motivované levicovým přesvědčením, což navíc nezahrnuje rasistické nebo transobnité zabíjení ze strany policie a vězeňské ostrahy. Zločiny z nenávisti se od roku 2015 zdvojnásobily, přičemž k prudkému nárůstu došlo po Trumpově prvním zvolení v listopadu 2016. Podobně v týdnu po Trumpově druhém volebním vítězství v listopadu 2024 dostávali černošští a latinskoameričtí lidé v nejméně 30 státech anonymní hromadné zprávy, které jim vyhrožovaly zotročením na plantážích nebo deportací.

Po střelbě v El Pasu čelili Latinos i nadále výhrůžkám násilí. Ortize a jeho komunitu pronásledoval ozbrojený Trumpův příznivec, který se objevil na pietních akcích za oběti střelby. Pravicové milice „hraniční strážce“ – které už dlouho s namířenými zbraněmi chytají migranty a předávají je pohraniční strážím – se zaměřily na nádeníky a další pracovníky a hledaly lidi, kteří vypadali jako Latinoameričané. Když byla zveřejněna spolupráce milic s federálními imigračními agenty, byl zatčen pouze jeden člen a dostal trest necelých dvou let za vydávání se za příslušníka orgánů činných v trestním řízení.

Monica Muñoz Martinez, historička působící na Brownově univerzitě, označuje propojení mezi orgány činnými v trestním řízení a krajně pravicovými milicemi za „kulturu beztrestnosti“. Tato beztrestnost je jedním z rysů toho, jak se překrývá vláda s krajně pravicovými skupinami. K obsazení pozic ve své administrativě Trump často najímá

ideology a zastávce politiky, kteří pomohli zosnovat vzestup krajní pravice. Typickým příkladem je Stephen Miller, jeden z Trumpových nejbližších politických poradců. Miller, přiznaný zastávce nadřazenosti bílé rasy, je znám jako „architekt“ Trumpovy protimigrační kampaně.

Dnes už se xenofobní násilí neomezuje pouze na hranice. Podle Ortize lidé po celé zemi „zažívají úroveň násilí podobnou té, kterou jsme zažívali v [Trumpově] prvním funkčním období“.

V rámci celostátní deportační kampaně, která se zdá být navržena tak, aby terorizovala zejména Latinoameričany*ky a černošské migranty*ky – bez ohledu na občanství nebo právní status – „federální imigrační agentury fungují jako zátažové jednotky a zaměřují se na nemocnice, školy, a dokonce i školky. K náboru nových zaměstnanců pro tuto práci využívá Imigrační a celní služba (ICE) reklamy propagující nadřazenost bílé rasy a protimigrační postoje, z nichž některé obsahují obrázky převzaté z publikací bílých křesťanských nacionalistů a neonacistů. Tito agenti nyní také běžně brutálně zacházejí s kýmkoli, kdo dokumentuje jejich aktivity nebo proti nim protestuje, a neváhají zastrelet členy komunity, kteří jsou neozbrojení nebo naprosto umírnění, jako byli například Silverio Villegas González, Renee Good a Alex Pretti.

Zadržovací centra se během Trumpova druhého funkčního období stala stejně smrtící. Jen v lednu zemřelo šest lidí ve vazbě ICE. V jednom případě úředníci tvrdili, že kubánský imigrant spáchal sebevraždu, ačkoli soudní lékař později prohlásil jeho smrt za vraždu.

VÁLKA PROTI TĚLESNÉ AUTONOMII

Třetím bodem násilné agendy krajní pravice spojené s Trumpovou administrativou je boj proti tělesné autonomii. Po celá desetiletí byly snahy o zákaz potratů společnou prioritou bílých křesťanských nacionalistů a Republikánské strany. Dnes, téměř čtyři roky po zrušení rozsudku *Roe v. Wade*, platí v 41 státech úplný nebo částečný zákaz potratů, což pro tamní ženy činí těhotenství a porod téměř dvakrát smrtelnější než pro

ženy žijící ve státech, kde jsou potraty legální a dostupné.

Současně Trumpova administrativa a republikáni po celé zemi zintenzivnili své útoky proti trans lidem. Zatímco trans lidé vždy čelili explicitnímu fyzickému násilí, „počet lidí, kteří to vnímají jako velmi pravděpodobnou nebo možnou hrozbu, se v nedávné minulosti výrazně zvýšil“, uvedla Milne, nebinární terapeutka a komunitní organizátorka z Richmondu ve Virginii, která z bezpečnostních důvodů používá pseudonym.

Mnoho jejich klientů jsou nebinární a trans lidé, komunity, které už dlouho čelí zločinům z nenávisťi, obtěžování a jiným formám násilí. Tyto hrozby visí nad životy trans lidí tak silně, že Milne uvedla, že jsou „hlubokou součástí trans kultury“. Milne sama má s pravicovým násilím osobní zkušenost. Protestovala proti shromáždění „Unite the Right“ v roce 2017 a vyhnula se autu, kterým James Alex Fields Jr. najel do davu.

„Auto projelo přímo kolem mě, než narazilo do všech těch lidí a zabilo Heather Heyer,“ říká Milne, která vysvětluje, že když na ten den vzpomíná – i po devíti letech – zažívá něco, co může popsat jen jako „vnitřní zmrazení“.

„Moje mysl jakoby zhasne,“ říká. „Vím, jak to zní, když auto srazí lidi, zní to jako kuželky, když je srazí, a ten zvuk mi navždy zůstane v hlavě.“

Trumpovo druhé funkční období situaci pro trans lidi jen zhoršilo. Během prvních dnů svého druhého prezidentství vydal řadu protitrans výkonných nařízení, která mimo jiné usilovala o zákaz péče potvrzující genderovou identitu pro mládež a o zákaz účasti trans sportovkyň v dívčích a ženských sportech. Dnes se po celé zemi projednává 689 protitrans návrhů zákonů.

S podporou a legitimizací ze strany významných demokratů a mainstreamových médií, jako je *The New York Times*, Trumpova administrativa také účinně šíří rétoriku, která naznačuje, že podporující rodiče „zneužívají“ své trans děti tím, že jim poskytují přístup k péči potvrzující genderovou identitu. Tato rétorika je pak prosazována tím, že se mladým trans lidem upírá péče potvrzující genderovou identitu, částečně omezením využívání Medicaidu a hrozbou odebrání financí nemocnicím, které se nepodřídí.

Trumpova administrativa a krajně pravicová hnutí také proměnily veřejné školy v bojiště, čímž ohrožují mladé trans osoby. Mnoho učitelů na veřejných školách, kteří jsou trans nebo projevují podporu trans studentům, bylo propuštěno nebo vyhnáno ze svých pracovních míst v Texasu, Missouri, Georgii, na Floridě, v New Yorku, Oklahomě a dalších státech. Jiní pedagogové hlásili, že jim bylo vyhrožováno smrtí. Alespoň v jednom případě na Univerzitě v Oklahomě se do kampaně zapojily organizace TPUSA a Fox News.

„Je to velmi chytrá strategie zaměřit se na trans děti,“ vysvětluje Milne. „Je to podobné tomu, jak omezili přístup k potratům tím, že je přehnaně omezili pravidly a předpisy pod záminkou ochrany bezpečnosti žen.“

Členové krajní pravice a hnutí MAGA, kteří dříve působili na okraji společnosti, jsou nyní zastoupeni ve všech třech složkách vlády, kde jejich ideologie utvářejí veřejnou politiku, která vede k násilí proti marginalizovaným skupinám a hnutím odporu. Toto násilí se projevuje jak prostřednictvím zákonů, tak prostřednictvím úředníků, kteří posouvají hranice toho, co je považováno za zákonné. Trumpova kriminalizace odporu také povzbudila fašistická hnutí po celých Spojených státech i po celém světě – včetně zemí, jako je Argentina, kterou nyní vede Trumpův obdivovatel Javier Milei.

Přesto uprostřed všeho toho násilí stále existuje důvod k naději. Ortiz uvedl, že ho obzvláště inspiruje, že se lidé po celé zemi „samoorganizovali“, vytvářejí skupiny vzájemné pomoci, hlídky proti ICE a jednali proti zadržování. I Milne, pro niž je těžké být optimistickou ohledně budoucnosti, poukázala na světlý bod v přežití první Trumpovy administrativy a nárůstu násilí ze strany zastánců nadřazenosti bílé rasy:

„Byla to hrozná zkušenost. Kéž by se to nikdy nestalo,“ vysvětluje. „Nechci říkat, že mě to zocelilo, ale [nakonec] se asi cítím lépe připravená.“

Zdroj: <https://prismreports.org/2026/02/23/far-right-targeting-educators-marginalized-communities/>
(vyšlo 23. února 2026)

NOVINÁŘI UVĚZNĚNÍ ICE ODHALUJÍ HRŮZY VĚZENÍ

Jeremy Busby

Zadržovací zařízení ICE jsou skrývána před veřejností i volenými zástupci, přesto se občas nějaké informace o nich dostanou ven.

Po desetiletí projevovaly korporátní média a volení představitelé malý zájem o zprávy vězněných osob o nekontrolovaném nelidském zacházení a žalostných podmínkách v amerických věznicích, vazebních a nápravných zařízeních.

V důsledku eskalace násilí proti imigrantům a snah o potlačení veškerého nesouhlasu ze strany Trumpovy administrativy však profesionální novináři a spisovatelé, kterým je obvykle přísně omezen vstup do vězeňských zařízení v USA, nyní sami zažívají drsnou realitu, které je v této zemi denně vystaveno téměř 2,1 milionu vězňů.

Tento pohled zevnitř nechtěně potvrdil to, o čem věznění novináři už dlouho informují: bezohledné odpírání základních lidských potřeb, popírání práva na spravedlivý proces, zanedbávání lékařské péče a neomezená kultura zjevné krutosti. Vyvolalo to také obnovené zkoumání amerických donucovacích orgánů, jakož i zacházení veřejných i soukromých vězeňských agentur s osobami, které mají pod kontrolou.

Britský novinář Sami Hamdi cestoval po zemi s platným americkým vízem v rámci přednáškového turné, když byl unesen úředníky Imigrační a celní policie (ICE) na kalifornském letišti. Trumpova administrativa zrušila Hamdiho vízum v reakci na kampaň krajně pravicových influencerů na sociálních médiích, kterým se nelíbila Hamdiho kritika izraelské genocidy v Gaze. Hamdi více než dva týdny snášel trauma ze zadržování v několika věznicích ICE.

Hamdi popsal, jak s ním během zadržení úředníci ICE zacházeli jako s podčlověkem. Kromě toho, že byl několik dní držen v bolestivě těsných poutech a jeho prosby o jejich uvolnění byly ignorovány, řekl také, že jemu a ostatním bylo odepřeno právo na právní zastoupení a ošetření – lidé museli předstírat život ohrožující stav kvůli šanci vidět lékaře.

Hamdi také vyprávěl, jak byl nucen spát ve špinavých, přeplněných celách a jíst zkažené jídlo, po kterém mu bylo velmi špatně. Ostatní mu pověděli, že to je běžná zkušenost nových zadržených, jejichž žaludky si ještě nezvykly na novou stravu. Od doby, kdy byl Hamdi ve vazbě ICE, mnoho dalších, včetně pětiletého Liama Coneja Ramose a dalších malých dětí, trpělo podobnými reakcemi na kontaminované jídlo podávané v zařízeních ICE. Případ Ramose přitáhl zvláštní pozornost k podmínkám v imigrační věznici v Dilley, ale tyto podmínky nejsou ojedinělé, ať už v rámci věznic ICE, nebo širšího vězeňského systému USA.

Hamdiho příběh se podobá také příběhu Maria Guevary, novináře původem ze Salvadoru, který legálně pobýval v USA více než 20 let. Poté, co ho zatkla místní policie v Georgii při zpravodajském pokrývání protestu „No Kings“, ho ICE vzala do vazby. Strávil měsíc v několika imigračních věznicích, než byl nelegálně deportován zpět do země, ze které před desítkami let uprchl před politickým pronásledováním.

„Nevím, proč se mnou chce ICE i dále zacházet jako s kriminálníkem,“ napsal Gueva-

ra v dopise serveru *The Bitter Southerner* během svého zadržení. „Bolí mě, že mi byla odeprána všechna privilegia a právo na svobodu, když jsem nikdy nespáchal žádný zločin.“

Guevara napsal o tom, jak ho úředníci ICE neprávem drželi v izolaci a odeprali mu řádný soudní proces. Po propuštění Guevara uvedl, že musel vyhledat psychologickou pomoc a začít brát psychiatrické léky na léčbu depresí a opakujících se nočních můr.

Pak je tu otřesný případ únosu Rümeysy Öztürk, doktorandky na Tufts University. Poté, co se podílela na napsání komentáře pro univerzitní noviny *The Tufts Daily*, v němž uznala genocidu v Gaze, byla Öztürk na ulici unesena agenty ICE. Případ deportace Öztürk byl nakonec zamítnut začátkem tohoto února, téměř rok po jejím únosu, ale administrativa stále může požádat o přezkoumání tohoto rozhodnutí.

Po dalších pět měsíců byla Öztürk, stipendistka Fulbrightova programu, zadržována a převezena do věznic ICE až v daleké Louisianě. Ačkoli sama není profesionální novinářkou, Öztürk také sdílela alarmující zprávy o mučivém zacházení během svého zadržení.

„Když jsem v roce 2018 poprvé přijela do USA, abych zde absolvovala postgraduální studium, učila se a rozvíjela se jako vědkyně a přispívala k rozvoji v oblasti dětského vývoje, vůbec bych si nedokázala představit takové utrpení,“ napsala Öztürk v esejí pro *Vanity Fair* s názvem „Bůh nás tady neslyší: Co jsem zažila v ženském vězení ICE“.

Tyto hrůzy se netýkají jen cizinců, jako Hamdi, Guevara a Öztürk, kteří jak je důležité poznamenat, měli víza nebo pracovní povolení. Stejný osud potkal i občany USA.

Steve Held, chicagský novinář a spolupředseda *Unraveled Press*, byl v září zadržen federálními agenty před budovou ICE, když reportoval o protestu. Jeho únosci si zřejmě uvědomili to, co úřady jinde ne – když zavřete novináře, je pravděpodobné, že bude psát o tom, co vidí. Jejich řešením však nebyla změna postupů, nýbrž zalepení okna Heldovy cely, aby neviděl ven.

VINEN, DOKUD SE NEPROKÁŽE NEVINA

Zprávy lidí zadržených ICE ukazují, jaké vážné osobní, finanční a sociální náklady s se-

bou nese měsíce, či dokonce roky trvající zadržení, než dostanou příležitost napadnout své zadržení před soudem. Jejich zkušenost však není nová. Značný počet občanů USA to denně zakouší po celé zemi.

Organizace na ochranu občanských svobod, jako je American Civil Liberties Union, odsoudily praxi dlouhodobého zadržování lidí před soudním řízením. Přístup „vinen, dokud se neprokáže nevina“ porušuje základní principy Ústavy Spojených států.

Hamdi vzpomíná na své zatčení: „Agent mě chytil ze zadu, hodil mě proti autu, pevně mi nasadil pouta a vrazil mě do vozidla. Opakovaně jsem tvrdil, že jsem nespáchal žádný zločin... Nenechali mě zavolat právníkům ani rodině. Byl to velmi surrealistický zážitek.“

Podle zprávy Prison Policy Initiative bylo v roce 2023 téměř 70 % vězeňské populace v USA tvořeno osobami ve vazbě. V současné době ICE zadržuje desítky tisíc lidí bez příkazu k deportaci. Stejně jako ostatní vězňice v USA, i vězňice ICE postrádají programy nebo vzdělávací příležitosti, omezují přístup lidí k právní pomoci a poskytují nekvalitní stravu a zdravotní péči, přičemž vězni lidí v nevyhovujících životních podmínkách.

K tomu všemu ještě vazba před soudním řízením a před deportací způsobuje ztrátu výdělku, destabilizaci rodinných struktur, komplikace fyzického a duševního zdraví a nespočet dalších nepříznivých účinků kvůli tomu, že je s lidmi zacházeno jako se zločinci, jako by se přiznávali k trestnému činu nebo souhlasili s deportací, přestože mají údajně zákon na své straně. Absence řádného procesu v kombinaci s nelidským zacházením podkopává jejich morálku. „Všichni jsme ztratili naději a část toho, kým jsme,“ napsala Öztürk.

„Břemeno uvěznění uvnitř a odríznutí od našeho každodenního života bylo pro všechny těžké,“ dodala. „Mělo to negativní dopad na náš růst, kariérní vyhlídky, sny a naše blaho.“

Hamdi popsal, jak se mu starší muž z Uzbekistánu, který byl zlomen 13 měsíci zadržování ICE, svěřil, že je připraven se nechat dobrovolně deportovat zpět do své chudé země, přestože věděl, že by mohl svůj případ u soudu vyhrát.

„Můžete si tuhle zemi nechat,“ řekl Hamdimu Uzbek.

NEMŮŽEME DÝCHAT

Na začátku dokumentu *ABC News* s názvem „No Way Out“ (není úniku) o neúspěšné reakci texaských věznic (kde jsem strávil téměř tři dekády) na pandemii covidu-19 mě můžete slyšet říkat: „Nemůžeme dýchat!“

Ta slova nebyla pouhou nadsázkou. Popisovala dusivě nelidské životní podmínky a krutost uvnitř texaských věznic.

Můj výkřik byl výsledkem toho, že jsem viděl zdravé lidi umírat v rekordním počtu kvůli zanedbání lékařské péče po nakažení virem covidu-19; že jsem byl svědkem sebevraždy za sebevraždou, protože vězněným osobám byl odepřen přístup k péči o duševní zdraví; že jsem marně prosil o pomoc, protože nám byly odepřeny základní lidské potřeby, jako je toaletní papír, mýdlo a deodorant; že jsme den za dnem konzumovali nepoživatelné, nezdravé jídlo.

Tento dokumentární film nedokázal přispět k žádné významné změně v texaském vězeňském systému. Počet sebevražd a vražd se každým rokem pouze zvyšuje. Vězni stále umírají nebo trpí celoživotními zdravotními problémy v důsledku nedostatečné péče o duševní zdraví a nedostatečné lékařské péče. Byla zavedena nová represivní pravidla, která narušují komunikaci s blízkými a ničí zdravé rodinné vazby. Jídlo je stále odpudivé a mentalita vězeňských dozorců je stejně krutá jako vždy. Lidé doslova umírají touhou dostat se ven.

„Před deseti lety by byly dvě vraždy, podezření na předávkování drogami a sebevražda v jedné věznici za méně než dva týdny nemyšlitelné,“ napsala investigativní novinářka Keri Blakinger v září pro *Houston Chronicle* o událostech ve věznici v Livingstonu v Texasu.

Stejně podmínky, které vyvolávají krizi v Texasu, panují ve věznicích a vazebních věznicích po celé zemi – včetně zařízení ICE.

Öztürk napsala, že lidé přijeli „v relativně dobrém zdravotním stavu, ale jejich stav se den ode dne zhoršoval kvůli nedostatečnému přístupu k lékařské péči, výživné stravě, spánku, slunečnímu světlu a čerstvému vzduchu“.

Federální agenti neposkytnou léčbu ani novinářům, které postřelí, jako například

reportérovi TikToku z Los Angeles Carlito-ovi Ricardu Pariasovi. Obvinění, že Parias před střelbou v červnu loňského roku najel svým vozidlem do auta imigračního úředníka, bylo později zamítnuto, protože vládní verze nebyla věrohodná. Jeho právník však soudci sdělil, že mu jako zraněnému bylo po několika hodin odeprého podání léků proti bolesti. Adam Rose z Freedom of the Press Foundation (který je také předsedou Los Angeles Press Clubu pro práva tisku) říká, že Parias potřeboval morfium, ale byl mu odepřen i ibuprofen, a toto zanedbávání pokračovalo i poté, co soudce nařídil ICE bu-
 čovalo i poté, co soudce nařídil ICE bu-

Hamdi popsals, jak úředníci ICE dehumanizovali zadržené osoby do té míry, že některé z nich museli brát psychiatrické léky, aby vůbec přežily. „Dýchání uvnitř zadržovacího centra bylo těžké, jak symbolicky, tak fyzicky,“ napsala Öztürk ve svém esejí.

VELKÁ KRÁSNÁ LEŽ

Otravnou otázkou nyní je, proč Spojené státy jako národ omnožují existenci takových modelů krutosti?

Jednou z teorií je fenomén zvaný „morální panika“. Morální panika nastává, když autority, včetně členů donucovacích orgánů a politiků, vyberou několik skutečných historek týkajících se určitého druhu chování určité skupiny lidí a ve spolupráci s médii vyvolají celospolečenskou hysterii.

Například během Bidenovy administrativy se osobnosti krajně pravicových médií a tradiční média ve svém zpravodajství zaměřily na ojedinělé případy nelegálních imigrantů, kteří spáchali strašné zločiny, a vytvořily zavádějící narativ, že nelegální imigranti jsou výlučně zodpovědní za kriminalitu ve Spojených státech.

Navzdory zdánlivě neomezenému množství dat, která tuto představu vyvracejí, se tento falešný narativ stal základním kamenem prezidentské kampaně Donalda Trumpa a vynesl ho zpět do Oválné pracovny.

Po svém zvolení prezident Trump a jeho zástupci pokračují s pomocí médií v šíření stejné lži. Nazývají nelegální přistěhovalce vrahy, násilníky, členy násilných gangů a drogovými dealery, kteří musí být za každou cenu vyhoštěni ze země.

Tato velká, krásná lež vedla k vytvoření a přijetí Trumpova prvního legislativního úspěchu, zákona Big Beautiful Bill (BBB, Velkého krásného zákona).

Místo přidělení finančních prostředků na pomoc lidem, kteří se potýkají s problémy při získávání základních potřeb, jako je bydlení, jídlo a zdravotní péče, BBB vyčlenil rekordních 170 miliard dolarů na kriminalizaci imigrantů. 45 miliard je vyhrazeno výhradně na výstavbu dalších imigračních věznic. Tento zákon zvýšil rozpočet ICE o 265 procent a počet lůžek z 40 000 na 160 000. Podle projektu Marshall bude 85 % současných a budoucích lůžek umístěno v soukromých věznicích, které podle zprávy Prison Policy Initiative z roku 2026 ročně vydělávají 2,4 miliardy dolarů od daňových poplatníků.

Tyto morální paniky také slouží k získání souhlasu s něčím mnohem zlověstnějším: kriminalizací – procesem, při kterém jsou lidé považováni za nehodné svých práv a zasluhující trest. Stát využívá kriminalizaci k přeměrování své odpovědnosti za sociální problémy, které způsobuje – hospodářskou krizi, chudobu, vysídlení, válku –, na skupiny obyvatel, které jsou často obětí státní politiky, a k ospravedlnění škod způsobených policejními zásahy a uvězněním.

Označování přistěhovalců bez papírů za zločince umožnilo agentům ICE použít bezprecedentní násilné taktiky vůči všem přistěhovalcům nebo pouhým návštěvníkům ze zahraničí – včetně novinářů, jako je Hamdi.

Americká veřejnost by si měla uvědomit, že se jedná o stejnou rétorickou strategii, jakou použily neúspěšné „války proti drogám“ administrativy Reagana a Bushe a podvod se „superpredátory“, který demonizoval mladé černochy a pokračoval za Clintona.

Tyto vlády přispěly k tomu, že se USA staly světovým lídrem v uvěznění vlastních občanů, a vedly k obecné otupělosti veřejnosti vůči tomu, jak se zachází s lidmi za mřížemi. Nyní to vidí na vlastní oči stále více novinářů.

CHCEME BÝT ZNOVU VNÍMÁNÍ

JAKO LIDÉ

Přístup Trumpovy administrativy k potlačování nesouhlasu hrubou silou je neprobá-

daným územím, ale nelidské zacházení s osobami ve vazbě v USA je běžnou praxí.

Proto mě jako uvězněného novináře, který se posledních 20 let věnuje osvětě společnosti o kultuře nekontrolované krutosti, která panuje za zdmi věznic, vazebních věznic a nápravných zařízení v této zemi, povzbuzuje pomoc, kterou tyto záslužné věci dostávají od mých kolegů, jako jsou Hamdi, Guevara, Held a Öztürk, a od médií, která těmto příběhům poskytují prostor. Jak řekla Öztürk, vše, co chceme, je „být znovu vnímáni jako lidé“.

To, co se děje uvnitř těchto zařízení, by nemělo jen alarmovat společnost jako celek, ale mělo by mobilizovat k akci, zejména ty, kteří chtějí prosazovat věc osvobození. To zahrnuje připojení se k organizacím na ochranu občanských svobod, skupinám vzájemné pomoci vedeným vězni, kampaním proti výstavbě a rozšiřování věznic, skupinám právní podpory a novinářským médiím, jako je nezisková organizace JoinJeremy na posílení postavení uvězněných novinářů a zviditelnění jejich práce.

„Vědí, že je to špatné,“ řekl Hamdi organizaci Freedom of the Press Foundation během online akce v listopadu. „Vědí, že pokud americká veřejnost zjistí, co se ve skutečnosti děje, ICE bude okamžitě zrušena.“

Hamdi nás asi přecenil. O podmínkách v Dilley se v poslední době hodně píše, ale zatím k žádnému zrušení nedošlo. Místo toho vláda plánuje rozšířit kapacitu ICE pro zadržování lidí. Doufejme, že talentovaní spisovatelé, kteří nyní z první ruky znají hrůzy, které toto rozšíření přinese, pomohou přesvědčit veřejnost, aby konečně uznala nespravedlnosti, jež jsou v současné době příkladem věznic ICE, ale které jsou stejně rozšířené ve všech vězeňských zařízeních.

Jeremy Busby je spisovatel a aktivista uvězněný v Texasu. Je zakladatelem neziskové organizace JoinJeremy, která se věnuje podpoře děl uvězněných novinářů a spisovatelů po celé zemi.

Zdroj: <https://truthout.org/articles/journalists-jailed-by-ice-are-revealing-the-horrors-of-incarceration/>
(vyšlo 20. února 2026)

TRHLINA V TRUMPOVĚ MOCI

Tonďa Kováč

Mnohá Trumpova rozhodnutí jsou inspirována myšlenkami ultrakonzervativního think tanku Heritage Foundation, který však nedávno prošel ideovým rozkolem kvůli otázce antisemitismu.

Na konci loňského roku došlo k trhlině v jednom z Trumpových pilířů moci – think tanku Heritage Foundation (dále jen HF). Několik vlivných zaměstnanců opustilo struktury HF na základě vnitřních debat ohledně antisemitismu bílých nacionalistů. Ukazuje to na krizi strategického směřování vládnoucí třídy v USA.

HF – zřejmě nejdůležitější think tank ve sféře Donalda Trumpa – přišel asi o patnáct lidí, důležitých štváčů, kteří se v poslední době v organizaci podíleli na vymýšlení agendy pro autoritářské převzetí moci v Americe i Evropě nebo na tvorbě důmyslných klimatických dezinformací. Nechybí mezi nimi nejvyšší kapacity, jako jsou šéfové právní, ekonomické a analytické sekce. Všichni přehli v obavách před tím, že by se sami mohli stát potravou pro bestii, kterou stvořili. Skromný azyl vyhledali v mnohem menším think tanku zvaném Advancing American Freedom (AAF), který v roce 2021 založil Mike Pence.

Stalo se tak kvůli vnitřním debatám ohledně antisemitismu, které zintenzivnil na podzim loňského roku komentátor Tucker Carlson, jenž do své hojně sledované show pozval popnácka Nicka Fuentes a potěšil ho podlézavým rozhovorem. Asi netřeba nějak pitvat, že je Fuentes zcela otevřený antisemita v pravém slova smyslu. Prezident HF Kevin Roberts pak tuhle show obhajoval, což pobouřilo některé Trumpovy pacholky. Nejdřív HF na protest opustili tři, pak zběhnul zbytek. Roberts pak pod tlakem vzal svá slova zpět. Otázka, zda jsou Fuentesovy názory legitimní a měly by být vyslyšeny, se náhle stala ohniskem ideologických rozdíků uvnitř MAGA. Nicméně se nejedná o debatu, zda je

antisemitismus ok nebo ne, ale spíš o to, jaká forma antisemitismu je přijatelná. Takzvaný „křesťanský sionismus“, vyčůraná verze antisemitismu využívající „podřadné“ židovstvo na špinavou práci, je v MAGA přítomný od začátku.

Tyhle přesuny, debaty a kalkuly jsou samozřejmě také o otázce, jaká je nyní nejlepší strategie pro americký kapitalismus. Think tank AAF, do kterého se ultrakonzervativní kádry přesouvají, prosazuje neoliberální multilateralistické principy, které HF tlačil celá desetiletí, ale v Trumpových službách je opustil. Šéf představenstva AAF Marc Short prohlásil, že lidé z HF přešli k němu, jelikož „viděli, že AAF pevně stojí na konzervativních základech, což bylo typické pro HF“. HF nekritizoval jen kvůli tomu, že „pravděpodobně... toleruje antisemitismus“, ale že také podporuje populismus, například přímé investice vlády do Intelu a dalších korporací. *Wall Street Journal* situaci komentoval následovně: „Heritage kdysi podporoval volný trh, dnes je protekcionistický. Dřív podporoval robustní americkou zahraniční politiku, před dvěma lety stáhl své válečné jestráby ze scény. Heritage prosazoval ‚originalistickou soudní revoluci‘ a právní stát, nyní stojí za Trumpovou expanzí do výkonné moci bez ohledu na ústavní právo.“ Mezitím Donald junior postnul na X: „Myslím, že to jsou skvělé zprávy pro Heritage, že ho opouští banda protitumpovských RINOs. Kdokoliv, kdo by šel pracovat pro globalistickou antitumpovskou organizaci Mika Pence, není MAGA a rozhodně nepasuje Ameriku na první místo!“ [RINO – republican in name only – nadávka očišťující stranu od Trumpovské opozice]

Stručné připomenutí historie HF nám to pomůže zasadit do kontextu. Organizace byla založena v roce 1973 třemi klíčovými postavami: Paulem Weyrichem, Edem Feulnerem a Josephem Coorseem. Weyrich, který také spoluzakládal Moral Majority, Free Congress Foundation a American Legislative Exchange Council – křesťanské konzervativní think tanky – byl určitě nejdůležitějším strategem pro přestavbu konzervativní scény po ostudné drtivé prohře Barryho Goldwatera v prezidentském klání s Lyndonem Johnsonem v roce 1964. Pivní magnát Coors, který nasyplal miliony dolarů do různých pravicových organizací, pomohl nasměrovat vládnoucí třídu hodně doprava, když si osvojila novou formu agresivního korporátního aktivismu. Politický vědec Feulner, který velel HF téměř čtyřicet let, vytvořil z organizace nevlivnější think tank americké pravice s ročním rozpočtem přes 100 milionů dolarů.

HF byl vůdčí silou a proponentem reaganovského konzervatismu, mezi jehož principy patří:

- neoliberální ekonomická politika, včetně deregulace byznysu, privatizace vládních funkcí, volný trh, daňové „reformy“ prohlubující strukturální nerovnost a relativně neomezenou imigraci,
- agresivní zahraniční a válečná politika zahrnována antikomunismem a systém mezinárodních aliancí mezi kapitalistickými národními státy,
- nenávisť vůči pokrokovým sociálním hnutím včetně dělnického hnutí, feministického hnutí, hnutí za občanská práva, ekologického hnutí atd., a to spíš v duchu individualismu než explicitního vychvalování sociálních hierarchií.

Reaganismus znamenal změnu strategie vládnoucí třídy. Od 30. do 70. let podporovala převážná část byznysu ve státech tzv. New Deal systém, což znamenalo program sociální péče, regulace ekonomiky, jednání s odbory, a od 60. let také dialog s hnutími za odstranění nebo zmírnění nerovnosti. Reaganismus do toho všeho hodil vidle, ale zachoval systém zahraniční politiky: síť politických a ekonomických dohod, zahraniční pomoc, masivní přítomnost armády v klíčových oblastech a pravidelné vojenské intervence za nastolení dominance USA.

Reaganismus ovládl americkou politiku během 80. let a nezměnil pouze Republikánskou stranu, ale i Demokratickou stranu. V devadesátkách se do hledáčku obou stran dostala v různých formách doktrína neoliberalismu. Bill Clinton například podpořil Severoamerickou dohodu o volném obchodu (NAFTA) a úspěšně zavedl politiku za „konec sociální péče tak, jak ji známe“, zrušením Programu pomoci rodinám s nezaopatřenými dětmi (AFDC), který byl základním kamenem politiky New Deal. HF podporoval obě opatření.

Po kolapsu východního bloku začalo erodovat antikomunistické lepidlo, které drželo konzervy pohromadě a významný menšinový proud známý jako paleokonzervatismus začal zpochybňovat „globalistickou“ politiku, jako je volný trh a multilaterální aliance, a začal volat po neintervencionistické zahraniční politice v duchu „Amerika na prvním místě“ zdůrazňující protimigrační nativismus. HF se tímhle zlákat nenechal. Na rozdíl od paleokonzerv – jako třeba Patricka Buchanana – HF masivně podporoval válku v Iráku, Afghánistánu a nekonečnou multilateralistickou válku s terorismem, která nahradila globální antikomunismus.

HF byl dříve, během kandidatury 2016, k Trumpovi kritický a nepřilnul k němu ani později, dokud se v roce 2021 šéfem organizace nestal Kevin Roberts. V roce 2023 HF publikoval autoritářskou kuchařku „Projekt 2025“, která se během druhého Trumpova období stala nástrojem k transformaci federální vlády. Několik klíčových autorů tohoto manuálu má dnes vlivné pozice v Trumpově administrativě.

Donald Trump si získal masovou podporu z velké části díky tomu, že napadl jak liberální, tak konzervativní politický establishment a (bezvýhradně) díky tomu, že odmítl klíčové prvky reaganistického konzervatismu. Takže získat si nejsilnější konzervativní think tank na svou stranu bylo pro Trumpa velkou výhrou, která před volbami 2024 završila jeho převzetí kontroly nad Konzervativní stranou. Co se velké staré strany týče, old-school konzervy byly umlčeny, ale ne přesvědčeny, za mohutného exodu personálu z HF do druhé Trumpovy administrativy.

V sázce není pouze souboj mezi frakcemi republikánstva, ale i souboj mezi rozdílnými

strategiemi kapitalistické nadvlády. Strategie založená na neoliberalismu, multilaterálních aliancích a ideologii individualismu je v krizi už dlouhá léta, ale ještě nezmizela. Přestože se docela rozpadá, ještě není jisté, co ji nahradí. Trump tlačí populistické autoritářství spjaté s politikou vysokých celních sazeb, unilaterální zahraniční politiku a návrat k otevřené adoraci privilegií a dominance. Získal si podporu důležitých sektorů byznysu (třeba hi-tech a fosilní byznys), ale

k vybudování konsenzu vládnoucí třídy se svou politikou má daleko. Něco víc může nastínit další vývoj zlomových témat, jako třeba situace na Blízkém východě, Epsteinovy složky a další. Kapitalisti nemohou jen diktovat politické vítěze a poražené, ale ani Trump, ani jeho oponentstvo je nemohou ignorovat.

Zdroj: Podle textu Matthewa N Lyonse na <https://threewayfight.org/cracks-in-the-foundation-heritage-and-ruling-class-strategy/>

TAŽENÍ SPOJENÝCH STÁTŮ PROTI ANTIFAŠISMU

Santiago Navarro F

*Komentář z Mexika o tom, jak USA zahajují otevřenou ofenzivu proti anarchistům*kám a antifašistům*kám i mimo své hranice.*

Trumpova administrativa se rozhodla pro strategický obrat předefinováním své zahraniční politiky a doktríny národní bezpečnosti, a to tím, že různé politické projevy označuje za „krajně levicový politický terorismus“. Tento přístup určuje její bezpečnostní agendu ve vztahu k zemím, které považuje za své spojení. Cílem je vyšetřovat, rozbít a pronásledovat určitá sociální hnutí.

Pod vedením amerického ministra zahraničí Marca Rubia se 16. července konala *ministrská schůzka o oživení politického terorismu*. Na zasedání, které probíhalo v konferenčním sále Loy Henderson – největším zasedacím prostoru ministerstva zahraničí –, se sešly delegace ze 66 zemí pod heslem boje proti „krajně levicovým teroristům“. Mezi zúčastněnými zeměmi nechyběly například Španělsko, Argentina, Kanada, Německo, Itálie, Chile, Uruguay či Izrael.

Toto fórum není ojedinělou událostí, nýbrž součástí širší strategie navržené a realizované Bílým domem, která považuje „akty domácího terorismu“ za „prioritní otázku pro federální bezpečnostní složky“ Spojených států, jak je stanoveno v Prezidentském memorandum o národní bezpečnosti č. 7 (NSPM-7).

NSPM-7 je základem akce, které předsedá Marco Rubio, ale především závazků přijatých v rámci této společné ofenzivy proti takzvanému „levicovému terorismu“. Memorandum, které prezident Trump podepsal v září 2025, nařizuje všem americkým zpravodajským agenturám a bezpečnostním orgánům, jakož i těm, které jsou odpovědné za výkon spravedlnosti, aby rozbily, zbavily financování a stíhaly sítě klasifikované jako „krajně levicově teroristické“.

Podle NSPM-7 je cílem „vyšetřovat, stíhat a rozkládat subjekty a jednotlivce zapojené do aktů politického násilí“.

Podle Trumpa byla motivem pro rozhodnutí označit určité skupiny za „krajně levicové“ vražda Charlieho Kirka (vlivného konzervativního komentátora, který byl zastřelen téhož září), kterou prezident označil za „hrůzostrašnou“.

To bylo také hlavním katalyzátorem ministerské schůzky, kde Marco Rubio ostře kritizoval to, co nazval historickým „slepým místem“ v západní protiteroristické doktríně, a zdůvodnil to tím, že „násilí krajní levice bylo akademickou obcí a médií mylně kategorizováno jako „tragický exces idealismu““.

V HLEDÁČKU

Ve stejném duchu a v souladu s novou bezpečnostní doktrínou USA Stephen Miller, poradce Bílého domu pro národní bezpečnost, neváhal ostře kritizovat antifašistické hnutí (antifa) a spřízněné skupiny, označil je za „infekci“, která usiluje o svržení západních vládních systémů, a vyzval spojení, aby neustoupili výzvám k „občanským svobodám“ ze strany těchto aktérů.

Ministerstvo zahraničí USA označuje za „levicové teroristy“ různé anarchistické a antifašistické skupiny, které se připojily k protestům proti genocidě páchané Izraelem na Palestině. Jsou to ti samí lidé, kteří vyšli do ulic na podporu práv migrantů. Jsou to ti, kteří demonstrovali proti vraždě George Floyda, spáchané policistou v roce 2020 v Minneapolis v Minnesotě. Jsou to ti samí, kteří vyšli do ulic po vraždě mexického migranta Lorenza Salgada Arauja v červenci roku 2026, poté co zemřel v důsledku střelby ze strany agentů Imigrační a celní služby (ICE).

Ministerstvo zahraničí přímo zařadilo různé skupiny spadající pod pojem „krajní levice“ mezi zahraniční teroristické organizace (FTO) a Osoby označené za globální teroristy (Specially designated global terrorist, SDGT). Mezi takto klasifikované skupiny např. patří:

- Antifa Ost – německými úřady a zpravodajskými službami označovaná jako „skupina

Liny E“. Jedná se o antifašistickou militantní skupinu z Německa.

- Neformální anarchistická federace / Mezinárodní revoluční fronta – povstalecká anarchistická skupina působící především v Itálii, s „členy“, kteří se k ní hlásí v Evropě, Jižní Americe a Asii.

- Ozbrojená proletářská spravedlnost – anarchistická a antikapitalistická skupina řeckého původu.

- Revoluční třídní sebeobrana – anarchistická skupina rovněž řeckého původu.

SBLIŽOVÁNÍ

Trumpova vláda se obává především sblížení těchto hnutí, a proto od loňského května pořádá společně s bezpečnostními složkami této země a dalších pozvaných zemí *Úvodní seminář o prosazování protiteroristických zákonů*, fórum určené k tomu, aby bezpečnostní odborníci z USA i ze zahraničí sdíleli hodnocení hrozeb a osvědčené operační postupy.

Mezi cíle stanovené na těchto setkáních se spojenci patří výměna zpravodajských informací, posílení mechanismů vydávání a cíleného policejního stíhání, a to pod heslem sjednocení úsilí.

Strategie odvozená z NSPM-7 se tedy neomezuje pouze na politická prohlášení, ale představuje akční plán, který zahrnuje zapojení řady federálních agentur. Mezi nimi je i Společná pracovní skupina proti terorismu (JTTF) FBI, která má koordinovat „komplexní národní strategii“ pro vyšetřování a rozbití těchto sítí ve Spojených státech.

Tato iniciativa vyvolala obavy v různých sektorech, zejména u neziskových organizací. Advokátní kancelář WilmerHale varovala, že toto opatření by mohlo „vyvolat řadu kroků, včetně přezkoumání statusu daňového osvobození organizací a potenciálně i trestních vyšetřování“ namířených proti „nadačním, jednotlivým dárcům a dalším neziskovým organizacím“.

VÝSLEDKY SUMMITU

Strategií Spojených států bylo přimět zahraniční delegace, aby svou bezpečnostní

politiku přizpůsobily směrnicím a zájmům USA. Velvyslanec Gregory LoGerfo, koordinátor Úřadu pro boj s terorismem, podrobně popsal alespoň tři konkrétní výsledky ministerského setkání, které se týkají spojenců USA.

Během ministerského setkání byl na mezinárodní partnery vyvíjen tlak, aby „sladili své vlastní právní rámce“ s cílem zabránit těmto skupinám ve volném působení nebo přesunu přes jejich hranice. Za tímto účelem budou zablokována víza pro osoby, které budou považovány za členy těchto skupin. Zákaz vstupu by se vztahoval nejen na USA, ale i jejich spojenecké partnery.

Za zmínku také stojí, že prostřednictvím *Semináře o prosazování protiteroristických zákonů*, jehož příštím hostitelem bude Německo, se usiluje o integraci zpravodajských databází místních policejních sborů za účelem „zmapování“ globálních aktivit disidentstva, přičemž se pozornost soustředí na ochranu dopravních a energetických sítí. Budou tedy vytyčeny trasy pro výměnu kapacit a operační koordinaci policejních a zpravodajských agentur spojeneckých zemí.

Kromě toho uvedl Marco Rubio na ministerské akci: „V prosinci [2025] jsme oznámili program ‚Odměny za spravedlnost‘, který nabízí až 10 milionů dolarů za informace, jež umožní narušit financování těchto skupin.“

PŘÍPAD LATINSKÉ AMERIKY

Pokud jde o latinskoamerický region, Marco Rubio připomněl, že „politický terorismus extrémní levice není žádnou novinkou poslední doby“, a zmínil skupiny, které jsou dnes otevřenými politickými stranami, jako Tupamaros, Montoneros či FARC. Zmínil však také ozbrojené skupiny, které jsou stále aktivní, jako je Národní osvobozená armáda Kolumbie (ELN) a Světlá stezka v Peru, a spojil je s údajnými zpravodajskými sítěmi kubánského režimu a iránskými podpůrnými sítěmi.

„Nejde o fikci vymyšlenou konzervativními politiky. Ve skutečnosti to byla po většinu moderní éry dominantní forma politického násilí. Všichni naši přátelé přítomní na této ministerské schůzce – pocházející ze zemí

západní polokoule – si pamatují desetiletí únosů, bombových útoků, vražd a poprav,“ uvedl americký ministr zahraničí.

Navzdory tlaku na sjednocení protiteroristického postoje v regionu mexická vláda pozvání k účasti na ministerské schůzce odmítla. Mexická prezidentka Claudia Sheinbaum argumentovala tím, že zaměření setkání bylo „spíše politické než skutečně související s bojem proti zločineckým skupinám“.

V reakci na to velvyslanec Gregory D. LoGerfo ponechal „pozvání otevřené“, čímž dal najevo, že Washington trvá na zapojení jižního souseda do svého bezpečnostního rámce.

NADNÁRODNÍ PRÁVNÍ RÁMEC

Z pohledu americké bezpečnostní doktríny představuje ministerské setkání v roce 2026 diplomatický úspěch, který „překlenuje propasti“ a sjednocuje bezpečnostní agendy. „Můžeme tuto hrozbu identifikovat a zmapovat a přebudovat naši protiteroristickou architekturu tak, abychom ji porazili. Stejně jako jsme to společně udělali již dříve, musíme to nyní znovu udělat společně,“ tvrdí kategoricky ministr Marco Rubio.

Kritičtí analytici však varují, že tím, že Spojené státy definují „extrémně levicový terorismus“ tak široce – včetně pojmů jako „ekonomická sabotáž“ a „podněcování“ –, budují nadnárodní právní rámec, který jim umožní pronásledovat politickou opozici a vyvíjet tlak na suverénní vlády, aby přijaly jejich agendu vnitřní bezpečnosti.

Summit ve Washingtonu jasně ukazuje, že Spojené státy se snaží exportovat svou politiku, aby si ji ostatní země osvojily. „Je snadné ničit velké věci; mnohem těžší je je vytvářet. Nepřátelé civilizace jsou schopni pouze toho prvního. Jsou schopni pouze ničit velké věci. Jediné, co znají, je ničení. My jsme však společně vybudovali velké věci. Udělali jsme to znovu a znovu. Víme, co musíme udělat,“ uzavírá Marco Rubio.

Zdroj: <https://avispa.org/eeuu-crea-ofensiva-abierta-contra-anarquistas-y-antifascistas-en-diversos-paises/>
(vyšlo 31. července 2026)

PAST „TERORISMU“

Tiziano Antonelli

To, jak se boj proti terorismu stává taktikou pro upevňování autoritářských pozic uvnitř státu, komentoval Tiziano Antonelli v novinách Umanità Nova, které vydává Italská anarchistická federace.

Vnitřní válka, kterou vlády vedou proti pracujícím třídám a vykořisťovaným, se projevuje především represemi proti politickým silám, které usilují o změnu sociální organizace, a proti masovým hnutím, která vyjadřují společenskou nespokojenost s určitými situacemi a kroky vlády.

Současné demokratické státy procházejí obdobím narůstajícího autoritářství. Společně se soustředěním politické moci do rukou čím dál uzavřenějších elitářských skupinek a se zpomalením kapitalistické akumulace se kompas, který usměrňuje kroky vlády mezi silou a konsenzem, vychyluje směrem k stále většímu autoritářství.

Obrana „legitimně ustavených“ vlád a jejich rozhodnutí, stejně jako obrana základních politických, ústavních, ekonomických a sociálních struktur a tradičních pohledů na rodinu, náboženství a morálku, slouží jako ospravedlnění pro obnovený boj proti terorismu.

Rezoluce Valného shromáždění OSN z roku 2006 uvedla, že „akty, metody a praktiky terorismu ve všech svých formách a projevech jsou činnostmi zaměřenými na ničení lidských práv, základních svobod a demokracie, které ohrožují územní celistvost a bezpečnost států a destabilizují legitimně ustavené vlády, a že mezinárodní společenství by mělo přijmout nezbytná opatření k posílení spolupráce za účelem boje proti terorismu.“

Evropská unie ve směrnici Evropského parlamentu a Rady EU 2017/541 ze dne 15. března 2017 definovala teroristické činy jako „úmyslné činy (...), pokud jsou spáchány se specifickým teroristickým cílem – a to zastrašit obyvatelstvo, protiprávně nutit orgán

veřejné moci nebo mezinárodní organizaci, aby jednaly nebo se zdržely jednání, anebo vážně destabilizovat či zničit základní politické, ústavní, hospodářské nebo sociální struktury země nebo mezinárodní organizace. Za teroristický trestný čin by měla být považována i hrozba spáchání těchto úmyslných činů, pokud je na základě objektivních okolností prokázáno, že taková hrozba byla učiněna s tímto teroristickým cílem.“ Směrnice však dále uvádí, že „činy zaměřené na (...) donucení orgánu veřejné moci k určitému jednání nebo k tomu, aby se určitého jednání zdržel, které nejsou zahrnuty do taxativního výčtu závažných trestních činů, se za teroristické trestné činy nepovažují“.

V memorandu ze dne 25. září 2025, kterým se zavádí předchozí exekutivní příkaz z 22. září do praxe, americký prezident Donald Trump uvádí, že „společné motivy a opakující se indicie sjednocují tento vzorec násilné a teroristické činnosti pod zastřešujícím označením samozvaného ‚antifašismu‘. Tato hnutí vykrešlují základní americké principy (např. podporu vymáhání práva a kontrolu hranic) jako ‚fašistické‘, aby tím ospravedlnila a podnítila akty násilné revoluce. Tato ‚antifašistická‘ lež se stala bojovým pokřikem, který domácí teroristé používají k vedení násilného útoku na americké demokratické instituce, ústavní práva a základní svobody. Společná témata oživující toto násilné chování zahrnují: antiamerikanismus, antikapitalismus a antikřesťanství, podporu svržení vlády Spojených států, extremismus v otázkách migrace, rasy a genderu, a nepřátelství vůči těm, kteří zastávají tradiční americké názory na rodinu, náboženství a morálku.“

Anarchistické hnutí vždy tvrdilo, že vlády jsou brutální, násilnou a svévolnou nadvládou několika jedinců nad masami. Jsou také nástrojem navrženým k zajištění dominance a udržení privilegií těch, kteří si monopolizovali veškeré výrobní prostředky a využívají je k tomu, aby si masy podmanili a nutili je pro ně pracovat. Vlády nejsou ničím jiným než společenským vládnoucím, tedy těch, kteří mají monopol na násilí a využívají jej k udržování současných ekonomických a sociálních poměrů.

Ideologický aparát využívaný k boji proti „politickému násilí“ a „terorismu“ potvrzuje tento základní kámen anarchismu. Výše citované dokumenty odhalují brutálně konzervativní přístup zaměřený právě na úporné uchovávání současného společenského řádu: přístup, který ignoruje vyvstávající potřeby společnosti vyžadující nové formy politické a ekonomické organizace. Tyto nové formy ničí stará privilegia, která právní systém a předpisy chrání. Napětí mezi společností a politickým systémem je proto nevyhnutelné – a čím násilnější bude odpor vlád vůči novému, tím násilnější bude i střet. A tato opatření nevoní, páchnou sakristií a reakcionářstvím.

Ve výše zmíněných dokumentech vlád a nadnárodních organizací je kromě skutečných teroristických činů terčem také tlak veřejnosti, který má donutit vlády ke změně jejich politiky. To jasně vyplývá z rezoluce OSN a z nařízení americké vlády. Pokud jde o Evropskou unii, legislativa rozlišuje mezi teroristickými činy a činy opozice, ale toto rozlišení se v komunikaci s médii ztrácí. Jinými slovy, vlády se připravují definovat jakýkoliv protest veřejnosti jako násilný a legitimizovat institucionální represí.

Ve skutečnosti jsou to právě vládní politiky, které způsobují nárůst násilí ve společnosti, ať už ničením životního prostředí, pronásledováním nejzranitelnějších skupin nebo prohlubováním chudoby.

Anarchistické hnutí nemá žádnou ideologii, kterou by vnucovalo společnosti, žádný model, který by po převzetí moci striktně uplatňovalo. Je nejvědomějším vyjádřením spontánního pohybu společnosti směrem k neustálému zlepšování životních podmínek a sociálních vztahů. Bránění tomuto pohybu ve jménu konzervatismu, ve jménu tra-

dice, dokazuje falešnost demokratického narativu.

Strategiemi anarchismu jsou přímá akce a samoorganizace, která vychází zdola. Jejich kriminalizace znamená zbavení anarchistického hnutí nástrojů, které jsou nezbytné pro realizaci anarchistických ideálů. Ty si kladou za cíl změnit způsob života ve společnosti, navazovat vztahy plné solidarity, dosáhnout plného materiálního, morálního a intelektuálního rozvoje, a to nikoliv jen pro určitou sociální třídu, ale pro všechny lidi – a to nelze vynutit silou, může to naopak vyplynout z postupného růstu kolektivního vědomí a může toho být dosaženo se souhlasem společnosti.

Účast, kterou vlády požadují, není účastí ve smyslu svobodné debaty, svobodného sdružování nebo přímých akcí za zlepšení. Účast, kterou mají na mysli, se v nejlepším případě omezuje na volební urny a demonstrace, které pouze oslavují stávající stav věci.

Musíme proto změnit narativ: nejde pouze o souboj mezi silami zákona, pořádku a protichůdnými frakcemi, ve kterém zvítězí jen jedna nebo druhá strana. Musíme znovu potvrdit, že společenskou změnu lze zastavit pouze dočasně, v tom okamžiku lze propast mezi úrovní civilizace, které dosáhly masy, a zákonem, který vždy zaostává, překlenout pouze jedním skokem: povstáním. Je na anarchistickém hnutí, aby mezi vykořisťovanými třídami posílilo přesvědčení, že aby skutečně a definitivně zlepšily své podmínky, musí změnit společnost a jednou provždy se zbavit všech nástrojů útlaču: policie, věznic, soudců, prezidentů, ministrů, poslanců apod.

Anarchistické, komunistické a grassrootové organizace jsou v očích utlačovatelů všechny stejným nepřítelem. Proto musíme posilovat pouta solidarity mezi různými složkami, šířit osvědčené postupy horizontální organizace a čelit autoritářským, shora dolů řízeným a kolaborantským praktikám.

Bude to těžké, ale zvládneme to.

NARKOFAŠISMUS U MOCI

Kolektiv Semillas

Zpráva o upevňujícím se autoritářskému režimu v Kostarice, který je napojen na místní drogové kartely.

Poslední čtyři roky stojí v čele kostarického státu pravicově konzervativní vláda, která v alianci s režimy, jako je Salvador pod vedením Bukeleho nebo Spojené státy za Trumpa, postupně stupňuje autoritářská opatření vůči místnímu obyvatelstvu. Vede ji současný prezident Rodrigo Chaves a jeho nástupkyně Laura Fernández. Svého funkčního období se ujal v roce 2022, poté co jejich politická strana (nyní s názvem Partido Pueblo Soberano – PPSO) získala podporu velké části populace, a to díky populismu, manipulaci a zneužívání obecné nespokojenosti. Tato nespokojenost pramení z dlouhé řady korupčních a neoliberálních vlád, které nedokázaly naplnit potřeby obyvatelstva, zejména těch v okrajových částech země.

Poslední dobou vláda v rámci své volební strategie přímo hrozí pozastavením občanských práv a svobod, včetně práva na spravedlivý proces, svobody projevu a svobody pohybu. Činí tak pod záminkou, že tato opatření pomohou zajistit „bezpečnost našich komunit“. Tato opatření by nepochybně zasáhla ty nejzranitelnější lidi, nikoliv vůdce zločineckých organizací, na které údajně cílí. Mezitím se opakovaně objevují informace o vazbách kartelů na Chavesův režim.

Prvního února byla v celostátních volbách většinou hlasů znovuzvolena tato narkofašistická vláda pro druhé funkční období. Tváří v tvář těmto zdrcujícím zprávám se aktivistické skupiny po celé zemi usilovně snaží zformulovat plán autonomního odporu a obecné rezistence. Neporazí nás.

Během posledních čtyř let se životní podmínky obyvatelstva výrazně zhoršily. Prožil jsme nejkrvavější čtyři roky v naší novodobé historii. Přibýlo vražd, zmizení, únosů i ná-

hodných obětí násilí spojeného s obchodem s drogami. Výrazně vzrostl také počet femicid. Lidé se bojí vycházet ze svých domovů. Odvětví školství, zemědělství, zdravotnictví i cestovního ruchu – který je jedním z největších zdrojů příjmů pro lidi žijící na venkově – čelí hluboké krizi.

Dnes vláda pravidelně útočí na instituce a tisk, pronásleduje aktivisty a aktivistky, umlčuje opozici zneužíváním institucionální moci a podněcuje své příznivce a příznivkyně k vyostřování násilností. To vše jsou historické příznaky diktatury. Kostarika sice nemá armádu již od roku 1948, ale vláda udržuje úzké vazby na kartely a kriminální organizace, které mají přístup k výzbroji na vojenské úrovni. Existují zde také početné policejní složky, které jsou – podobně jako ve všech národních státech – často využívány k potlačování nepohodlných hnutí.

Kapitalistická zastupitelská demokracie opět nedokázala naplnit potřeby lidu a vydláždila cestu fašismu. Ačkoliv v legislativě existují mechanismy brzd a rovnováh, které kladou překážky provádění prezidentské agendy, moc těchto vládních institucí má určitě meze – a není jasné, kde tyto meze končí.

Tuto situaci vnímáme jako součást globálního trendu směřujícího k fašismu a vyjadřujeme solidaritu s ostatními národy a jejich boji. Považujeme za důležité i nadále udržovat naše komunikační kanály a sdílet znalosti i zdroje se všemi národy, které kladou odpor. Monstrum fašismu nemůžeme zničit bez vzájemné spolupráce a pomoci.

Zdroj: <https://freedomnews.org.uk/2026/02/26/costa-rica-narco-fascism-in-power/>
(vyšlo 26. února 2026)

VÍTĚZÍ VE FRANCII FAŠISMUS?

V návaznosti na svou knihu Proč ve Francii sílí fašismus: Od Macrona po Le Penovou se Ugo Palheta sešel s Robem Gramsem, aby s ním probral společenské podmínky fašismu, roli neoliberalismu při vzestupu krajní pravice a co s tím dělat. V tomto rozhovoru, který poprvé vyšel na webu Frustration, diskutují oba o Palhetově definici fašismu, o procesu fašizace probíhajícíím ve Francii a o taktice hnutí Rassemblement National. Rozhovor se uskutečnil 1. září 2025 s výjimkou poslední otázky, která byla doplněna v dubnu 2026.

CO JE TO FAŠISMUS?

RG: Jak definujete fašismus?

UP: To je obtížná otázka, na kterou historici reagovali mnoha různými způsoby, zejména v souvislosti s poměrně specifickou debatou, k níž se vždy vyplatí vrátit: existoval francouzský fašismus? Byl vichistický režim fašistický? Mnozí francouzští historici se dlouho drželi poněkud zvláštní teorie, někdy označované jako „francouzská imunita“, podle níž údajně existovala „francouzská alergie“ na fašismus a Francie byla před fašismem jaksi chráněna svými republikánskými hodnotami a institucemi. Dnes to zjevně není nijak přesvědčivé vzhledem k rozsáhlé práci zahraničních historiků o Vichy, krajně pravicovým ligám 30. let a samotným počátkům fašismu. Například Zeev Sternhell studoval prefašismus a fašistickou intelektuální syntézu, u nichž dokázal, že mají svůj původ ve Francii na konci 19. století.

Jedním z prvních úskalí této otázky je, že pojem fašismus může popisovat mnoho věcí: režimy, hnutí či strany, myšlenky, metody, estetiku, emoce, strategie a tak dále. V závislosti na tom, o čem přesně uvažujeme (strany, které nejsou u moci, režimy, myšlenky atd.), budeme mít tendenci zdůrazňovat různé aspekty. To může znamenat masové násilí ze strany polovojských jednotek, spojení fašismu s kapitálem, kořeny jeho kádru v maloburžoazii, specifčnost a roli jeho ideologie atd.

Dalším problémem je, že máme hotovou představu o fašismu, která pronásleduje

myšlení téměř každého. Připomíná si tisíce mladých mužů pochoduujících v uniformách, s rukama nataženými v pozdravu, útočících na lidi, rozbíjejících výlohy obchodů Židů či jiných menšin. A když to nevidíme, reflexivně si představujeme, že nemáme co do činění s něčím, co souvisí s fašismem. Důraz se klade na tuto spektakulární dimenzi meziválečného fašismu a na specifickou organizační formu, kterou fašismus v tomtéž období nabýval, a to na militarizovanou masovou stranu. Podle mého názoru se však právě toto v našem současném politickém, ideologickém a kulturním kontextu nevrací a pravděpodobně se ani nevrátí.

To neznamená, že neofašismus, fašismus naší doby, není násilný, i když je méně násilný. Formy neofašistického násilí však nejsou – a nebudou – totožné s tím, čím byly dříve, stejně jako strategie či způsoby organizace neofašistů. Neznamená to ani, že je nemožné, aby vznikly a rozvíjely se strany připomínající nacistické nebo italské fašistické strany; což jsme viděli na příkladu Zlatého úsvitu v Řecku na počátku roku 2010. V určitých kontextech se tato konkrétní forma může znovu objevit. Ve skutečnosti však Zlatý úsvit nikdy zdaleka nedosahoval úrovně masové mobilizace, jakou měly Italská národní fašistická strana nebo nacistická strana. Jeho úspěch byl nejen méně významný, ale také krátkodobý.

Podle mého názoru je tedy neplodnějším způsobem, jak porozumět fašismu – přístupem, který nám umožňuje uvažovat jak o historických formách fašismu, tak o neofašismu 21. století –, vycházet ze sociálního a poli-

tického projektu fašismu, který vychází z jeho světového názoru (spíše než z doktríny jako takové). Právě toto ideologické jádro přetrvává, navzdory různým použitým strategiím, které představují formy přizpůsobení se konkrétním a měnícím se politickým okolnostem a kulturním kontextům.

Tento světový názor lze shrnout do souboru prvků, které jsou určitým způsobem také vzájemně propojeny:

- Posedlost úpadkem, dekadencí a rozkladem společenství považovaného za organické a neměnné (společenství chápaného jako národní, civilizační a/nebo rasové).
- Civilizační a/nebo rasová paranoia, která umožňuje spojit tento úpadek s přítomností přistěhovalců, menšin a skupin na „naši“ půdě, které jsou považovány za zásadně cizí, ze své podstaty cizí a radikálně nepřátelské. Tyto skupiny jsou již svou samotnou přítomností vnímány jako ničitelé „našeho“ společenství (národa, civilizace a/nebo rasy), kteří mu brání zůstat věrným své hluboce zakořeněné „identitě“, vrátit se ke svým „kořenům“ (o nichž se samozřejmě tvrdí, že existují od nepaměti) a znovu nabýt svou „velikost“ („Make America Great Again“). Všechna zla národa či civilizace jsou tak vysvětlována právě touto přítomností na národní a kontinentální půdě.
- Nenávisť k rovnosti a ke všem hnutím, která o ni usilují, tj. k odborovému hnutí (v rozsahu, v jakém bojuje proti třídním nerovnostem), k feministickému hnutí, k antirasistickému hnutí, k hnutí LGBTQIA+ atd. Celá sociální a politická levice je všude na světě terčem nenávisti krajní pravice (samozřejmě se tím míní především nejradikálnější křídlo levice, odtud pramení i fundamentální antikomunismus krajní pravice).
- Představa, že národní nebo civilizační renesance je možná pouze za přísné podmínky, že bude tělo národa či civilizace očištěno od svých zásadních politických a etnicko-rasových nepřátel. To znamená očistit se od menšin, postkoloniálních přistěhovalců a v širším smyslu přistěhovalců z globálního Jihu. Znamená to také očistit se od „zrádců“, tj. levicových a osvobozeneckých hnutí, která nejenže spolupracují s těmito „nepřáteli“, ale také podkopávají národní jednotu tím, že se angažují v třídních, feministických nebo antirasistických bojích. Tvrdí se, že to oslabuje

národ tím, že se snaží rozložit to, co je považováno za jeho „přirozené“ hierarchie.

- Specifická směsice ultrakonzervatismu (připoutanost k těmto hierarchiím pohlaví, rasy, třídy atd.) a diskurzu, symboliky a obrazů subverze a vzpoury, která je vlastní fašismu. Fašismus a neofašismus hovoří o zloumu, a to jim jako reakční vzpouře dodává jejich zcela charakteristický a výbušný ráz. To tvoří součást politické a etické dynamiky fašismu, jeho schopnosti zakořenit mezi masami tím, že se propojuje s protichůdnými myšlenkami a emocemi.

Trvalé spojení mezi meziválečným fašismem a současným neofašismem spočívá právě v této matici. Má politické, ideologické a strategické rozměry, zejména skrze celou myšlenku „třetí cesty“ (ani levice, ani pravice, ani socialismus, ani kapitalismus). Možná stojí za to vysvětlit, proč strategie zahrnující paramilitární použití násilí nevydržely, aspoň v masovém měřítku. Podle mého názoru existují dva hlavní důvody:

- Neexistuje stejný „lidský materiál“ jako po roce 1918, tj. miliony mladých mužů, kteří bojovali v první světové válce, byli odvedeni do armády a zažili masové brutální zacházení v zákopech. Část těchto milionů (ačkoli mezi válečnými veterány bylo také mnoho antimilitaristů) posílila řady fašistů.
- Ze strategického hlediska potřeboval klasický fašismus tyto milice k fyzickému vykořenění dělnického hnutí, které bylo v dělnických komunitách mnohem více etablované, zakořeněné a mocné, a to i v určitých oblastech italského venkova, kde bylo velmi silné a těsně po první světové válce vybojovalo celou řadu práv. V kontextu období po první světové válce tedy existovala „potřeba“ masového násilí a paramilitárních aparátů.

Náš kontext je odlišný, ale strategicky stále existuje tato idea třetí cesty: „jsme alternativou jak k buržoazním stranám, tak k levicí“. Marine Le Pen tvrdí, že obě tyto strany zaprodávají národ, a to jak „globalismu shora, finančnímu totalitarismu“, tak „islamistickému“ „globalismu zdola“, který je údajně „poháněn masovou imigrací“. Le Pen a všichni vůdci krajní pravice po celém světě zjevně sledují tuto strategii třetí cesty, která spočívá v tom, že se prezentují jako alternativa jak k buržoazním stranám, tak k dělnickým či levicovým stranám.

Pokud tomu dobře rozumím, jsou pro vás krajní pravice a fašismus synonymy?

Ne zcela. Mohli bychom sestavit spíše akademickou typologii a rozlišovat mezi různými krajně pravicovými hnutími, ať už jde o tradicionalistická/roajalistická, bonapartistická, fašistická atd. Myslím si, že takový rozbor dnes vyžaduje rozlišování mezi krajně pravicovými hnutími na základě jejich odlišných ideologických strategií: libertariánsko-autoritářské křídlo (Trump nebo Milei), neoliberálně-reakční křídlo (Meloni nebo Orbán) a sociálně-nativistický typ (Le Pen). Rád bych však také poukázal na to, že na základě takového typologizování jsou někteří až příliš vedeni k přesvědčení, že hranice mezi těmito proudy jsou nepřekonatelné, zatímco ve většině případů se ukázalo, že mohou spolupracovat, společně jednat, a dokonce i vládnout.

Ve 20. století byly dvěma hlavními proudy krajní pravice, které měly historický dopad, fašistická a neofašistická krajní pravice a vojenská krajní pravice.

Vojenská krajní pravice zahrnuje například Franca, Pinocheta a řecké plukovníky, kteří se chopili moci státním převrácením v roce 1967. Jejich síla, zdroj jejich moci, zjevně spočívá v jejich opoře v rámci vojenské hierarchie. Jejich strategie se opírá o zásahy vojenskou silou za pomoci regulérních vojenských jednotek, aniž by se skutečně snažily vybudovat širší základnu mezi obyvatelstvem. Dnes, ve Francii roku 2025, se nedomnívám, že nebezpečí spočívá ve státním převratu ze strany vojenské krajní pravice. Před několika lety jsme viděli dokumenty, které dokazují, že krajní pravice je přítomna ve významných složkách armády, včetně vrcholného vedení.

Domnívám se, že nebezpečnější hrozba vychází z politického křídla krajní pravice, tedy z neofašistické krajní pravice, která již desítky let usiluje o přetvoření politického, strategického a programového odkazu fašismu, přičemž se k tomu obvykle výslovně nehlásí. Činí tak při zachování svého protiimigračního a rasistického (zejména islamofobního) ideologického základu a zároveň dává najevo svou podporu těm, kteří jsou oddáni fašistické politické tradici.

Například když zemřel Jean Raspail – rasistický autor, jenž napsal futuristický román popisující rasovou občanskou válku [*Tábor svatých*] – a Le Penová zveřejnila tweet,

v němž vyzvala lidi, aby si jeho dílo znovu přečetli, věděla přesně, co dělá. Je součástí určité historie, určité politické rodiny. V tomto politickém hnutí působí jako aktivistka již přes 40 let a jistě dobře zná jeho ideologické, programové i literární referenční body. Je součástí této fašistické historie – na rozdíl od toho, co nedávno prohlásili mediální ideologové jako Michel Onfray, Marcel Gauchet, David Pujadas a Alain Finkielkraut, kteří tvrdili, že Le Penová a Rassemblement National se rozešli s dědictvím krajní pravice.

Přijímáte myšlenku historika Roberta Paxtona, že návrat fašismu by neměl být vnímán jako návrat k historickému fašismu, ale spíše jako vznik „funkčního ekvivalentu“. Jaká je však „funkce“ fašismu?

To je zajímavá otázka, protože radikální levice často rychle sahá k poněkud zjednodušující (ne-li zcela mylné) představě, že funkce fašismu je sloužit jako „poslední obrana“ buržoazie tváří v tvář bezprostřední revoluci – povstání dělnické třídy nebo lidové ofenzivě. Tak se však věci ve skutečnosti nevyvíjely. Fašismus sílil v letech 1921–1922 díky finanční podpoře, která skutečně pocházela od velkostatkářů, kteří chtěli, aby rozbíl dělnické hnutí na venkově. Je však zřejmé, že když se Mussolini dostal k moci, nehrozila žádná bezprostřední revoluční „hrozba“. Samozřejmě existovaly velké obavy, které mezi majetnými vyvolala ruská revoluce z roku 1917 a poté italské *biennio rosso* („dva rudé roky“ 1919–1920). Fašisté se ale mohli dostat k moci spíše proto, že tato revoluce byla poražena a že Italská socialistická strana (Partito Socialista Italiano) se ukázala neschopná využít bojovnost dělníků k uchopení moci a zahájení radikální transformace italské společnosti, a to v atmosféře demoralizace a dezorientace, která ovládala dělnickou třídu.

Podobně i v Německu se nacisté k moci nedostali v rámci „horké“ konfrontace. Léta 1929–1933 nebyla obdobím silících dělnických a lidových bojů: docházelo sice k mobilizacím, včetně někdy velkých a dokonce radikálních, ale stále se jednalo o boj v defenzivě. V tomto ohledu se toto období lišilo od let 1918 až 1923, která se vyznačovala mnohem větší politickou nestabilitou a dělnickým hnutím, které bylo mnohem více v ofenzivě, včetně pokusů o povstání. Rok

1923 byl také rokem, kdy nacisté provedli ubohý pokus o převzetí moci při pivním puči v Mnichově, ale byli vojensky rozdraceni. Hitler strávil ve vězení méně než rok (což je za pokus o povstání velmi krátký trest – což ukazuje na spoluúčast soudního systému na nacismu v tomto období), a poté se definitivně rozhodl pro strategii získání moci ústavními prostředky.

Poslední obranné linie buržoazie je třeba hledat spíše v represivním aparátu státu, zejména v armádě, která je obecně baštou reakce. Ale pokud fašismus není poslední baštou buržoazní moci, k čemu pak slouží? Z pohledu buržoazie má fašismus jistě svou historickou funkci. Když významná část politických, ekonomických a mediálních elit předá fašistům moc na stříbrném podnose, činí tak za účelem opětovné stabilizace politického řádu, a to v kontextu, kdy se nemůže vytvořit žádná parlamentní většina a kdy je politická situace patová, na pokraji krize režimu.

V takových situacích nejsou základní zájmy buržoazie skutečně ohroženy (krize není revoluční ani předrevoluční). Avšak kvůli chronické nestabilitě vlády není buržoazie schopna – nebo není zcela schopna – prosadit svou politickou agendu. Tradiční buržoazní strany, které obvykle zajišťují buržoazní nadvládu na politické scéně, jsou příliš zdiskreditované a jejich legitimita mezi obyvatelstvem je příliš silně narušena. Buržoazie proto potřebuje najít na politické scéně nějakou novou hegemonickou sílu, která by zaplnila mezeru a znovu získala iniciativu tváří v tvář lidovým hnutím, která sice nejsou dost silná na to, aby sama převzala moc, ale jsou dost silná na to, aby blokovala některé buržoazní politiky.

To stojí za zmínku, protože fašismus je často redukován na roli „většího biče“, kterým se dá udeřit dělnická třída po hlavě. Myslím si, že to není zcela správné: nejmocnějším nástrojem, který buržoazie má, je armáda. A ve skutečnosti se buržoazie k armádě vždy uchýlí, když hrozí revoluce, nebo dokonce i tehdy, když její zájmy ohrožuje skutečně ambiciózní levicová politika, a to i v čistě reformistické podobě (Španělsko v roce 1936, Chile Salvador Allendeho v roce 1973...). V případě Chile vidíme, jak celá vládnoucí třída uzavírá dohody s generály, spolčuje se s americkými vůdci a CIA. Poté přiletěla leta-

dla a ostřelovala Allendeho palác, čímž ho zahnila do kouta a donutila k sebevraždě, zatímco levicoví aktivisté byli nahnáni na stadiony a zmasakrováni.

To, co buržoazie od fašismu očekává, když jej začleňuje do velké pravicové koalice, je mobilizace jeho sociální základny a její využití ve službách buržoazní politiky, což zahrnuje zničení dělnických a lidových hnutí a opětovnou stabilizaci politického systému, a to vše bez nutnosti uchýlit se k vojenskému puči. Rád bych mimochodem poukázal na to, že ve všech minulých případech se fašisté dostali k moci jako součást pravicové koalice a v italském a německém případě byli z hlediska počtu ministerských postů v menšině ve srovnání s ministry z tradiční pravice (konzervativními či liberálními ministry).

Fašisté si však vždy zajistili post předsedy vlády – Hitler prohlásil, že nechce nic menšího než být kancléřem – a ministerstvo vnitra, aby měli kontrolu nad policejními silami. Odtud fašisté dělali to, co si předsevzali, totiž přestavět státní aparát ve svůj prospěch. Pro oportunisty šlo o zajištění pozic moci a zdrojů příjmů, zatímco pro ty ideologičtější a fanatičtější šlo o uvedení jejich vize společnosti do praxe.

Dějinná funkce fašismu je tedy z pohledu vládnoucích tříd spíše funkcí hegemonickou než vojenskou (tj. potlačování revolučního vzestupu dělnické třídy, probíhajícího či hrozícího povstání atd.). To však neznamená, že by nešlo o potlačení všech forem protestu a opozice. V současném kontextu to znamená nejen protesty odborů a pracujících, ale samozřejmě také antifašistická, antirasistická, protiválečná, radikálně ekologická, feministická a LGBTQIA+ hnutí. Znamená to umlčet všechny tyto formy opozice a vzpory, aby bylo možné obnovit politický řád a, v hlubší rovině, tento politický řád přebudovat kolem myšlenky „přirozené hierarchie“ a projektu „národního znovuzrození“.

Stavíte se tedy proti striktně ortodoxnímu – poněkud omezenému – marxistickému přístupu, který považuje fašismus pouze za nástroj kapitalistické třídy. V čem spočívá problém takového přístupu? Je fašismus nějakým způsobem autonomní vůči kapitalistické třídě?

Myslím, že když mluvíme o fašismu, a vlastně i když mluvíme o rasismu, neměli bychom

k jejich pochopení stavět proti sobě přístup „shora dolů“ a přístup „zdola nahoru“, ale spíše se pokusit tyto přístupy propojit.

Přístup „shora dolů“ v podstatě ukazuje, do jaké míry může fašismus čerpat ze strukturální spoluúčasti v rámci kapitalistické třídy. Trump představuje ještě výraznější případ, jelikož je to miliardář, který sám přímo vstoupil na politickou scénu a stal se neofašistickým vůdcem. Není to jediný historický příklad, kdy se bohatí jednotlivci a magnáti snažili vybudovat si politickou kariéru. Johann Chapoutot uvádí příklad tohoto typu, když zmiňuje Alfreda Hungenberga – velkého průmyslníka, který koupil tiskové impérium a stal se ministrem v nenacistickém křídle německé krajní pravice.

Je důležité mít na paměti tuto historii fašismu „shora“ a vazby, které často vědomě navazuje s majetnými třídami (kapitalisty, velkými vlastníky půdy, vojenskými generály atd.). V případě nacistického hnutí lidé jako Göring a Ribbentrop organizovali večere a setkání s prominentními členy buržoazie a podnikatelské elity, aby je uklidnili a tím si usnadnili vlastní cestu k moci. Při pohledu na dnešní situaci se můžeme opřít o práci Marlène Benquet věnovanou hlavním finančníkům libertariánské krajní pravice.

Tuto dimenzi je třeba mít na paměti. Je to obzvláště důležité pro vyvrácení diskurzu samotných fašistů, kteří se prezentují jako údajná alternativa k „systému“ a jako lidé, kteří chtějí „změnu“. „Systém“ je mimočodem typicky fašistický termín: nacisté jej používali neustále. Když před svým nástupem k moci hovořili o Výmarské republice, označovali ji jako „éru systému“ („Systemzeit“). Tento termín jim vždy dobře vyhovoval, protože si jej každý může vyložit, jak se mu zlíbí: co je vlastně „systém“?

Přístup „zdola nahoru“ k pochopení fašismu předpokládá, že skutečná síla fašistické krajní pravice – například ve srovnání s vojenskou krajní pravíci (generálové, kteří provedou státní převrat a nastolí krajně pravicovou diktaturu) – spočívá v její schopnosti vybudovat si společenskou základnu a oslovit miliony lidí. Fašismus tedy buduje celý diskurz a rétoriku, mobilizuje emoce a city, rozvíjí určitý styl a formy humoru, dbá na své veřejné vystupování, na inscenaci svých shromáždění atd. V meziválečném období

Adolf Hitler obvykle přilétal na své mítinky letadlem, což vyvolávalo dojem moci a umožňovalo mu promluvit několikrát za den na různých místech po celém Německu. Dnes přijíždí Javier Milei se svou motorovou pilou a předvádí se společně s Elonem Muskem.

To vše je součástí strategie zaměřené na získání „mas“ a v případě potřeby i na jejich organizaci a mobilizaci. Ve skutečnosti se v určitých historických kontextech krajně pravicovým hnutím podařilo vybudovat určitou formu masové podpory pro svůj světový názor a své projekty: podporu, která má jak intelektuálně-racionální prvek, tak i výrazně emocionální složku. Na základě této podpory se pak snaží aktivně mobilizovat své stoupence v ulicích a sjednotit je za určitým ideologickým přístupem. To platilo zejména v meziválečném období, které představovalo výjimečný kontext masové politizace, mnohem intenzivnější, než jaký existuje dnes.

Dnes žijeme s důsledky čtyřiceti let neoliberalismu. Ten by neměl být redukován pouze na politiku tržní orientace, privatizace atd. Jedná se také o politiku depolitizace: „neexistuje žádná alternativa“, jak to vyjádřila Margaret Thatcher. Jinými slovy to znamená nechat „trh“ (tj. kapitál a imperativy akumulace) řídit a usměrňovat veřejnou politiku. V tomto historickém kontextu je pro levici a dělnické hnutí, ale i pro krajní pravici obtížnější mobilizovat své příznivce do ulic, než tomu bylo v období mezi dvěma světovými válkami. Je však třeba také poznamenat, že ve Francii zůstává schopnost sociální a politické levice (stran, odborů, kolektivů atd.) mobilizovat se do ulic mnohem větší než u krajní pravice. Francie však nemusí zůstat dlouho imunní vůči pouličním mobilizačním krajní pravici – v podobě pokusů o státní převraty či pogromů namířených proti přistěhovalcům nebo muslimům –, které zažívají renesanci v rozsahu, jaký nebyl od poválečného období ve Spojených státech, Brazílii, Británii, Německu a Španělsku zaznamenán. Nemluvě o Indii, kde se hinduistický supremacistický neofašismus již dlouhou dobu může spolehnout jak na masovou podporu, tak na ozbrojené milice.

Stojí za to se ptát, proč se v meziválečném období celé části pracující třídy, ale i maloburžoazie a rolnictva, mohly sjednotit za tímto fašistickým světovým názorem. Nezname-

nalo to nutně vstup do samotné strany, ale alespoň minimálně se na tomto projektu podílely. Například velká část německého rolnictva hlasovala pro nacisty. To znamená, že bychom se měli mít na pozoru před představou, že k tomu, aby nacisté ve volbách získali přes 30 procent hlasů, stačilo, aby buržoazie stiskla tlačítko nebo jim poskytla finanční prostředky. Věci jsou složitější: nacisté získali až 37 procent hlasů, protože se jim podařilo zpolitizovat celou řadu očekávání, zájmů, aspirací, tužeb a emocí. Tyto jevy nevytvořili buržoazní finančníci z ničeho, ale existovaly přinejmenším v části lidových vrstev i napříč všemi sociálními vrstvami. Lze je vysledovat hluboko do historie (například v historii antisemitismu).

Používám zde záměrně výraz „lidové vrstvy“, protože dělnická třída – v Itálii stejně jako v Německu – byla sociální skupinou, do níž fašistické hnutí dokázalo proniknout nejméně. To neznamená, že by fašisté v této skupině neměli *žádný* vliv. V obou případech však byla podpora fašismu mnohem silnější mezi střední třídou s pravidelným příjmem a maloburžoazií než mezi dělnickou třídou. Dnes se to liší od jedné společnosti k druhé.

V případě Marine Le Pen a Národní fronty bychom strkali hlavu do písku, kdybychom trvali na tom, že nemají žádnou sociální základnu mezi částí lidových vrstev. To platí i přesto, že jsou velmi silní také mezi částí toho, co nazýváme střední třídou (zejména mezi malými, nezávislými podnikateli). Tato základna není pouhým vedlejším produktem podpory ze strany médií Vincenta Bollorého ani indoktrinační strategie prostřednictvím kanálů jako CNews atd. Vznikla dlouho předtím, než Bolloré vybudoval své mediální impérium, a je součástí dlouhodobější ekonomické, sociální, politické a ideologické dynamiky, za kterou nese obrovskou odpovědnost levice – zejména Parti Socialiste (PS). To vše se snažím v knize ukázat.

Mluvíte o antisystémové rétorice. Tu v minulosti skutečně využívalo Rassemblement National (Národní sdružení), ale nemyslíte si, že se dnes snaží vystupovat jako „legitimní“ a „seriózní“ pravicová strana?

Ano, ale vše závisí na daném okamžiku, na fázi procesu nástupu fašismu k moci. Reakční vzpoura, tato bizarní směs ultrakonzervatismu a subverzivních výzev ke zničení

„systému“, se liší podle okolností a podle vlastních strategických a taktických potřeb fašistů.

V 80. letech používali mnohem konzervativnější rétoriku, protože jejich cílem v té době bylo získat část sociální základny tradiční prave. A to se jim podařilo: většinu původní sociální základny Národní fronty tvořili lidé, kteří dříve volili mainstreamovou pravici. Od 90. let 20. století přijali odlišnou strategii, když si uvědomili, že dělnické hnutí a Francouzská komunistická strana (PCF) zažívají prudký úpadek a že se naskytá příležitost expandovat do oblastí, kde byla levice (PCF, ale i PS) tradičně silná: do hornických oblastí v Pas-de-Calais, do bývalého ocelářského regionu Lotrinsko atd. Právě v kontextu této strategie začala strana rozvíjet výraznější „sociální“ a antisystémovou rétoriku, namířenou zejména proti Evropské unii, zatímco dříve, až do počátku 90. let, byla proevropská, protože v její vizi a představách představovala obranu proti Sovětskému svazu.

Tuto strategii v roce 2010 zdůraznila Marine Le Pen, především v souvislosti s oživením sociálních bojů, které charakterizovaly období od roku 1995 do roku 2010. Domnívám se, že Marine Le Pen vycítila, že se ve francouzské společnosti něco děje, pokud jde o sociální konflikty a odmítání neoliberalismu, a že Národní fronta musí víc mluvit o „sociální otázce“. K tomu přispěl i nástup Françoise Hollanda k moci, jenž prosazoval politiku, která byla ve skutečnosti z ekonomického i sociálního hlediska velmi pravicová. Vedení Národní fronty zjevně usoudilo, že se jedná o příležitost k posílení v regionech, kde byla historicky silná levice, ale nyní ztrácela důvěryhodnost, a kde bylo tedy v jejich zájmu používat více „sociální“ rétoriku.

Dnes se stejná strana domnívá, že si trvale získala celé části lidového elektorátu. To také znamená, že se nyní změnil její cíl: opět se snaží oslovit tradiční pravicový elektorát, a proto musí prokázat svou ekonomickou důvěryhodnost, tj. svou neoliberální ortodoxii, nejen samotné buržoazii, ale také všem společenským vrstvám, které jsou pod jejím ideologickým vlivem. „Antisystémová“ rétorika byla tedy zmírněna, i když nikdy úplně nezmizela, protože strana ví, že ve francouzském kontextu existuje významný konflikt, který se může v různých okamžicích znovu

vynořit: u žlutých vest, při protestech proti důchodové reformě atd. Vidíme, že určití poslanci či představitelé strany – před deseti lety Florian Philippot, dnes Jean-Philippe Tanguy – mají za úkol pravidelně oživovat „sociální“ diskurz, aby ukázali, že Národní fronta nezapomněla na pracující, „lidi s nízkými příjmy“ atd.

Je důležité pochopit, že fašistická a neofašistická hnutí jsou v ekonomických a sociálních otázkách v zásadě oportunistická, zejména když nejsou u moci. Marine Le Pen a vedení Národní fronty vědí, že v případě potřeby mohou stisknout „antisystémové“ tlačítko, ale v současné době dávají přednost jiným tlačítkům, která oslovují MEDEF [svaz zaměstnavatelů] a tradiční pravicovou klientelu, kterou spíše najdeme ve střední a vyšší třídě. Odtud pramení velká pozornost věnovaná Jordanovi Bardellovi, který na tuto kartu hraje již dva či tři roky.

FAŠIZACE

V článku pro časopis *Frustration* jsem rozvinul myšlenku „již existujícího fašisty“. Jde o variaci na Friotův pojem „již existující komunista“, kdy Friot tvrdí, že nežijeme v komunistické společnosti, ale že prvky komunismu už máme. Je to tedy tak trochu stejná myšlenka v opačném smyslu: ještě nežijeme ve fašismu, ani si nejsme jisti, zda se k němu v pravém slova smyslu vůbec ubíráme, ale prvky fašismu už dnes máme. Co si o této myšlence myslíte?

Myslím, že je to dobrý příklad, který navazuje na to, co se snažím teoreticky uchopit pomocí pojmu „fašizace“. Tento pojem se v meziválečném období a v 70. letech používal různými způsoby, někdy i způsoby, které se mi nelíbí. Začal jsem ho používat v článku z roku 2020, abych vyjádřil víceméně totéž. V knize, kterou jsme s Ludivine Bantigny vydali v roce 2021, *Face à la menace fasciste: Sortir de l'autoritarisme* (Tváří v tvář fašistické hrozbě: Překonání autoritářství).

Píšeme zhruba toto: „Fašismus tu je i nyní.“ Je tu v tom smyslu, že probíhá proces fašizace, v tom smyslu, že fungování a podoba státu se již začaly měnit tím, že se zaměřují na skupiny považované za snadné cíle, za obětní beránky, chcete-li. Jde tedy o vyhnání

ce, uprchlíky, přistěhovalce z globálního Jihu, menšiny, zejména muslimskou menšinu, a Romy, kteří jsou nejen vystaveni diskriminaci, ale také nezákonným postupům – státnímu rasismu, abychom si to ujasnili. Například mnoho opatření přijatých místními zastupitelstvy proti Romům – zejména pokud jde o školní docházku dětí – je protiprávních. Během posledních dvaceti let jsme byli svědky celé řady islamofobních zákonů, oběžníků a právních předpisů pod rouškou sekularismu [*laïcité*], které představují prvky výjimečného režimu namířeného proti muslimskému obyvatelstvu ve Francii.

To mám na mysli pod pojmem „fašizace“: ve francouzské společnosti neexistuje plnohodnotný fašistický režim. To je jasné. Byly však uvedeny do pohybu prvky procesu fašizace, a to nikoli fašisty u moci, ale agenty fašizace, neboli *fascisateurs*, jak je nazývá Frédéric Lordon – totéž platí stejně tak pro Emmanuela Macrona, Françoise Hollanda, Manuela Vallse i prvního *fascisateura*, Nicolase Sarkozyho. V knize *Comment le fascisme gagne la France* (Proč je fašismus na vzestupu ve Francii) se v kapitole o autoritářství snažím vysledovat, jak po sobě jdoucí vlády za posledních zhruba 20 let a Sarkozyho nástup do funkce ministra vnitra v roce 2002 vedly Francii k tomuto procesu fašizace. Právě to nás přivedlo tam, kde se dnes nacházíme: k policejnímu státu a situaci, kdy je krajní pravice jen krůček od převzetí moci. Říkáte, že „by bylo mylné a nebezpečné tvrdit“, že nástup Rassemblement National k moci by „pouze rozšířil politiku, která se již provádí“. Proč? Tuto otázku si kladu zejména ve srovnání s jinými zeměmi, hlavně s Maďarskem, Itálií a Švédskem. Jsou tam rasistické a represivní politiky radikálně tvrdší než ve Francii? V některých konkrétních otázkách, jako je potlačování hnutí za Palestinu, vím, že v Itálii a Švédsku bývá přístup méně přísný než ve Francii: méně zakázaných přednášek, méně zákazů demonstrací, méně policejního násilí... Jeden z kontroverzních prvků v mých člancích o fašismu pramenil z nedorozumění: čtenáři si mysleli, že tvrdím, že Rassemblement National se posunulo směrem ke středu, zatímco ve skutečnosti jsem tvrdil, že se střed posunul směrem ke krajní pravici, což není totéž.

Jinými slovy: jaký je dnes rozdíl mezi naší současnou vládou a vládami krajní pravice? Proč by se situace nutně musela výrazně zhoršit, kdyby se k moci dostalo Rassemblement National?

Zprv jsem se ve své nedávno vydané knize *La Nouvelle Internationale fasciste* (Nová fašistická internacionála) snažil ukázat, že v procesu fašizace existují dva souběžné a vzájemně se posilující trendy. Dochází jak k normalizaci fašismu, tak k fašizaci normálu; k mainstreamizaci krajní pravice i k radikalizaci pravice. Zadrhué, když říkám, že krajní pravice u moci by se neomezila pouze na „rozšíření již prováděných politik“, mám na mysli, že by se nespokojila s platnou legislativou, zejména pokud jde o imigraci, práva cizinců, svobodu tisku, občanské svobody a demokratická práva.

Nemyslím si, že srovnání mezi jednotlivými zeměmi je vždy jednoduché. Lepším srovnáním je srovnání před a po. Když se v dané zemi dostane k moci krajní pravice, změní se něco podstatně – nebo by se to mohlo stát, pokud tomu nezabrání odpor veřejnosti?

Existují nějaké formy kontinuity mezi Obamou a Trumpem nebo Bidenem a Trumpem, například pokud jde o migrační politiku? Ano, samozřejmě. Ale to je jen část příběhu. Zastavit se na tomto místě je podle mého názoru stejně naivní jako si představovat, že centristé nemají s fašizací nic společného. Přehlíží to skutečnost, že nástup krajní pravice k moci vždy otevírá možnost kvalitativního skoku. A z pohledu utlačovaných skupin, dělnického hnutí a demokratických práv to znamená skok do prázdna.

Když se například podíváme na trumpismus, není důvod zprošťovat Obamu viny za to, co udělal v letech 2008 až 2016, a tvrdit, že před Trumpem bylo všechno v pořádku a po Trumpovi se všechno proměnilo v noční můru. Vždy existují prvky kontinuity, ale také zlomu. To platí i pro meziválečný fašismus: Hitler navázal na to, co udělali Brüning, von Schleicher a von Papen, když byli u moci v letech 1930 až 1933. Ale tím se nezastavil; chtěl jít mnohem dál, a to se mu také podařilo. Otázka, jak daleko fašisté zajdou, pokud jde o migrační politiku, tisk, občanské svobody a demokracii, závisí na mnoha dalších faktorech. V zásadě závisí na sociální a politické rovnováze sil, na typu koalic, které fašisté

budují, a na jejich podpoře uvnitř státu, na typu odporu, kterému čelí, na jejich potřebě potlačit určité formy odporu (či nikoli), aby se udrželi u moci, atd.

Když se pokusíme vzít toto vše v úvahu, je mi zcela jasné, že kriminalizace hnutí solidarity s Palestinou začala už před Trumpem, ale že on se nespokojí s pouhým pokračováním v tom, co bylo dříve, nýbrž tento proces zesiluje a urychluje. Konkrétněji to činí prostřednictvím politizace federální agentury, jako je ICE, což mu umožňuje zasahovat kdekoli v zemi. ICE se tak zdá být pro prezidenta Trumpa jakousi pretoriánskou gardou (ve skutečnosti více než mimoparlamentní milice, jako jsou Proud Boys atd.).

Totéž lze v mnoha ohledech říci o Mileim: úsporná a neoliberální politika, ale i represe, které v Argentině provádějí středolevice i pravice, se radikálně zesilují, a to i prostřednictvím útoků a represí proti dělnickému hnutí. To neznamená, že Milei je schopen prosadit veškerou svou politiku jen proto, že je u moci: to jasně vyplývá ze zkušeností Jaira Bolsonara v Brazílii. To, že se neofašisté dostali k moci, ještě neznamená, že si mohou dělat, co se jim zlíbí. To platí zejména dnes, protože obecně se nemohou opřít o masové hnutí tak strukturované a pevně zakořeněné, jak tomu bylo u fašistických vůdců v meziválečném období. Tehdejší vůdci se mohli o takové síly opřít tváří v tvář odporu ze strany dělnického hnutí, ale také ze strany určitých frakcí vládnoucích tříd či státních elit.

Ale abychom se vrátili k vaší otázce, vezměme si příklad Orbána, který je v Maďarsku u moci už více než patnáct let. Je zřejmé, že pokud jde o migrační politiku, svobodu tisku, akademické svobody, svobodu projevu, a tedy základní demokratická práva, došlo ke kvalitativní změně oproti dřívějšímu stavu – konkrétně k tomu, že sociální demokraté zradili naděje na určitý druh přerozdelení bohatství, a tím umožnili Orbánův návrat k moci. Stejně jako v mnoha jiných případech se krajní pravice dostala k moci na základě zklamání, které vyvolala středolevicová vláda během svého působení u moci.

Případy Itálie a Švédska jsou odlišné. Ve Švédsku je krajně pravicová strana v této fázi pouze oporou v parlamentu; není přímo součástí vlády. Italský případ je zajímavý, ale přesto bych rád zdůraznil, že proces ještě

není u konce: Meloni bude třeba posoudit až poté, co tento experiment s vládou pokročí dále; v nadcházejících měsících a letech by mohlo dojít ke kvalitativním skokům. Navíc je Itálie zemí, kde koalice pravice a krajní pravice existují již třicet let. Není to poprvé, co se k moci dostala neofašistická krajní pravice, ale je to poprvé, co zaujímá dominantní pozici. Zejména ve srovnání s Francií se Itálie vyznačuje relativně nízkou úrovní sociálních konfliktů. V Itálii nepochybně existuje odpor, zejména hnutí na podporu Palestiny, které je ve skutečnosti silnější než ve Francii, sociální centra, která mohou podněcovat aktivismus v nemalém počtu italských měst, a odborové organizace na místní úrovni, které mohou být skutečně energickými silami. Ve srovnání s Francií však existuje mnohem menší schopnost prosadit se v opravdu celostátním měřítku prostřednictvím masových hnutí, která by destabilizovala politické orgány, nebo se prosadit na politické scéně. V Itálii je radikální levice malá a ve volební sféře rozdělená: z tohoto hlediska tam není pro Meloni a vládní koalici žádná „hrozba“.

Rozdíl oproti Francii spočívá v tom, že pokud se k moci dostane Rassemblement National, bude disponovat právním, regulačním a státním arsenálem, který je již díky procesu fašizace prosazovanému Sarkozym značně rozvinutý. Bude mít okamžitě k dispozici celý repertoár možností, které může využít proti sociálním hnutím, jež byla v posledních deseti letech masivnější a radikálnější než v Itálii, a proti levici, která je pro Rassemblement National stále soupeřem. To je opět na rozdíl od Itálie, kde opozici tvoří Movimento 5 Stelle a Partito Democratico – tedy nic, co by se byť jen vzdáleně podobalo radikální levici – a kde ani tyto strany nejsou v současné době v pozici, aby porazily pravicovou koalici.

Fašisté se neuchylují k extrémně brutálnímu násilí jen tak pro zábavu, pokud si myslí, že jim to nějakým způsobem neprospěje, a pokud se domnívají, že riskují ztrátu důvěryhodnosti. V Itálii by se situace mohla radikálně změnit, pokud by se úroveň konfliktu prudce zvýšila a pokud by se radikální levice stala skutečnou „hrozbou“ pro strany, které jsou v současné době u moci. Ve skutečnosti jsme od toho ještě daleko. Uvedu je-

den příklad: CGIL, hlavní italská odborová konfederace, pozvala Meloni, aby vystoupila na jejím sjezdu v březnu 2023, což by bylo pro francouzskou CGT zcela nepředstavitelné. V této souvislosti nemá Meloni žádný zájem na represivním zásahu, na druhou stranu však jasně posílila svou moc (loňskou ústavní reformou, která dává více pravomocí výkonné moci) a bezpečnostním zákonem/dekretem, který prosadila loni na jaře, zvýšila kriminalizaci všech forem militantních protestů v očekávání oživení lidové bojovnosti.

Mluvíte o zlomu a kontinuitě, a to je jasné vidět. Říkáte, že rasismus a represe „skokově narůstají“, když se k moci dostane krajní pravice. V tom s vámi souhlasím. Matoucí je pro mě však to, že už za Macrona vidím zlom, skokový nárůst represe. Objevovala se již za vlády Socialistické strany a Hollanda, a to v souvislosti s represemi, které přinesl zákon o práci z roku 2016. Antirasisté poukazují na to, že v dělnických čtvrtích už panovala vysoká míra represe a policejního násilí, což je pravda. Ale opět, v této otázce, v souvislosti s Nahelem Merzoukem [kterého zabil v roce 2023 policista], byla míra násilí extrémně vysoká: teenager zastřelený z bezprostřední blízkosti do hlavy, úmrtí při následných protestech... Mám pocit, že „obránná linie“ proti Rassemblement National byla vybudována na slibu, že se tomuto represivnímu skoku zabrání, a přesto se všechny prvky spojené s tímto skokem vpřed nakonec projevíly již během Macronova prezidentství. Souhlasím tedy s tím, že pod vládou s krajně pravicovou image by věci zašly ještě dál, že by se ještě více vyhrotily. Mám však také pocit, že by se tyto jevy zesílily i s prezidentem, který by nepocházel z krajní pravice, jako jsou [nedávní pravicoví ministři vnitra] Gérald Darmanin nebo Bruno Retailleau.

Jak jsem už řekl, k fašizaci může dojít prostřednictvím začlenění tradičních neofašistů do hlavního proudu nebo prostřednictvím fašizace tradiční pravice (ve skutečnosti k ní často dochází prostřednictvím obou těchto trendů). Trump je spíše příkladem pravicové osobnosti, která se stala fašistou. Dnes mnoho historiků zabývajících se fašismem bez problémů tvrdí, že Trump navazuje na fašismus. A přesto za sebou nemá žádné ma-

sové fašistické hnutí a nepochází z rasistických ani neonacistických skupin, pochází z tradiční pravice.

V zásadě tedy nemám žádný problém vzít v úvahu to, co jste řekl. Aby bylo jasno: můj názor je, že proces fašizace zdaleka není lineární. Vždy prochází řadou zlomů, spojených se společenskými porážkami, politickými neúspěchy levice nebo odmítáním boje (to je zjevně patrné v případě islamofobie). Macronův vzestup k moci je součástí trendu, který začal již dříve u Sarkozyho a Hollanda, s momenty zlomu, které jsem se pokusil zdokumentovat ve své knize. Macronovo působení u moci však také představuje jasný zlom, který lze měřit i čistě kvantitativně. Stačí se podívat na údaje, které poskytl Paul Rocher, týkající se použití takzvaných neletálních zbraní, které mrzačí a zabíjejí lidi (vzpomeňme na Rémie Fraisse, Zineb Redouane nebo Mohameda Bendrisse), nebo na nárůst počtu zákazů demonstrací vydaných pařížskou policejní prefekturou. Ze statistického hlediska jde o jasný zlom.

Co by mohlo být tím „ještě víc“? Mohly by to být další zákazy, včetně zákazů organizací s masovou členskou základnou. Po zákazu CCIF (Collectif contre l'Islamophobie en France), kolektivu Palestine Vaincra, Coordination contre le racisme et l'islamophobie, Jeune Garde a Urgence Palestine – co přijde dál? Revoluční levice (Nouveau Parti Anticapitaliste, Lutte Ouvrière, Révolution Permanente), stejně jako studentské svazy (UNEF, terč, na který před několika lety poukazovala pravice), a dokonce i CGT a France Insoumise. Nevím, zda bereme dostatečně vážně skutečnost, že před několika lety hlavní představitel francouzské pravice Éric Ciotti – osobnost, která je nyní pod vlivem Rassemblement National – vyzval k rozpuštění France Insoumise, hlavní levicové parlamentní frakce. Pokud jde o fašistickou rétoriku šířenou ve veřejném prostoru, nic lepšího už nenajdete.

Vždy si můžeme namlouvat, že jsme již dosáhli nejhoršího dna, ale to prostě není pravda: můžeme zajít ještě mnohem dál. Rozhodně tím nechci nenápadně naznačovat, že „bychom se měli spokojit s macronismem, jinak to bude ještě horší“. Spíše říkám, že macronismus nastavil laťku velmi vysoko, pokud jde o potlačování demonstrací a ome-

zování občanských svobod; pokud se k moci dostane krajní pravice, „jít ještě dál“ bude znamenat armádu v dělnických čtvrtích, policii střelící ostrými náboji na demonstranty, rozpuštění odborů a politických organizací atd. Existuje zde také další kontextový prvek: skutečně jedinečná úroveň sociálních a politických konfliktů ve Francii ve srovnání se zbytkem západní Evropy. To by nepochybně donutilo francouzskou krajní pravici uchýlit se k mnohem rozsáhlejšímu represivním prostředkům než v Itálii, Německu nebo Velké Británii.

Myslím, že právě proto se mé knize v roce 2018 nedostalo velké mediální pozornosti, alespoň v mainstreamových médiích, jako jsou *Libération* nebo *Le Monde*. Je to kniha, která varuje před fašismem, ale v žádném případě neprojevuje shovívavost vůči macronismu; snaží se najít rovnováhu mezi odsouzením macronismu za to, co způsobuje v oblasti sociální regrese, ale také v oblasti podpory vzestupu fašismu, a zároveň nám připomíná, že fašismus představuje smrtelné nebezpečí pro nejzákladnější demokratická práva, pro menšiny, pro lidové třídy jako celek, pro dělnické hnutí atd.

V době, kdy lidé odsuzovali represe proti „žlutým vestám“, se mě ptali, proč se vůbec zabývám analýzou krajní pravice a poukazuji na nebezpečí, které představuje, když bychom se měli soustředit na odhalování macronismu. Problém spočívá v tom, že buržoazie nikdy nesází vše na jednu kartu; vždy navazuje vazby s několika stranami, které jsou schopny hájit její zájmy na politické scéně. Macronismus je stranou kapitálu, ale stejně tak by jimi mohly být Les Républicains nebo Rassemblement National. Rassemblement National by jistě hájilo zájmy kapitálu, ale činilo by tak s oporou v jiné koalici, širší sociální koalici, která zahrnuje část lidových vrstev.

To je to, co mi připadá opravdu znepokojivé: na rozdíl od macronismu si Rassemblement National získalo skutečnou sociální základnu na pomezí lidových vrstev a střední třídy. Toho může využít ve svůj prospěch vůči zaměstnavatelům a říct: „Budeme schopni prosadit politiku, kterou chcete, a bude to lépe přijato, protože lidé nás následují a souhlasí s námi. Budeme jim před očima mávat vyhlídkou na erozi práv jiných skupin.“ Je to

způsob, jak zvýšit „psychologickou mzdu bělosti“ (použijeme-li termín, který zavedl afroamerický sociolog W. E. B. Du Bois). Tvrdí, že tím, že snižují sociální a symbolickou hodnotu druhých, „jiných“ a marginalizovaných skupin, muslimů a přistěhovalců, automaticky zvyšují hodnotu místních (i když z materiálního hlediska jim nabízejí málo nebo nic).

SOCIOLOGIE RASSEMBLEMENT NATIONAL

Ríkáte, že na rozdíl od toho, co píše Thomas Piketty a Julia Cagé, hlasování pro Rassemblement National není „hlasem z nouze nebo z nedostatku lepší alternativy“.
Proč?

Není to věc, kterou bych u nich nejvíce zpochybňoval, ale určitě to stojí za zpochybnění. Zprv, kdyby šlo pouze o hlasování z nouze nebo z nedostatku lepší alternativy, bylo by těžké pochopit, proč jsou volby voličů Rassemblement National tak stabilní. Na rozdíl od 90. let, kdy existovala poměrně nestálá voličská základna pohybující se mezi pravicí, krajní pravicí a neúčastí ve volbách, dnes voliči Rassemblement National podporují kandidáta strany od jedné voleb k druhým, i když je tento kandidát na místní úrovni neznámý. V 90. letech tomu tak nebylo, protože někteří lidé volili Jeana-Marie Le Pena do prezidentského úřadu kvůli tomu, že byl charismatickým vůdcem a oni byli přesvědčeni či okouzleni jeho vystoupeními v televizních debatách, avšak v místních volbách hlasovali pro jiné síly, zejména pro pravicové strany.

Dnes část obyvatelstva považuje Rassemblement National za svou stranu. Myslím, že to je třeba opravdu vzít v úvahu. Tato strana má silnější pozici v určitých částech společnosti a v určitých geografických oblastech. Neexistuje žádný šablonovitý profil voličů Rassemblement National, ale existují centra gravitace a oblasti, kde je strana silná. Například má silnější podporu mezi lépe situovanými částmi lidových vrstev: mezi voliči, kteří jsou běloši a většinou vlastníci nemovitostí, v předměstských, polovenkovských nebo venkovských oblastech. Mezi tradiční maloburžoazii – mezi majiteli malých

nezávislých podniků, řemeslníky, drobnými obchodníky a drobnými zemědělci – je také velmi silná podpora Rassemblement National; tam je stejně silná jako v první skupině, kterou jsem zmínil, pokud se zaměříme na volby v roce 2024. Jde o dvě velké oblasti společenské síly Rassemblement National, kde se nejedná o hlasování „z nouze“.

Kromě toho Piketty a Cagé zcela přehlíží důležitý výsledek provedených kvantitativních a kvalitativních průzkumů. Ve způsobu, jakým voliči Rassemblement National vnímají svět a mluví o něm, v jádru jejich aspirací – jejich „sociálně-politických touhách“, abychom použili termín Féliciena Faurého – totiž stojí rasismus a xenofobie. Piketty a Cagé nám chtějí namluvit, že tento hlas pouze vyjadřuje jakousi vzpouru proti globalizaci a sociálnímu utrpení tváří v tvář oslabování veřejných služeb v celé řadě regionů. To může být také jeho součástí. Téměř nikdy však není oddělen od celkového diskursu a představy o francouzské společnosti jako o společnosti radikálně a existenčně ohrožené imigrací a menšinami, ani od nenávisti vůči levici a egalitářským hnutím, jako je například antirasistické hnutí.

Ve skutečnosti ani z hlediska ekonomických a sociálních otázek nejsou ty části lidových vrstev, které volí Rassemblement National, nutně těmi, které nejvíce požadují levicovou politiku. Když posloucháte Julii Cagé, získáte dojem, že stačí, aby levice začala hovořit o veřejných službách – což nikdy nepřestala dělat, pokud vezmeme v úvahu radikální levici, ať už jde o komunisty nebo France Insoumise –, a části lidových vrstev, které volí Rassemblement National, se k levici opět obrátí. A přece, podíváme-li se na čisté materiální otázky, není možné srovnávat program levice (Nouveau Front Populaire) s programem Rassemblement National.

Je tedy zřejmé, že existuje ještě něco jiného, co někdy nahrazuje materiální otázky nebo s nimi souvisí a vysvětluje hlasy pro Rassemblement National mezi těmito dělníky či zaměstnanci. Existuje něco jiného, co spojuje různé voličské skupiny Rassemblement National, a to jak buržoazii, která tuto stranu volí, tak určité části pracující třídy, které ji volí. Toto pojivo, jak vysvětlují v knize a ve svém příspěvku do publikace *Extrême droite: la résistible ascension* (Ex-

trémní pravice: neodolatelny vzestup), pramení z ústřední role xenofobie a rasismu v hlasování pro Rassemblement National. Nabízí rasovou a rasistickou interpretaci problémů a hrozeb, kterým čelí francouzské obyvatelstvo.

NEJISTOTA: TÉMA KRAJNÍ PRAVICE?

Jedním z argumentů krajní pravice je „boj proti nejistotě“. Jak k této otázce přistupujeme z levicového pohledu? Měli bychom se jí vyhýbat, protože to není naše preferovaná oblast? Znamená její zmínka riziko, že se, stejně jako mnoho lidí z levice, začneme vyjadřovat jako pravice nebo krajní pravice?

Při analýze role nejistoty v hlasování pro Rassemblement National je důležité si uvědomit, že neexistuje automatická souvislost mezi zkušeností s kriminalitou a nejistotou na jedné straně a hlasováním pro tuto partaj na straně druhé. Mohou existovat oblasti, kde je míra kriminality velmi nízká a hlasy pro Rassemblement National velmi vysoké, a naopak. Ve skutečnosti průzkumy ukazují, že jedním z hlavních faktorů vnímání nejistoty je způsob, jakým lidé vnímají imigraci: čím více je imigrace vnímána jako problém, tím více lidí má tendenci považovat nejistotu za velký problém.

To nás přivádí k důležité metodologické otázce. Při interpretaci motivů voličů krajní pravice bychom je neměli posuzovat izolovaně, jako by se jednalo o faktory, které se jednoduše sčítají (životní náklady a příjmy, nejistota, imigrace atd.). Tyto faktory jsou totiž vzájemně propojeny. Opět je to často xenofobie a rasismus, které je spojují, dodávají jim soudržnost a vytvářejí jakousi zhoubnou kauzalitu (přistěhovalci a menšiny jsou obviňováni a označováni za viníky veškerého zla). Například voliči Rassemblement National často nevnímají životní náklady jako problém spojený s třídním konfliktem a s chamtivostí buržoazie, šéfů nebo akcionářů. Místo toho tento problém interpretují skrze diskurz, který tvrdí, že „oni si berou všechny výhody, stát dává jen *jim*, já bych měl víc, kdybych platil méně daní, daní, které jdou lidem, kteří si to nezaslouží a neměli by tu být“.

Abych se vrátil k vaší otázce, nemyslím si, že se by levice měla vyhýbat tématu nejistoty, ale nemyslím si, že by k němu měla přistupovat stejným způsobem jako pravice nebo krajní pravice, tj. jako k problému policejní práce. Zprv existuje celá řada důležitých a zajímavých témat, kterými se levice musí zabývat: nejistota není jen nejistota v souvislosti s kriminalitou, je to také sociální nejistota, nejisté životní podmínky, práce, bydlení atd. To je něco, co může rezonovat u milionů lidí: právě tato nejistota v jejich životních podmínkách. Musíme otázku nejistoty zasadit do širšího kontextu, který se týká nejistoty způsobené neoliberálními politikami v rozsáhlých vrstvách francouzské společnosti, zejména mezi lidovými a středními vrstvami, tj. 80 procenty obyvatelstva (včetně nich samotných a jejich dětí). V oblasti vzdělávání je například Parcoursup [online systém podávání přihlášek na vysoké školy] rozsáhlou operací, která vyvolává nejistotu.

Ale ani zde se nechci této otázce vyhýbat: levice by měla mít vlastní diskurz o nejistotě. Jde jen o to, že pokaždé, když v posledních 40 letech samozvaní zástupci levice prohlašovali, že se touto otázkou zabývají, činili tak za pomoci pravicových argumentů: volali po více policejních stanicích, místních hlídkách, ozbrojených policistech atd. Často je to proto, že tyto myšlenky prosazují právě místní volení představitelé. Na místní úrovni je možná obtížnější si představit levicovou politiku, která by problém nejistoty vyřešila, protože postoj levice k nejistotě by ve skutečnosti měl začínat tvrzením: represe nemohou problém nejistoty vyřešit. Důkazem toho jsou Spojené státy. Od 80. let jde o zemi se zdaleka nejvyšší mírou represe a uvěznění na světě i o zemi s nejvyšší mírou kriminality v celém západním světě.

Nejedná se tedy o žádné zázračné řešení kriminality, která může mít skutečně nesnesitelné důsledky pro lidi žijící v oblastech s vysokou kriminalitou. Ve skutečnosti pramení přitažlivost kriminality jak z masové nejistoty, tak především z propasti mezi touto nejistotou a ideály, které propaguje kapitalismus, idealizující osobní obohacování jakýmikoli dostupnými prostředky. Pokud neustále tvrdíte, že hodnota jedince se odvíjí od jeho bohatství a že navíc musíte udělat vše pro to, abyste zbohatli a sociálně postou-

pili, nedivte se, když lidé na spodních příčkách společenského žebříčku udělají vše pro to, aby zbohatli, a to i násilnými prostředky. Je tedy nemožné si představit výrazné snížení nejistoty bez antikapitalistické politiky. Levice by měla mít odvahu zaujmout tento postoj.

To také znamená, že hospodářská a sociální politika, kterou prosazujeme, by měla střednědobý a dlouhodobý účinek na snížení kriminality. Buďme však upřímní: kriminalita tu zůstane a problém se nevyřeší během několika dní či týdnů. Nevyřeší ho ani ultrarepresivní opatření. UVěznění tisíců dětí a mladých lidí nic nezmění. Existují také konkrétnější otázky související s drogami: v této oblasti je třeba vypracovat levicovou politiku, kterou většina levice jen těžko přijímá. Považuji za zajímavé, že hnutí France Insoumise se v poslední době snaží tuto otázku brát vážně; je to důležité z hlediska veřejného zdraví, sociálních otázek a samozřejmě i boje proti kriminalitě.

JE VÍTĚZSTVÍ RASSEMBLEMENT NATIONAL NEVYHNUTELNÉ?

V červenci 2024 prohrálo Rassemblement National parlamentní volby, ačkoli všichni předpokládali, že zvítězí. Poznámáte, že to bylo „neočekávané“. Jak se to dá vysvětlit? Bylo to nečekané vzhledem k tomu, že téměř všechny průzkumy veřejného mínění předpovídaly vítězství Rassemblement National, spojeného s [bývalým předsedou republikánů] Ciottim, někdy dokonce s absolutní většinou v Národním shromáždění. Ve skutečnosti ale bylo možné očekávat, že v této fázi nebude většina voličů ochotná předat klíče od státního aparátu Rassemblement National. Čas se však krátí. I bez toho, abychom připustili, že vítězství krajní pravice je nevyhnutelné, v posledních letech se skutečně něco změnilo, což zvyšuje pravděpodobnost jejího nástupu k moci. Zejména celé segmenty střední a bohatší třídy, které tradičně volily pravici, se stále více přiklání ke krajní pravici. Pokud jde o mediální a finanční podporu, můžeme jasně pozorovat pronikání krajní pravice do části francouzského podnikatelského sektoru a rostoucí legiti-

mizaci jejích postojů. Rassemblement National se nyní pro stále větší část francouzského podnikatelského sektoru jeví jako možné řešení politické patové situace ve francouzské společnosti a kvazirežimové krize, do níž se propadá.

To směřuje ke koalici pravice ovládané krajní pravici, jako je tomu například v Itálii. Pokud se francouzští zaměstnavatelé podívají na Itálii, mohou klidně dojít k závěru, že se z hlediska svých zájmů nemají z Rassemblement National absolutně čeho bát. Byla doba, kdy Le Penova strana hovořila o vystoupení z Evropské unie a opuštění eura, ale to je již minulost. Stejně tak byly zapomenuty všechny sociální sliby, které před deseti lety učinila. Týden před parlamentními volbami Bardella prohlásil, že důchodovou reformu okamžitě nezruší – což znamená, že tento slib bude s jistotou pohřben. V této fázi svého vzestupu se Rassemblement National snaží uklidnit tyto části voličů, tradiční pravici a zaměstnavatele. Je zřejmé, že ti druzí budou vždy upřednostňovat krajní pravici před jakoukoli levicí, která se zcela nevzdala zlepšování životních podmínek lidových vrstev, i kdyby byla daná levice plně reformistická.

Navic jsme svědky rozpadu politického prostoru [širokých levicových aliancí z let 2022 a 2024] NUPES a NFP: Socialistická strana, ale i Francouzská komunistická strana pod vedením Fabiena Roussela tuto alianci rozbily kvůli malicherným zájmům svých vlastních organizací. Navzdory tomu, co se obecně tvrdí, to, co rozbilo tyto levicové koalice, nebyl primárně postoj vůdců hnutí France Insoumise. Ve skutečnosti v roce 2024 navrhlo hnutí France Insoumise kandidátní listinu NUPES pro volby do Evropského parlamentu, na jejímž čele měli být Zelení, ti to však odmítli. Všichni, pohroužení do svých malicherných kalkulací, se snažili hrát podle vlastních pravidel. Sociální strana nikdy skutečně nepřijala program NUPES a NFP a jakmile to bylo možné, zradila sliby, které dala v předchozím období. Tak tomu je už od roku 1981, a dokonce už od roku 1914... Problém spočívá v tom, že jediným řešením z pohledu levice by byl politický a sociální blok schopný postavit se jak macronistickému extrémnímu středu, tak neofašistickému extrémní pravici. To by vyžadovalo program radikální změny, který by oslovil široké vrst-

vy lidu, mládež a menšiny – všechny, kdo mají zájem na změně společnosti.

JAK MŮŽEME BOJOVAT PROTI FAŠISMU?

Je volební „přehrada“ proti Rassemblement National účinnou metodou k zastavení fašismu? Nebo je to tak, že jakmile se dostaneme do této fáze, už jsme víceméně prohráli? V jedné pasáži píšete, že „žádná republikánská fronta neukončí fašistickou dynamiku“. Proč?

Tuto volební „přehrada“ je třeba chápat jako čistě taktickou operaci ve specifickém okamžiku: mezi dvěma koly prezidentských voleb. Nejsem proti taktickým debatám: je lepší postavit se Macronovi, nebo Le Pen? Heslem pro rok 2022 bylo: „Porazte Marine Le Pen u volebních urn, abyste pak porazili Macrona v ulicích“. Proč ne? Faktem je, že ve většině případů bychom neměli vést taktickou debatu, ale spíše strategickou: jak zvrátit fašistickou dynamiku? Jak rozšířit levicový blok s programem, který dokáže reagovat na očekávání lidových vrstev, menšin a mladých lidí? Jak můžeme dosáhnout sociálních vítězství proti Macronovu táboru atd.?

Tato taktika není účinným způsobem, jak zastavit fašismus. Může být užitečná ve velmi konkrétní a specifické situaci, ale není řešením. Obecněji řečeno, jsem velmi opatrný vůči veškeré rétorice typu „kdokoli kromě Le Pen“, „kdokoli kromě Bardelly“, „kdokoli kromě Trumpa“ nebo dokonce – v 90. letech – „kdokoli kromě Berlusconiho“, protože to nakonec vede k dalšímu vzestupu těchto sil. Založit celou svou strategii na „ofenzivě proti krajní pravici“ má minimálně dvě úskalí: 1. budujete svůj tábor pouze negativně jako prostředek k „zamezení nejhoršímu“, avšak cesta volby menšího zla často vede právě k „tomu nejhoršímu“; 2. ponecháváte krajní pravici monopol na tvrzení, že představuje alternativu k systému a zavedenému řádu. Vytváříte si image síly, která má zachovat systém, a posilujete rétoriku těchto krajně pravicových stran, které se prohlašují za „nepřátele systému“.

Nepopírám, že mohou existovat taktické debaty o tom, zda je lepší zabránit krajní

pravici v nástupu k moci. Stalo se to například v Brazílii. V roce 2018 se ve volbách proti Bolsonaroovi postavil kandidát Strany pracujících (PT) jménem Haddad. Domnívám se, že v daném okamžiku bylo nutné hlasovat pro Haddada proti Bolsonarovi, ale také si myslím, že politika PT ve vládě, zejména za vlády Dilmy Rousseff, pomohla Bolsonarovi k moci: došlo sice k určitým sociálním zlepšením, ale PT vždy respektovala neoliberální rámec.

Obecněji řečeno, pokud chceme čelit fašistické dynamice v Brazílii, Francii nebo Spojených státech, musíme vybudovat skutečnou levicí založenou na programu, který se zřiká neoliberální, rasistické a produktivistické politiky. Musíme rozšířit prostor pro tuto levicí prostřednictvím politiky usilující o hegemonii, a to tím, že se vydáme do první linie, mimo oblasti, kde má současná levice silnou pozici. To znamená působit v oblastech, kde je levice slabá nebo neexistuje, budovat fronty a prosazovat politiku rovnosti, sociální spravedlnosti a lidové kontroly. Právě to typicky dělá hnutí *Soulèvements de la Terre* ve spolupráci s CGT, *Solidaires*, *Confédération Paysanne* a místními občanskými kolektivy v regionu Poitou v rámci konkrétních bojů, zejména v Sainte-Soline. To je opravdu důležité, protože se vydáváme na přední linii do oblastí, kde – na rozdíl od 20. pařížského obvodu – má krajní pravice silnou volební pozici.

Co obnáší oživení antifašistického boje?

Začíná to pochopením, že antifašismus je jednak jak specifický, tak i sektorový boj – jehož cílem je upozornit na Rassemblement National a malé krajně pravicové skupiny, zůstat ve střehu a zajistit, aby se tyto síly neuchytily tam, kde se dosud neuchytily, zejména v konkrétním městě, na univerzitě, ve čtvrti, vesnici atd. – a jednak je to zásadnější prvek – sice defenzivní, ale přesto tmelící – emancipační politiky.

V období před parlamentními volbami v červnu a červenci 2024 jsme byli svědky spojení sil mezi feministkami, antirasisty, odboráři, nezávislými médii atd. Všichni se cítili ohroženi krajní pravici a tušili, že pokud by se dostala k moci v koalici s mainstreamovou pravici, znamenalo by to kvalitativní skok vpřed. Všichni tušili, že by šla ještě dál v omezování práv menšin, demokratických

práv, práv nezávislého tisku... a že je tedy nutné vybudovat koalici kolem alternativního programu, abychom krajní pravici porazili. NFP měla mnoho nedostatků, ale umožnila si představit rozchod s politikou, která nás za posledních 40 let dovedla tam, kde dnes jsme.

V širším měřítku pak, i když ne vše lze redukovat na otázku narativů, musíme dekonstruovat narativy, které normalizují Rassemblement National a vykreslují jeho nástup k moci jako nevyhnutelnost. To vše je demobilizující a šíří beznaděj, která vede k nečinnosti.

Domnívám se, že při reakci na krajní pravici a její potenciální nástup k moci je třeba se vyvarovat několika pastí:

1) Měli bychom se vyvarovat toho, co dělal Fabien Roussel z PCF a François Ruffin, když staví tradiční sociální boje (týkající se materiálních otázek) do protikladu k bojům, které jsou zároveň boji za rovnost. Tyto boje jdou ruku v ruce s bojem za osvobození samotného lidstva. Boj za rovnost je nedělitelný: není třeba stavět boj za lepší mzdy a veřejné služby proti feministickým a antirasistickým bojům. Navíc [v prezidentských volbách v roce 2022] kandidát, který se snažil tyto boje propojit (Mélenchon), získal 22 procent hlasů, zatímco kandidát, který se je snažil postavit proti sobě (Roussel), získal 2,28 procenta. To dokazuje, že zametání kontroverzních témat pod koberec a soustředění se na materiální otázky, o nichž se předpokládá, že jsou ze své podstaty sjednocující, není žádným zázračným řešením pro oživení levice. Nikde to nefungovalo. Ve Francii se za posledních 30 let nikomu, kdo tak postupoval, nepodařilo dosáhnout průlomu.

2) Neměli bychom stavět sociální a volební boje proti sobě. Volební boj je sám o sobě sociálním a politickým bojem, lidovým bojem v plném smyslu slova. Osobně to není můj šálek čaje, ale nemůžeme se k volebním otázkám stavět lhostejně: potřebujeme silné sociální boje, které jsou základem síly emancipačních hnutí, ale které lze v masovém měřítku přenést do politické arény, a tedy i do volební arény. Abychom si dokázali představit formy revoluční transformace v 21. století, budeme potřebovat dialektiku mezi sociálními a volebními vítězstvími. Nemyslí si, že se této otázce můžeme vyhnout.

3) Nesmíme si představovat kulturní a ideologický boj jako výsadu pouze intelektuálů, kteří píšou knihy, články, komentáře atd. Samozřejmě jsou tyto články, knihy, webové stránky a nezávislá média, jako jsou *Frustration*, *Blast* a *Contretemps*, důležité, ba dokonce zásadní. Kulturní boj je však především boj militantní, boj organizační a také odborový, jehož cílem je zajistit, aby se na univerzitách, pracovištích, ve čtvrtích a vesnicích šířily myšlenky a aby jim lidé vdechli život a dali jim konkrétní podobu. Je důležité vzít si k srdci to, co říká Benoît Coquard o venkovských lidových vrstvách, které studoval: myšlenky rovnosti a sociální spravedlnosti – zkrátka levicové myšlenky – musí být ztělesňovány místními osobnostmi přímo v terénu. Dnes je to v některých oblastech součástí problému: tyto myšlenky již neexistují, již je neprosazují jednotlivci, organizace, hnutí ani kolektivy. Je třeba oživit a posílit celou organizační strukturu, hlavně v oblastech, kde je sociální a politická levice slabá.

4) Musíme odhalit, demystifikovat a dekonstruovat krajní pravici a její program. Ne ani tak proto, abychom přesvědčili jádro voličů krajní pravice, které se z větší části nikdy nepřikloní k levici, ale spíše okrajové segmenty tohoto elektorátu, ty, které byly získány teprve nedávno, a především ty, kteří by se v příštích letech mohli přiklonit na jednu či druhou stranu a kteří se pohybují mezi levicí a pravicí. Jsou tu také lidé, kteří se v příštích letech budou politicky angažovat, kteří jsou v současné době ve věku mezi 13 a 16 lety a kteří se později stanou občany a možná i aktivisty. Je tedy třeba vést kulturní boj, abychom dokázali, že krajní pravice je stranou útlaku, ale také druhou stranou kapitálu, že není alternativou k systému a zavedenému řádu.

5) Nejde jen o to říkat, že musíme investovat do veřejných služeb a zvyšovat mzdy, ale také o to neustále se snažit dokázat, že je to možné, že to není utopie. Mnoho lidí s tím souhlasí, ale myslí si, že toho nelze dosáhnout. Kromě toho musíme i nadále bojovat v otázkách, v nichž jsme v menšině, protože pokud nebudeme hájit své postoje, ocitneme se v ještě větší menšině: jejich postup se děje na úkor našich ústupků, zejména pokud jde o migrační politiku, islamofobii a policejní násilí. Musíme důrazně prosazovat řadu po-

stožů, i když jsme v menšině, abychom šířili odlišný narativ, například v otázkách nejistoty, drog a věznic.

6) A konečně, v tomto kulturním boji se nesmíme omezovat na nouzové návrhy nebo defenzivní postoje. Tyto požadavky musíme spíše propojit s celkovým projektem, s projektem pro společnost. V této oblasti jsme stále příliš nespěli, protože jsme z 80. a 90. let zdědili jakýsi strach z toho, že bychom se zabývali utopickým horizontem sociální transformace, tedy společností radikálně osvobozenou od kapitalismu, imperialismu, produktivismu a rasismu. Musíme se pokusit načrtnout obrysy společnosti, kterou chceme: socialistické, ekosocialistické, komunistické, samosprávné... Tyto pojmy nejsou všechny stejné. Musíme však být schopni tato slova vyslovit a diskutovat o tom, co znamenají. To neznamená, že přesvědčíme většinu přes noc, ale připomeňme si, že jednou ze silných stránek komunistického hnutí ve 20. století, a dokonce i socialistických hnutí od 30. let 19. století, bylo to, že nabízelo alternativu, kterou vykořisťování a utlačování mohli vnímat jako lepší, žádoucí svět. Nesmíme to vzdát. To je v dnes slabost levice: z oportunismu bychom si mohli myslet, že by bylo lepší tyto otázky neřešit a že bychom se místo toho měli soustředit na bezprostřední materiální problémy. Dlouhodobě ale vzdání se tohoto horizontu znamená omezit se na správu každodenní existence. Z hlediska politiky emancipace to znamená přijmout porážku ještě předtím, než vůbec začneme.

Antifašistické hnutí se v posledních týdnech stalo terčem silných útoků, a to v návaznosti na smrt neonacistického aktivisty Quentina Deranquea, k níž došlo v únoru v Lyonu během fyzického střetu s antifašisty. Jak hodnotíte celou tuto politickou situaci, včetně nedávných komunálních voleb?

Domnívám se, že to, co jsme v posledních týdnech zažili, představuje zrychlení procesu fašizace ve Francii. Tento proces by neměl být chápán jako lineární trend, který postupuje pozvolna a neúprosně, ať se děje cokoli. Tento proces zahrnuje kvalitativní skoky, zlomové body, jako je ten, který právě prožíváme, kdy se ideologická a politická rovnováha sil může posunout jedním či druhým směrem. Myslím, že v tuto chvíli jsou obzvláště důležité dva aspekty.

Prvním z nich je demonizace hnutí La France Insoumise a antifašismu. K tomu sice dochází až po smrti neofašistického aktivisty Quentina Deranquea, avšak tento trend existoval už předtím a odráží globální vzorec (vzpomeňme si na Trumpovy sliby, že zničí Antifu „stejně jako jsme to udělali s kartely“). Antifašisté jsou terčem útoků a hanobení, protože stáli v čele většiny významných lidových hnutí posledních deseti let. Totéž se děje hnutí La France Insoumise, protože je to hlavní levicová organizace a protože již léta bojovně vyjadřuje tento masový odpor v rámci institucionální politiky. A možná předešlý proto, že zpochybňuje nejzákladnější konsenzus francouzské politiky posledních 40 let tím, že se staví proti neoliberální, bezpečnostně orientované, islamofobní a proizraelské politice a agendám.

Druhým aspektem je normalizace krajní pravice. Významná část politických a mediálních elit přesouvá *cordon sanitaire* od krajní pravice směrem k radikální levici – zejména proti hnutí La France Insoumise –, aby umožnila sjednocení pravicových sil. To spojení bude nevyhnutelně zahrnovat Rassemblement National a s největší pravděpodobností proběhne pod hegemonií této strany. Znamená to sloučení „centrálního bloku“ (který je v současné době roztržštěný a značně oslabený) s krajně pravicovým blokem (z velké části ovládaným Rassemblement National). Cílem je znovu stabilizovat politický systém a zajistit volební legitimitu pro urychlenou politiku sociální a environmentální degradace, intenzivnějšího vykořisťování a zvýšení ziskovosti.

Tento vývoj je předmětem zvláštního zájmu zaměstnavatelů, kteří doufají, že budou moci dotáhnout do konce neoliberální agendu rozebírání a privatizace sociálního zabezpečení a veřejných služeb. Jak dokládá nedávné vyšetřování novináře Laurenta Mauduita, mezi většinou významných podnikatelských lídrů (a zejména v odvětvích spekulativního financování, fosilních paliv a zbrojního průmyslu) získala na síle možnost pravicové koalice pod vedením Rassemblement National, a to podle modelu podobného tomu v Itálii. Pro ně se to stalo věrohodnou a dokonce žádoucí možností.

Od tohoto okamžiku není nejpravděpodobnějším scénářem nutně formální spo-

jenectví mezi organizacemi, což samotný Front/Rassemblement National vždy odmítal. Tato strana by se zřejmě pokusila absorbovat celé části tábora Emmanuela Macrona a strany Les Républicains, jak jsme viděli u [bývalého předsedy této konzervativní strany] Érica Ciottiho, a to slibováním ministerských postů a volebních obvodů, kde lze vyhrát. Období fašizace vždy spojuje tyto dva jevy: krajní pravici, která získává pýdu pod nohama, zatímco buržoazní pravice se stává extrémnější a přizpůsobuje se jejím postojům: státní autoritářství, nestydatý rasismus, kriminalizace levice a sociálních hnutí atd.

Co se týče tohoto posledního bodu, v posledních letech již došlo k překročení významných bodů zlomu, zejména s rostoucím počtem státních zákazů antirasistických, antikoloniálních nebo antifašistických skupin (a hrozbou ze strany Ciottiho a dalších, že zakážou La France Insoumise). Taková dynamika by se s velkou pravděpodobností ještě zintenzivnila, pokud by se k moci dostalo Rassemblement National, zejména v případě sociálních nepokojů a politické krize. Jakmile se tato represivní spirála jednou roztočí, je velmi obtížné ji zastavit.

Z tohoto pohledu odhalily nedávné komunální volby alespoň čtyři klíčové body.

Zprv je tu skutečnost, že výše zmíněné „spojení pravicových sil“ je žádoucí jak na vrcholu politického establishmentu (a mezi zaměstnavateli), tak na úrovni běžných občanů, tedy v rámci pravicového elektorátu, a to zejména mezi jeho nejbohatšími vrstvami. Nikdy předtím nebylo překrývání pravicových a krajně pravicových voličů tak výrazné. To se projevilo jednak silným výsledkem [krajně pravicové kandidátky] Sarah Knafo v Paříži, zejména v některých z nejbohatších čtvrtí (v těch s nejvyšší koncentrací manažerů ze soukromého sektoru), a jednak [ve druhém kole] jejím odstoupením z voleb ve prospěch pravicového kandidáta.

Zadruhé tyto volby neodhalily žádnou „hnědou vlnu“, ale spíše stabilní, pomalý, avšak nepopíratelný nárůst volebního vlivu Rassemblement National v malých a středních městech (strana, která dříve ovládala tři města s více než 30 000 obyvateli, tento počet zvýšila na dvanáct, což je stále jen malé číslo). Tyto volby rovněž ukázaly posílení jeho dominance v určitých regionech (zejména

na pobřeží Středozemního moře), ale také jeho obrovskou slabost ve velkých městech. Rassemblement National sice může klidně vyhrát příští rok prezidentské volby, ale v hlavním městě země stále nedokáže dosáhnout více než 2 procent hlasů.

Za zmínku stojí také silné výsledky, kterých dosáhla strana La France Insoumise ve čtvrtích a předměstích velkých měst (Paříž, Lyon, Toulouse, Lille, Marseille), a schopnost Francouzské komunistické strany udržet si pozice ve svých tradičních baštách. To dokládá významný volební potenciál radikální levice ve Francii, která se jeví jako jediná síla schopná zastavit celkový úpadek levice v posledních deseti letech.

A konečně, volební neúčast – hlavní příznak krize politické reprezentace – nadále roste. Letos dosáhla nejvyšší úrovně v historii komunálních voleb (s výjimkou voleb v roce 2020, které se konaly v nejhorší fázi pandemie). Ani radikální levice, ani krajní pravice se nepodařilo zvýšit volební účast u celých skupin obyvatelstva, které se necítí zastoupeny nebo se už necítí zastoupeny. To je jedna z hlavních výzev pro hnutí La France Insoumise, neboť se sice může dostat do druhého kola prezidentských voleb tím, že zmobilizuje svou zavedenou volební základnu a rozšíří ji o část středolevicového elektorátu, avšak bez výrazného nárůstu volební účasti mezi mladými lidmi a městskou dělnickou třídou je matematicky nemožné, aby toto druhé kolo vyhrálo.

Podobně zůstává zcela otevřená otázka politického a aktivistického boje ve venkovských a polovenkovských oblastech a v malých a středních městech. Podle mého názoru by to nemělo být ponecháno na těch – zejména na Françoisovi Ruffinovi nebo Fabienou Rousselovi –, pro které jediné řešení problému spočívá v tom, že se připojí k demonizaci hnutí La France Insoumise a opustí environmentalismus (v případě Roussela) či antirasismus (v případě obou), nebo dokonce začnou výt spolu s islamofobními vlky.

Zdroj: <https://www.versobooks.com/blogs/news/is-fascism-winning-in-france-interview-with-ugo-palmeta>

CIRKUS KOLEM SUDETO-NĚMECKÉHO SJEZDU V BRNĚ

Asi každý, kdo má tu smůlu, že sleduje tuzemské společenské dění, zaznamenal nejnovější kolo vlastnění kolem sjezdu Sudetoněmeckého krajsanského sdružení v Brně. Nic zásadního se nestalo, jen došlo na všechny národovci milované strašáky: pohrobci nacistů nám přijíždějí sebrat majetky v pohraničí, prolomit Benešovy dekrety, sežrat klobásy a bůhvíco ještě.

Věcný základ celé záležitosti je přitom jednoduchý. Sudetský krajsanský spolek žádné ambice vyvlastňovat české chalupy nemá. Všichni jednak chápou, že někdejší figury o „znovuzískání konfiskovaného majetku či odškodnění“ byly ve vztahu k reálpolitice z říše pohádek, jednak je Sdružení definitivně škrtlo před asi dekádou z iniciativy svého dlouholetého předsedy Berndta Posselta. Ten by, nebýt specificky sudetské agendy, byl naprosto zaměnitelným středovým politikem proevropského ražení s averzí proti postfašistické AfD.

Skutečný důvod hysterií kolem sudetského sjezdu samozřejmě leží na české straně. Jakkoli je téma z logiky věci doménou čím dál staršího a užšího okruhu lidí, pořád funguje jako politický šrapnel schopný vytvořit obrovský mediálně-politický provoz. Ověřil si to ostatně už Miloš Zeman během prezidentské volby. Když národovci potřebují někde před kamerami mávat vlajkami, vytáhnou se Benešovy dekrety – je až fascinující, jak dobře to nadále klapě. Příčinou je mix trvajícího sentimentu, podle kterého mají Němci libovolného věku a postoje jaksi v genech nacismus, s faktem, že je Posseltovo sdružení výborným terčem.

Jejich černorudý znak s orlicí a křížem by všemi deseti bral každý aspirant na temného pána z levné fantasy. Jejich název si ce nic extra neznamená, ale německé znění LANDSMANŠAFT přímo evokuje mašírující hordu chlapců v hnědých košilích s něčím

velmi ošklivým za lubem. Posselt sám pak jako by vypadl z normalizačních Krkonošských pohádek: zlotilý, otělý Trautenberk přicházející týrat dobré, české Kuby a Anče. Je to celé úžasně pitomé.

A taky by nám to mohlo být v zásadě fuk. Národně-bolševický eintopf se pohemžil po Brně, zahulákal si – ať už na účastníky sjezdu nebo na lidi, co náhodou šli kolem na vedlejší Anime fest –, jejich předáci se nafotili a národovečtí poslanci se chvíli bili do hrudi, jak tu naši českou kotlinku dobře ubránili. Česko-německé akce proběhly, lidé se poznali a ujistili se v tom, co už věděli – tedy že krom nekonečně vyšších mezd na německé straně mezi nimi není žádný citelný rozdíl. Normální víkend v Česku. Nebo alespoň v Brně.

Je tu ale i temný podtón, kvůli kterému se hodí o celé věci alespoň psát. Tím je pokračující karikování antifašismu ze strany bolševiků a národovců, nad nímž by se normálně dalo mávnout rukou, ale ne tak v nynějším čase bujícího autoritářství a fašizace.

Halekání nazbolů ze Stačilo!, Motoristů a dalších proti „sudeťákům“ je klasickým, řečeno zjednodušujícím stylem Timothyho Snydera, schizofašismem. Tedy situací, kdy fašista – nebo alespoň někdo, kdo tím směrem zálibně zahlíží – tvrdí, že fašista je někdo druhý, proti komu se musí bojovat. Vzorem je tu samozřejmě ruská lež o nutné „denacifikaci“ Ukrajiny a celý ten perverzní mýtus ze sovětských časů, podle kterého je

Moskva jedinou, zářící hvězdou antifašismu – tudíž kdokoli je proti ní, musí být nácek.

Pro to, jak tahle komedie funguje doopravdy, člověk nemusí chodit do Ruska s jeho zbožštěným vůdcem, fanatickým nacionalismem a nenávistí ke queer lidem. Stačí se podívat na zdejší národně-bolševickou scénu, která se v politické praxi od ultrapravice liší jen pár symboly a termíny. Otevřeně řečeno – kolem sudetského sjezdu v Brně byli ti, co mají blízko k vládě tvrdé ruky, xenofobii a etnonacionalismu, vcelku jednoznačně spíš na straně protestujících. A co se týče spojení s německými postfašisty – ať už AfD nebo nacionálně-šovinistickou sekci sudetských Němců z Witikobundu –, zrovna takový Okamura má Posseltovi opravdu těžko co vyčítat.

Skutečný – antiautoritářský a zdola vycházející – antifašismus je přitom zásadní potřebou dneška. V době psaní textu to není ani měsíc, kdy se banda asi padesáti neonacistů za bílého dne pokusila napadnout pražský

AFA fest, a když to díky aktivní obraně neklaplo, tak několik z nich v noci na Smíchově ošklivě dobilo odcházejícího pankáče. Na podzim asi třicítka nácků napadla průvod ve Frýdku-Místku a jeden demonstrant utrpěl komplikované zlomeniny v obličeji. Začátkem roku hajlující parta v Praze-Holešovicích rozbila výlohu a napadla kolemjdoucího. Vloni na jaře fotbalový ultra za doprovodu hajlování pobodal Bělorusa v domnění, že jde o Ukrajince. Skupina nácků po posledním Prague Pride napadla náhodného člověka s duhovou vlajkou.

Tajtrlíkování národovců s reálným nebezpečím – na jedné straně násilníky v ulicích, na straně druhé komplexem autoritářů v čelných politických pozicích, jako je německá AfD, „náš“ Okamura nebo americký Trump – nedělá doslova nic. Spíš naopak. Neskákejme proto na falešné vějíčky. To, co potřebujeme, je poznání skutečných hrozeb a účinná sebeorganizace s cílem vzdorovat jim všemi nutnými prostředky. (-VN-, 8. června 2026)

KAŽDODENNÍ ANTIFAŠISMUS

Cindy Milstein

14 způsobů, kterými nám solidarita poskytuje větší bezpečí. Cindy Milstein představuje sbírku příběhů o každodenním odporu proti fašismu

Shodou okolností, nebo možná naneštěstí, dokončuji tento zin uprostřed období, jež trvá už mnoho dní a během kterého intenzivně poskytuji podporu, bok po boku s několika pozoruhodnými anarchisty a anarchistkami, našemu milovanému kamarádovi, náhle unesenému několika federálními agenty, který teď čelí plné tíži křesťansko-fašistické státní represe. Je „štěstí“, že to píšu na kompu, protože kdybych to psala perem na papír, inkoust by mi rozmazávaly slzy. Připomíná mi to ale, že toto solidární úsilí, kdy četní spo-

lehliví lidé zanechávají všeho ostatního, aby se vrhli do právní, logisticke a emoční péče, je přesně tím „každodenním antifašismem“, i když to nemusí být očividné.

A současně shodou okolností, toto není jen zin – ačkoliv ziny, pokud je jejich obsahem vzpurnost, jsou úžasné samy o sobě. Naneštěstí ten kamarád, kterému jsme propůjčili svá srdce, dokud nebudou svobodná, je obviněn mimo jiné ze „zločinu“ držení zínů. Vždy stojí za to zopakovat, že (jak tvrdí zapatisté) „naše slova jsou naší zbraní“. Takže je pro-

jevem naší solidarity také šířit nádherné ideje a jiskry inspirace ať už formou zínů, nebo jinými rozmanitými způsoby popsanými na těchto stránkách a mnoha a mnoha dalšími, které vy a další lidé vymýšlíte a uvádíte do žité praxe těchto brutálních dnů.

Když jsem publikovala „výzvu k příspěvkům“ do tohoto skromného projektu, mnoho lidí ji pro mě sdílelo. Jeden kamarád při tom poznamenal, že to je další z mé série zínů „plných naděje“. Jen abych to uvedla na pravou (nebo levou) míru, nejsem plná naděje. Tento zín nenabízí nějakou přislazenou příkrášlenou „naději“, aby nám nějak ulehčil v těchtole totálně nechutných časech. Přesto silně věřím v praskliny ve stavbě hierarchické moci a v příslib, který v sobě nesou, a že praskliny existují vždy i za těch nejhorších okolností. Tento zín je pak malou kolekcí příkladů činů solidarity, které nám jednoduše pod fašistickou nadvládou mohou poskytnout více bezpečí, aby se nás více dostalo na druhou stranu do světa bez fašismu.

—Cindy Barukh Milstein

1.

Dekolonizační umění je vzdor, přežití a svědectví. Na pozadí teroru ICE a systematického násilí jsme vytvořili náramky s vyrytým číslem na místní horkou linku rychlé reakce, přímý nástroj ochrany a solidarity pro lidi bez dokladů pracující na farmách a jejich rodiny na Kalifornském pobřeží. Ty náramky jsou štítem, který se dá nosit, připomínkou komunitní péče a poselstvím vzdoru tváří v tvář strachu.

Výrobou v komunitě pracujících na farmách pro svou vlastní komunitu se tato praxe soustředí na umění jako kolektivní akt vzdoru, autonomie a lásky. Ve světě, který kriminalizuje migraci a dobývá práci z těl, na něž se pohlíží, jako by byla na jedno použití, tyto náramky prohlašují právo na bezpečí, důstojnost a sounáležitost. Kreativní proces se stává způsobem, jak překonat smutek, přetransformovat jej a představit si opak. Každá další korálková výšivka je odmítnutím vymazání; každý další uvázaný uzlík prohlašuje „nejsi sám/sama“.

—Winsor Kinkađe

2.

V malém městě, ve kterém žiju, byl odhalen jeden z vůdců Unite the Right (Sjednotme pravici) a lidé se pořádně naštváli. Na univerzitě, kde ten neonáček studuje, se konala shromáždění. Proběhl pochod k obecnímu úřadu. Lidé zaplavili kampus letáky a polepili zdi plakáty. Uspořádali telefonickou kampaň a vyvěsili transparenty. Nátlak se ještě zvýšil, když se škola mohla přetrhnout, aby toho týpka ochránila. Bylo to tak drsné, že nechal školy a přešel na online studium. Jako komunita jsme toho šmejda doslova vyhnali z města. Krátce nato také opustil svou fašistickou skupinu.

—antifašista z malého města

3.

Má rodina žije v malé boční uličce v Jižním Brooklynu. Před pěti lety jsem začal s vizí vzájemné pomoci a mezigenerační pečující komunity klepat na dveře, abych inicioval letní sešlosti našeho bloku. Natiskl jsem stovky letáků, obešel všechny domy a zavzvonil na všechny zvonky a nakonec se mi povedlo, že se lidé nejružnějšího věku sešli na sousedském grilování a svépomocné hostině.

Druhý rok jsem shromažďoval finance na nákup našeho prvního kolektivního vybavení – velkého skákacího hradu. (Proč dávat peníze nějaké podělané korporaci za pronájem, když můžeme mít vlastní a všichni ho sdílet?)

Třetí rok jsme měli WhatsApp skupinu pro vzájemnou směnu, dobrovolné hlášení se k uklizení odpadků a na podporu pouličních zvířat. Někteří sousedé začali se sdílením náradí a další nabídli pomoc starším lidem, kteří potřebovali vynést nákup do schodů.

Teď, v našem pátém roce, se lidé začali vzájemně oslovovat, aby sdíleli choulostivé důvěrné prosby o pomoc, jako je třeba pomoc s imigrací nebo podpora v případech domácího násilí. Věřím, že fašistický stát má neukojitelnou touhu dohlížet a jakákoliv údajná pomoc od něj přichází za cenu ověřování identity a neustálé potenciální hrozby uvěznění. Objevili jsme mnoho způsobů, jak o sebe pečovat, a jsme schopni využívat své relační zdroje, abychom se zcela vyhnuli státu

a respektovali přitom vzájemně svou potřebu soukromí a anonymity. Pokaždé když vyřešíme náročné problémy naší komunity tak, abychom se osobně vyhnuli státu, je to dle mého názoru antifašistická výhra. Ať už je to mediace, místo, kde se vyspat a vychladnout po ostré hádce s partnerem/partnerkou, nebo doprovod k imigračnímu soudu, radostné si vzájemně poskytujeme větší bezpečí.

—Carson

4.

Během posledních pár let začali fašisti středního věku a jejich mládežnické organizace tady v Německu stále více mobilizovat proti akcím hrdosti. Tady v Lipsku jsou antifašisté schopni zablokovat fašisty na vlakovém nádraží, aby jim zabránili v narušování průvodu a festivalu v centru města. V malých městech a na venkově ale většinu účastnictva Pridů tvoří mladiství s malými, nebo dokonce žádnými zkušenostmi z ulic. A tak radikálové, kteří žijí ve větších městech, začali organizovat cestovní skupiny, přivázející na demonstrace nejenom solidaritu, ale navíc i jistou odbornost. Byly založeny skupiny sebeobran, aby chránily jak malé pochody hrdosti, tak i cestovní skupiny. Díky množství lidí přicházejících z větších měst vypadají fašistické kontra-protesty směšně malé.

Musím používat invalidní vozík, takže pro mě není vždy snadné dostat se do těchto venkovských oblastí, kde není dostupná infrastruktura veřejné dopravy. Ale vždy se našli lidé ochotní vynést můj vozík a pomoci mi ven. Všichni se o sebe vzájemně starají a skupiny sebeobran jsou neuvěřitelně úspěšné v zajištění bezpečnosti jak pro místní, tak pro nás přespólní (naproti tomu, jak je německou tradicí, fízlové chrání fašisty).

I když se ti z nás, kdo cestují do těchto menších míst, obvykle příliš neshodnou na způsobech organizace a kolize v rámci bubliny našich velkých měst nejsou neobvyklé, ochrana osvobození queer a trans lidí pomohla vypěstovat úžasný pocit jednoty mezi námi anarchy a celkovou rudou frontou.

To vše vedlo k těm nejkrásnějším zážitkům z protestů, které jsem za svých osm let aktivismu prožila.

—Tea „Kára“ Drobniowski

5.

Společně s akcemi na obranu komunity se chtěl náš kolektiv věnovat i komunitnímu vzdělávání ohledně antifašismu – na obrovské doširoka rozprostřené periferii, kde panuje skutečná izolace. A tak se zrodila Kavárna 36 – což není vůbec žádná kavárna, ale potulná hostina idejí v akci.

Místo toho, abychom pořádali vzdělávací akce v určitý pevně stanovený čas, který pak lidé musí zařadit do svých plánů a na místech, kam musí přijet, jsme se rozhodli přinést své akce k lidem tam, kde už jsou, v dobu, kdy tam jsou. Za tímto účelem několikrát do týdne (jak nám energie dovolí) navštěvujeme lokální kavárny a konverzuje o antifašismu právě tam. Každý je přizván, aby se přidal a podílel se v míře, v jaké chce. A to samozřejmě zahrnuje i zaměstnance kavárny.

První runda kávy a občerstvení je vždy na nás (díky penězům vybraným na akcích a z prodeje zínů). Nabízíme tiskoviny lidem, kteří by si je chtěli sami přečíst nebo je sdílet někde jinde. Diskuse mají podobu konverzací – pokecu u kafe –, ne didaktických cvičení. Není při nich žádný přednášející nebo publikum, ačkoliv někdo může začít dialog krátkým úvodem ke konkrétnímu tématu, jako třeba co se právě chystá, informace o místních fašistických nebo fašismu blízkých skupinách a o historických událostech.

Kavárna 36 vytvořila pro lidi místo, kde mohou vyjádřit své pocity odloučení od kolektivní péče a své znepokojení ohledně fašismu v našem kontextu – jako například když fašisti vedou kampaň proti trans lidem na školách nebo když si berou za terč lidi bez domova a skupiny migrantů. Z těchto konverzací vzešly další aktivity na obranu komunity a budujeme skutečné svazky solidarity.

—Jeff Shantz

6.

Huutgna, takzvané Jihovýchodní Los Angeles (SELA), se stalo epicentrem nové vlny koloniálního teroru: vynucování „imigračního zákona“ na ukradené půdě, zabudované do ekocidního tábora smrti. Ve vzduchu je tolik

podezíravosti a strachu jako výfukových zplodin. ICE je federální tajnou policií Trum-pova režimu a její invaze do Los Angeles je pokusem ukázat svou domnělou dominanci nad největším kalifornským symbolem přistěhovalecké hrdosti. Je těžké přesně určit, proč v některých oblastech dochází k raziím více než v jiných, jedno ale víme: vybrali si špatné město (nebo města), do kterého se srát.

Dne 19. června 2025 se ICE pokusila o další únos na myčce aut ve městě Bell, když lapila do pasti rodinu v autě, které agenti obklíčili. Jenže místo toho, aby zmizeli hned poté, co byli spatřeni, zůstali agenti ICE na místě dost dlouho na to, aby místní zjistili, že tam jsou. Lidé z Bell i dalších sousedících částí SELA se hromadně zmobilizovali, aby dali ICE najevo, že v oblasti nejsou vítáni.

Několik vozidel ICE skončilo s propíchnutými pneumatikami a rozbitými skly. Granáty se slzným plynem, které na obranu agentů ICE vystřelila policie oblasti SELA, byly házeny zpět. ICE byla donucena rodinu, na kterou cílil její útok, nechat jít, a pak její agenti s ostudou odtáhli, poté co je místní oddělení policie a hasičů zachránily před spravedlivým hněvem SELA. Prímá akce, kterou ilegálně provedli odvážní jedinci, kteří riskovali své zdraví a svobodu, je to, co v tomto případě únos úspěšně zastavilo. ICE se nestáhla proto, že by brala nějaké ohledy, ICE se stáhla ze strachu.

—Yum Kaax

7.

Chicago může ze svého kouta Michiganského jezera spatřit přibližně 5 milionů tažných ptáků, reprezentujících odhadem 250 druhů, kteří každoročně prolétají městem během svých dlouhých cest mezi polokoulemi, což znamená, že většina ze tří stovek místních druhů, vlastně ve skutečnosti vůbec není „naše“. Sdílíme své víc-než-lidské sousedy s komunitami napříč Střední a Jižní Amerikou. Vlastovky obecné, které jsou ve městě běžné, migrují až do Chile. Jeřáby kanadské, kteří po tisících dvakrát ročně zaplňují oblohu nad Chicagem, lze najít od Sibiře po Kubu. Migrace je nezbytným procesem nedílně spjatým s živými bytostmi.

Organizujeme pod názvem „Ptáci proti hranicím“ (Birds Against Borders) procházky za pozorováním ptáků, což je způsob, jak využít to, co máme po ruce – obrovské znalosti o ptácích společně s komunitou připravenou spojit se a vzájemně o sebe pečovat –, abychom tak mobilizovali sbírku příspěvků pro Midwest Immigration Bond Fund [fond, který platí kauci lidem zadrženým ICE – pozn. překl.] jako odpověď na únosy, které ICE provádí v našem městě. V okamžiku, kdy se moc tak rychle konsoliduje k fašismu, vnímáme důkladné pozorování našeho světa jako nezbytný nástroj k porozumění tomu, co se kolem nás děje. Sledování ptáků nabízí možnost k důkladnějšímu pozorování nenápadných každodenních způsobů, kterými jsou naše světy propojené. Hranice jsou falešné a ptáci to vědí. Naše sdílené životy, ekosystémy a budoucnost napříč planetou jsou provázány a příroda nám pomáhá tato spojení vidět.

—Ren

8.

Pozdravy z podzemí. Jsme autonomní povstalecká síť antikapitalistického zahradnictva, známá též jako Anarchistický zahradnický klub.

Útočíme v samém srdci technofašistické mašinerie. Produkujeme si své vlastní jídlo, léky a šestí. Pěstujeme květiny v trhlínách. Bombardujeme semínky každý pustý kout buše. A přitom si užíváme pivo a sušenky.

Inspirujeme se u ludditů, diggerů, zapatisťů, Animal Liberation Front a malých lidiček – nezbedných elfů z bájí. Autority nás nemožnou spatřit, protože nevěří v elfy. Jsme prakticky neviditelní. Nemáme žádnou strukturu velení, žádné mluvčí, žádnou kancelář – jen mnoho malých skupin pracujících samostatně, vyhledávajících cíle v kapitálu, státu a fašismu a praktikujících naše řemeslo.

Zahrada je samosprávným místem. Plátno, na kterém tvoříme, rosteme a pečujeme. Vidíme přírodu a nesmírné symbiotické vztahy, které v ní existují, jako svoji podstatou anarchistické, založené na vzájemné pomoci, podzemních sítích a solidaritě.

Každá osázená zahrada je útokem na kapitalistickou nudu!

Jestli se k nám chceš připojit, dobře, bere-me tě. Jestli chceš založit novou autonomní buňku, dobře, jdi to toho! Uvidíme se na frontových liniích (pravděpodobně záhonku se zeleninou)!

Všechna impéria shnijí!

Všechn fašismus uvadne!

Všichni fyzlové jsou brutální! All cops are brutal!

Všichni pěstitelé jsou nádherní! All cultivators are beautiful!

—*Anarchistický zahradnický klub*

9.

Nejvyšší soud USA, rozhodující v kauze Spojené státy vs. Skrametti, se usnesl, že je v pořádku, pokud státy znemožní, aby lidé mladší osmnácti let měli přístup k genderové afirmativní péči. Víím, že je to děsivé. Působí to, jako by nám tím, že nás vlada odmítá uznat a chránit, sebrali něco opravdu důležitého.

Zděšení a hrůza však může zakrýt něco klíčového, měli jsme tu několik let tu nádhernou dobu odročení, kdy občas někde mohla osoba jakéhokoliv věku říct „Jsem trans a tohle je to, co potřebuji“ a péče, kterou potřebovala, jí byla zpřístupněna. Ale i tato doba oddechu přišla teprve nedávno. Když jsme chtěli něco udělat, museli jsme si to zařídít sami. Vzpomínka na předchozí dobu, kdy to bylo těžké, je stále živá. Všechny ty dovednosti a sítě, klíčky a mezigenerační sdílení informací i způsoby, jakými tu jsme pro druhého, tady jsou stále s námi – buď už teď aktivní, nebo právě znovu uváděné v život.

Trans komunita je kreativní, vynalézavá a houževnatá, a pokud jste si dosud nenašli způsob, jak získat to, co potřebujete, pak tyto cesty právě vznikají všude kolem jako antifašistická odpověď na dnešní dobu. Můj terapeut mi zrovna vyprávěl, že jeho dospívající dítě šlo na punkový koncert a vrátilo se s roční zásobou estrogenu. Znáím stovky rodičů, kteří udělají první poslední, aby zajistili, že jejich děti budou mít přístup k tomu, co potřebují. A znám sítě tisíců queer a trans lidí po celém kontinentu, kteří k vám natahují ruku, aby řekli: „Hele, miluju tě a jsem tu pro tebe. Existuje příběh budoucnosti, ve kterém jsi i ty.“

—*Andy Izenson*

10.

Mé oči začínaly ztrácet lesk, když jsem zaslechl, že se za mnou formuje menší dav.

„Viděls ten bordel v Paříži?“ zeptal se jeden maskovaný teenager. „Vzali brambory a rozmázli je na ulici, aby policajti uklouzli a spadli, kdyby se pokusili zaútočit na dav.“

„No a?“ odsekl druhý.

Kluk si dřepł a otevřel batoh. „No a já koupil kurevskou hromadu brambor!“

Stačilo, aby kádr malého „černého bloku“ začal rozbíjet na příjezdové cestě k budově ICE v Portlandu v Oregonu neomyté žluté brambory, a ostatní se přidali. Na betonu před pevností, už vyzdobenou abolicionistickými graffiti a obklopenou v té době už permanentním tábořištěm, tak vytvořili slizkou, tuhnoucí spoušť.

Pro úřad ICE to znamenalo zdržení, protože když vyslal těžce ozbrojený prapor pohraniční stráže a agentů ministerstva vnitřní bezpečnosti, kteří si vedle své „méně smrtelnosné“ munice přinesli i košťata, museli věnovat skoro půlhodinu úklidu vchodu – načež byla doručena další dávka bramborové kaše.

Byl to jen malý čin, ale zatímco probíhal, vchodem nikdo neprošel, což vytvořilo zpětnou vazbu: čím víc toho dav dokázal dosáhnout, tím pravděpodobnější bylo, že lidé zůstanou.

Tohle se neděje jenom tady. V Los Angeles skupiny zřídily komunitní centra sebeobrany, aby udržovaly nepřetržitou přítomnost, která by mohla čelit agentům ICE a kde mohou lidé přijímat a sdílet vzájemnou pomoc – například dodávky potravin nebo léků pro ty, kteří se kvůli svému imigračnímu statusu bojí opustit domov. Konají se také hlučné demonstrace před hotely, kde spí agenti ICE.

A tohle se neděje jen v Los Angeles. V New Yorku lidé organizují doprovod pro imigranty, kteří se musí dostavit k federálním soudům, kde nyní pravidelně probíhají razie. Ty samé sítě využívají k rychlému blokování zatýkání prováděných úřadem ICE, k identifikaci agentů a k jejich veřejnému zostouzení. V Chicagu nedávný protest zastavil chod imigračního soudu, na celý den pozastavil operace ICE a osvobodil desítky zadržovaných aktivistů a aktivistek, zatímco protestující zablokovali celé centrum města.

Solidarita je sázka – a to sázka s nejistým výsledkem: sázka na to, že získáme víc, když se spoolehne na naše komunity místo spoléhání na zavedené instituce státu a kapitálu. Když celá občanská společnost čelí útoku, solidarita může být doslova tím posledním, co nám zbývá. Její společné praktikování nám přináší jasné poznání: je to nejspíš to jediné, co jsme kdy měli. A když to děláme, uděláme to s tím, co máme, a jak jen můžeme.

—Shane Burley

11.

Při nejedné příležitosti jsem musel v okupované Palestině – uprostřed mračen Američany vyrobeného a Izraelci stríleného slzného plynu v centrech měst nebo při nájezdech izraelských sil v malých vesnicích –, v panice zaklepat na dveře cizího domu a hledat bezpečí. Ty dveře se pokaždé otevřely a byl mi nabídnut azyl, bez ohledu na domnělé propasti v národnosti či jazyku. Bylo jasné, na které straně stojíme, a to byl dostatečný důvod k sounáležitosti.

Ať už šlo o nemohoucí starší manžele nebo rodiče s domem plným malých dětí, poskytli mi přístřeší s vědomím, co by je to stálo, kdyby byl jejich čin odhalen. Navenek jsme si si ce nemohli vyměnit víc než základní zdvořilosti a gesta, ale pod tím byla solidarita, která nepotřebovala překlad. Tím, že otevřeli dveře a pustili mě dovnitř, riskovali mnohem víc než já. Naučili mě, že všichni jsme v tomto boji důležití s těmi prostředky, které máme k dispozici. Někdy je to tak prosté jako otevřít dveře.

—Scott Campbell

12.

Před šesti lety gregoriánského kalendáře, 27. října 2018, vedla antisemitská teorie o „velké výměně“ – utvářená fašismem, xenofobií a křesťanskou bílou nadřazeností – k vraždě jedenácti Židů náležících ke třem různým synagogám v Pittsburghu.

Jak poznamenal jeden přítel, je těžké v době jarcajtu (výročí úmrtí) v roce 2024 cítit cokoli jiného než vztek. Je těžké pochopit, jak nás tolik organizování, komunitní sebeobra-

ny a vzájemné pomoci před šesti lety mohlo dovést až sem, do bodu, kdy je všechno mnohem horší.

Naším místem je v tento den výročí veřejný park. Není to poprvé, co se tu mnozí z nás sešli k rebelskému truchlení. Přirozeně nás to tedy táhlo do známého kouta k něčemu, čemu jsme kvůli podobným rituálům, jež se tu už dříve odehrály, začali říkat „plačící strom“.

Mezi náš strom a ten sousední jsme natáhli provázek a pověsili na něj transparent s nápisem „Kadiš proti fašismu“ a dvěma červeně namalovanými vlčími máky. Trhali jsme cáry látky, psali na ně požehnaná jména našich mrtvých a přivazovali je k provázku. Na zemi pod ním jsme připravili oltář z čajových svíček a antifašistických zínů od židovského a muslimského autorstva, které jsme zatížili žaludy, a vše posypali okvětními lístky růží. Někdo přidal střepy z rozbitého talíře, jiný zase koláč. Zpívali jsme, společně rozjímali a svěřovali se a hlasitě jsme vyslovovali svůj zármutek, zatímco obloha temněla.

Dozvěděla jsem se, že tento park leží jen blok od místa, kde jeden z oněch jedenácti působil jako milovaný lékař, a že každý, kdo přišel, měl k těmto zesnulým nějaký vztah – včetně mediků a lidí dbajících na bezpečnost, kteří tu byli „pro jistotu“. Konec konců, situace je horší; veřejné truchlení v antifašistickém duchu v sobě nese stále větší riziko a vyžaduje odvahu. Naše posvátná místa, a když jsou jen pomíjivá, jsou místy, kde se znovu oddáváme boji proti narůstající ošklivosti a sdílíme krásu naší solidarity.

—Cindy Barukh Milstein

13.

Delaney Hall, nacházející se v Newarku v New Jersey, je největší věznici pro migranty na východním pobřeží. Provozuje ji soukromá vězeňská společnost GEO Group. Lidé držení uvnitř jsou neustále vystavováni zneužívání; budova je fyzicky nebezpečná; návštěvníkům a imigračním právníkům je už týdny odpírán vstup; a jídlo je podáváno zmrazené, někdy dokonce vůbec.

Dne 13. června 2025, poté co byli více než dvacet hodin bez jídla, se přibližně padesát uvězněných lidí spojilo, aby prorazilo jednu

z vězeňských zdí. Dozorci utekli a brzy se rozkřiklo, že uvnitř vypuklo povstání a že se hrstce zadržených podařilo uprchnout.

Venku před detenčním centrem se začaly shromažďovat davy běžných lidí – otrávených tím, jak jsou jejich sousedé, přátelé, spolužáci a rodiny unášeni přímo z ulic – a vlastními těly bránili agentům ICE ve vjezdu i výjezdu ze zařízení. Během večera byla vozidla ICE zcela zastavena, dodávky byly nuceny ustoupit zpět za brány a příjezdová cesta zůstala zabarikádovaná silničními zábranami a dřevěnými prkny. Tato mobilizace – akt hmatatelné solidarity – odklonila personál ICE a narušila pátrání po uprchlých zadržených, byť jen pro ten jediný den.

Schopnost zapojit se onoho 13. června stavěla na mnohem „rutinnější“, ale zásadní práci, která probíhala po několik měsíců několikrát týdně: vycházení do ulic a pořádání setkání s lidmi v rušných čtvrtích, veřejných parcích, v tábořištích lidí bez domova, v bytových domech i dopravních uzlech. Přinášení letáků, naslouchání a – co je nejdůležitější – budování vztahů.

—Lisa

14.

Před třemi dny odvedli jednoho z mých nejlepších přátel. Během prvních čtyřiaadvaceti hodin jeho jméno zmizelo z vězeňského systému a znovu se objevilo až následující den.

Jako imigranti jsme sem přišli „za lepším životem“, ale fakticky je to proto, že jsme neměli jinou možnost. Naše rodné země jsou destabilizované, vysáté chamtivostí kapitalismu. Často slyším lidi říkat: „Když je tak těžké být imigrantem, proč se nevrátíš do-

mů?“ Ale já nevím, jestli můžu, nebo vůbec chci.

Co se tedy dá dělat? Ptám se svých přátel, kterým tolik záleží na zemi a vodě. Možná si vytvoříme vlastní světy. Možná vybudujeme kolektivní domovy, budeme sdílet domácí práce, vyřešíme problém, jak společně zvládat konflikty, a budeme se milovat navzájem natolik, že přestane záležet na tom, kdo je odsud, odtamtud nebo odkudkoli.

Stala jsem se farmářkou, protože jsem chtěla pomoci budovat tyto světy. Miluju ten pocit hlíny mezi prsty u nohou a mé tělo bylo stvořeno pro horké dny na slunci.

S kamarádem jsme minulý týden vařili polévku. Jedli jsme ji u mě na zadní verandě pod baldachýnem stromů a deště a on mi vyprávěl, že Appalačské pohoří je starší než prstence Saturnu. Představovala jsem si tyhle nádherné starodávné hory, jak shlížejí na tu velkou starou planetu a žasnou nad tím, jak mění svou podobu a tvar.

Dnes se chystám zasadit další kukuřici. Vyroste tak vysoko, že už mě nikdo nikdy nenajde. Její listy obepnou mé tělo a já budu žít z jejích zrn, dokud nezestárnu. A přesně tak, jako Saturnu narostly prstence, se i já a moji lidé proměníme a staneme se nevystopovatelnými. Dokud tento svět nepřijme fakt, že ti, kteří byli vyhnáni, si vždycky najdou způsob, jak přežít.

—Mar

Zdroj: <https://itsgoingdown.org/everyday-antifascism-14-ways-that-solidarity-keeps-us-safer/>

(17. července 2025)

Česky text poprvé vyšel na pokračování na blogu Černorudý čtenářský deník.

MIMO BOJIŠTĚ KULTURNÍCH VÁLEK

Lejnad Hnát

Jak vytvářet politické prostředí, v němž krajní pravice nebude aktérem, schopným dávat lidské frustraci význam, komunitu a falešný pocit jednání?

K sepsání této eseje mě přivedl rozhovor, který se uskutečnil letos v červnu. Po práci jsem celý vyčerpaný seděl na nádraží a čekal na vlak, když tu se mi naplno rozjela alergie a spustila se mi rýma. V naději, že budou mít kapesníky na prodej, jsem utíkal do trafiky, kde jsem se dal do řeči s prodavačkou. Zpočátku jsme si dost notovalx – nedůvěra v technologie a korporátní giganty, nedůvěra ve státní instituce a autority obecně, skepse a přemýšlení o nerovnostech ve světě. Náhle ovšem zavanul opačný vítr – začala mi povídat o předpovědích budoucnosti v populárním animovaném seriálu Simpsonovi, odkazovala na Petru Rádovou a vyjadřovala zděšení z tzv. velkého nahrazování, konspirační teorie, která tvrdí, že bělošská populace je záměrně nahrazována lidmi z ciziny, nejčastěji imigrantstvem, do toho všeho přimíchávala další konspirační teorie, například o falešném přistání na Měsíci, úmrtí spojená s očkováním na covid-19 apod.

Stál jsem tam a nevěřicně na ni koukal, nesnažil jsem se jí žádným způsobem vyvracet její domněnky – to by ji zřejmě akorát víc utvrdilo v jejích představách –, místo toho jsem jí aktivně naslouchal a dával doplňující otázky. Párkrát připustila, že nezná odpověď nebo že na těch mých otázkách něco je, nakonec jsem řekl, že mám jiný pohled a tím jsem náš rozhovor ukončil s tím, že pospíchám na vlak, načež jsme se v dobrém rozloučili. Cestou domů jsem pak nad naší konverzaci dál uvažoval: Jak je možné, že sdílíme stejné znechucení z dnešního světa, kritizu-

jeme tytéž fenomény, ale zatímco já se přikláním spíš k anarchistické praxi, ona je spíš ve spárech krajní pravice? A co s tím jako anarchistvo můžeme dělat?

Tyto otázky se přímo dotýkají mých předchozích prací, v nichž jsem se detailněji věnoval legitimizaci násilí v současném světě, diskurzivní analýze krajně pravicových facebookových skupin či pasti esencionalismu, která z emancipačního subjektu může znovu vyprodukovat subjekt opresivní. Tuto esej tak chápu jako vykrystalizování mých předešlých myšlenek, díky nimž se pokusím do českého anarchismu přispět nabídkou možné cesty (v žádném případě cesty univerzální, neboť vycházím z poststrukturalistické a postanarchistické tradice, která ukazuje, že fixní, univerzální možnosti jsou spíš jen fikcí a záleží vždy na mnoha proměnných) k současnému boji proti rozmáhajícímu se fašismu a krajní pravici v českém prostředí.

HEGEMONIE

Jakým způsobem dokáže krajní pravice rezonovat s hněvem lidí? Pro pochopení tohoto mechanismu je, dle mého, klíčové nahlédnout na pojem hegemonie. Vycházím zde z postmarxistického pojetí Ernesta Laclaua a Chantal Mouffe, jak jej představil ve své převratné práci *Hegemonie a socialistická strategie*. Tento koncept rozvinul ve 20. století italský marxistický teoretik Antonio Gramsci, který rozšířil marxistický materia-

listický rámec o rovinu idejí, kultury a politiky. Vypracoval, velmi zjednodušeně a stručně řečeno, koncept, v němž se zaměřuje na kulturu a souboj mezi idejemi, jež v lidech vytváří představu „normálnosti“ a „nenormálnosti“ – dalo by se říci určitý soubor společensky sdílených samozřejmostí. Jak si Gramsci totiž všiml, státy a třídy vykořisťující proletariát ho v podřízeném postavení neudrží pouze silou, nýbrž i zamyšlenkami. Gramsci, jakkoliv je jeho dílo převratné, však nedokázal uniknout třídnímu redukcionismu, který je klasickému marxismu vlastní. Ernest Laclau a Chantal Mouffe se ve svém díle snažil tento koncept revidovat a přehodnotit pod vlivem poststrukturalní teorie. Jejich práce vyvrcholila v odmítnutí ekonomického a třídního redukcionismu a přehodnocení privilegovaného postavení třídy v teorii politického antagonismu. Antagonismy jsou podle nich zásadní pro konstituci jakékoliv politické identity a napomáhají konstruovat dichotomie „my vs. oni“, což je v případě mého příběhu, o němž hovořím na začátku této eseje, příznačné v kontextu tzv. Velkého nahrazování – my, bílé Evropanstvo, proti imigrantstvu jiné než bílé barvy pleti pocházející nejčastěji ze SWANA regionu, nebo spiknutí elit, které ovládají svět. Tento mechanismus připomíná některé podoby klasického anarchistického revolučního myšlení, které rovněž pracovaly s výrazným rozlišením mezi emancipovanými a utlačujícími silami. Právě tato tendence k binárnímu rozdělení politického prostoru však později představuje jeden z problémů, vůči nimž se postanarchistické myšlení vymezuje.

Hegemonii tak můžeme sledovat a nejvíce pocítit na příkladu kulturních válek, které často fungují na principu my vs. oni. Ernest Laclau a Chantal Mouffe ve své práci popsaly určitou logiku propojování různých témat pod jeden zastřešující narativ či symbol – v jejich řeči prázdný signifikant. Prázdný, protože nemá žádný fixní, neměnný význam, je abstraktní a pohyblivý a v každém kontextu může fungovat rozdílným způsobem – například svoboda, lid, demokracie, bezpečí apod. Každá hegemonická struktura tyto pojmy vyplní trochu odlišným významem. Tento mechanismus propojování různých menších bojů, antagonismů, označují za řetězce ekvivalence, které odkazují k jednomu re-

prezentujícímu symbolu, výše zmíněnému prázdnému signifikantu.

Již v minulosti jsem si tohoto fenoménu povšiml a analyzoval jsem ho u facebookové stránky Jedním Hlasem, byť jsem to tehdy v textu přímo jako řetězce ekvivalence nepojmenoval. Tato stránka se snažila publikum získat na svou stranu skrze propojování různých témat a kulturních bojů, které staví na resentimentu a které jsou blízké krajní pravici: „Významnou částí těchto témat je, jak již bylo zmíněno výše, boj proti levici a ‚woke ideologii‘. Ta si totiž údajně podmanila univerzitní prostředí, a proto přestávají být univerzity místem k pěstování kritického myšlení. Právě v univerzitním prostředí se také často setkáváme se studujícími, kterým podporují dekoloniální myšlení. ‚Starým známým‘ tématem na stránce je i migrace a nepříznivý pohled na imigrující osoby, v nichž spatřuje nebezpečí pro Evropu. Vedle toho útočí také na média a elity, které měly urychlit přerámování a úmyslně vyobrazovat palestinské obyvatelstvo jako oběti, což je v českém a obecně i západním kontextu poměrně zavádějící tvrzení. Objevuje se také narativ civilizačního střetu, v němž Izrael údajně chrání Evropu před ideologií politického islamismu. Vedle toho je patrná i snaha o zdiskreditování nepohodlných institucí, například OSN.“

Všechny tyto zdánlivě nesouvisející otázky se zde spojují do jednoho řetězce. Kritika univerzit, „woke ideologie“, migrace, médií, elit, OSN, podpory Palestiny či politického islamismu nejsou nutně jednotlivé postoje, které by musel člověk přijmout jeden po druhém. Jsou propojeny společnou logikou, která z nich vytváří obraz jednoho ohrožení a zároveň určitého „my“, které tomuto ohrožení čelí – jednoduše řečeno se zde konstruuje jeden zastřešující narativ, reprezentativní symbol, univerzální šablona, která interpretuje realitu, případně ji přímo vytváří, čímž napomáhá k černo-bílému vidění světa a eskaluje polarizaci. Různorodé problémy jsou artikulovány jako společné a vytváří představu, že vychází od společného zdroje, od identického nepřitele.

Tato kulturní hegemonie se může projevat i mnohem nenápadněji, nemusí být explicitně postavena na nenávisti a není nutně omezena jen na krajní pravici, a je i na

krajní levici. Nedávno se na webu Anarchistické federace objevil článek s názvem *Ztročené sny*, v němž se zahraniční anarchista*ka A Jaded Zoom-Anarchist zamýšlí nad tím, proč se mladá generace upíná k autoritativní levici. Text, který sice není nijak šířejí teoreticky propracovaný, si všímá důležitého fenoménu a nástroje k budování hegemonie a šíření propagandy – sociální sítě a trendy: „Myslím to naprosto vážně – na Instagramu existují stránky jako ‚skibidi.dialectics‘ a marxisticko-leninské účty, které sdílejí italské brainrot postavy jako Tung Tung Tung Sahur, jak čtou díla Maa a Si Ťin-pchinga. Stejně jako praviceoví autoritáři, v jejichž vybrané společnosti se tímto ocitají, i oni dokonale ovládli algoritmus a úspěšně parazitují na zoufalých, hladových duších. Je to šílenství, ale jim to naneštěstí vychází.“

V českém prostředí si něčeho podobného, mnohem více skrytého a v kontextu krajní pravice všimla Eva Svatoňová, která se dlouhodobě věnuje studiu humoru. Ve svém článku pro Druhou směnu s názvem *Humor jako safe space. Jak nová krajní pravice „léčí“ samotou?* popsala, proč a jak současná krajní pravice získává popularitu nejen mezi voličstvem, ale i v online prostoru. Zpočátku se při svém studiu domnívala, že se bude potýkat s rasistickými vtipy založenými na nenávisti, avšak dospěla k závěru, že vtipy a humor krajní pravice jsou mnohem důmyslnější, než si doposud myslela: „Vaše děti se nudí? Pošlete je do Norska, tam vám je zabaví!“ zobrazí se mi první příspěvek. Upřímně se zasměju a vyprsknu u toho trochu čaje. Hned se zastydím a rozhlednu se po místnosti, jestli to náhodou někdo neviděl. V kanceláři v ten den ale sedím sama, a tak se ve skutečnosti stydím jen před vlastním černým svědomím. Právě jsem se zasmála vtipu, který je sice založený na celkem důvtipné jazykové hře, ale hlavně na konspirační teorii o tom, že feministky a LGBTQIA+ aktivisti*ky ze Západu unášejí děti Východoevropanům, aby je následně mohli*ý dát do rodin stejnopohlavních párů, které jsou v lepším případě pedofilové s postranními úmysly, v horším případě plánují děti použít jako konzervy na orgány. Tahle teorie se šíří na konspiračních webech s proruskou propagandou, jejichž cílem je vytvořit zmatek ve veřejném prostoru, rozmýchat strach a morální paniku.“

Humor krajní pravici slouží především jako náter, který dokáže přetřít internetovou stránku s nenávisným obsahem na mile vypadající a bezpečný prostor, kam se lidé chodí od srdce zasmát. Umožňuje také snížit odpovědnost za řečené, protože autorstvo vždy může říct, že jde jen o vtip a že mladá „woke“ generace se už neumí smát a nemá humor.

Eva Svatoňová také do svých úvah zapojuje Roberta Putnama a jeho dílo z roku 1995 *Bowling Alone. America's Declining Social Capital*, v němž Putnam popisoval fenomén osamělých sportovců a sportovkyň a propojoval ho s obecně sníženou politickou aktivitou lidí na Západě, nízkým počtem členstva v odborech a malým počtem zdola organizovaných hnutí, za což podle Svatoňové i Putnama může neoliberalismus, jehož krédem je individualismus a soutěživost, a tak je nástup krajní pravice chápán jako vyvrcholení neoliberalismu. Na základě humoru krajní pravice buduje komunitu se sdílenou frustrací a pomocí humoru tuto frustraci dokáže nasměrovat na vhodné nepřátele.

Jak je vidět, krajní pravice dokáže poměrně přesvědčivě a pomocí důmyslných a opravdu různorodých technik propagovat své myšlenky a vytvářet příběh, díky němuž se lidé spojují a současně si vytváří jasně artikulovaného nepřítele, čímž zvolna budují novou možnou hegemonickou strukturu s prázdnými signifikanty. Co to znamená pro anarchismus? Co lidem dokáže nabídnout současný český anarchismus? A může anarchismus reagovat na krajní pravici úsilím o vytvoření kontrahegemonické struktury?

„ORGANIZUJ SE!“

Nedokážu ani spočítat, kolikrát jsem na demonstracích nebo v různých textech věnujících se současné levici či krajní pravici na konci slyšel či přečetl výzvu k tomu, aby se lidé organizovali. Nutí mě to klást následující otázky: Komu je vlastně tato výzva určena? Dokáže tato pobídka cílit na osoby, které jsou vyčerpané z práce, mají pečovatelské závazky, nedostatek financí, a k tomu všemu třeba ještě i špatné vztahy v rodině či s okolím? Dokáže vůbec tato pobídka cílit na lidi, kteří celý život žijí v systému, který je od organizace a vlastní aktivity odrazuje a pěstuje v nich

pomocí škol a hierarchických struktur pasivitu?

Mark Fisher a jeho dílo *Kapitalistický realismus*. Proč je dnes snazší představit si konec světa než konec kapitalismu koreluje s výše zmíněnou hegemonií a dokáže na tyto otázky zčásti odpovědět. Současné kapitalistické uspořádání světa totiž vytváří představu, že žádné jiné zřízení není možné. Jako argument slouží různé minulé neúspěšné komunistické režimy, jež se v kapitalistickém realismu považují za experimenty, které dokazují a přesvědčují, že kapitalismus je jedinou správnou ideologií. V kontextu kapitalistického realismu je tedy taková výzva zcela bezpředmětná, jelikož imaginace lidí je vyčerpána a nevěří v alternativy – což je opět výsledkem určitého hegemonického bloku. Pokud lidé nevěří v alternativu a že by kolektivní organizace mohla něco změnit, proč by se vůbec pokoušeli organizovat a ztráceli už tak téměř vyčerpané mentální kapacity? To vše vede k paralýze a mentálnímu vězení.

Jistě, nelze generalizovat a tvrdit, že se nenajde osoba, která by se i přesto organizovala, neboť – jak tvrdil Michel Foucault – kde existuje moc, tam existuje i odpor proti moci, dovlím si však tvrdit, že se jedná o menší počet lidí, kteří k organizaci dospěli z rozličných důvodů – od teorie přes agitaci po vlastní zkušenost a sebereflexi.

Nabízí se tedy otázka: Pokud se nadvláda udržuje vedle ostatního i pomocí idejí, měl by současný anarchismus usilovat o kontrahegemonii a zabředávat do kulturních válek?

Dle mého nikoliv. Richard J. F. Day v knize *Gramsci is Dead. Anarchist Currents in the Newest Social Movements* sleduje proměnu zdola organizovaných sociálních hnutí na přelomu 20. a 21. století a všímá si, že tato nová hnutí si volí anarchistickou formu, byť jejich obsah či zaměření nemusí být nutně anarchistické. Tato hnutí totiž věří, že o rovnost a svobodu se máme snažit v současnosti a neodkládat je do budoucnosti, a tak máme současnost budovat tak, jak chceme, aby vypadala budoucnost. Taková hnutí nevytváří řetězce ekvivalence, nesnaží se o hegemonii tak, jak se o ni pokoušela tzv. Nová levice z přelomu 60. a 70. let 20. století, místo toho mezi nimi vzniká vztah afinitní. Ten se od řetězce ekvivalence i hegemonie liší tím, že není zastřešen jednotnou identitou, již by se

hnutí i lidé museli podřizovat – dokonce nemusí mít ani na některé záležitosti totožné názory, a to je v pořádku. Kdyby se vymáhala totožnost, potom by vznikla nová hegemonie, jež by vedla k vybudování nové hierarchie, nového centra moci a k novým formám vyloučení.

Hegemonie se totiž snaží sjednotit různorodost pod jeden univerzální požadavek nebo pod jednoho lídra. Logika afinity naopak vychází z radikálně anarchistické tradice. Nesnaží se o sjednocení všech pod jednu stranu, myšlenku nebo státní moc. Místo toho funguje na základě dobrovolné spolupráce, vzájemné pomoci a sdílených hodnot mezi autonómními skupinami. Jednotlivé komunity či kolektivy spolupracují na základě konkrétních společných zájmů, aniž by se musely podřít jakémukoliv ústřednímu programu. Hegemonní politika je často zaměřena na stát – snaží se ho buď ovládnout, nebo od něj získat reformy a uznání, čímž se pouze potvrzuje stát s jeho hlavní rolí autority. Afinita se naopak zaměřuje na nehegemonní jednání: lidé nečekají, až jim mocní něco dovolí, ale vytvářejí vlastní alternativy tady a teď, např. komunitní zahrady, autonómní centra, sítě vzájemné pomoci.

Výše popsané částečně odpovídá i na otázku, jestli má anarchismus zabředávat do kulturních válek. Ty totiž slouží ke struktuře hegemonického bloku a pomáhají udržovat bipolární myšlení my versus oni. V takovém případě jedna strana druhou demonizuje, a tak proti sobě stojí „naš normální člověk“ proti „jejich zlému člověku“. Pro nás „zlý člověk“ se považuje za „normálního“ a nás považuje za „zlé“ – nekonečný kruh. Navíc podle Derridy takové binární opozice, které fungují na principu esenciálních hodnot (tradiční vs. progresivní, bílé vs. černé osoby, domácí vs. cizí apod.), nejsou nikdy neutrální a existuje mezi nimi určitá hierarchie, každý tento komponent potřebuje být kontaminován tím druhým. Jedna pozice je nadřazená vůči druhé a snaha o změnu pozic v této hierarchii vede pouze ke změně utlačujících a utlačovaných, k výměně stráží. Pokud by se anarchismus snažil v rámci kulturních válek vybudovat kontrahegemonii, znamenalo by to pouze obrácení této binární opozice.

Anarchistická odpověď na kulturní války by tedy nemusela spočívat v přijetí jejich

pravidel. Kulturní války jsou spektaklem, který odvádí pozornost k abstraktním symbolickým bitvám. Namísto kulturních válek a bojů o prázdné signifikanty se jako cesta ukazuje logika afinity a prefigurativní politiky. Pokud pravice prodavače, o níž jsem hovořil na začátku eseje, nabízí jednoduchou interpretaci jejího hněvu a frustrace a nabízí jí identitu, příběh a pocit jednání tím, že hlásuje pro krajní pravici, anarchismus by jí mohl nabídnout žitou zkušenost, díky níž by poznala, že alternativa a změna je možná – jednoduše řečeno alternativní realitu.

KOMUNITNÍ PRÁCE

Jednou z možných cest, jak bojovat proti vzrůstající krajní pravici a fašismu, je dle mého názoru komunitní práce. Co je ale její náplní a co to vůbec je? Zuzana Stanková ji v praktické příručce *Komunitní práce očima komunitních pracovníků* popisuje následovně: „Komunitní práce je metodou a zároveň uznávaným způsobem práce, kterou realizují komunitní pracovníci. Komunitní práce bývá označována za jeden z nástrojů sociálního začleňování, zplnomocnění (usilujeme o zvyšování dovedností, schopností a růstu členů komunit, jednotlivců i jako celku), aktivizace (členové komunity jsou motivováni k „akci“) a participace (zapojování) lidí z komunit. Komunitní práce se zaměřuje na kolektivní témata, která definuje sama komunita.“ Mezi hlavní cíle patří snaha o sociální změnu na úrovni místního společenství, řešení společných témat, zapojení místních do procesu řešení, rozhodování a hodnocení témat, a především snaha o rozšíření možnosti skutečně ovlivňovat, co se děje kolem a v komunitě.

Zásadní přitom je, že pracující do této lokality nepřicházejí s předem daným plánem, nepřicházejí agitovat, předávat ideologii ani poučovat, naopak přicházejí naslouchat místním a jejich individuálním i komunitním tématům. Jejich role není pedagogická ani paternalistická, nýbrž facilitační – a velmi se podobá myšlence zapatistů a zapatistek: Kráčet vpřed s otázkami. Nesnaží se vnášet vlastní pohledy na svět ani na to, jak by místní komunita a místo měly vypadat, naopak spíš předávají formu, proces, který je založen

na rovnosti, participaci a konsenzu. Tato neutralita samozřejmě není absolutní. Anarchistická komunitní práce nemůže být zcela politicky neutrální, protože už její důraz na rovnost, samosprávu a participaci představuje určitý politický závazek. Rozdíl proto nespočívá v absenci hodnot, ale v odmítnutí předem určit, jaké konkrétní politické závěry z nich mají místní lidé vyvodit. Takže pokud by se objevilo téma, které by místní komunitu rozdělovalo nebo mělo být vůči někomu represivní, facilitátor může své stanovisko otevřeně říct a spolupráci na tomto tématu odmítnout – opět bez poučování a na základě afinity a dobrovolnosti. Komunitní pracující dále sledují dynamiku místa, vztahů i rozhovorů, a když se nějaká osoba zapojuje méně, přímo ji osloví a zeptají se, co si o dané situaci myslí, čímž se snaží dávat všem rovnou příležitost a vytvářet bezpečné prostředí. Nejdůležitější je dialog a aktivizační otázky, které posilují kreativitu místního obyvatelstva pro řešení situace. Tato metoda koreluje jak s Dayovou afinitou (spolupráce se může kdykoliv rozpadnout, protože je založená na dobrovolnosti), tak i s anarchistickou myšlenkou prefigurativní politiky, a umožnila by anarchismu budovat alternativní svět tady a teď založený na silných a sebevědomých komunitách se silnou sítí vztahů, jež by se mohly propojovat do federací. Současně by anarchismu umožnila – či přinejmenším jeho principům rovnosti a samosprávy – opustit subkulturní ghetto, v němž se, alespoň tedy v českém kontextu, nachází.

Zpočátku přitom místní lidé nemusí artikulovat žádná témata, a to z několika důvodů. Prvním důvodem může být nedůvěra – lidé, kteří jsou celý život zvyklí na to, že je dochází kontrolovat pracující z úřadu, policie či sociální služby, vám nemusí věřit, což je v pořádku. Druhým důvodem může být naučená bezmoc či nedůvěra ve změnu, která je právě způsobena životním stylem, jenž je udržuje v pasivitě. Cílem je vrátit proces rozhodování zpět do komunity (komunita by měla vlastní proces a být postupem času schopna artikulovat témata, která chce společně řešit) a umožnit jí dělat změny, rozšiřovat okruh zájmů a současně okruh vlivu svého jednání. Smyslem a cílem této práce proto není vytvořit závislost komunity na komunitním pracovníctvu, ale umožnit, aby ko-

munita postupně sama převzala nástroje rozhodování, facilitace a společného jednání, až nakonec nebudou komunitní pracující vůbec potřeba, a tak tuto komunitu opustí.

Tato metoda do značné míry připomíná postupy pedagogiky utlačovaných Paula Freireho, ačkoliv v rámci komunitní práce nejde o pedagogiku jako takovou. Nejvýraznější spojnicí je odmítnutí představy, že někdo disponuje tím jediným správným věděním, které chce předat pasivním lidem – takovou formu pedagogiky Freire vnímá jako „bankovní“ pojetí vzdělávání. Druhým společným bodem je důraz na dialog, který není jen zdvořilým nasloucháním, nýbrž společným zkoumáním reality. Tento dialog následně může vést k akci, reflexi a další akci.

Výhodou takového přístupu je také jeho vysoká míra inkluze. Práce probíhá se všemi členy a členkami komunity, hlas všech má váhu, včetně dětí, které se mohou účastnit veřejných setkání i tematických skupin – ostatně, koho jiného se ptát, co by chtěl například na dětském hřišti, než přímo děti? Tato cesta dává, dle mého, větší smysl než teorie a praxe Dočasné autonomní zóny, jež byla teoretizována Hakimem Beyem a která dopředu počítá s určitými vlastnostmi a možnostmi jednotlivců. Tyto vlastnosti a možnosti přitom vychází z privilegií, která nejsou všem přístupná – dostupný čas pro eskapismus, absence pečujících závazků, exkluzivní sociální vazby apod.

Pracující tak s lidmi řeší jejich každodenní témata od nespokojenosti v práci, s bytem, nepořádkem až po genderové nerovnosti. V každém takovém případě lze místním pokládat aktivizační otázky, které je mohou motivovat k akci a k přeměně dosavadního stavu. Lidové řečeno – pracující se tak potkávají s lidmi tam, kde se zrovna v tu chvíli nachází, a pomáhají jim realizovat jejich přání podle jejich představ – tak může vzniknout akční skupina pro řešení nepořádku či akční skupina, která by se zabývala ženskou rolí v domácnosti – to vše ovšem záleží na místních, jejich potřebách, vztahu mezi sebou a vnitřní motivaci svá témata řešit.

Nejvíce je tato metoda rozšířená v Nizozemí, za příklad zde lze uvést komunitní a občanskou iniciativu Kracht Van Zuilen v Utrechtu. Hlavním cílem je posilování sociální soudržnosti, vzájemné propojení

a podpora mezi místním obyvatelstvem. Vznikají různé sousedské sítě, kde se propojují lidé, kteří potřebují nějakou pomoc, s lidmi, kteří ji mohou nabídnout – a kromě toho i mnoho dalšího. Nahlédnout můžeme i do domácího prostředí. Nejvíce je tato práce rozšířená zřejmě v Moravskoslezském kraji a vykazuje poměrně zdárné výsledky. V Třinci například lokalita Borek, v níž při odchodu komunitních pracujících vznikl spolek místních osob, které se nadále o lokalitu staraly a pořádaly různé sousedské akce.

KAŽDODENNOST

Snažil jsem se ukázat, že anarchismus a jeho strategie by mohly být založeny na afinitní a prefigurativní politice, již odpovídá radikální komunitní práce, která se nesnaží o pouhé začlenění lidí do společnosti, nýbrž o postupnou transformaci zvnitřněného systému, a to na základě těch kterých potřeb místního obyvatelstva. Anarchismus by neosvobozovalo lid, on by se osvobodil sám podle vlastních představ. Navíc samotná forma této práce zamezuje vylučování a nerovnostem, protože dává hlas všem bez rozdílu – ženám, mužům, dětem, nebinárním atd. Vedle toho komunitní práce posiluje vztahy v komunitě a může bojovat proti individualismu a osamělosti, které jsou mnohdy považovány za předstupeň ke krajní pravici a fašismu. Netvrdím ovšem, že by se snad anarchismus měl vzdát i dalších forem boje proti krajní pravici a neměl by otevřeně vystupovat proti rasismu, homofobii, xenofobii apod. Pouze jsem se snažil nastínit jednu z možných cest, která s dalšími cestami nemusí být v konfliktu.

Vrátím se k prodavačce, o níž jsem psal na začátku. Tuto prodavačku nelze považovat za lenivou, nebo dokonce nedokonalou, špatnou či zlou, protože se svými názory přiklání ke krajní pravici – ostatně vzhledem k okolnostem je to dokonce i logické, protože jí dává pocit komunity, jednání a jasného nepřítelé, přičemž staví na její frustraci, která může pramenit z každodennosti. A právě do každodennosti může anarchismus zasáhnout komunitní prací, která posílí vnitřní vztahy v komunitě, kde žije, dá jí prostor vyjadřovat své touhy a potřeby, otevře jí možnosti k se-

berealizaci. Taková komunitní práce může – i nemusí – pomáhat neutralizovat to, na čem stojí krajní pravice a fašismus – nenávisť, frustraci, hněv. Anarchismus nediktuje lidem, co si mají myslet – má jim nabídnout

prostor, kde mohou společně dýchat, mluvit a jednat bez strachu a hierarchie. Protože nejlepší zbraní proti nenávisti není další kolo kulturní války, ale obyčejná, pevná a solidární lidská blízkost.

ANARCHISMUS PROTI FAŠISMU

The Eclipse

Malá inspirace tím, jak uvažuje anarchismus v Británii nad rozmachem fašismu.

STÁT A FAŠISTICKÉ IDEJE

Dnes se zdá, že velká část globálního jádra sklouzává k fašismu. Ve Spojených státech je liberální establishment paralyzován vzestupem Trumpa. Ve Velké Británii reagovali jak labouristé, tak konzervativci na vzestup hnutí Reform nikoli tím, že by se postavili proti jeho myšlenkám, ale tím, že jim vycházeli vstříc; a zdá se, že je to běžná taktika zavedených politických stran po celé Evropě. Nyní více než kdy jindy je zapotřebí radikální reakce na krajní pravici.

Tato radikální reakce vyžaduje pochopení základů fašismu a toho, proč údajně liberální a sociálnědemokratické společnosti stále nedokážou nabídnout smysluplnou opozici. Tradiční socialistické vysvětlení tohoto problému je, že fašismus se vyvíjí z kapitalismu, jak ten upadá a nedokáže vyřešit své vnitřní rozpory. Ač toto vysvětlení není nutně špatné, není ani nutně úplné, a domníváme se, že je také důležité prozkoumat, jak zásadní roli při podpoře fašismu hraje státní struktura.

Moderní stát má dvě základní podmínky, které potřebuje především k tomu, aby mohl fungovat:

1. Poslušnost ze strany státních úředníků a občanů: Moc jakéhokoli diktátora, oligarchie či demokratického parlamentu závisí na

této poslušnosti; bez ní by stát zkolaboval. Žádná politická elita není schopna prosadit svou vůli v celé zemi bez poslušné spolupráce státní hierarchie, a i v takovém případě bude stát čelit potížím při prosazování své vůle tváří v tvář rozsáhlé neposlušnosti ze strany vlastních občanů. Právě tato skutečnost umožňuje revoluci a nutí státy ke kompromisům, když čelí rozsáhlému vnitřnímu odporu.

2. Hranice: Hranice jsou čáry, které vymezují, kde končí autorita jednoho státu a začíná autorita jiného; bez schopnosti vymezit a udržet tyto hranice je státní autorita fatálně podkopána.

Tyto požadavky znamenají, že každý stát musí podporovat ideály, které podporují poslušnost a hranice – jakákoli ideologie, která zastává ideály, které jsou s těmito dvěma věcmi v rozporu, představuje hrozbu pro sílu a stabilitu státu. Mnohé moderní ideologie se s těmito potřebami neslučují: liberální podpora svobody a univerzalizmu, socialistická podpora rovnosti a internacionalismu, a dokonce i principiální konzervativní podpora místních tradic a náboženské solidarity představují ideologické závazky, které mohou být v rozporu s poslušností vůči státu a silnými národními hranicemi.

Fašismus je naproti tomu s požadavky státu naprosto slučitelný. Součástí fašistického

systému je absolutní poslušnost vůči silnému vůdci a jím diktovaným společenským normám. Fašismus s sebou přináší také násilný nacionalismus, který výrazně posiluje režim státních hranic. Kromě toho se fašisti vyžívají v myšlence použití síly k potlačení svých nepřátel, čímž dávají volnou ruku státnímu aparátu, aby přijal jakákoli opatření, která považuje za nezbytná – až po genocidu celých populací –, s cílem přetvořit společnost do podoby, která nejlépe udržuje jeho moc.

To neznamená, že všichni, kdo se podílejí na udržování státu, jsou fašisti, ale že potřeby státu neustále tlačí jeho vládcce, agenti a příznivce fašistických směrů. Zásadový liberál, socialista nebo konzervatívec bude vždy čelit napětí mezi svými ideály a požadavky státu, a proto bude nucen k nepřijemným kompromisům. Neideologičtí státní technokraté a amorální podvodníci budou vždy ve fašistických ideách a politice vidět praktický přínos, který posílí jejich moc. Jak z praktického hlediska, tak z hlediska ideálů, které odpovídají vašim činům, je směřování k fašismu cestou nejmenšího odporu pro ty, kdo udržují stát, pokud neexistuje ještě silnější tlak, který by lidi tlačil na jiné cesty.

To má zásadní důsledky pro antifašistickou strategii. Zprvu, na stát se nikdy nelze spoléhat jako na nástroj boje proti fašismu. Analýzy fašismu, které jej chápou pouze jako reakci na kolaps kapitalismu, často dělají tu chybu, že považují sociálnědemokratické reformy nebo leninskou revoluci za potenciální protiopatření proti fašismu; jelikož však takové strategie posilují stát, pouze tak posilují jeden ze zdrojů fašistických idejí. Současný globální návrat fašismu souvisí stejně tak s úpadkem sociálnědemokratických a leninistických stran do stále fašističtějšího autoritářství, jako s rozporů kapitalismu.

V krátkodobém horizontu musíme vybudovat mimostátní instituce, které budou schopny vyvinout antifašistický tlak a čelit fašistickým tendencím státu. Politici, technokrati a státní úředníci musí být postaveni do situace, kdy budou nuceni přijímat kompromisy mezi potřebami státu a potřebami svých poddaných, protože se budou obávat míry odporu a narušení, jimž budou čelit, pokud tak neučiní. V dlouhodobém horizontu musíme stát zrušit, pokud chceme porazit fašismus. Dokud stát existuje, bude vždy vy-

žadovat poslušnost a kontrolu svých hranic – a tento požadavek bude vždy strukturálním základem, z něhož se budou vyvíjet fašistické myšlenky. Taková strategie je ze své podstaty anarchistická, protože se organizuje mimo stát a proti němu, s konečným cílem jej nahradit.

STÁT A FAŠISTICKÝ LID

Řekli jsme, že stát jako struktura bude vždy podporovat fašistické myšlenky. Stát ke svému fungování vyžaduje poslušnost a pevné hranice, což je mnohem více v souladu s fašismem než s liberalismem, socialismem, či dokonce konzervatismem. Ačkoli je fašismus ideologií, která nejlépe odpovídá potřebám státu, nevysvětluje to zcela jeho schopnost zakořenit se v naší společnosti. Kdyby všichni členové naší společnosti zastávali antifašistické postoje, jakékoli fašistické tendence vlastní státu by vedly k povstání namísto pomalého směřování k fašismu. Musíme se podívat na to, jak struktura státu nejen podporuje fašistické ideje, ale také jak formuje lidi, kteří jsou těmto myšlenkám nakloněni.

Způsoby, jakými tak stát činí, se podobají způsobům kapitalismu. V kapitalistické třídě musí zisk mít přednost před vším ostatním, včetně oddanosti jakýmkoli ideálům. Lidé a ideje jsou posuzovány pouze podle svého potenciálu přinášet zisk, a každý kapitalista, který se k tomuto přístupu nepřikloní, bude nakonec vytlačen z trhu jinými kapitalisty s menšími zábrany. Politická třída a technokrati, kteří ve skutečnosti řídí většinu hierarchií v podnikatelské sféře i ve vládě, čelí podobnému tlaku, aby odložili ideály stranou. Na vrcholu státní hierarchie si politické strany nebo frakce navzájem konkurují, pokud jde o mocenské pozice, a ty strany nebo frakce, které upřednostňují ideály před získáním moci, jsou v nevýhodě oproti těm, které jsou ochotny udělat cokoli, co je nutné k vítězství.

Vzniká tak třída vládnoucích, kteří jsou závislí na tom, aby vnímali lidi pod sebou jako prostředky, jež lze podle potřeby obětovat ve prospěch vlastních zájmů i zájmů hierarchie, která jim dává moc. Myšlenky, jež neslouží k zajištění moci či zisku, jsou považovány za nepraktické rozptylení, které je třeba игно-

rovat. Ti, kteří stoupají po státních nebo korporátních hierarchiích, aby si zajistili lepší plat a podmínky, čelí při svém postupu rostoucímu tlaku, aby upřednostňovaly moc nebo zisk před vším ostatním, a vyrazují tak každého, kdo není ochoten se do systému zapojit za těchto podmínek. To vytváří vládnoucí třídu, která je zralá pro přijetí fašistické ideologie; nemá žádná zábrany mimo honbu za mocí a ziskem.

Struktura státu a kapitálu také podněcuje fašistické postoje mezi těmi, kteří se nacházejí na spodku společnosti. Pracující se nacházejí v pozici, která je povzbuzuje k tomu, aby se vnímali jako konkurenti v boji o pracovní místa a povýšení a aby plnění přání svých šéfů považovali za klíč k zajištění vlastní bezpečnosti a pohodlí v rámci ekonomiky. Opět se lidé nacházejí v podobné strukturální pozici, protože občané očekávají, že jim vláda poskytne potřebnou infrastrukturu a služby, a ostatní potenciální žadatelé o vládní zdroje jsou jejich konkurenty. Stejně jako fašismus využívá strach z migrantů a „nežádoucích osob“, které berou lidem práci, využívá také strach z toho, že tito lidé čerpají sociální dávky.

To podněcuje nižší třídy k přijímání myšlenek, které jim dávají zvláštní nárok na ekonomickou či politickou podporu ze strany kapitalistů a politiků. To se může projevit jako požadavky na lepší zacházení, pokud je vnesou utlačované skupiny, ale pokud je vnesou části nižší třídy, které již mají nějaké privilegium, vede to k myšlenkám, které jsou snadno slučitelné s fašismem; k výzvám k preferenčnímu zacházení na základě národnosti, bělosti, pohlaví, heterosexuality, legality a k odmítání ostatních na základě toho, že jsou cizinci, černí, queer, zločinci nebo prostě divní.

Abychom se tomu postavili, musíme nejen bojovat proti fašismu jako ideologii, ale také budovat struktury na našich pracovištích a v našich komunitách, které odrazují od fašistických postojů. Musíme se soustředit na práci zdola nahoru, v duchu svobodného sdružování a konsenzu, založeného na myšlence, že lidé by měli hledat podporu u svých vrstevníků, místo aby vzhlíželi ke svým vládcům. V organizacích postavených na těchto principech jsou lidé povzbuzováni, aby se navzájem vnímali jako potenciální spolupra-

covníci namísto konkurentů, aby diskutovali a chápali své touhy jako lidi namísto toho, aby se navzájem odmítali jako stereotypy, a aby překlenovali rozdíly za účelem spolupráce – namísto toho, aby se je snažili využít k získání preferenčního zacházení, protože na vrcholu není nikdo, kdo by toto preferenční zacházení mohl udělit, pouze síť rovných, kteří se navzájem podporují.

Jako praktický příklad si vezměme organizování se na pracovišti ve srovnání s postupem v hierarchii; ať už se jedná o vládní úřad nebo kapitalistickou korporaci. Pokud se někdo snaží zajistit si své blaho prostřednictvím povýšení, musí upřednostňovat přání a preference svého nadřízeného před přáními a preferencemi svých spolupracovníků a hledat důvody, proč si to zaslouží víc než oni. Na druhou stranu, pokud se někdo snaží zajistit si blahobyt tím, že se spolu se svými spolupracovníky organizuje proti vedení prostřednictvím stávek a jiných přímých akcí na pracovišti, je jeho blahobyt založen na schopnosti všech na pracovišti spojit se jako kolektiv bez ohledu na to, jaké rozdíly mezi nimi mohou existovat.

V kombinaci se závěry předchozí kapitoly to znamená, že musíme nejen budovat organizace nezávislé na státu, které na něj mohou vyvíjet tlak, ale budovat je tak, aby poskytovaly odlišnou životní zkušenost ve srovnání s hierarchiemi státu. Potřebujeme hnutí, které jde zdola nahoru a je antiautoritářské, abychom mohli prosazovat tolerantější a rovnostářskou etiku ve společnosti. Nejlepší strategie pro boj proti fašismu je ze své podstaty anarchistická, stejně jako nejlepší organizační struktury.

NEÚSPĚCH V BOJI PROTI FAŠISMU

Zabývali jsme se tím, jak státní struktura podporuje fašismus a jak potřebujeme hnutí založené na opozici vůči státu a struktury zdola nahoru, které podporují antifašistické myšlenky. Dále se podíváme na to, co tato analýza znamená pro naše chápání vývoje fašismu a jak selhání liberalismu a mainstreamového socialismu pomohlo fašistickým či fašizujícím ideologiím prosadit se jako jedinou schůdnou alternativu k mainstreamové politice.

Moderní stát je, historicky vzato, neobvykle hegemonická hierarchie. Po většinu historie byly jakékoli tendence hierarchie směřující k určité ideologii alespoň částečně vyvažovány jinými strukturami ve společnosti, které mohly ohrozit moc této hierarchie. Částečně to byla prostě otázka kapacity; společnost nevytvářela dostatek bohatství ani neměla technologické prostředky komunikace a sledování, které by umožnily jakékoli centrální hierarchii stát se skutečně hegemonickou, a bez ohledu na to, co král nebo císař mohli prohlašovat o své vlastní absolutní moci, ve skutečnosti se spoléhali na spolupráci jiných společenských struktur, které měly značnou nezávislost a mohly se proti nim obrátit, pokud by je rozhněvali.

Jak společnost získávala bohatství a technologické kapacity, které umožnily vznik moderního hegemonického státu, ideologie a sociální hnutí, která se vyvíjela souběžně s ní, často zaujímala k důsledkům této hegemonie rozporuplný postoj a budovala protiváhu, která mohla stát držet na uzdě. Někdy se jednalo o pozůstatky starého společenského řádu, jako byly vesnické komunity a svobodná města bránící tradiční svobody, nebo frakce staré elity hájící privilegia, která nyní ohrožoval stát.

Ale i nová progresivní hnutí, která se vyvinula v opozici k tradičním společenským strukturám, měla důvod organizovat se v opozici vůči státu. Zatímco progresivní ideologie jako liberalismus a socialismus často podporovaly stát proti starému řádu, zakládaly se také na ideálech jako svoboda, rovnost, solidarita a rozum, což je stejně často stavělo do opozice vůči společenským normám a strukturám, které stát vytvořil, aby zajistil poslušnost svých občanů a bezpečnost svých hranic. Liberálové a socialisté zakládali politické strany, ale budovali také nezávislá protestní hnutí, revoluční buňky, komunitní skupiny vzájemné pomoci a odborové svazy na pracovištích, které bránily zájmy a ideály svých členů proti státu.

Dnešní podmínky se výrazně liší od těch, které panovaly v raně novověkém národním státě. Stát buď pohltil či zničil drtivou většinu nezávislých společenských struktur, anebo regulací ekonomiky nahradil tyto struktury spřátelenými kapitalistickými firmami. Zatímco v minulosti mohly existovat rozsáh-

lé části obyvatelstva, které si své potřeby zajišťovaly převážně prostřednictvím vlastních organizačních tradic a se státem přicházely do styku pouze při placení daní či při odvodu do armády, dnes je takováto samoorganizace výrazně potlačována. V rámci moderního státu si většina lidí buď kupuje to, co potřebuje, od kapitalistických podniků, nebo se spoléhá na to, že jim to zajistí státní služby. Společnosti chybí jakékoli silné nezávislé struktury spolupráce, které by mohly poskytnout základ pro odpor proti státu nebo lidem nabídnout životní zkušenost mimo státní moc a kapitalistický zisk.

Jak liberalismus, tak socialismus také vyřešily historické rozpory mezi svými ideály a státem tím, že své ideály zkompromitovaly. Většina progresivních politických ideologií nejenže bere stát jako samozřejmost, ale věří, že jakýkoli funkční společenský řád mimo stát je nemožný a že stát musí být nyní udržován nade vše. Vůdci progresivních stran systematicky demobilizovali a rozložili zdola nahoru směřující sociální hnutí, z nichž vzešli, protože taková síla zdola nahoru představuje hrozbu pro shora dolů směřující státní hierarchii, o které se domnívají, že je nezbytná k udržení společenského řádu.

Díky tomu se moderní stát ocitl v pozici ideologické a organizační nadvlády, která je v celé lidské historii možná bezprecedentní. Pokud jde o jeho integraci do každodenního života občanů a jeho schopnost sledovat a regulovat jejich vztahy, i ty nejprogresivnější moderní státy zastíňují jakoukoli předchozí formu centralizované hierarchie. Pokud jde o naši schopnost vymýšlet řešení sociálních problémů, drtivá většina společnosti věří, že stát je jediným nástrojem, o kterém stojí za to uvažovat, a to i při řešení problémů, které stát sám vytvořil, aby se udržel, a nemá žádný důvod je napravovat.

To však postavilo liberalismus a mainstreamový socialismus do katastrofální pozice, pokud jde o nabízení řešení strukturálních sociálních problémů i o odpor proti fašismu. Progresivní politické strany přijaly, že určité druhy sociálních změn směřující k jejich ideálům, nebo dokonce k uspokojení základních potřeb většiny společnosti jsou nemožné, protože by ohrozily stát, a že jakékoli sociální hnutí, které se pokouší o tuto sociální změnu mimo stát nebo proti němu,

je hrozbou pro společenský řád. Většina progresivních myslitelů se nyní staví proti rozvoji jakékoli nezávislé mocenské základny, která by mohla zabránit státní struktuře v tlačení společnosti fašistickým směrem nebo poskytnout základ pro skutečný odpor, až fašisti nakonec převezmou moc.

To také umožnilo fašistům vyslovovat oprávněnou kritiku vůči mainstreamové progresivní politice. Když fašisti tvrdí, že progresivní politika je buď pokryteckou zástěrkou pro touhu po moci, nebo nepraktickým utopismem, který oslabí státní strukturu, mají z větší části pravdu. Je-li stát nezbytný, pak jsou to právě fašisti, kdo nejuprávnější a nejpraktičtější pojímá to, co je k jeho fungování zapotřebí, zatímco progresivní ideály jsou v lepším případě zavádějícím nesmyslem, v horším případě nečestnou manipulací.

Tato fašistická kritika je však platná pouze v případě, že je stát nevyhnutelnou nutností. Cesta ven ze slepé uličky, do které moderní liberalismus a socialismus společnost dostaly, spočívá v odmítnutí nutnosti státu a v návrhu jeho nahrazení společenskými strukturami, které jsou skutečně slučitelné s ideály jako svoboda, rovnost, solidarita a rozum. Pouze tím, že budeme prosazovat způsob organizace společnosti, které vycházejí z progresivních ideálů a zároveň je posilují, můžeme podkopat fašistický argument, že takové ideály představují hrozbu pro společenský řád.

To znamená, že si nemůžeme dovolit, aby nás zaměňovalx s mainstreamovými liberály či socialisty, kteří se sami zdiskreditovalx svou pokrytečností a nepraktičností. Pokud budeme sdílet své ideály, aniž bychom nabídli antiautoritářské strategie a organizační struktury, riskujeme, že budeme působit jako další parta zbytečných snů ve světě plném zmařených snů. Pokud budeme sdílet naši strategii a struktury, aniž bychom jasně vyjádřili naše ideály, budou naše motivace nejasné a riskujeme, že budeme působit jako nedůvěryhodní ve světě podvodníků. Porážka fašismu nevyžaduje jen to, abychom bylx anarchisty*kami, ale také to, abychom v tom bylx otevření a upřímní a mělx konkrétní návrhy ohledně světa, který chceme, a na to, jak se k němu dostat.

ANARCHISTICKÉ ANTIFAŠISTICKÉ HNUTÍ

Zatím jsme tedy argumentovalx, že struktura státu způsobuje přirozený posun směrem k fašismu, pokud se mu nebráníme; že anarchismus je ideologií, která nabízí nejlepší strategie a organizační struktury k vybudování takové opozice; a že jiné progresivní ideologie jsou příliš zmatené a zkompromitované, aby tuto úlohu zvládly. Současné anarchistické hnutí ve Velké Británii však tento antifašistický potenciál nenaplnňuje a existují tři vzájemně související problémy, které musíme překonat, abychom mohli účinně bojovat proti fašismu. Prvním z nich je, že zatímco jednotlivci a skupiny často odvádějí dobrou práci ve svých konkrétních oblastech zájmu, často neděláme práci potřebnou k udržení anarchismu coby hnutí.

Současné anarchistické hnutí je neuvěřitelně rozmanité, ale zároveň i neuvěřitelně roztržštěné, přičemž jednotlivci či skupiny v něm působící znají díky svým osobním vazbám jen zlomek toho, co se v širším hnutí děje. Neexistuje žádná univerzální infrastruktura, která by skupinám a projektům umožňovala šířit informace a získávat co největší podporu. Ve většině případů neexistuje téměř žádná cílená podpora, která by pomáhala novým lidem zapojit se do hnutí. Ti, kteří se zajímají o anarchismus, často mají potíže najít si v hnutí své místo a nakonec se od něj odkloní.

Chybí nám také infrastruktura, která by prosazovala anarchismus v oblastech, kde dosud neexistuje jako organizovaná síla. I mezi skupinami s celostátním dosahem se málokdy objeví snaha přímo organizovat nové místní skupiny v oblastech bez stávající anarchistické přítomnosti. Břemeno zakládání nových skupin často padá na relativně nové anarchisty*ky a tyto nové skupiny často selhávají nebo uspějí výhradně na základě svých vlastních schopností, aniž by dostávaly větší podporu od širšího hnutí. Mnoho skupin nakonec vytváří vlastní materiály, buduje vlastní organizační formu a učí se ze stejných starých chyb bez jakékoli vnější podpory, čímž znovu a znovu objevuje kolo.

Tím vzniká začarovaný kruh roztržštěnosti; noví anarchisté*ky, kteří si v hnutí nedokážou najít své místo ani vybudovat novou

skupinu od základů, nakonec směřují k apolitické komunitní organizaci, mainstreamovým politickým projektům nebo odborům a skončí izolovaní ve strukturách, které nabízejí jen malý potenciál pro skutečnou změnu. Nové anarchistické skupiny jsou často izolovány od širšího hnutí, protože širší hnutí hrálo při jejich založení jen malou roli, a tak zůstávají uvězněny v situaci, kdy musí vkládat veškerou energii do udržování sebe samých a svých lokálních projektů, protože nemají žádnou záchranou síť, která by je podpořila při pokusech o ambicióznější projekty.

Druhým z těchto problémů je, že anarchisté*ky jsou často velmi plaší, pokud jde o hlásání nebo obhajování anarchismu. Mnoho anarchistů*ek se angažuje v projektech zdola nahoru, egalitářských a osvobozujících, které budují solidaritu na našich pracovištích a v našich komunitách a poskytují živé protipříklady k tomu druhu izolované a paranoidní existence, z níž se živí fašismus, ale mnohem méně z nás aktivně šíří anarchismus způsobem, který umožňuje porozumění širší teorii a strategii stojící za našimi akcemi. Pokud chceme anarchismus prezentovat jako odpověď na selhání liberalismu a socialismu a jako skutečnou alternativu k fašismu, musíme hlasitě a hrdě hlásat, co anarchismus je a proč by lidé měli být anarchisty*kami.

Třetím problémem je, že anarchistické hnutí dělá jen velmi málo v oblasti strategického plánování. Nemyslíme si, že současná situace je pro dlouhodobé anarchisty*ky velkým překvapením. Už nějakou dobu je jasné, že liberální kapitalismus selhává, že fašisti využijí témata jako migrace a transobie jako body, kolem kterých se otočí společnost doprava, a že mainstreamoví liberálové a socialisté svou reakci zpackají, protože nejsou schopni dostat svým ideálům ani kritizovat rysy státu, které živí fašistické ideje.

Přesto se nám nepodařilo v této věci skutečně něco podniknout koordinovaným způsobem. Někteří za to možná viní rozkoly uvnitř hnutí, ale my jsme nedokázali zorganizovat ani témata, na kterých se všichni shodujeme. Vezměme si jako příklad migraci; od nejtradičtějších anarchokomunistických třídních bojovníků přes nejmodernější punkové povstalce až po nejmírnější horizontální

komunitní organizátorstvo jsme jednotní v odporu proti státním hranicím a v podpoře migrantů. Jedná se o téma, kolem kterého pravice vybuďovala úspěšný narativ, proti kterému zavedené politické strany nedokázaly postavit žádnou protiváhu a proti kterému by se anarchisté*ky měli být schopni sjednotit přes všechny naše rozdíly.

Tyto tři problémy se navzájem posilovaly. Roztříštěnost a rozdělení uvnitř hnutí znamenaly, že jsme nebyli schopni srozumitelně formulovat své myšlenky pro širší společnost a že se nám nepodařilo vypracovat žádnou společnou strategii pro boj proti krajní pravici. Naše neochota jasně se hlásit k anarchismu také bránila naší schopnosti vybudovat vlastní infrastrukturu hnutí pro lepší zapojování nových členů, komunikaci a spolupráci, stejně jako naší schopnosti myslet a jednat strategičtěji. A konečně, náš nedostatek strategie bránil budování hnutí a naší schopnosti šířit anarchistické myšlenky.

Musíme začít tyto slabiny napravovat co nejdříve, protože pokud bude situace pokračovat tak, jak je nyní, bude mít Británie dříve či později fašistickou vládu. Musíme udělat vše, co je v našich silách, abychom tomu zabránili a vybudovali kapacitu k odporu proti budoucímu britskému státu, který může být autoritářštější a násilnější, než jaký kdy v živé paměti byl. Musíme zajistit, aby před volbami v roce 2029 bylo naše hnutí co nejsilnější, aby mohlo nejen klást odpor na místní úrovni, ale také koordinovat odpor na celostátní úrovni a zastínit jak mainstreamové politické strany, tak krajní pravici.

Zdroj: <https://wearetheeclipse.com/2026/02/04/anarchism-against-fascism-part-iv-an-anarchist-anti-fascist-movement/>

GRAMATIKA IMPÉRIA

Wyatt E Jones

Článek z blogu The Slow Burning Fuse o tom, jak západní média přepisují válku v reálném čase.

Jazyk není nikdy neutrální. Každý výběr slov je politickým činem a nikde to není patrnější než ve zpravodajství o vojenských konfliktech v západním mainstreamovém tisku. Titulky, které čteme, zvolená slovesa, zdroje, které jsou jmenovány nebo zůstávají bezejmenné – to vše utváří světonázor ještě dříve, než čtenář stihne zpracovat jediný fakt. Tiše a vytrvale nám sdělují, kdo je legitimním aktérem a kdo představuje hrozbu. Kdo brání a kdo útočí. Čí mrtví si zaslouží smutek a čí jsou pouhým číslem ve sporném počtu obětí.

Dvojice screenshotů z *New York Times*, které se hojně šíří online, to ilustruje s téměř bolestivou jasností. Dva titulky vedle sebe, které pokrývají události ve stejném konfliktu. První informuje, že při útoku na školu zahynuly desítky lidí, ale co je zásadní, Írán „tvrdí“, že se to stalo. Zdroj je přiřazen nepřátelskému státu, tvrzení je drženo na distanc. Poznámka na obrázku tento přístup označuje: „Vzbuzuje pochybnosti“. Slovo „úder“ je podtrženo a označeno jako „bez odpovědnosti“. Druhý titulek informuje o devíti lidech zabitých v izraelském městě po iránském raketovém útoku, což je uvedeno jako fakt a útočník je přímo jmenován. Stejná válka. Stejně noviny. Zcela odlišné standardy uplatňované v závislosti na tom, čí bomby kde dopadly.

Nejde o náhodu ani o zaujatost ve smyslu neúmyslné chyby. Jedná se o systematické uplatňování politické gramatiky, která se formovala po celá desetiletí.

Vezměme si slovník, který se používá v souvislosti s Íránem nebo s jakýmkoli státem, jenž se ocitl na špatné straně americké zahraniční politiky. Když Írán odpálí rakety, média sahají po osvědčeném arzenálu slov:

eskalace, agrese, vyhrožuje, útočí. Íránský stát je běžně označován jako „režim“, což je slovo nabitě nelegitimitou, vyvolávající představy o žalářích a tajné policii, bez ohledu na politickou složitost v terénu. Jeho spojenecká hnutí, ať už v Libanonu, Jemenu nebo Iráku, jsou „zástupci“, což je slovo, které současně snižuje jejich politickou schopnost jednat a naznačuje, že Teherán tahá za nitky jako loutkář. Když jsou odpáleny rakety, přicházejí v „salvách“, což je slovo evokující bezohledný chaos. A pak je tu příznak, který se vždy vznáší na okraji rámce – „jaderná hrozba“, vyvolávaná za účelem udržení neustálé atmosféry existenciální hrůzy kolem země, která jaderné zbraně nepoužila, nevlastní je a jejíž jaderný program je již léta předmětem mezinárodních inspekcí a jednání.

Nyní si všimněte, co se stane, když Spojené státy a Izrael podniknou stejné druhy akcí. Jazyková rovina se zcela změní. Rakety se stávají „precizními údery“. Bombardovací kampaně jsou „preventivní“ – slovo, které dokáže neuvěřitelný rétorický trik, když přemění akt agrese na formu obrany a promítne budoucnost do ospravedlnění současného násilí. Izrael a Amerika neútočí, oni „cílí“. Nevyhrožují, oni „varují“. Slovo varovat implikuje benevolentní trpělivost, neochotného aktéra dotlačeného na okraj. Samotné státy jsou „vlády“, jejich organizované násilí jsou činy suverénních demokratických autorit, bez ohledu na to, kolik civilistů je pohřbeno pod troskami. Jejich regionální spojenci nejsou zástupci, ale „spojenci“, partneři, koalice, přátelé v sousedství. A zatímco iránský jaderný program je hrozbou, tisíce amerických jaderných hlavic a izraelský neoficiální jaderný arzenál jsou na jedné straně účtní

knihy prostě „jadernou energií“ a na druhé straně nezmiňovanou skutečnosti.

Asymetrie je totální. Funguje na úrovni slovesa, podstatného jména, přívlastkové věty, rozhodnutí, zda citovat zdroj, nebo něco uvést jako prokázanou pravdu.

To je to, co Noam Chomsky a Edward Herman nazvali modelem propagandy – nejde o spiknutí redaktorů scházejících se v zakouřených místnostech, ale o strukturální soubor filtrů, jimiž zprávy procházejí, než se dostanou k veřejnosti. Vlastnictví, reklama, zdroje, ideologie antikomunismu (nyní aktualizovaná na boj proti „darebáckým státům“ nebo proti terorismu) a to, co nazývali „flak“, tedy organizovaný odpor, který nastává, když se novináři odchýlí od přijatelných parametrů. Výsledkem nejsou vymyšlené zprávy, ale upravené zprávy. Zde důraz, tam opomenutí. Pasivní hlas u jednoho zvěřstva, aktivní hlas u jiného. Architektura významu se buduje tiše, v průběhu tisíců zpravodajských cyklů, až ji čtenář přijme jako zdravý rozum.

New York Times, aby bylo jasno, není výhradním viníkem. Je to prostě jeden z nejprestižnějších příkladů praxe, která postupuje celým západním mediálním ekosystémem, od velkých novin přes nepřetržité zpravodajství až po zkrácený svět online titulků. BBC používá pečlivá rozlišení: západní síly „provádějí operace“, zatímco jejich nepřátelé „zahajují útoky“. Reuters, Associated Press, Guardian – všechny reprodukuji varianty stejného rámce s různou mírou sebeuvědomění. Tato gramatika je tak zakořeněná, že si jednotliví novináři často neuvědomují, že ji používají. Vypadá to jako přesnost. Vypadá to jako preciznost. Slova zdánlivě popisují svět takový, jaký je, spíše než aby ho konstruovala tak, jak si ho moc přeje vidět.

Ale slova utvářejí svět. Jazyk není průhledným oknem do reality. Je aktivním účastníkem při vytváření reality, při utváření toho, co si dokážeme představit, i toho, co si nedokážeme ani představit. Když dost často čteme slovo „režim“ v souvislosti s konkrétní vládou, bez námitek přijímáme jeho nelegitimitu. Když dost často čteme slovo „chirurgický úder“, jsme ujištěni, že raketa namířená na obydlí budovu je dílem opatrného, odpovědného a přesného státu. Když jsou mrtví v jedné zemi pojmenováni, vyfoto-

grafováni a oplakáváni v novinových sloupcích, zatímco mrtví v jiné zemi jsou uváděni jako čísla zpochybňovaná jejich vlastní vládou, jsme školeni v hierarchii lidské hodnoty. Toto školení je ideologickou prací. Je to, v plném a vážném smyslu slova, propaganda, i když se objevuje v médiích, která se pyšní vyvážeností a faktickou přesností.

Tento dvojitý metr se neomezuje pouze na volbu slov, ale zasahuje i do samotné struktury článku. Oběti ze Západu jsou obvykle uváděny v kontextu: uvádějí se jména zemřelých, citace přeživších, popisy postižených ulic a komunit. Oběti mimo západní svět, zejména ty, které zabily západní síly nebo jejich spojenci, se častěji objevují jako souhrnná čísla, často s upřesněním a často s odkazem pouze na místní nebo nepřátelské zdroje, jejichž spolehlivost je okamžitě zpochybňována. Screenshoty z *New York Times* to demonstrují v malém měřítku – iránská tvrzení o vlastních mrtvých jsou distancována prostřednictvím uvedení zdroje; izraelští mrtví jsou prostě mrtví, uváděni jako fakt. Kontext smutku je nerovný.

Stojí za to si ujasnit, jak vypadá alternativa, protože mediální kritika je někdy obviňována z toho, že požaduje nemožné, že novináři nějakým způsobem překračují politické podmínky své produkce. To, co se zde požaduje, není transcendence, ale konzistence. Používejte stejná kritéria pro uvádění zdrojů u všech stran konfliktu. Používejte stejnou slovní zásobu pro rovnocenné akce. Uveďte jména všech aktérů, pokud jsou jmenováni. Popisujte všechny vojenské operace stejnými termíny, nebo vytvořte skutečně neutrální slovní zásobu a používejte ji univerzálně. Informujte o všech civilních obětech se stejnou důsledností a stejným lidským přístupem. Nic z toho nevyžaduje politickou neutralitu v abstraktním filozofickém smyslu. Vyžaduje to pouze, aby pravidla byla pro všechny stejná.

To, že se tato prostá důslednost jeví jako radikální a že v současném mediálním prostředí působí téměř jako stranický požadavek, ukazuje, jak důkladně se stávající rámec stal normou. Gramatika impéria se stala gramatikou „zdravého rozumu“. Zpochybňovat ji znamená působit jako někdo nerozumný, zaujatý a naivní, pokud jde o tvrdou realitu geopolitiky.

Ale realita geopolitiky, odhlédneme-li od rétoriky, je takováto: státy usilují o moc. Mocné státy o ni usilují pomocí účinnějších nástrojů a s větší beztrestností. Spojené státy a Izrael disponují drtivou vojenskou převahou, jadernými zbraněmi, stálými křesly v Radě bezpečnosti OSN nebo právem veta a kulturní infrastrukturou, včetně hlavních západních mediálních institucí, díky níž mohou své násilí prezentovat jako nutnost a odpor svých nepřátel jako barbarství. Nejedná se o morální soud o vnitřní povaze žádného z těchto států. Je to strukturální pozorování toho, jak moc funguje a jak jazyk slouží moci.

Pro ty z nás, kdo odmítají legitimitu této moci, kdo věří, že hranice národních států neurčují hodnotu lidských životů, že pracující v Teheránu, v Tel Avivu i ve Washingtonu mají více společných zájmů mezi sebou než s kteroukoli ze svých vlád a že anarchistická tradice nabízí rámec pro pochopení právě proto, že odmítá národní stát jako základní jednotku morální a politické analýzy, není volba jazykových prostředků v médiích pou-

hým akademickým problémem. Je součástí mechanismu souhlasu, který umožňuje válku, díky němuž jsou některé smrti hodny smutku a jiné pouhou statistikou.

Kritické čtení zpráv není totéž co informovanost. Je to nezbytný začátek, forma politické gramotnosti. Musí to však být spojeno se strukturální analýzou, která se ptá nejen „proč tento novinář použil toto slovo?“, ale „jaké instituce produkují tento druh žurnalistiky, kdo je financuje, jakým zájmům slouží a co by bylo zapotřebí k vybudování médií, která by sloužila zcela odlišným zájmům?“. Gramatika impéria není nevyhnutelná. Je vytvářena a reprodukována každý den lidskými rozhodnutími, v rámci lidských institucí, jež by lidé mohli budovat jinak. Nestane-li se tak, čtení zpráv znamená čtení politiky jazyka stejně jako událostí, které prý popisuje.

Zdroj: <https://theslowburningfuse.wordpress.com/2026/03/13/the-grammar-of-empire-how-western-media-rewrites-war-in-real-time/>
(13. března 2026)

IZRAELSKÁ AKADEMICKÁ SFÉRA „NA POVEL“

Nissi Peli

Válka zasahuje různé sociální oblasti. Nahlédneme, jak již dlouhou dobu funguje izraelský vojensko-univerzitní průmyslový komplex.

Záměrné a důsledné ničení systému vyššího vzdělávání v Gaze ze strany Izraele je jedním z nejzávažnějších případů scholasticidy v moderní době. Podobně jako jiné stránky genocidy v Gaze i tato vyvolává otázky ohledně institucionální odpovědnosti a spolupiny izraelské společnosti. Jedním z aspektů této

spolupiny je rozsáhlá spolupráce mezi institucemi vysokoškolského vzdělávání v Izraeli a státním bezpečnostním aparátem, v jehož centru stojí armáda.

Zpráva, kterou jsem vypracoval pro organizaci New Profile a která je nyní k dispozici v angličtině, odhaluje rozsáhlou, aktivní a in-

stitucionalizovanou spoluprací mezi armádou a akademickou obcí napříč celou řadou oblastí. Akademické instituce v Izraeli spolupracují s armádou a ministerstvem obrany na výcviku vojska pro různé vojenské role, a to skrz nejméně 57 specifických studijních programů. Tyto programy obvykle kombinují akademické studium s vojenským výcvikem a připravují vojáky na nejrůznější úkoly, včetně vývoje zbraní, kybernetické války, bojového velení a zpravodajské činnosti.

V reakci na oficiální žádost o poskytnutí informací ministerstvo obrany uvedlo, že tyto programy přinesly zúčastněným akademickým institucím během tříletého období téměř 270 milionů šekelů (asi 2 miliardy Kč). Akademické instituce také aktivně pomáhají armádě s nábořem mládeže do těchto programů tím, že je propagují a na své akademické půdě pořádají speciální akce za účasti vojského i akademického personálu.

Jedním z takových programů je Chavacalot (Havatzalot), který armáda popisuje jako „vlajkovou loď zpravodajského sboru“. Program fungoval v letech 2005 až 2019 na Haifské univerzitě, později se přesunul na Hebrejskou univerzitu v Jeruzalémě a nyní se plánuje jeho přechod na Telavivskou univerzitu. Účastnictvo programu žije v univerzitním kampusu v prostorech, které de facto fungují jako vojenský objekt, jenž je zabezpečený a monitorovaný samotným vojskem.

Dva bývalí účastníci, s nimiž byl v rámci zprávy veden rozhovor, popsali akademické podmínky, které evidentně korespondovaly s potřebami vojska, včetně uznání více než 20 akademických kreditů za zpravodajský výcvik. Uvedli také, že neustálé monitorování areálu znamenalo, že studenti-vojáci a studentky-vojáčky aktivně sledovaly své spolužactvo. Účastnictvo musí navíc v kampusu nosit vojenské uniformy – tuto praxi dotažování přisuzují snaze armády distancovat je od palestinského vrstevnictva a neustále upevňovat jejich identitu vojáků a vojaček, což jim má připomínat, že jejich přítomnost na akademické půdě slouží zájmům armády.

Dalším příkladem je program Erez, který byl spuštěn na Telavivské univerzitě v roce 2023. Ministerstvo obrany jej popisuje jako „elitní kariérní dráhu pro bojové velení“. Každý ročník zahrnuje přibližně 100 studentů-vojáků a studentek-vojaček, kterx násled-

ně pokračují v profesionální vojenské službě trvající nejméně čtyři roky jako bojoví důstojníci a důstojnice izraelské armády.

Rozsáhlá je také spolupráce na projektech týkajících se výzkumu a vývoje zbraní a vojenských technologií. V této oblasti akademické instituce navazují partnerství přímo s ministerstvem obrany, se státními bezpečnostními a zpravodajskými službami a s firmami působícími ve vojenském průmyslu. Hebrejská univerzita například přiznala finanční závazky plynoucí z výzkumu pro státní zbrojařskou společnost Rafael v hodnotě přesahující 3 miliony šekelů (asi 21,5 milionů Kč) za období tří let. Potvrdila také výzkumnou spolupráci se Všeobecnou bezpečnostní službou (Šin Bet), aniž by však upřesnila její povahu. I další univerzity potvrdily rozsáhlé výzkumné vazby na bezpečnostní aparát, avšak konkrétní informace o jejich přesném rozsahu a cílech odmítly poskytnout.

Uplynulé 2,5 roku mnoha lidem znovu dokázaly, že pouze soustavný vnější mezinárodní tlak na izraelskou vládu, její ekonomiku a instituce má potenciál zpochybnit systematickou vojenskou agresi a okupaci ze strany Izraele a přinést strukturální změnu.

Uznání akademické spolupráce vyžaduje vyvození odpovědnosti a nápravných opatření. Rekonstrukce by měla přinejmenším začít podporou ze strany izraelské i mezinárodní akademické obce při materiální obnově palestinského vzdělávání v Gaze, následovat by měl jasný a nekompromisní postoj proti útokům na akademické instituce a podpora vědecké obce za jakýchkoliv okolností. To s sebou nese i solidaritu s akademickými institucemi na Západním břehu Jordánu a s palestinskou vědeckou obcí a se studujícími na izraelských vysokých školách.

V této nebezpečné a násilné době má akademická obec potenciál – pokud se k tomu rozhodne – formulovat a ukázat jiný politický horizont. Společná a tvůrčí povaha vědecké činnosti může sloužit jako maják v nestabilním světě. To by však vyžadovalo přebudovat akademickou půdu v instituci, která je finančně i morálně nezávislá, zodpovídá se svým partnerům a partnerkám a je odhodlána vzdorovat militarizaci a komodifikaci.

Zdroj: <https://freedomnews.org.uk/2026/06/10/israeli-academia-under-command/>

VÁLEČNÁ EKONOMIKA A PRACUJÍCÍ TŘÍDA V RUSKU

Antijob

Analýza od projektu Antijob zkoumá, co se v posledních čtyřech letech stalo s ruskou ekonomikou, jak to ovlivnilo pracující a jestli jsou schopni čelit zhoršování své situace.

Od okamžiku, kdy Rusko vtrhlo na Ukrajinu, se vedou četné spory o tom, jakým způsobem válka ovlivnila ruskou ekonomiku. Zpočátku mnoho ekonomů předpokládalo, že se ekonomika země rychle zhroutí, ale prognózy se nenaplnily. Po poklesu způsobeném přizpůsobením se válečným podmínkám zaznamenala ruská ekonomika v letech 2023 a 2024 výrazný růst, který byl podmíněn značným přílivem státních prostředků. Tyto prostředky byly (a nadále jsou) investovány především do samotné války a vojenské výroby. To se v ekonomické vědě nazývá vojenským keynesiánstvím. Mohlo se zdát, že tento postup zafungoval, ale už na konci roku 2024 a začátkem 2025 se objevily velmi zřetelné krizové jevy a ke konci 2025 se Rusko dostalo do regulérní ekonomické krize. Tyto poklesy a vzestupy nepochybně ovlivnily blahobyt pracujících v Rusku a jejich rozpoložení. Nyní se pokusíme rozebrat, co nová válečná ekonomika přinesla pracující třídě: znamenají pro ni tyto změny výhru, nebo prohru?

ŽÁDNÝ PLÁN NEBYL

První věc, kterou je třeba zmínit při pohledu na ekonomické problémy v prvních měsících války, je to, že Putin neměl žádný konkrétní ekonomický plán pro případ, že by se nepodařilo dosáhnout rychlého vítězství. Doslova všechna odvětví ekonomiky se okamžitě potýkala s obtížemi a mnohé z nich dosud nebyly vyřešeny.

Týká se to především automobilového průmyslu. V roce 2022 činil pokles výroby v důsledku odchodu zahraničních společností a sankcí 67 %; v letech 2023 a 2024 došlo k částečnému oživení, ale objemy se už nevrátily na předválečnou úroveň. Navíc automobily vyráběné v Rusku (hlavně společností AvtoVAZ) začaly v konkurenci s vozy montovanými v Číně prohrávat. Možná ruské úřady očekávaly, že na místo západních firem nastoupí čínské, ale ty se rozhodly v Rusku výrobu nezřizovat a prodávat pouze hotové výrobky. Teď se odvětví potýká s novým problémem: ceny automobilů výrazně vzrostly a kupující nemají možnost získat levný úvěr. Poptávka prudce poklesla. V důsledku toho se ruské automobilky znovu ocitly v obtížné situaci.

Naopak uhelný průmysl zpočátku z vypuknutí války profitoval. V roce 2022 se uhlí prodávalo za velmi vysoké ceny, mimo jiné kvůli geopolitickému napětí. Hlavním důvodem byl ale nedostatek nabídky na trzích s palivy, který nastal v době, kdy se svět vzpamatoval z pandemie koronaviru. V roce 2023 se proto trh vrátil do rovnováhy a ceny začaly klesat. Mezitím Evropská unie zavedla embargo na nákup ruského uhlí, které začalo platit od srpna 2022. Do té doby Rusko ovládalo polovinu evropského trhu s uhlím, ale kvůli sankcím ho úplně ztratilo. Na východě přitom od Ruska nebylo zvláštní očekávání: Čína jako hlavní spotřebitel dává přednost nákupu levnějšího uhlí indonéského a australského. To jasně dokládají sta-

tistiky dodávek z Kuzbasu – regionu, kde se těží více než polovina ruského uhlí. Dodávky na západ se v posledních letech snižovaly: z 86,9 mil. tun v roce 2021 na 48,4 mil. tun v roce 2024. Směrem na východ se za toto období výrazně nezvýšily: z 52,4 na 53,6 mil. tun. Pokles cen, ztráta evropského trhu, vysoké náklady na dovoz zařízení (při kterém je nutné obcházet sankce) a nedostatek levných úvěrů společně přivedly ruský uhelný průmysl do nejhlubší krize. Zatímco rok 2023 byl celkově ještě ziskový, i když zisk klesl na polovinu ve srovnání s rokem 2022, rok 2024 skončil se ztrátou více než 100 miliard rublů. V roce 2025 ztráta za pouhých sedm měsíců dvojnásobně překonala loňskou a podle prognóz se za celý rok ztrojnásobí.

Kvůli trvajícím sankcím Rusko přichází o evropský trh se zemním plynem. Před válkou mělo v tomto odvětví 40% podíl. Po zahájení invaze se země EU rozhodly odprostit od ruského plynu, v důsledku čehož jeho dovoz prudce poklesl. V roce 2024 se objemy ve srovnání s rokem 2021 snížily na třetinu. Připomeňme, že podle prognóz se tento ukazatel v roce 2025 sníží ještě dvakrát až třikrát. Výsledkem je, že hlavní ruský monopol drží v plynárenském sektoru společnost Gazprom, která je od roku 2023 až do současnosti ve ztrátě.

Není to ovšem úplný seznam postižených odvětví. Je třeba přidat ještě lesní průmysl, který se nikdy nevrátil k původnímu objemu, a hutnictví, zasažené krizí v roce 2022, která pak pokračovala v roce 2024 a přetrvává dodnes. Je také důležité si uvědomit, že Rusko je silně závislé na západním vybavení a sankce se přímo projeví na jeho nákupech: jeho ceny jsou nyní mnohem vyšší, což má dopad prakticky na všechna odvětví ekonomiky. Kromě toho vysoké výdaje na válku a vojenskou výrobu vyvolaly vysokou inflaci a donutily Ruskou centrální banku výrazně zvýšit základní úrokovou sazbu, v důsledku čehož podniky přišly o možnost získat levný úvěr. To se také projevilo ve všech odvětvích, dokonce v těch, která nebyla postižena sankcemi: například ve stavebnictví.

Při přípravách na válku (pomineme-li veškeré morální úvahy: invaze na Ukrajinu je samozřejmě ohavným zločinem) bylo nutné předem alespoň částečně přeorientovat odvětví závislá na exportu na nové trhy. Ruské

úřady nečekaly tak tvrdou reakci Evropské unie, protože embargo na dovoz fosilních paliv výrazně přispělo k ekonomické krizi v Evropě (zejména v Německu). Nedá se však říct, že by tyto kroky EU byly z oblasti fantazie. Putin dlouho využíval energetické zdroje jako nástroj politického vydírání – proto válka velmi rychle přiměla Evropany k jejich odmětnutí. Výrazná závislost ekonomiky na exportu v zásadě nepřispívá k suverenitě, o které tak rád mluví ruský diktátor. Kdyby Putinovi skutečně leželo na srdci blaho lidu a země, mohl by za 25 let, s bájnými příjmy z ropy a plynu, rozvinout domácí zpracování surovin a high-tech odvětví. Slova o nahrazení dovozu však zůstávají jen slovy. Například ruské letecké společnosti ztratily možnost nakupovat letadla v zahraničí, na což úřady reagovaly prohlášením, že do roku 2030 obstarají více než 1 000 domácích letadel. Přitom do roku 2025 slibovaly 110 nových dopravních letadel, ale za 3,5 roku války jich výrobní linky vyprodukovaly pouze 13.

Pokud jsou potřeba nějaké důkazy o tom, že Putinova politika je nanejšť nepromyšlená, tady jsou. Proto bychom se také měli kriticky zamyslet nad ruským vojenským keynesiánstvím.

VOJENSKÉ KEYNESIÁNSTVÍ A „VOJENSKÉ KEYNESIÁNSTVÍ“

Je zřejmé, že úspěch uplatňování politiky vojenského keynesiánství bude záviset na podmínkách, za nichž se provádí. Jako úspěšný příklad se často uvádí hospodářská politika USA během druhé světové války. Při srovnání s aktuální ruskou politikou je nutné poukázat na několik důležitých rozdílů.

Zprv, ruská ekonomika nepřešla do vojenského provozu v takovém měřítku, v jakém k tomu došlo v případě ekonomiky USA. V Rusku se nárůst výroby obrněné techniky a tanků odehrával hlavně díky zprovoznění starých sovětských zásob bojových vozidel a jejich renovaci. I když vojenský průmysl RF až donedávna vykazoval výrazný růst, k rozměrům USA v roce 1945 má ještě velmi daleko. Zatímco v USA bylo díky rozšíření vojenské výroby vytvořeno 17 milionů nových pracovních míst, v Rusku je toto číslo pod-

statně nižší. V ruském obranném průmyslu pracuje přibližně 3,8 milionu lidí – před válkou to byly asi 2 miliony. Za zmínku také stojí, že v USA bylo v době druhé světové války dost nezaměstnaných, kteří hromadně nastupovali do práce ve vojenském průmyslu. V Rusku je nezaměstnanost nízká, a proto si dokonce i podniky zbrojního průmyslu stěžují na nedostatek pracovníků. A konečně možná ten nejdůležitější rozdíl: profese inženýra v Rusku není tak výdělečná, a tudíž ani tak oblíbená. V USA je situace opačná, a to jak tehdy, tak dnes. Profese inženýra je v Rusku nepopulární zhruba od rozpadu SSSR – a to už uplynulo 35 let –, proto úřady ani při nejlepší vůli (a ta jistě existuje) nemůžou navýšit vojenskou výrobu: není pro ni zkrátka dostatek zainteresovaných odborníků a odbornic.

Zadruhé, USA nebyly tak závislé na exportu surovin – ty se spotřebovávaly převážně na domácím trhu. Právě tehdy se masová válečná výroba stala hnacím motorem pro hutnictví a uhelný průmysl, což v Rusku nepozorujeme. Navíc měly Spojené státy k dispozici jak volnou pracovní sílu, tak odborníky inženýry.

Zatřetí, na americké výrobky nebyly během druhé světové války uvaleny žádné sankce. USA patřily do koalice zemí, jejichž HDP výrazně převyšoval HDP protivníků. Totéž nelze říct o Rusku. Samozřejmě přitom bere me v úvahu HDP spojenců Ukrajiny – Rusko se takovými válečnými partnery pochlubit nemůže.

Začtvrté, vláda USA neplatila svým vojákům obrovské náborové prémie. Přestože Putin na podzim roku 2022 zmobilizoval přibližně 300 000 lidí, jádro jeho armády tvoří žoldnéři, kteří v některých regionech dostávali a nadále dostávají pouze za podpis smlouvy částku ve výši 2–3 milionů rublů. Tento způsob náboru souvisí především s tím, že hlavní taktikou Ruska ve válce jsou takzvané „masové útoky“, které si vyžádaly obrovský počet životů. Na seznamu padlých je uvedeno asi 209 000 ruských vojáků (údaj k 15. dubnu 2026 – pozn. red.), a pokud použijeme tyto údaje a statistiky o dědických řízeních, vychází z toho, že padlých je asi 219 000. USA ztratily 407 000 vojáků při bojových operacích zcela nesrovnatelného rozsahu. Je zřejmé, že by nasazení takového

počtu mobilizovaných vojáků jako kanónen-futru namísto žoldáků vyvolalo sociální napětí. I v důsledku první a zatím jediné masové mobilizace, ke které došlo v roce 2022, kdy mnoho Rusů kvůli své apolitičnosti nemuselo vědět o nepřijemných skutečnostech bojových operací, opustily zemi stovky tisíc lidí, což je srovnatelné s počtem mobilizovaných.

Zapáté, hlavní území USA nebylo vystaveno nepřátelskému útoku, což se o Rusku říct nedá. Například benzinová krize s prudkým nárůstem cen a někde jeho nedostatkem byla způsobena právě útoky ukrajinských dronů na ropné rafinerie.

Přesvědčili jsme se, že rozdíly oproti úspěšnému příkladu jsou tak velké, že Putinovo vojenské keynesiánsství by bylo správnější srovnávat s méně úspěšným Hitlerovým. Ale ani v tomto případě by srovnání nebylo v Putinův prospěch. Hitler byl netvor, stejně jako Putin, ale přesto připravoval německou ekonomiku na válku. V Německu začala vojenská průmyslová výroba růst dlouho před začátkem bojových operací. Ruské úřady neprováděly žádné ekonomické přípravy, snad kromě hromadění finančních prostředků. Přitom se téměř třetina těchto prostředků ocitla na Západě v rukou „nepřítele“. Je třeba si uvědomit, že Putinovo vojenské keynesiánsství je vynuceným krokem a jeho výsledky budou nakonec žalostné.

KRIZE

K těmto žalostným výsledkům jsme dospěli na konci roku 2025. Růst HDP slábne. Ve 3. čtvrtletí tohoto roku činil 0,4 % a prognóza pro 4. čtvrtletí nepřináší žádné světlejší vyhlídky. V rozpočtu vznikl deficit ve výši 4 bilionů rublů a podle prognóz dosáhne do konce roku téměř 6 bilionů. Tato částka převyšuje zásoby (likvidní aktiva) peněžních prostředků, které má ruská vláda k dispozici. Klíčová sazba centrální banky je stále velmi vysoká, což podnikům neumožňuje získat úvěry. Navíc se v roce 2026 výrazně zvýší záťaž na podniky. Daň z přidané hodnoty se zvýší z 20 na 22 % a hranice ročního zisku, od které společnosti začínají platit, se nejprve sníží z 60 na 20 milionů rublů a poté až na 10 milionů.

Můžeme tak nyní s jistotou říct, že Putinovo vojenské keynesiánství vydrželo dva roky. V letech 2023–2024 došlo k růstu mezd (ten je však nutné srovnávat s inflací). I podle údajů centrální banky byla inflace velmi vysoká (prakticky 12 % v roce 2022, 7,5 % a 9,5 % v letech 2023 a 2024), ale tomuto číslu se nedá věřit. Existují výpočty založené na skutečných nákupech Rusů – byly zkoumány údaje z účtenek –, z nichž je patrné, že reálná inflace je 2,5krát vyšší. Proto je třeba ke zprávám o podstatném růstu blahobytu Rusů – s výjimkou vojáků – přistupovat skepticky. Řadě kategorií pracovníků a pracovníc, například v zbrojních závodech, se sice mohly skutečně zvýšit příjmy, ale život nekončí rokem 2025 a v ekonomice se schyluje k velmi velké krizi. Odtud plyne hlavní otázka: „Co bude dál?“

Někteří pracovníci už krizi pocítili: největší ruské podniky zavedly zkrácený pracovní týden s odpovídajícím snížením mezd. Mezi nimi jsou AvtoVAZ, LiAZ, Kamaz, GAZ, JaMZ, JaZDA (automobilový průmysl), Uralvagonzavod (vagony), Rostselmaš (zemědělská technika), a také Cemros (cement), VSMPO-Avisma a Čeljabinský elektrometalurgický kombinát (hutnictví). Celkem za tři měsíce od srpna do října 2025 se počet zaměstnanců převedených na částečný úvazek zvýšil více než 2,5krát – z 50 000 na 130 000. A pokud k nim připočteme zaměstnance, kteří byli převedeni na nucené volno nebo u nichž se plánuje propouštění, dostaneme se už na 250 000.

V některých odvětvích a regionech je krize pociťována obzvlášť silně. Například v Kemerovské oblasti pozastavilo činnost 19 uhelných podniků. Dalších 30 se nachází v ohrožení. Celkově dluží svým zaměstnancům přes 500 miliard rublů. V jiných odvětvích dluhy vůči zaměstnancům také rostou: ke konci září 2025 činily téměř 2 miliardy rublů. Ve srovnání s rokem 2024 se tato částka zvýšila čtyřikrát! Zvlášť vysoké dluhy vůči zaměstnancům mají stavební firmy – tvoří skoro polovinu celkové částky.

K propouštění a snižování platů dochází i ve veřejném sektoru. V mnoha regionech byly učitelům zrušeny motivační příplatky a v Jakutsku se kvůli nedostatku finančních prostředků plánuje propouštění zaměstnanců škol a mateřských škol. Ministerstvo fi-

nancí Irkutské oblasti navrhlo snížení výdajů na zdravotnictví o více než 2 miliardy rublů. Toto rozhodnutí může vést k tomu, že 8 000 místních zdravotníků nedostane mzdu za listopad a prosinec 2025. Jelikož rozpočty téměř 80 % regionů jsou letos deficitní, brzy se s podobnými problémy setkají i mnozí další státní zaměstnanci.

Je důležité poznamenat, že zatím jsme svědky teprve počátku krize. Je zřejmé, že problémy zaměstnanců v Rusku budou jen narůstat. Přitom se zdá, že uvedených nepřijemností by už mělo být dost na to, abychom byli svědky masových protestů a stávek, ale ve skutečnosti je nepozorujeme. Proto je dobré nezapomínat, že kromě ekonomiky existují i další faktory, které ovlivňují protestní potenciál pracující třídy.

BEZPRÁVÍ

Ruské pracovní právo v oblasti práva na stávku se výrazně liší od evropského. Zákoník práce (ZP RF) stávky přímo nezakazuje, ale stanoví tolik podmínek, že je prakticky nemožné je uskutečnit v souladu se zákonem. Navíc zavádí omezení stávek pro určité kategorie zaměstnanců (článek 413 ZP RF), kteří pracují v energetice, vytápění a zásobování teplem. Stejná pravidla se vztahují na oblasti zásobování vodou, plynem, leteckou, železniční a vodní dopravu, telekomunikace a nemocnice. Zaměstnanci z těchto odvětví mohou stávkovat pouze v případech, že to „nehrožuje obranu země a bezpečnost státu, život a zdraví lidí“. Pro některé skupiny to ve skutečnosti znamená úplný zákaz. Například většina zdravotnických pracovníků zjevně nemůže stávkovat, aniž by ohrozila život a zdraví lidí. Pro jiné skupiny to představuje vážné potíže, protože soudy, které jsou plně pod kontrolou výkonné moci, mohou tento bod vykládat velmi široce – obvykle ne ve prospěch zaměstnanců. A konečně, Zákoník práce Ruské federace povoluje přijímat samostatné právní předpisy, které mohou stávky zcela zakázat. Takovou smůlu měli zaměstnanci železničního odvětví: díky takovému samostatnému zákonu jsou práva na stávku zbaveni úplně.

Zákoník práce Ruské federace byl přijat v roce 2001. Samotný tento zákoník stávky

nezastavil: zmizely sice z oficiálních statistik, ale sociologové z Centra pro sociální a pracovní práva je zaznamenávali v rámci monitoringu pracovních protestů na základě skutečného zastavení práce – a takových případů bylo nemalé množství. Během válečných let počet stávek prudce klesal: zatímco v roce 2021 byl jejich podíl na celkovém počtu pracovních protestů 31 %, v roce 2022 to bylo už 19 % a v roce 2023 pouhých 12 %. Na první místo se jako forma boje rychle dostaly stížnosti a žádosti adresované úřadům. Tento druh aktivity se stal významným jevem v roce 2021, kdy jeho podíl činil 37 % z celkové počtu všech akcí. A od roku 2022 se více než polovina všech pracovních protestů odehrávala právě v této formě.

Odborníci se domnívají, že zaměstnanci se uchýlili k podávání stížností a žádostí kvůli zprůsnění postoje úřadů vůči jakékoli neschválené veřejné činnosti. V Rusku může být každé shromáždění lidí podle libovůle úřadů prohlášeno za nezákonné a soud se postaví na stranu úředníků. Došlo to dokonce tak daleko, že nahrávání videozpráv občanů do „přímé linky“ prezidentovi úřady považují za veřejné akce a posílají policii, aby je rozehnala. Mimochodem, není to ojedinělý případ. V Rusku stačí dostat dvě správní pokuty za organizování nezákonné veřejné akce a při třetím porušení zákona – z pohledu úřadů – budete do 180 dnů stíháni podle paragrafu, který obnáší pět let vězení. Je tedy zřejmé, že obavy zaměstnanců jsou zcela oprávněné.

Autoři monitoringu pracovních protestů poukazují na zásadní rozdíl mezi stížnostmi a přímými formami odporu:

„... stížnost úřadům a stávkou samozřejmě nelze považovat za jevy stejného řádu. Jedná se o zvláštní druh protestu, při kterém zaměstnanci nejednají, ale pouze dávají najevo své problémy. Podáním stížnosti redukuje svoji subjektivitu a přenechávají možnost přijetí nezbytných rozhodnutí jiným aktérům.“

A s tím je těžké nesouhlasit, protože skutečná síla pracujících spočívá právě v tom, že se dokážou samosprávně organizovat a díky přímému tlaku donutit zaměstnavatele k ústupkům. Právě tak vznikají skutečné odbory, a s těmi je v Rusku problém.

Pokud bychom k otázce síly odborů v Rusku přistupovali formálně, stačí zmínit, že

v nich je zapsáno asi 20 milionů lidí. To je čtvrtina všech občanů v produktivním věku. Problém je, že většina z nich jsou členové tzv. žlutých odborů, které jednájí v zájmu vlády a zaměstnavatelů. Samozřejmě existují i skutečně nezávislé odborové organizace, ale těch je mnohem méně. A ještě méně než lidí, kteří jsou pouze členy odborů, je aktivistů, kteří jsou připraveni se na jejich činnosti podílet. Proto ani nezávislé odbory často nedou o ofenzivní boj, ale snaží se pouze zachovat status quo.

Důsledky války mají také negativní dopad na sílu nezávislých odborů. Hromadné propouštění v automobilkách v letech 2022–2023 po odchodu západních partnerů tak výrazně oslabilo Meziregionální odborovou organizaci „Asociace pracujících“ (MOOAP). Kromě toho museli vystoupit z mezinárodní odborové federace IndustriAll, protože ruská prokuratura ji označila za nežádoucí organizaci (kvůli odsuzování ruské invaze na Ukrajinu). Kdyby toto rozhodnutí nepřijali, všichni členové MOOAP by se automaticky stali extremisty a skončili by ve vězení.

Je zřejmé, že represivní politika státu odborové činnosti nijak nepomáhá. Několik málo sdružení, která působí v zájmu zaměstnanců, je nuceno zabývat se převážně informační a právní činností. Proto ani personální krize, ani takzvaný závod o mzdy, které byly pozorovány v letech 2023–2024, nedaly ruskému odborovému hnutí žádný zvláštní impuls.

BUDOUCNOST

Dá se předpokládat, že krize v ruské ekonomice přispěje k nárůstu protestních nálad mezi zaměstnanci. Odbory jsou ale slabé a hlavním prostředkem boje v pracovních sporech se stalo oslovování úřadů, a proto nelze od pracujících očekávat žádné masové radikální akce.

Pracující třída v Rusku je atomizovaná. Každý se snaží vypořádat se svými problémy sám, opírá se o rodinu a přátele. Lidé proto nebudou v první řadě protestovat, ale budou měnit zaměstnání a přecházet do odvětví, která jsou krizí zasažena v menší míře. Část z nich možná odejde do války. Tak se pracovníci chovali i dříve, když čelili nízkým

mzdám. Přestože válka s postupem času ztrácí na popularitě, nouze může některé lidi donutit zvolit i tuto možnost.

Zvláště kritická bude situace ve městech, kde občané pracují v jednom nebo několika podnicích. V Rusku je takových měst asi 300 a žije v nich téměř 10 % celkové populace země. Tam budou mít pracující velmi malou šanci najít si jiné zaměstnání, a proto je velká pravděpodobnost, že se obyvatelé z těchto míst budou stěhovat do větších měst, přecházet na práci na směny nebo se přidávat k armádě.

Hospodářská krize přispěje k nárůstu skutečné i skryté nezaměstnanosti a zaměstnavatelé, kteří se snaží už teď snižovat náklady, si to vybijí na zaměstnancích tím, že sníží mzdy a celkově zhorší pracovní podmínky.

Pracující na to nebudou mít jak reagovat, ale v jistém smyslu to může být zlomový okamžik.

Pokud se krize protáhne, dosavadní vzorce chování, které jsou v ruské společnosti široce rozšířené – loajalita k nadřazeným a apolitičnost –, přestanou fungovat. To sice pravděpodobně nepovede k nějakým rychlým změnám, ale taková situace bude postupně připravovat půdu jak pro rozpad diktatury, tak pro nové hnutí pracujících, které by mohlo vzniknout už za demokratičtějšího režimu.

Zdroj: <https://avtonom.org/news/voennaya-ekonomika-i-rabochiy-klass-v-rossii>
(vyšlo 16. dubna 2026)

TOXICKÝ PACIFISMUS

*V rámci projektu „Dekolonizace kultur vzpomínání“ jsou zveřejňovány rozhovory s antiautoritářskými aktivisty*kami na téma kolonialismu, kultury vzpomínání na padlé kamarádstvo, válečného aktivismu i mezinárodní spolupráce. Prvním příspěvkem byl letos v březnu rozhovor s Mirou, aktivistkou ze Solidarity Collectives.*

Začneme otázkou, kdo jsi a jak bys sama sebe popsala? Jakou hraješ roli v Kolektivech solidarity?

Jmenuji se Mira a jsem aktivní v ABC Kyiv a Solidarity Collectives, také jsem organizátorkou festivalu Good Night Macho Pride, který je momentálně pozastaven, ale doufáme, že v budoucnu bude zas obnoven.

Pracuji v mediálním oddělení Solidarity Collectives. Spolu s kamarády*kami z různých zemí organizuji akce, moderuji diskuse, vyjednávám podporu pro naši síť, prodávám propagační předměty a vybírám dary. Také vysvětluji těm, kteří nechápou, nebo někdy dokonce nesouhlasí, proč jsme v této válce odhodláni podporovat Ukrajinu. Vysvětluji, co motivuje naše kamarádstvo, které bojuje,

a proč všichni, kdo usilují o demokratická zlepšení – levičáctvo, anarchisté*ky, antiautoritáři*ky – proč by všichni tito lidé měli nyní podporovat Ukrajinu.

Kolik akcí jsi za ta léta uspořádala, přibližně? Více než 200, přesně nevím kolik.

Existuje nějaký vzorec v tom, jak lidé, kteří dorazí na vaše besedy, uvažují o Ukrajině?

Přicházejí lidé s velkou empatií, nebo

například s konzervativními

propagandistickými narativy? Existuje

nějaký společný vzorec?

Většina lidí nemá o Ukrajině ani o této válce žádné znalosti. Mnozí z nich jsou mladí, žijí daleko a něco zaslechl, ale nedá se říct, že by opravdu něco věděli. Jsou naopak lidé, kteří nás po všechny ty roky velmi silně pod-

porují. Sami organizují akce na podporu Ukrajiny a v některých zemích o nás dokonce mluví. Pak jsou tu lidé, kteří jsou v menšině – například v místnosti s 50 lidmi jsou to obvykle nanejvýš dva, kteří prostě opakují ruskou propagandu a naneštěstí jí upřímně věří. Obvykle začínají své věty slovy: „Nepodporuji Putina, ale...“

A jakmile zazní to „ale“, otevrou se brány pekla. Myslím, že ruská propaganda se v jednotlivých zemích liší, a proto se liší i argumentace typu „a co vy?“. Další klasická kritika: „Anarchisté by neměli být v armádě!“ Říkám jim, že existují výjimky a že historicky nejsme první a rozhodně nebudeme poslední. Někteří lidé však nechtějí vidět skutečné okolnosti a uvažují velmi sektářsky, jako by byli anarchisty ve vakuu. Pro ně existují pravidla, která nelze porušit, i kdyby se svět obrátil vzhůru nohama.

Jsou lidé, kteří se ptají na nacionalisty, ale ve skutečnosti se to za poslední rok výrazně snížilo. Myslím, že si konečně uvědomili, že tu bojují velmi různí lidé. Ano, jsou tu nacionalisti, ale je tu i mnoho jiných lidí.

Jsou lidé, kteří se ptají na okrajový kolektiv Asamblea. Je velmi malý a na Ukrajině nic nedělá. Je evidentní, že nejde o skutečné kolektivní působení „v terénu“, protože neexistují žádné informace o tom, co ti lidé na Ukrajině dělají. Existují pouze jejich nekoněčné eseje.

Jsem přesvědčena, že pokud anarchistické kolektivní uskupení nic nedělá, je falešné. Pokud je to kolektiv, měl by něco dělat. Jsou-li to anarchisté*ky, musí jednat. A pokud nejednají, ale pouze vyjadřují „názory“... Co se o nich pak dá říct?

Lidé se na ně ptají, protože pro „antimilitaristy“ bylo důležité najít aspoň nějakou skupinu, která by sdílela jejich názory. Pokud se vydáte do Řecka, Itálie nebo Španělska, lidé se tam ptají na 2. květen [střety, ke kterým došlo 2. května 2014 v Oděse] – toto je pravděpodobně oblíbené téma místních „pacifistů“. Podle jejich názoru byli tamní odboráři zabiti kvůli své příslušnosti k odborům, což je naprostý nesmysl.

Tvrdí také, že lidé na Donbasu chtějí emancipaci, což je daleko od pravdy. Opakují všechna tato zastaralá klíšé. Stereotypy tam bují; můžou nastříkat graffiti s písmenem „Z“ na vchod do místa konání akce

– může se stát cokoli. Takže to opravdu záleží na dané zemi. Ale řekla bych, že to už teď není tak velký problém. V prvním roce jsme pro ně byli zajímavější.

Teď se víc snaží organizovat vlastní akce a propagovat myšlenku, že Evropa se militarizuje. Tvrdí, že musíme zabránit militarizaci Evropy a okamžitě odzbrojit. Myslím, že si také uvědomili, že když na mě křičí a chovají se jako surovci, sympatie v místní komunitě jim to nezískává, a je to pro ně tedy nežádoucí. Proto změnili strategii, aby byli pro místní přitažlivější.

Popsala bys to jako toxický pacifismus?

Ty jo, to je trefný No, je tu takový vzorec, kdy na mě někdo křičí. Většinou jde o bělocha přes čtyřicet. Zatímco společnost v mnoha jiných otázkách vyžaduje toleranci, tito lidé mají pocit, že si [na akcích] můžou říkat, co chtějí. Opět záleží na zemi, ale na mnoha místech „pacifisté“ obviňovali z války samotné Ukrajince*ky. Mnoho lidí sedí a klidně přihlíží, i když by je takové obviňování obětí v jiných situacích rozlítlo.

Existuje něco jako rozumný pacifismus?

Existuje pacifistický postoj, který projevuje solidaritu s Ukrajinou?

Považuji se za radikální antimilitaristku. Jsem proti válce, nemám válku ráda. Myslím, že my tady víme, co to znamená nenávidět válku, mnohem lépe než všichni ti lidé, kteří se v Evropě nazývají antimilitaristy. My jsme skuteční antimilitaristé*ky: chceme, aby válka skončila. Proto se někteří z našich kamarádů*ek přidali k armádě – aby Rusko opustilo tuto zemi a válka skončila.

Záleží to opravdu na interpretaci pacifismu a antimilitarismu. Pokud vezmeme pacifismus v jeho klasickém smyslu, pak opravdu nechápu, k čemu slouží anarchistům*kám. Promiň, ale spravedlnosti nedosáhneš jen tím, že hezky poprosíš. Nejde jen o válku, jde o všechno v životě.

Do jaké míry si myslíš, že západní anarchistické publikum a hnutí reprodukuje imperialistické myšlení v podobě „campismu“ spíše než samotnou koloniální logiku? Jinými slovy, chybí jim reflexivní, dekoloniální pohled na svět?

Myslím, že Donald Trump jim usnadňuje uvěřit, že „všechno není tak černobílé“ :). V roce 2022 bylo hlavním obviněním proti nám to, že jsme v podstatě NATO. Teď o tom přestali

mluvit a přicházejí s novými argumenty. Ale opět, záleží to velmi na konkrétní zemi. Nevím, proč jsem například v Nizozemsku nenarazila na lidi, kteří by viděli věci černobíle, odmítali nám pomáhat nebo nás pomlouvali. Ale pak nasednete na vlak do francouzsky mluvící části Belgie a tam vidíte jiný obraz, víc hostejnosti a agresivity. Je zajímavé, jak to souvisí s jazykem a do jakých jazyků byla ruská propaganda přeložena. Myslím, že právě v tom spočívá problém. Nemůžu však říct, že přesně vím, jak to funguje.

Existují země, kde je velmi obtížné tuto dualitu překonat. Proto máme podivnou situaci, kdy chápou, že okupace Gazy je špatná, ale okupace Luhansku se jim z nějakého důvodu nezdá tak špatná. Žel i na levici existuje tendence vnímat nás jako jeden národ.

Například téměř pokaždé, když mě místní hosté v Německu, nějaký německý kamarád mi vypráví o dobrých Rusech, které zná. Já také znám Rusy, kteří jsou docela slušní. Jen nechápu, proč jsou tak horliví sdílet tyto informace. Kurdovi by při první příležitosti neřekli o dobrých Turcích a Palestinci o dobrých Izraelcích. Proč takhle zacházejí s námi?

Myslím, že problém spočívá v tom, že často působíme jako nějaký východní národ, který se z nějakého důvodu pohádal. Oni naši historii téměř neznají. Například se hodně mluví o palestinsko-izraelském konfliktu, který je pro ně už mnoho let aktuálním tématem. S Kurdy je to o něco jednodušší, protože nemají vlastní stát, takže se nezdá, že by s ním sympatizovali, ačkoli na jejich straně existuje mnoho podobných problémů, jak v souvislosti s NATO, tak s nacionalismem. Ale u nás je zvláštní, že o tomto konfliktu, o historii Ukrajiny a související historii Ruska nic nevědí. Přesto převládá názor, že jsme se nějak pohádali a musíme se usmířit.

Marginalizovaný názor...

Zorganizovaly jsme akci s naším kamarádstvem v Německu, které nás podporuje a pravidelně dodává humanitární pomoc. Mluvila jsem s těmi, kteří jsou „na naší straně“, a oni řekli: „Jediná věc, která je pro nás pravděpodobně obtížná, je nacionalismus mezi velkými částmi ukrajinského obyvatelstva.“ Zeptala jsem se: „Co přesně teď tím nacionalismem myslíte?“ Odpověděl: „No, je to nenávisť vůči Rusům.“ Řekla jsem jim, že moje babička byla během druhé svě-

tové války odvezena do pracovního tábora a čtyři roky nucena pracovat jako otrokyně v Německu. Myslím, že je nenáviděla i na smrtelné posteli – toho pocitu se nikdy nezabavila.

Zeptala jsem se jich: „Považujete mou babičku za nacionalistku, protože nenáviděla Němce?“ A oni odpověděli: „Ne, je to nenávisť utlačovaných.“ Řekla jsem: „Dobře, v čem se to liší od toho, jak dnes Ukrajinci nenávidí Rusy?“ Na což oni odpověděli: „No, to je možná něco jiného!“

Je to zvláštní, protože jim ta souvislost nedochází. Je to, jako by nedokázali najít tu souvislost, i když je situace velmi podobná. Moje babička také přežila holodomor a byla bolševiky nucena pracovat v Polsku hned po svém pobytu v německém táboře. Myslím, že Rusy také neměla moc v lásce.

Pověz nám, kolik si vaše rodina pamatuje o druhé světové válce a holodomoru, jak tyto zkušenosti formovaly tvůj život a život tvé rodiny?

Babička mi toho hodně vyprávěla.

Nikdy jsem se nesetkala s žádným z těch [příbuzných], kteří bojovali ve válce. Naneštěstí zemřeli brzy. Jeden dědeček zemřel na komplikace po zraněních z druhé světové války, o mnoho let později, až po padesátce. Ale ty komplikace byly stále důsledkem zranění, která utrpěl před zajetím, a špatné lékařské péče v koncentračním táboře – která samozřejmě téměř neexistovala.

Další dědeček zemřel na rakovinu necelý rok po černobylské katastrofě, což pro mě v zásadě také patří ke koloniální zkušenosti. Lidé na Ukrajině mnoho dní nevěděli, že k té katastrofě došlo, a nemohli odejít ani nic udělat, aby zmírnil škody, které Černobyl způsobil na jejich zdraví. Celkově je velmi obtížné [oběti] spočítat, protože mnoho lidí, kteří na Ukrajině v letech po černobylské katastrofě zemřeli, obecně za oběti Černobylu nepovažujeme.

Kromě příběhů mé babičky existují i další památky, jako například dopis z tábora – podařilo se jí podatit německého policistu, aby poslal dopis její matce. Mám tu pohlednici a fotografii z lágru. Takové věci má málokdo, protože obvykle platila přísná cenzura, která znemožňovala předávání takových věcí. Z matčiny strany mám také dobře zachovanou historii druhé světové války a tro-

chu i první světové války. Mám dopisy, oznámení o úmrtí a fotografie.

Takže chovala vaše rodina vůči Sovětskému svazu nějakou nevraživost?

Moje rodina nenáviděla okupanty.

Myslíš Němce?

Všechny okupanty. Rusové také nebyli příliš vítáni kvůli holodomoru. Nebo kvůli dekulakizaci. Důvodů, proč je nemít v lásce, bylo mnoho. Problém je v tom, že pro rodiny, které si chtěly uchovat památky z druhé světové války, to bylo velmi snadné. Ale jiné věci... To už tak snadné nebylo. Bylo to riskantní nebo se to považovalo za nečestné.

Moje prababička měla například bratra, který se přihlásil jako dobrovolník a padl. Celý život jsem o něm slyšela: Anatolij, tohle a tamto, ale nikdo nevěděl, kde je jeho hrob. Teď jsem zjistila, kde je – na Krymu. Ale nemůžu tam jet kvůli nové okupaci poloostrova. Myslím, že by bylo skvělé, kdyby někdo konečně navštívil Anatolijův hrob. Uplynulo téměř 100 let; bylo by to hezké gesto. Žel tu zemi nyní okupuje další okupant.

Byl tam také jeden bratr, který se vyhýbal vojenské službě a byl „busifikován“ [ukrajinský termín pro násilné odvodny nakládáním do autobusu]. Když „vatníci“ [stoupenci ruské propagandy] oslavují druhou světovou válku a říkají: „Ach, ale teď je tu zase busifikace“, prostě vůbec nechápu, jaká „busifikace“ tehdy ve skutečnosti byla. Nevěděla jsem o něm, protože se považovalo za hanbu přiznat, že někdo nechce bránit svou vlast a snažil se utéct. Nakonec se jeho rodina, kterou odvezl z Kyjeva do Charkova, aby unikl válce a mobilizaci, ocitla ve velmi těžké situaci. Během okupace Ukrajiny za druhé světové války na tom byl Charkov hůř než Kyjev a jeho mladší dcera zemřela. Nikdo o něm nemluvil. Jeho dopisy jsem našla až v dospělosti. Nebyly zničeny; bylo to prostě téma, o kterém se nemluvalo.

Ne každý na Západě to ví, ale lidé, kteří přežili zajetí, museli po návratu do Sovětského svazu projít filtračními tábory NKVD. Je to stejný proces, jaký Rusko v současné době provádí na okupovaných územích. Postaví vás před vojenského důstojníka a musíte dokázat, že nejste „zrádce“. Tedy že jste nebyli příliš poslušní nebo spolupracovali s vedením koncentračního tábora. Když mluvíme o historii holokaustu v Evropě, nikdo

tam neprováděl podobná vyšetřování. Ale v Sovětskému svazu ano.

Můj dědeček byl v koncentračním táboře, ale prošel selekcí a odešel bojovat na východ. Ve druhé světové válce bojoval až do roku 1946. Co se týče mého pradědečka, nevím to jistě, ale zdá se, že selekcí neprošel. Ani jeho vnučka, moje matka, nevěděla, že by ve válce bojoval. Říkal, že byl slepý a nebojoval, ale našel jsme jeho vojenský průkaz. Byl v koncentračním táboře od července 1941 do května 1945. Muselo se stát něco, co ho donutilo tajit jeho vojenskou službu.

Možná se tomu v jiných rodinách věnovala menší pozornost, ale pokud se podíváte hlouběji, zjistíte, že každý má příbuzné, kteří neprošli filtrováním, nebo kteří nechtěli bojovat. Byli buď uvězněni, nebo donuceni bojovat. Ale to nejsou příběhy, které přetrvávají. Po válce chce každý na všechno zapomenout, a pokud je na co být hrdý, jsou to hrdinové. Pokud člověk není hrdina, může být zapomenut.

Jaké další podobnosti podle tebe existují mezi sovětskými metodami a těmi, které v současné době Rusko ve válce používá?

Kromě cenzury? Zneužívání lidí. Řekla bych, že existují paralely s tím, jak se choval Sovětský svaz, když okupoval Evropu a další území. Existují však i podobnosti s Němci, protože například moji babičku ve věku 14 let prostě unesli z domova. Násilím ji odvezli do Německa na práci. Nyní Rusko také unáší děti a můžeme jen hádat, co tam s nimi dělají.

Zároveň Rusko aktivně využívá obraz „Velké vlastenecké války“ jako jediné pozitivní síly, která se [té války] účastnila, a tento narativ používá k ospravedlnění své války proti Ukrajině. Je však překvapivé, že my, jako aktivisté*ky a Ukrajinci*ky, se nepokoušíme tento narativ zpochybnit a prosadit naši vlastní legitimní účast ve druhé světové válce. Je to proto, že se od toho chceme distancovat?

Myslím, že by pro nás bylo obtížné prohlásit, že to bylo naše vítězství nad nacisty, mimo jiné proto, že Rusko je v této oblasti velmi aktivní. Naneštěstí je to důsledek kolonizace. Využívají tuto část historie ve svůj prospěch. Mnoho lidí na Západě vnímá SSSR jako Rusko a Rusko si připisuje zásluhy za všechna společná vítězství a úspěchy jiných národů a prezentuje je jako své vlastní.

A svět tomu naletí. Je důležité to všechno vysvětlit, ale je to těžké, protože tady [na Ukrajině] se toho během těch mnoha let okupace tolik odehrálo. Obecně se před vypuknutím války a na jejím počátku říkalo: „Proboha, Německo nemůže Ukrajině pomoci, protože si nemůže dovolit znovu riskovat bombardování Ruska.“ Přestože Rusko nikdy zcela neokupovali, jen jeho malou část. Ukrajinu a Bělorusko okupovali dvakrát, podruhé to byla celá země. Na mapách z první světové války je také okupována velká část Ukrajiny. Taky Němci. Necítí vůči nám žádnou vinu, ale cítí ji vůči Moskvě, i když ji nikdy neokupovali v takovém měřítku. Dívají se na nás historickou optikou jako na Rusy a nezajímá je náš názor, protože neuznávají naši samostatnost.

Tak to je s druhou světovou válkou. Když se uvádí seznam těch, které během války zavraždilo nacistické Německo, říká se: Židé, Romové, homosexuálové a komunisté. Téměř vždy se zapomíná na Slovanů. Nebyli to Rusové, kdo byli zabiti; byli to Slované, „untermenschen“. Například Slovinci, protože i oni jsou Slované. Jen žijí o něco dál, takže se na ně také zapomíná. Tak to prostě chodí.

Myslíš si, že zkušenost z druhé světové války ovlivnila účast ukrajinských anarchistů*ek a antiautoritářů*ek v této válce, těch, kteří s největší pravděpodobností měli traumatické vzpomínky na tuto zkušenost ve své rodinné historii?

Jsem si tím jistá, i když si to lidé neuvědomují. V průběhu naší historie jsme byli okupováni a napadáni a museli jsme se bránit. Když tedy došlo k další invazi, mnoho lidí vědělo, jak reagovat.

Když jsem se probudila při prvních výbuchích, jedna z mých prvních myšlenek byla: „Co říkála moje babička? Co tam dělala nejdříve, když to všechno začalo?“ Ale ona nic neřekla; pořád jen mluvila o táboře. No, škoda.

Proč mi nedala žádnou praktickou radu, co mám dělat? Když se ohlížím zpět, uvědomuji si, že je dost zvláštní to babičce vyčítat. Doufala, že „nikdy více“ opravdu znamená nikdy více, jak nám vždy říkali. Byla však velmi vyděšená – po zbytek života sušila chleba na balkóně, pro případ, že by přišel hladomor nebo válka. Uplynulo tedy 60–70 let, ale toto trauma ji nikdy neopustilo, i když to prožila v mladém věku, když vyrůstala v táboře.

Takže si myslím, že to má dopad. Například nedávno se na mé akci objevil někdo z Francie, kdo mi vyprávěl nejruznější věci. Říkal, že Francie má tak silnou tradici pacifismu, že mnoho tamějších levicových aktivistů*ek se ani nezúčastnilo druhé světové války a místo toho uprchlo. Naprosto mě to šokovalo, protože jeden z mých pradědečků se pokusil uprchnout, a protože se to považuje za hanbu, nikdo o tom nemluví. Ale pro ně je to něco jako: „Ó, ti levičáci, kteří uprchli, aby nemuseli bojovat proti fašistům“ – což znamenalo, že naši pradědečkové, dědečkové a některé z našich babiček musely bojovat, protože neměly příležitost ani privilegium uprchnout před válkou. Někteří lidé jsou na to [defetismus/poraženectví] hrdí. Přijde mi to divné.

Víme, že pro naše starší generace byla okupace existenční hrozbou, která je chtěla zabít. Teď také chápeme, že jakákoli okupace představuje existenční hrozbu: okupanti přijdou a zabijou vás, je jim to úplně jedno. Protože jsou to už tak invazní síly, které už udělaly takové hrozné věci, jako že vtrhly do domovů lidí a vzaly jim všechno, co měli – jejich domy, jejich půdu. Je nepochopitelné, že někoho prostě o všechno okradou. Je nám jasné, že je to zlo a bude se šířit, dokud to někdo nezastaví. Pokud to nebude zastaveno, okupanti a fašisti zvítězí. C'est la vie.

A pro toho Francouze to možná vypadalo, že nacisti prostě přišli a zabíjeli Židy, ale v zásadě všichni žili normální život. Známe příběhy o některých Francouzích*kách, kteří měli příbuzné v odboji, ale ti pravděpodobně utekli. Takže si teď říká: „Jestli se něco stane, uteču taky. O nic nejde.“ My ale takovou možnost nemáme, protože nikdo „neutekl“. Možná někteří civilisté odešli, ale všichni, kteří podléhali vojenské službě, zůstali a bojovali. Během současné války pravděpodobně uteklo více lidí. Protože teď je to možné, ale tehdy to možné nebylo.

Když se podíváme na druhou světovou válku, vzpomínka na lidi, kteří v té válce zemřeli, jako například příbuzní, trochu bledne. Jak důležité a jak možné je zajistit, aby vzpomínka na anarchisty*ky, kteří v této válce zemřeli, nezánikla? Jak relevantní bude podle tebe tahle tendence k zapomínání?
Je to vždy relevantní, dříve či později bude každý zapomenut. To je pravda, nemůže to

trvat věčně. Druhá světová válka je ještě v pořádku, ale napoleonské války byly úplně zapomenuty. Naši příbuzní se jich asi také účastnili, ale my o tom nevíme, že ne?

Například v mé rodině si moje prababička schovala všechny dopisy svého bratra i oznámení o jeho smrti. Mám pocit, že je důležité mít něco hmatatelného; díky tomu se ten příběh stává velmi reálným. Myslím si, že problém spočívá v tom, že kvůli nedostatku památek se na vše zapomíná. Proto se domnívám, že politika vzpomínání je velmi důležitá. Je zásadní zachovat nejen příběh dané osoby, ale také spisy padlých kamarádů, pokud o nich existují nějaké vzpomínky jejich památky, jejich fotografie.

Třeba považuji za velmi symbolické, že nemůžeme ukázat tváře ani jména našich běloruských kamarádů, kteří byli zabiti. Důvodem je, že by to představovalo velkou hrozbu pro jejich rodiny, dokud zůstane u moci Lukašenkův režim. Režim by se mohl mstít na jejich matkách nebo jiných příbuzných. To se už stalo, a proto máme tuto politiku.

To je velmi důležité a myslím si, že jde o jeden z těch symbolů, které – pokud zvítězíme – budeme moci pojmenovat a ukázat jejich tváře. Je nezbytné všechny tyto věci uchovat a je velmi dobré, že o některých lidech existuje spousta materiálu. Například existuje pamětní webová stránka věnovaná Dmitriji Petrovovi: jsou tam videa s ním, jsou tam knihy. Doufám, že se objeví spousta materiálu i o dalších kamarádech*kách. Slyšela jsem, že vznikne dokumentární film o Davidu Čičkanovi. Existuje video, na kterém čte poezii. Možná je na čase, abychom vytvořilx archiv. Můžeme vytisknout fotky a texty a shromáždit a uchovat je. Bylo by dobré, kdybychom nakonec mohlx vytvořit webové stránky a shromáždit záznamy.

Organizovala jsem například akci pro SolCol v Montpellier ve Francii. Mělx tam Durrutiho korespondenci s mužem, který žil v Montpellier. Takhle založilx svůj archiv, což je opravdu super. A mimochodem, můj projev a příběhy o našich kamarádech*kách na frontě byly přidány do archivu v Montpellier.

Také jsme zasadilx stromy, ale jsou v tak křehkém stavu. Potřebujeme nějaké oficiální místo, třeba malý park se stromy. Ve Švýcarsku je celý les takových stromů, na nichž visí fotografie a cedulky se jmény. Některé už

tam jsou pro naše kamarády – pro Marsiho, Finbara, Coopera a Dimu. Na světě existuje místo, tenhle park, kde se vzpomíná na anarchisty*kx – na ty, kteří zemřelx v Kurdistánu, na ty, kteří zemřelx tady, na machnovce a další. No, u těch machnovců si nejsem úplně jistá, ale byly tam nějaké historické osobnosti. Hmotné i nehmotné způsoby uctění památek jsou velmi důležité.

Myslím, že je zásadní, aby se z nich nestali rytíři v lesklé zbroji. Mělx by zůstat [v naší paměti] jako kamarádstvo se svými silnými a slabými stránkami. Tedy takové, jaké bylo. Víceméně.

Nějaké myšlenky na závěr?

Myslím, že anarchisté a anarchistické hnutí obecně často prosazují svobodu a osvobození lidí a národů, aby všichni mohlx být svobodní, šťastní a rovní. Ale ti, kteří žijí v imperialistických zemích, mají méně zkušeností s kolektivním útlakem. Mělx by o tom přemýšlet a uvědomit si, že jediný přístup k tomu mají skrze nás nebo jiné lidi v kolonizovaných zemích.

Naneštěstí – nebo v jistém smyslu naštěstí – máme zkušenosti minulých generací, jejich útlačku a boje za jejich práva. Máme za sebou válku, útlak a ztráty. V dnešní době je to opravdu těžká zkušenost. Myslím si však, že to nejlepší, co můžeme udělat, je zajistit, aby tenhle boj nebyl marný.

Součástí toho je kultura vzpomínání, protože tím, že si tyto lidi připomínáme, vzpomínáme na jejich cestu, jejich smutky, jejich útrapy a jejich odvahu vzepřít se útlačku a bojovat. Myslím, že smysl této kultury nespočívá ve smrti, ale v připomínání životů lidí.

Pro naše západní kamarádstvo by bylo nejprospěšnější poučit se z našich zkušeností s útlakem a osvobozením, podílet se na nich a budovat vlastní zkušenosti na reálných příkladech, místo aby bylx kritiky z pohodlí svých křesel nebo přivíralx oči.

Vzhledem k tomu zcela nechápu, jak se někdo může nazývat anarchistou*kou nebo antifašistou*kou, říkat „nikdy více“ – a přesto nevidět fašistickou invazi a hrdinský antifašistický odpor, který se v současné době odehrává na Ukrajině. Jak se někdo může odmítnout zapojit?

Zdroj: <https://www.solidaritycollectives.org/en/toxic-pacifism-interview-with-mira-2/>

ZAKÁZANÁ PAMĚŤ

Rozhovor s běloruským dobrovolníkem bojujícím na straně Ukrajiny proti putinovskému Z-fašismu.

Je vždy těžké popsat pocity zdrcení, hněvu, bezpráví a smutku, které se dostaví, když se dozvíte, že ve válce zemřel někdo, koho jste znali. V takových chvílích pomáhá kultura vzpomínání a archivace životních příběhů padlých zaznamenat a uchovat jejich myšlenky a hodnoty a vyrovnat se se ztrátou jak na osobní, tak na kolektivní úrovni. Co se ale stane, když se paměť stává nástrojem represe?

Jedním z takových případů jsou dobrovolníci*ice z Běloruska a Ruska, kteří bojují na straně Ukrajiny. Jejich příběhy musí často zůstat soukromé, útržkovité nebo anonymní, protože jakékoli veřejné odhalení by režimy mohly využít jako záminku k represím vůči jejich rodinám a blízkým.

V tomto rozhovoru se běloruský dobrovolník podělil o vlastní vizi, jak uctít památku padlých Bělorusů.

Tento rozhovor je součástí projektu Decolonising Cultures of Remembrance. Vznikl ve spolupráci s Educat Collective.

* * *

Začneme tím, co je možná hlavním problémem, s nímž se Bělorusové*ky potýkají, když někdo zemře. Problém není v samotném uctění památky zemřelého, ale v postoji ukrajinského státu k této záležitosti – konkrétně v tom, že příbuzní nemohou v případě smrti nebo zmizení běloruského dobrovolníka obdržet žádnou kompenzaci.

Důvodem je totiž populistické rozhodnutí z podzimu 2022, které úřady dosud nedokázaly zrušit. Zdálo se, že mělo zabránit v získání peněz pouze těm, kteří skutečně pobývají v Rusku a Bělorusku, ale ve skutečnosti je nedostávají ani ukrajinské manželky běloruských dobrovolníků. Nevím, jaká je situace u ruských dobrovolníků, ale předpokládám, že je to stejné. Samozřejmě jsme

sem nepřijeli kvůli odškodnění za naše blízké, ale je to velmi výmluvný ukazatel postoje ukrajinského státu k Bělorusům*kám a Rusům*kám bojujícím na ukrajinské straně.

A druhým problémem, který přímo souvisí s připomínáním památky, je postoj běloruských úřadů k běloruským dobrovolníkům bojujícím na ukrajinské straně. Není jen ostře negativní; nenávidí nás a bojí se nás. Úřady nás tedy vnímají jako nepřítele číslo jedna. Protože každý Bělorus*ka se zbraní v ruce představuje nemalou hrozbu pro Lukašenkův autoritářský, polofašistický režim.

Například pluk Kastuše Kalinowského – největší a nejznámější běloruská jednotka, která šel utrpěla nejvyšší počet obětí – je v Bělorusku označen za teroristickou organizaci. Jakýkoli kontakt s námi tedy může být úřady přísně potrestán – to znamená 10, 15, 20 let vězení. Jelikož se k nám nemohou dostat, útočí na rodiny dobrovolníků*ic. A režim obecně nedělá žádné výjimky. Bez ohledu na to, zda udržujete kontakt se svými příbuznými, mohou se i tak stát oběťmi represí. Aby tedy nevystavovali své rodiny riziku, mnoho běloruských dobrovolníků*ic skrývá své tváře a totožnost.

Být běloruským bojovníkem*icí s odhalenou tváří je v jistém smyslu privilegium, ale také s sebou nese mnoho problémů kvůli intenzivnímu tlaku na lidi v našem okolí.

A tak se dostáváme k hlavní otázce: Jak by se tedy mělo nakládat s Bělorusy*kami, kteří zemřeli ve válce a jejichž tváře byly skryté?

Existuje několik možností. Nejběžnější je, když se o zemřelých nezveřejňují žádné informace. Kalinowského pluk tuto praxi zavedl – o ostatních běloruských jednotkách nevím, protože jich je několik –, ale postupuje tak, že zveřejní fotografie osoby, na které je

obličej začerněn, aby zůstal pouze obrys, spolu s její volací značkou.

A to se používalo pouze v případech, kdy to bylo možné zveřejnit, protože mezi našimi kamarády*kami byli žel lidé, u nichž nebylo možné odhalit ani volací znaky, protože by to okamžitě ohrozilo jejich rodiny. Prvním a nejdůležitějším rituálem běloruského vzpomínání je tedy, dalo by se říci, vytváření těchto anonymních příspěvků o padlých.

Stává se, že když se běloruské bezpečnostní složky dozví o něčí smrti, po nějaké době může být odhalena tvář. Stává se, že bezohlední novináři ve snaze o senzaci hloupě zveřejní skutečné údaje o totožnosti dané osoby, kde a jak zemřela, a najdou její účty na sociálních sítích, čímž vystavují příbuzné zesnulého riziku.

Existují také případy, kdy byli lidé nuceni uprchnout z Běloruska jednoduše proto, že je bezpečnostní složky přišly hledat poté, co se dozvěděly o zemřelém, a teprve poté mohla být fotografie zveřejněna. A takových případů je mnoho.

A naneštěstí mnoho našich kamarádů*ek v současné době zůstává anonymních, a teprve až se změní politický režim v Bělorusku a přestane pronásledování rodin dobrovolníků, bude možné tyto lidi otevřeně jmenovat.

Další zvláštnost: běloruští dobrovolníci*ice jsou většinou zpopelnění, ale jejich popel nelze převést do Běloruska. To představuje obrovský problém. Tito lidé jsou buď uloženi v kolumbáriu, pokud s tím jejich příbuzní souhlasí, nebo prostě čekáme, dokud se příbuzní nedostaví a urnu si nevyzvednou.

A vzhledem k tomu, že Bělorusko je de facto ve válce s Ukrajinou, lidé tuto možnost nemají. I kdyby se jim podařilo vstoupit na ukrajinské území – což je samo o sobě problematické –, při návratu do Běloruska budou v 99 případech ze 100 zadrženi a možná odsouzeni za terorismus nebo vlastizradu.

Ti, kteří zde měli příbuzné, měli trochu více štěstí a byli zde pohřbeni. Víím, že pro tyto lidi se dokonce konaly řádné obřady na rozloučenou. Že popel některých našich kamarádů*ek byl přepraven do Evropy a uložen v kolumbáriu. Byl tam uložen s úmyslem později tyto ostatky přivést do Běloruska.

Protože jakmile se pohřeb uskuteční na Ukrajině, stává se nemožné ostatky odvézt, zatímco z Evropy to možné je. A tak se často

rozloučení s běloruskými vojáky*ačkami koná i několikrát.

Například někde blíže k frontové linii se koná malé rozloučení s kamarády*kami. Potom druhé, nejspíš v Kyjevě, slavnostnější – záleží na tom, zda je daná osoba veřejnou osobností, či nikoli. A poté bude následovat další, na polském území, kam příbuzní odvezli jeho*její popel.

Kvůli represím v Bělorusku lidé neříkají svým příbuzným, že slouží v ukrajinské armádě. A tak je jejich smrt pro rodiny nepřijemným překvapením. Najednou někdo zavolá z ukrajinského čísla s informací, že jeden z jejich příbuzných zemřel při obraně Ukrajiny. Do té doby si příbuzní mysleli, že daná osoba pracuje někde na Západě.

Smrt našich kamarádů*ek, kteří neskrývali své tváře, se často dočká více medializovaného a veřejného rozloučení.

Naše veteránská hnutí také lobbují za přejmenování ulic na počest našich padlých kamarádů*ek a za odhalení pamětních desek jako další způsob, jak uchovat jejich památku.

Vzhledem k tomu, že většina našich dobrovolníků skrývala tvář, jen velmi málo lidí se stane pro veřejnost natolik známými, aby po nich bylo něco pojmenováno.

K běloruskému dobrovolnickému hnutí se připojili i aktivní anarchisté*ky nebo lidé, kteří sdíleli anarchistické názory; to však vyšlo najevo až po jejich smrti – je to ve skutečnosti naléhavý problém i pro ukrajinské hnutí.

Co tedy lze udělat na podporu našich snah o uchování památky? Naslouchejte Bělorusům*kám, ptejte se na naše lidi a významná data.

Zdroj: <https://www.solidaritycollectives.org/en/forbidden-memory/>
(vyšlo 5. května 2026)

BUDEME SVOBODNÍ, AŽ SE NAŠE PRACOVISTĚ PROMĚNÍ V HŘIŠTĚ

Wyatt E Jones

Věta „Budeme svobodní, až se naše pracoviště promění v hřiště“ zní jako odvážná výzva vůči vykořisťovatelským strukturám kapitalismu a hierarchie. Naznačuje vizi proměněné práce – kde radost, kreativita a spolupráce nahradí dřinu, odcizení a vykořisťování. Tento text zkoumá hlubší význam tohoto tvrzení, jeho kořeny v anarchistickém myšlení a kroky, které bychom mohli podniknout, abychom takovou vizi uvedli do života.

SOUČASNÁ REALITA PRÁCE

V kapitalismu jsou pracoviště místy kontroly, vykořisťování a odcizení. Pracující jsou zbaveni své autonomie a kreativity a zachází se s nimi jako s ozubenými koly ve stroji, jehož účelem je generovat zisk pro úzkou elitu. Strnulá hierarchie šéfů, manažerů a pracujících vynucuje mocenskou dynamiku, která odlidšťuje ty na spodních příčkách a zároveň izoluje ty na vrcholu.

Jedná se o *odcizenou práci* – myšlenku, že pracující jsou odděleni od plodů své práce, od svého pocitu vlastní identity i od své komunity. Pro mnohé se práce stává zdrojem strachu a utrpení, nezbytným zlem k přežití v systému, který upřednostňuje zisk před lidmi. Tato odcizenost není osobním selháním, ale strukturálním důsledkem systému navrženého tak, aby z lidských životů vytěžil maximální hodnotu.

Myšlenka pracovišť coby hřišť stojí v radikálním protikladu k tomuto statu quo. Kladě otázku: Co kdyby práce nebyla břemenem, ale zdrojem naplnění, spojení a radosti? Co kdybychom si práci představili jako něco, co neděláme z nutnosti, ale z touhy?

PRÁCE JAKO HRA: RADIKÁLNÍ PŘEHODNOCENÍ

Koncept přeměny pracovišť na hřiště zpočybňuje samotné základy našeho chápání práce. Naznačuje svět, ve kterém práce už není svázána s přežitím, ale je činností vykonávanou čistě pro radost z tvoření, spolupráce a přispívání komunitě.

Historicky si takový svět představovali anarchisté jako Petr Kropotkin. Ten ve své knize *Dobývání chleba* tvrdil, že práce může a měla by být vyjádřením lidské tvořivosti a solidarity. Věřil, že ve společnosti bez vykořisťování by se lidé přirozeně věnovali produktivním a smysluplným činnostem, které prospívají jak jim samotným, tak ostatním.

Tato vize je v souladu s představou práce jako hry. Hra je ze své podstaty dobrovolná, tvořivá a radostná. Vzkvétá díky spolupráci a vzájemnému respektu, což jsou vlastnosti, které jsou na kapitalistických pracovištích potlačovány. Proměnou práce v hru uvolňujeme potenciál lidí, aby mohli přispívat svými talenty a vášněmi bez nátlaku či vykořisťování.

ROLE HIERARCHIE V POTLAČOVÁNÍ RADOSTI

Významnou překážkou při proměně pracovišť je hierarchická struktura, která je charakteristická pro většinu moderních organizací. Hierarchie centralizuje moc a rozhodování, čímž vytváří systém, v němž jsou pracující vystaveni rozmarům šéfů a manažerů. Tato dynamika nejen potlačuje individuální autonomii, ale také brzdí kolektivní kreativitu, která by mohla práci učinit naplňující.

Anarchismus nabízí alternativu: horizontální organizaci. Na pracovišti bez šéfů se rozhodnutí přijímají kolektivně a všichni členové mají stejné slovo v tom, jak je jejich práce organizována. Tento model podporuje pocit sounáležitosti a odpovědnosti, který v hierarchických systémech chybí. Zaměstnanci se stávají spolupracovníky, nikoli podřízenými, a pracoviště se mění v prostor vzájemného respektu a sdíleného cíle.

Příklady toho najdeme v dělnických družstvech a autonomních kolektivech, kde demokratické rozhodování nahrazuje kontrolu shora dolů. Tyto modely ukazují, že je možné organizovat práci tak, aby upřednostňovala lidi před ziskem, a tím položit základy pro pracoviště coby hřiště.

HŘIŠTĚ JAKO PROSTORY OSVOBOZENÍ

Hřiště jsou prostory svobody, objevování a radosti. Jsou to místa, kde se lidé scházejí, aby tvořili, experimentovali a navazovali kontakty bez strachu z odsudku nebo neúspěchu. Aplikace tohoto konceptu na pracoviště znamená vytvářet prostředí, kde se pracující cítí bezpečně, jsou oceňováni a mají možnost plně se projevit.

Pracoviště jako hřiště by kladlo důraz na:

1. Kreativitu: zaměstnanci mají svobodu inovovat a experimentovat bez tlaku přísných cílů či ziskových marží;
2. Spolupráci: týmová práce je založena na vzájemném respektu a společných cílech, nikoli na soutěži či nátlaku;
3. Flexibilitu: pracovní rozvrhy a role se přizpůsobují potřebám a přáním zaměstnanců,

přičemž se uznává, že produktivita vzkvétá, když se lidé cítí vyrovnání a podporováni;

4. Komunitu: pracoviště podporují upřímné vztahy a pocit sounáležitosti, čímž nahrazují izolaci a odcizení kapitalistické práce.

V takovém prostředí se hranice mezi prací a volným časem začíná stírat. Lidé se věnují práci ne proto, že musí, ale proto, že ji považují za smysluplnou a naplňující.

PŘEKONÁVÁNÍ PŘEKÁŽEK SVOBODY

Proměna pracovišť v hřiště není snadný úkol. Vyžaduje to rozbití hluboce zakořeněných systémů moci a kontroly. Kapitalismus se svou neúprosnou touhou po zisku se své nadvlády nad prací dobrovolně nevzdá. Historie však ukazuje, že změna je možná, když se lidé spojí a budou ji požadovat.

Mezi kroky směřující k této proměně patří:

1. Organizování se na pracovišti: odborové sdružování a kolektivní akce jsou mocnými nástroji k boji proti vykořisťovatelským praktikám a prosazování spravedlivějších podmínek;
2. Vytváření alternativ: pracovní družstva a sítě vzájemné pomoci dokazují, že je možné organizovat práci tak, aby se upřednostňovali lidé před ziskem;
3. Zpochybňování kulturních norem: kapitalismus se opírá nejen o ekonomické struktury, ale i o kulturní narativy, které vykořisťování považují za normu. Pochopení práce jako hry tyto narativy zpochybňuje a otevírá dveře novým možnostem;
4. Přímá akce: stávky, protesty a okupace mohou narušit stávající stav a donutit ty, kdo jsou u moci, aby se vypořádali s požadavky pracujících.

UTOPIE? NEBO NUTNOST?

Kritici mohou myšlenku pracovišť jako hřišť odmítnout coby utopickou, ale utopie není sprosté slovo. Je to vize toho, co by mohlo být – horizont, který řídí naše jednání v přítomnosti. Ve světě, kde se prohlubuje klimatická krize, nerovnost a odcizení, není nové pojetí práce jen žádoucí, ale nezbytné.

Když se pracoviště stanou hřišti, získáme zpět svou lidskost z rukou kapitalistického

stroje. Prohlašujeme, že život nespočívá jen v přežití – jde v něm o radost, spojení a růst. Tato vize je v souladu se základními principy anarchismu: vzájemnou pomocí, solidaritou a svobodou.

VÝZVA K AKCI

„Budeme svobodní, až se naše pracoviště promění v hřiště“ není jen slogan – je to výzva k akci. Vyzývá nás, abychom si představili svět, kde práce už není zdrojem utrpení, ale oslavou lidského potenciálu. Vyzývá nás, abychom za tento svět bojovali, s vědomím, že je to nejen možné, ale že za to stojí bo-

jovat.

Cesta k osvobození začíná malými kroky: organizováním se v našich komunitách, podporou iniciativ vedených samotnými pracujícími a zpochybňováním narativů, které nás drží v okovech každodenní driny. Je to cesta, která vyžaduje odvahu, kreativitu a solidaritu. Avšak odměna – svět, kde jsou pracoviště hřišti – stojí za to, abychom o ni usilovali.

Sněme tedy směle a jedneje rozhodně.

Hřiště čeká.

Zdroj: <https://theslowburningfuse.wordpress.com/2024/12/22/we-will-be-free-when-our-workplaces-are-playgrounds/>

VŠECHNO JE TŘÍDNÍ BOJ

Wyatt E Jones

Třídní boj je v kapitalismu všudypřítomný, naneštěstí probíhá značně jednostranně, a to ve prospěch vládnoucí ekonomické menšiny.

Heslo „Všechno je třídní boj“ se nám obvykle vrací jako urážka. Je to způsob, jak nám naznačit, že zjednodušujeme, jsme posedlí a neschopní vnímat nuance. Tato fráze je brána jako vtip, protože právě vtipy jsou prostředkem, jímž se moc snaží neutralizovat pravdy, které nedokáže vyvrátit. Ti, kdo se této myšlenky posmívají, tak činí z pozice, kde je třídní boj buď neviditelný, nebo pohodlně jednostranný. Pro ty, kdo žijí pod kapitalismem, a ne nad ním, není třídní boj jen sloganem. Je to logika každodenního života.

Třídní boj nezačíná stávkou pracujících, vypuknutím nepokojů nebo vytvořením policejních kordonů. Nevybuchne náhle v krizových okamžicích. Je neustálý, všední a byrokratický. Je zakotven v nájemních smlouvách, pracovních smlouvách, sankcích za neplnění povinností podmiňujících sociální dávky,

hraničních kontrolách a trestních zákonech. Je řízen prostřednictvím tabulek, algoritmů a zdvořilých tiskových konferencí. Nevyžaduje žádné spiknutí, protože je strukturní. Kapitalismus je systém postavený na nesmiřitelných zájmech a vše, co z něj vyplývá, pramení z tohoto antagonismu.

Malá menšina ovládá půdu, kapitál, infrastrukturu a výrobu. Většina musí prodávat svou pracovní sílu, aby přežila. Nejedná se o neutrální výměnu mezi rovnými. Jde o vynucený vztah udržovaný hrozbou deprivace. Práce, nebo chudoba. Zaplatí nájem, nebo tě vystěhují. Respektuj hranice, nebo tě zavrou. Smiř se s nejistotou, nebo tě odkopnou. Nejde o nešťastné vedlejší účinky jinak funkčního systému, jsou to podmínky jeho přetrvání. Třídní boj není něco, co se v rámci kapitalismu děje. Je to to, čím kapitalismus je.

Když mzdy stagnují, zatímco produktivita roste, je to třídní boj. Když nájem rostou rychleji než příjmy, je to třídní boj. Když je inflace sváděna na zvyšování mezd pracujících namísto cenové politiky korporací, je to třídní boj. Když se omezují veřejné služby, zatímco zisky jsou chráněny, je to třídní boj. Nic z toho se neděje náhodou. Děje se to proto, že systém je navržen tak, aby hodnotu přesouval směrem nahoru a riziko směrem dolů. Ztráty jsou socializovány, zisky privatizovány a od pracující třídy se očekává, že škody tiše absorbuje.

Úsporná opatření jsou jedním z nejzřetelnějších projevů této logiky. Vždy jsou prezentována jako nutnost, jako nevyhnutelnost, jako ekonomika, která dělá to, co musí. Říká se nám, že nejsou peníze, že nemáme na výběr, že neexistuje alternativa. Přitom se vždy najdou peníze na policii, věznice, armádu, sledování a dotace pro korporace. Vždy se najdou peníze na ochranu majetku, hranic a investorů. Nedostatek se objevuje pouze tehdy, když je třeba podpořit ty, kteří skutečně vytvářejí společenské bohatství. Úsporná opatření neznamenají, že bychom měli žít podle svých možností, ale to, že je třeba zkrotit pracovní sílu a obnovit ziskovost tím, že se ztíží život těm, kteří mají nejmenší sílu se bránit.

Jazyk úsporných opatření je záměrně moralistický. Říká se nám, abychom si utáhli opasky, chovali se zodpovědně a přijali utrpení pro vyšší dobro. Ti nahoře jsou přitom před krizí dobře chráněni. Jejich ztráty i majetek jsou zabezpečeny, jejich životní styl se nemění. Úsporná opatření zkracují životy, zvyšují utrpení a prohlubují nerovnost, a to podle předvídatelných třídních hranic. To není selhání. To je úspěch měřený shora.

Stát se prezentuje jako neutrální rozhodčí stojící nad společnostmi. Avšak právě to je jeden z nejtrvalejších mýtů kapitalistické modernity. Stát není vnější silou působící na kapitalismus, je jedním z jeho klíčových nástrojů. Právo, policejní dohled, daně a hranice existují proto, aby stabilizovaly vykořisťování, nikoli aby ho zrušily. Když se pracující organizují, objeví se policie. Když se nájemníci brání vystěhování, objeví se policie. Když se brání půda původních obyvatel, objeví se policie. Když korporace okrádají o mzdy, ničí ekosystémy nebo zabíjejí z nedbalosti, stát

reaguje pokutami, pokud vůbec reaguje. Násilí je vyhrazeno proti těm, kdo ohrožují majetkové vztahy, nikoli těm, kdo na újmě profitují.

Věznice nejsou reakcí na sociální rozpad; jsou to sklady pro lidi, pro které kapitalismus nemá využití. Chudoba, závislost, trauma a násilí jsou kriminalizovány, protože řešení jejich příčin by vyžadovalo konfrontaci s vykořisťováním, odcizením a nerovnostmi. Vězeňský systém spravuje přebytečné populace, které kapitalismus neustále produkuje. Odstraňuje je z dohledu, zbavuje je práv a prezentuje trest jako spravedlnost. Jedná se o třídní válku vedenou spíše prostřednictvím mříží a uniform než otevřeným konfliktem.

Stejný příběh se odehrává i ve zdravotnictví. Kapitalismus ničí těla i myslí přepracováním, stresem, nejistotou a deprivací, a následné škody pak považuje za individuální patologii. Duševní utrpení se medikalizuje, zatímco podmínky, které ho způsobují, zůstávají nedotčeny. Závislost se považuje za morální selhání nebo nemoc, nikoli za racionální reakci na odcizení a bolest. Nedostatečně financované zdravotnické systémy hrdinsky bojují s následky vykořisťování, zatímco vlády trvají na tom, že se nic zásadního změnit nemůže. To, kdo čeká na léčbu nejdéle, kdo umírá v mladším věku, kdo žije s neléčenou bolestí, není náhoda. Téměř dokonale to odpovídá třídnímu postavení.

Proto jsou pokusy oddělit třídu od rasy, pohlaví nebo kolonialismu z analytického hlediska zbytečné. Kapitalismus se vždy opíral o jiné formy nadvlády, aby zintenzivnil vykořisťování a rozdělil odpor. Neplacená domácí práce, kterou v drtivé většině vykonávají ženy, dotuje celý systém tím, že bezplatně reprodukuje pracovní sílu. Koloniální krádež půdy vytvořila materiální základ pro kapitalistickou akumulaci. Rasově profilované trhy práce zajišťují trvalou nabídku levných, nejistě zaměstnaných pracovníků a zároveň podněcují vzájemnou nevěřivost mezi vykořisťovanými skupinami namísto solidarity proti samotnému vykořisťování. Nejedná o odvádění pozornosti od třídního boje. Je to způsob, jakým je třídní boj organizován.

Když lidé z pracující třídy tuto realitu pojmenují, jsou často obviňováni z ekonomické negramotnosti. Říká se nám, že trhy jsou

neutrální, že nerovnost je přirozená, že kapitalismus je prostě lidská přirozenost vyjádřená matematicky. Jedná se o ideologický nesmysl prezentovaný jako zdravý rozum. Ekonomika není fyzikální zákon. Je to soubor sociálních vztahů prosazovaných násilím a zvykem. Vlastnická práva, námezdní práce, dluh a zisk jsou politická ujednání, nikoli nevyhnutelnosti. Zpochybňovat je není naivní. Naivní je přijímat je jako něco věčného.

Skutečná neznalost spočívá v přesvědčení, že systém, který generuje trvalou krizi, ekologický kolaps a masovou nejistotu, lze upravit tak, aby byl spravedlivý, aniž by se zpochybnily jeho základy. Každá reforma, která zlepšila život pracující třídy, byla vybojována a přiznána jen velmi neochotně. Žádná z nich nebyla darem. Žádná nebyla jistá. Jakmile je ohrožena ziskovost, reformy se ruší. Sociální státy se rozebírají, ochrana práce se oslabuje, veřejný majetek se prodává. Stát nechrání získané výdobytky z principu; spravuje je, dokud se nestanou nepohodlnými.

Právě proto sociálnědemokratický systém nakonec selhává. Snaží se humanizovat systém, jehož fungování vyžaduje odlidštění. Požaduje, aby stát omezoval kapitál, a přitom zůstává na kapitálu závislý, pokud jde o příjmy, růst a legitimitu. V nejlepším případě přináší dočasnou úlevu. V nejhorším případě oslabuje odpor tím, že přesvědčuje lidi, že intenzivnější hlasování vyřeší strukturální rozpory. Když se krize vrátí – a to se stává vždy –, maska spadne a stejná stará třídní válka znovu nabývá na intenzitě.

Klimatický kolaps odhaluje tento rozpor jasněji než cokoli jiného. Nejchudší lidé přispívají k emisím nejméně, ale následky trpí nejvíce. Celé komunity jsou vysídlovány, otráveny a opuštěny, zatímco korporace pokračují v těžbě, znečišťování a expanzi. Odpovědnost se individualizuje, spotřeba se moralizuje a systémová změna je prohlášena za nereálnou. Zelený kapitalismus slibuje spásu bez obětí pro kapitál. Pracujícím se říká, aby více recyklovali, zatímco fosilní kapitál pokračuje ve svém útoku na planetu. Toto je třídní boj vedený proti samotné budoucnosti.

Říci, že „všechno je třídní boj“, neznamená tvrdit, že každá lidská interakce je nepřátelská nebo že solidarita je nemožná. Znamená

to uznat, že naše životy utváří systém postavený na protichůdných zájmech. Neutralita je iluze. Tím, že se účastníte společnosti tak, jak existuje, už zaujímáte stanovisko. Jedinou otázkou je, zda se vědomě stavíte na stranu vykořisťovaných, nebo nevědomě na stranu jejich vykořisťování.

Charita nevylučuje strukturální násilí. Laskavost nerozbíjí moc. Zastoupení se nerovná osvobození. Dokud menšina ovládá prostředky k životu, bude většina nucena k poslušnosti. Ukončení třídního boje vyžaduje odstranění podmínek, které jej činí nevyhnutelným. To znamená zrušení soukromého vlastnictví půdy a výrobních prostředků. Znamená to odstranění námezdní práce, znamená to organizovat společnost podle potřeb, nikoli podle zisku, na základě spolupráce namísto konkurence, na základě svobody namísto hierarchie.

Anarchismus není fantazií o dokonalé harmonii. Je to uznání toho, že stávající řád není ani přirozený, ani udržitelný. Vzájemná pomoc, samospráva pracujících, komunitní péče a horizontální organizace už existují všude tam, kde jsou lidé navzdory systému nuceni spoléhat se jeden na druhého. Naším úkolem není vymýšlet osvobození od nuly, ale zobecnit to, co už funguje, a bránit to před těmi, kdo profitují z utrpení.

Třídní boj neskončí apelováním na rozum u těch, jejichž moc závisí na nerozumnosti. Neskončí technokratickými úpravami ani morálními výzvami. Skončí, až vykořisťování odvolají svůj souhlas, svou práci a svou poslušnost. Vše je třídní boj, protože život v kapitalismu je organizován kolem vykořisťování. Jedinou skutečnou volbou je, zda budeme i nadále tiše prohrávat – jedno politické opatření, jeden škrt, jednu krizi po druhé –, nebo zda budeme bojovat za jeho úplné zrušení.

ODMÍTNOUT STROJE, CO NÁM LŽOU

Margaret Killjoy

Komentář Margaret Killjoy o zkáze a naději, spojené s kritickým pohledem na umělou inteligenci

Umělá intelligence by mohla zničit civilizaci.

Umělá intelligence by mohla zničit civilizaci, nebo alespoň internet, ale nechci vám dávat falešné naděje.

Na umělé inteligenci je něco, co vyvolává velkolepé, paušální výroky, prohlášení o nové božskosti nebo zkáze. Existují lidé, ti u moci, kteří věří, že stroje na kopírování a vkládání, které sestrojili, brzy dosáhnou božské úrovně, a tito lidé u moci podnikají bezohledné kroky v domněnku, že je to pravda. Pak jsou tu lidé jako já, co píšou eseje začínající větami typu „Umělá intelligence by mohla zničit civilizaci“.

Pravděpodobně se mýlím. Ze všech okamžiků, kdy se civilizace otrásla, ze všech okamžiků, kdy se civilizace zachvěla, alespoň v posledních asi tisíci letech, se vždy udržela pohromadě.

Ale mějte se mnou trpělivost, zatímco používám nadsázku, abych zdůraznila pointu.

Moderní společnost je postavena na propojení, globálním obchodu, síťových standardech, komunikaci a naší schopnosti ověřovat určité informace. Je postavena na všeobecném pocitu důvěry. A ten se zdá být ohrožen.

Dnešní dospělí, včetně mě, trpí důvěřivostí. Jsme zvyklí na to, že když zvedneme telefon a uslyšíme hlas naší matky, mluvíme s naší matkou. Jsme zvyklí věřit zprávám, když vidíme jasný záznam události. Jistě, triky v temné komoře, Photoshop a CGI existují už nějakou dobu, ale drtivá většina fotografií, které jsme viděli, jsou skutečné zob-

razení toho, co bylo před objektivem. Pokud uvidíme jednu fotografii, možná jí nebudeme věřit. Pokud uvidíme fotografie a videa z více úhlů a videozáznamy výpovědí více svědků, uvěříme tomu.

Trpíme důvěřivostí a realita se nám právě teď hroustí právě proto, že jsme tak zvyklí věřit tomu, co vidíme na vlastní oči. Všichni (nebo možná jen já) jsme na sociálních médiích sdíleli vtipná nebo podivná videa, jen abychom se později dozvěděli (abych použila konkrétní příklad), že klokani ve skutečnosti nemohou skákat pozpátku.

Protože máme sklon věřit tomu, co vidíme, snadno se necháme izolovat algoritmy sociálních médií, které nám servírují odlišné vize reality. Jen minulý týden jsem viděla jak video vytvořené umělou inteligencí, na kterém někdo v absurdním kostýmu utíká před ICE, tak i fotku vytvořenou umělou inteligencí, na které vděční obyvatelé města vítají ICE s kávou zdarma a uvítacími cedulemi. Ať už věříte čemukoli, vždy se najde nějaká lahůdka od umělé inteligence, kterou můžete zhltnout.

Toto odcizování reality už bylo problémem a bude se jen zhoršovat, protože falešné obrazy a videa se budou snáze vytvářet a hůře odhalovat. „Mediální gramotnost“ se učí stále hůře. Umělá intelligence se zlepšuje rychleji, než se ji veřejnost učí odhalovat. Toto odcizení reality je problém, kterého si už nějakou dobu všímám a o kterém slyším lidi mluvit. Právě teď je problém to, že máme sklon věřit tomu, co vidíme.

Věřím, že příští generace budou trpět v podstatě opačným problémem.

Dítě narozené dnes nikdy nezažije svět, ve kterém by existoval jakýkoli důvod věřit, že realistické obrázky, videa nebo zvukové záznamy představují realitu nebo že slova, která čte, napsal člověk. Místo toho, aby předpokládaly, že jakýkoli fotorealistický obraz (nebo věrohodně znějící zvuk) je skutečný, dokud se neprokáže opak, budou možná jednoduše předpokládat, že každý obraz a text byl vygenerován monstrózními lživými stroji, které stojí v objektech těsně za hranicemi našich měst a vysávají veškerou naši vodu a energii.

Video použité jako důkaz u soudu bude působit asi stejně věrohodně, jako kdyby se žalobce objevil s prezentací olejomalb. Nebude žádný důvod věřit, že komentář na fóru napsal člověk, žádný důvod podezírat, že influenceri na YouTube jsou skuteční lidé se skutečnými názory nebo skutečnými informacemi. Hráč v online hře nebude o nic pravděpodobněji člověkem než nečlověkem.

Jedinými ověřitelnými interakcemi budou ty s lidmi, které jsme potkal osobně nebo které prověřil přímo lidé, které jsme potkal osobně.

Pokud se tato kultura nedůvěry stane normou, její důsledky budou ohromující a dalekosáhlé. V podstatě budou jediné ověřitelné zkušenosti ty, které proběhnou tváří v tvář. Důvěru bude možné najít pouze tam, kde si ji člověk zaslouží, a v kultuře ovládané lživými stroji by upřímnost a lidskost mohly být ceněny nade vše.

V kruzích aktivistva tomu říkáme síť důvěry. Síť důvěry jsou nezbytné, když plánujete přímé akce, které vás vystavují nebezpečí, ale tradičně nebyly nutné, když jste se snažili zjistit, jak zapojit stropní světlo nebo když jste chtěli zjistit, jak probíhá válka proti autoritářství v Myanmaru (nebo Minnesotě).

Internet se zásadně promění. Už to nebude místo, kde se můžete něco naučit, ale jen jakási podivná kolektivní halucinace. Budeme řídit v mlze dezinformací, naše cesty osvětlují jen slabá světla důvěry.

Existují lidé, kteří pracují na technologiích, jako jsou digitální podpisy – technologiích, které umožňují počítačům vzájemně si důvěřovat. Videokamery by mohly být vybaveny podpisy, které zabrání (nebo zkompli-

kuji) padělání. Jsem však skeptická, zda bude tato technologie trvale spolehlivá, natož pak dostatečně uživatelsky přívětivá, aby se mohla rozšířit natolik, že by zvrátila vlnu dezinformací.

Jsem opatrná vůči komukoli, kdo pronáší velkolepé katastrofické předpovědi, a vy byste měli být opatrní vůči mně. Ale v nejlepším případě, jaký si dokážu představit, se vrátíme zhruba do 18. století, před příchod fotografie. Ačkoli noviny a novináři byli vždy zaujatí (a před 20. stoletím to platilo ještě výrazněji), dříve se dalo alespoň věřit, že ten či onen článek napsal člověk a že vyjadřuje přinejmenším názor autora. Nyní, pokud nevěříte jménu autora, není důvod tomu vůbec věřit.

Ve světě vydávání beletrie se tento kolaps odehrává již několik let. Nikdo se neobtěžuje číst příběhy, které se nikdo neobtěžoval napsat, a beletristické časopisy mají tendenci držet se poměrně přísných zásad zakazujících AI. Tyto zásady se prosazují stále hůře. Největší výhodou, kterou jako autor mám při zasílání příspěvků do těchto časopisů, je to, že lidé vědí, kdo jsem. Mám slušnou reputaci, protože mě nikdo neobvinil z toho, že bych své texty upravovala pomocí AI. Nedokážu si představit, o kolik těžší je dnes prorazit v tomto oboru, a bude to jen horší.

* * *

Důvěra je už sociální měnou. To je důvod, proč nesdílím žádné sbírky, které nebyly osobně prověřeny mnou nebo někým, koho dobře znám a komu důvěřuji. Hodnota důvěry jako sociální měny však bude jen stoupat. Lidé, kteří věří informacím přečteným na internetu nebo jakýmkoli fotkám či videím, které viděli, budou působit beznadějně naivně.

V méně důvěřivé kultuře, kterou bychom mohli vybudovat, je však jistá krása. Sci-fi nám už desítky let slibuje dystopii, která se odehrává výhradně online, ve které jsou lidé krmení břečkou, hltavě ji přijímají a nechávají fyzický svět chátrat. Jsem profesionální optimistka a nemyslím si, že k tomu dojde. Jistě, moje vlastní generace, a dokonce i zoomers se možná nepřizpůsobí, ale mladší lidé pravděpodobně ano.

Jedinou logickou reakcí na internet plný naprostých dezinformací je návrat k osobním interakcím. Živé divadlo a hudba budou o to důležitější. Novinářstvo by mohlo častě-

ji osobně přednášet o tom, co vidělo. Pokud budeme zoufale toužit po influencerech a žhavých komentářích, možná dokonce uvidíme návrat jedné z nejstarších profesí na světě – pouličních řečníků, kteří stojí na rohu ulic a co nejzábavněji hovoří o tom či onom tématu. (Vážně, šokovalo mě, jak univerzální byla tato forma zábavy až do příchodu rozhlasu. Dobrý řečník byl zároveň teoretikem i komikem, schopným zaujmout desítky či stovky lidí). Možná přejdu od podcastů k živému vyprávění. Možná budu šťastnější, i když pravděpodobně chudší.

Možná si budeme víc povídat. Možná si vybudujeme důvěru. Možná vybudujeme komunitu. Možná se naučíme upřednostňovat místní věci. Možná budeme věci vyrábět rukama a mluvit ústy. Pokud mám pronášet

utopická prohlášení, řeknu, že se možná naučíme spravovat sami sebe prostřednictvím místních rad, poté tyto místní rady sjednotíme a vybudujeme rovnostářskou společnost zdola nahoru. Možná tuto kulturu nedůvěry rozšíříme tak daleko, že přestaneme věřit kapitalistům a lidem, kteří nám slibují autoritářské alternativy ke kapitalismu.

Možná tento velký reset důvěry povede k její velké obnově. Možná vybudujeme lepší svět, z velké části (ale pravděpodobně ne úplně) offline.

A já si budu muset najít novou práci.

Ale to mi nevadí.

Zdroj: <https://margaretkilljoy.substack.com/p/when-we-walk-away-from-the-lying>
(4. února 2026)

MOC V ANARCHISMU

Ruth Kinna

Britská historička a teoretička anarchismu Ruth Kinna popisuje rozdílné koncepty moci v klasickém anarchismu devatenáctého století a současném postanarchismu.

Moc je v moderním anarchistickém myšlení ústředním tématem. Zatímco dříve byl anarchismus spojován především s autoritou – respektive s jejím odmítáním –, dnes anarchismus hovoří v intencích moci a protimoci. Tato změna perspektivy souvisí se vznikem „postanarchistické“ teorie: anarchismu, který čerpá z postmoderního a poststrukturalního myšlení a který je spojován s Toddem Mayem, Lewisem Callem a Saulem Newmannem.

Vůdčí postavy anarchismu 19. a počátku 20. století – Pierre-Joseph Proudhon, Michail Bakunin, Petr Kropotkin – rozhodně otázku moci nepřehlížely. Naopak, dokonce i Proudhon, často považovaný za nejvýraznějšího anarchistu z této trojice, hovořil s nadšením

o kolektivní moci dělnictva. A mnozí další lidé chápali prosazení anarchismu coby formu zrušení moci. Tento koncept však nebyl podroben analýze – na rozdíl od práva, autority, Boha nebo vědy. Pokud autorstvo 19. století o moci hovořilo, mělo obvykle na mysli jednu ze dvou věcí: represivní aparát státu, nebo osvobozující potenciál kolektivní akce. Tyto dva aspekty moci byly zpravidla stavěny do protikladu tak, že kolektivní akce byla považována za klíč ke zničení státu a jeho utlačování svého obyvatelstva.

Zásadní pro tuto teorii byla tehdejší idea moci. Podle tohoto pojetí se moc týkala boje proti fyzické síle (neboli, jak by řekl Max Weber, státnímu monopolu na legitimní násilí). Moc státu tak byla typicky ztotožňována

s policií, ozbrojenými silami, věznicemi, mučením, tělesnými a hrdelními tresty – a později také se sledováním –, zatímco moc utlačovaných byla různě ztotožňována s barikádami, teroristickými či guerillovými akcemi, spontánními vzpourami, organizováním rolnictva a dělnictva v odborových svazech, etickou proměnou a rozvojem dalších nehierarchických zdola organizovaných struktur.

V 70. a 80. letech 19. století, kdy byly vzpomínky na Pařížskou komunu ještě velmi čerstvé a optimismus ohledně vyhlídek na evropskou revoluci vysoký, bylo spojení mezi mocí a fyzickou silou velmi silné (ačkoli tolstojovské anarchistvo nutnost a oprávněnost tohoto spojení vždy odmítalo). Totéž platilo na počátku 20. století, kdy se anarchismus znovu zapojil do revolučních válek. Nestor Machno, který během občanské války vedl anarchistický odpor proti kontrarevolucionářským silám a bolševickým tendencím na Ukrajině, charakterizoval revoluční akci jako schopnost dobýt nebo vyhladit utlačovatele. Moc revolucionářstva závisela na zjevné donucovací síle.

Ve druhé polovině 19. století a znovu po porážce republikánského uskupení ve španělské občanské válce se důraz přesunul k etickým a komunitním aspektům kolektivní moci: ke schopnosti utlačovaných skupin nacházet způsoby života, organizace a chování – často výslovně nenásilné –, které nenapodobovaly represivní praktiky státu. Tento způsob uvažování o moci se dočkal obrody v 60. letech 20. století v díle anarchistů, jako byli Colin Ward, George Woodcock a Paul Goodman. Woodcock tuto změnu vystihl, když starý anarchismus popsal jako „bojovnou barikádu“. Nový anarchismus podle něj „zapomněl na Španělsko a neměl pochopení pro romantismus atentátníka s dynamitem... Byl to militantní pacifismus“.

Jedním z předpokladů postanarchistického uvažování je, že klasický anarchismus má úzkou strukturální představu o moci a mylně se domnívá, že moc může a musí být zrušena. May rozlišuje mezi „strategickým“ a „taktickým“ filozofickým přístupem k moci. První z nich – který zachycuje pozici klasického anarchismu – předpokládá, že moc odkazuje k ústřední problematice a že vychází v zásadě nebo z většiny z místa, na něž se tato

problematika zaměřuje (hospodářský systém, stát atd.). Naproti tomu taktická politická filozofie naznačuje, že „neexistuje žádné centrum, v němž by měla být moc lokalizována“. Moc se sice může shlukovat kolem konkrétních míst, ale tyto body koncentrace nejsou body původu a moc se rozšiřuje do mnohých dalších míst i do vzájemného působení mezi nimi. Stejně jako May i Call čerpá z Michela Foucaulta, aby rozvinul svou myšlenku. Když Call shledává klasický anarchismus vinný z posedlosti kapitálem a státem, odmítá zjednodušující model moci „shora dolů“ a tvrdí, že moc je přítomna v jakémkoli společenském vztahu. Dodává, že moc v sobě vždy zahrnuje odpor. Odpor, protimoc nebo antimoc se však v ničem nepodobá boji klasického anarchismu, který byl motivován myšlenkami emancipace a mylně předpokládal existenci lidského subjektu se svobodnou vůlí. Proč? Protože na jedné straně postanarchismus charakterizuje represivní povahu kapitalismu novými způsoby, přičemž si bere příklad ze surrealismu a situacionismu, a na druhé straně popírá možnost dosáhnout stavu osvobození. Odpor tedy spočívá v experimentování v každodenním životě a dále v unikání z ubíjejících diskurzů a vědomí buržoazního kapitalismu prostřednictvím permanentního odporu nebo – po vzoru Gillesse Deleuze – rizomatického jednání a myšlení.

Rozdíl mezi klasickými a postanarchistickými postoji by se neměl přeceňovat. Přestože postanarchistvo zpochybňuje racionalistickou epistemologii velké části anarchistického myšlení 19. a 20. století, politický význam této revize není tak velký, jak se někdy tvrdí. Pokud jde o argumenty týkající se moci, je srovnání těchto dvou pozic zavádějící. Postanarchismus sice přesně charakterizoval pojetí moci v 19. století, ale přehlédl analýzy souvisejících konceptů – zejména autority –, v nichž byly otázky, tak klíčové pro současné myšlení, prozkoumány poprvé.

Zdroj: Ruth Kinna: „Power in Anarchism“ v *Encyclopaedia of Power*, ed. Keith Dowding, SAGE Publications, 2011.

STALINISMUS JE MARXISTICKÝ VÝMYSL K ZÁCHRANĚ LENINA A TROCKÉHO

David Sánchez Piñeiro

Ignacio de Llorens je historik a filozof. Setkali jsme se s ním, abychom si popovídali o jeho nově vydané knize, která je kompilací výzkumu prováděného s přestávkami v průběhu několika desetiletí: La vida brillará sobre el acantilado. Volin (V. M. Eijenbaum) [Život zazáří na útesu: Volin (V. M. Eichenbaum), vydané nakladatelstvím KRK]. Jedná se o první biografii tohoto ruského anarchisty, jehož život je stejně fascinující jako neznámý. Biografie je částečně založena na svědectvích lidí z jeho blízkého okolí, jako je jeho syn Leo, a na dosud nepublikovaných dokumentech. Volin, pseudonym odvozený od ruského slova volia, což znamená „vůle“, byl hnací silou prvního sovětu v Petrohradě v roce 1905. Požádalo se mu uprchnout ze Sibíře, kam ho poslal carský režim. Kvůli svému antimilitaristickému aktivismu ve Francii během první světové války byl nucen odejít do exilu v Spojených státech. Hrál významnou roli v rolnické a libertinské revoluci Nestora Machna na Ukrajině. Trpěl represemi ze strany bolševiků, a Trockij dokonce nařídil jeho popravu. Díky zásahu delegáta CNT byl propuštěn z vězení, ale byl na doživotí vyhoštěn z Ruska; vedl anti-fašistické noviny podporující republikánskou stranu ve španělské občanské válce a napsal knihu Neznámá revoluce, 1917–1921, své velkolepé – posmrtně vydané – dílo, v němž z anarchistického pohledu rozvinul neúprosnou kritiku bolševické revoluce. Jak to u těch nejlepších knih bývá, i nová kniha od Ignacia de Llorense je výsledkem dlouholetého zaujetí.

Kde nejlépe začít s poznáváním postavy Volina a jeho biografie?

Volin byl tím, čemu se obvykle říká privilegovaný mladík – pocházel ze vzdělané rodiny, jeho rodiče byli lékaři židovského původu. Jako mladý muž patřil k poslední vlně narodníků [ruské socialisticky orientované inteligence], kteří chodili do vesnic, aby vzdělávali lidi, kteří byli ještě donedávna nevolníky. V jeho případě se osvětová činnost nezaměřovala na rolníky, ale na dělníky v Petrohradě, kde studoval právo. Studia opustil, aby se mohl věnovat vzdělávání dělníků, s nimiž se ve městě začal setkávat. Po revoluci v roce 1905 se z jeho výukové skupiny nakonec stal první sověť. Volin se

poté připojil k širokému revolučnímu politickému hnutí, které usilovalo o změnu společnosti a nápravu nespravedlností, a to se stalo hlavním smyslem jeho života. Začal navazovat kontakty se Socialistickou revoluční stranou a později, v rámci soudního řízení, jehož průběh zůstává nejasný, u něj byla nalezena pistole a carské úřady ho odsoudily k doživotnímu vyhnanství na Sibíři. Utekl a uchýlil se do pařížského exilu, kde se začal přiklánět k anarchistickému myšlení, silně ovlivněn četbou Kropotkina.

Hrál tedy ústřední roli při založení prvního sovětu v roce 1905.

Ano, je to tak. Sověty jsou původním výtvo-rem ruského revolučního procesu. Lze říci,

že Volin je tvůrcem sovětu, spolu se skupinou dělníků, kteří u něj studovali. Byli to dospělí studenti z řad dělnické třídy, kteří pocítovali potřebu jednat. Carský režim bylo možné změnit a nastal čas zapojit se. Toho dosáhli sami lidé; nestalo se to prostřednictvím stran nebo „běžných“ politických institucí, ale přímo prostřednictvím činů těch, kteří se do toho zapojili, v tomto případě iniciátorů, dělníků z Petrohradu. Sovět zůstal strukturou vlastní účasti lidu a dokonce se rozšířil nejen do městských dělnických komunit, ale také do venkovských oblastí a vojenských kasáren. Byl to logický způsob, jak se sociální protestní hnutí organizovala. Sovět je rada a má minimální strukturu, aby si zachoval svou původní charakteristiku, že jde o lidi, kteří řeší své vlastní politické záležitosti. Jsou to právě sověty, které skutečně provádějí proces svržení carismu. Trockij by řekl, že únorová revoluce roku 1917 všechny v exilu překvapila a že v té době nikdo nevěřil, že k ní dojde. Byla to spontánní revoluce, vedená a vytvořená samotnými lidmi.

Jak je možné, že v tak krátké době je revolucionář od samého počátku pronásledován a potlačován samotnými bolševiky?

Únorová revoluce byla spontánní revolucí, revolucí sovětů, která se po sérii stávek šířila jako požár. V té době se hlavní politické osobnosti (Lenin, Trockij, Volin, Kropotkin) začaly vracet z exilu, aby se zapojily do procesu, který spočíval nejen ve vytvoření demokratického státu, ale zahrnoval také utopické sociální vize, které každý z nich měl. Začaly se objevovat revoluční boje, které šly nad rámec demokratického státu, který vznikl v únoru. Říjnová revoluce z roku 1917 byla ve skutečnosti státním převratem a ustavila moc, nazvanou pro větší zmatek sovětem, která se nakonec stala první formou totalitního státu známého ve 20. století. Bolševická strana, která v říjnu provedla převrat, se chopila moci tím, že ignorovala ostatní strany a bez podpory většiny obyvatelstva, jak bylo patrné v následujících volbách. Prosadila se vedena ideologií, která diktovala, že osvobození musí být osvobozeným vnuceno, i když ho nechťejí, a oni ho nechťejí, protože lidé, kteří je drtivou většinou nepodporovali, měli odcizené vědomí a neznali vědecké základy lidského vývoje.

S tímto ideologickým „ospravedlněním“ byly skupiny oponující novému sovětskému státu potlačovány a vězněny. Ve Volinově případě vedl jeho anarchistický aktivismus k obzvláštnímu pronásledování.

Volin se poté přestěhoval na Ukrajinu. Jak a proč tam skončil?

Volin ztratil naději, protože anarchistické skupiny, v nichž působil, byly plné vnitřních sporů a hádek. Nakonec odešel na Ukrajinu. Tam se rodilo revoluční rolnické hnutí spojené s postavou Nestora Machna, které nakonec vytvořilo povstaleckou armádu čítající přes 30 000 vojáků.

Ukrajina byla postoupena okupačním mocnostem z první světové války na základě Brestlitevské mírové smlouvy, kterou Lenin a Trockij podepsali proti vůli většiny členů vlastního Ústředního výboru bolševiků. Ukrajinští anarchisté odjeli do Ruska, aby vyhledali Volina a pomohli mu založit organizaci, z níž později vznikl Nabat. S nimi se přestěhoval na Ukrajinu a v rámci této organizace se snažil hájit svou koncepci anarchismu, kterou nazval „anarchistickou syntézou“: vyhýbat se vnitřním sporům a hledat společnou řeč, aby vytvořil jednotnou frontu schopnou vést úspěšný revoluční proces. Na Ukrajině se brzy setkal s Machnem. Machnovo rodné město Huljaj Pole bylo epicentrem hnutí odmítajícího rakousko-uherské okupační jednotky. Rolníci začali konsolidovat své pozemky, zakládat komuny a započal revoluční proces. Zároveň se ozbrojili coby povstalecká armáda. Volin spojil síly s Machnem a dále spolupracovali. Strávil šest měsíců v machnovské struktuře, kde měl na starosti kulturní záležitosti: zakládání škol, časopisy, knihy, přednášky a knihovny, přičemž se snažil vše organizovat libertinským způsobem. Zůstal tam jen šest měsíců, jelikož byl krátce nato zatčen.

Ačkoli zpočátku mezi oběma armádami existovala spolupráce v boji proti společným nepřátelům, bolševici nakonec rozhodli, že Machnovo libertinské hnutí musí být rozdrčeno.

Machnovská armáda podporovala vznik samosprávných rolnických komunit. Jednalo se o libertinský, horizontální model, nezávislý na jakémkoli vedení. Bolševici byli přesvědčeni, že musí tento model anarchistických rolníků zničit a podrobit je novým

mocenským strukturám, a tak se stali nepřáteli. Vztahy byly vždy velmi konfliktní a Rudá armáda je nikdy zcela nezlomila, protože machnovská armáda sloužila jako předvoj proti jednotkám Bílé armády, které s pomocí mezinárodních mocností usilovaly o obnovení carismu. Machnova partyzánská taktika se k útokům na tyto armády dokonale hodila a pro bolševiky se ukázala jako velmi užitečná z vojenského hlediska. V té době jim poskytovali zbraně. Po několika letech, když nebezpečí pominulo, bolševici nehodlali respektovat existenci rozsáhlé oblasti anarchistických komunit, které se neřídily jejich modelem. Chtěli je zničit, a to se jim v roce 1921 podařilo.

Machno byl téměř vždy vnímán velmi kriticky a negativně. Je vykreslován jako zvrhlík. Existovaly dokonce i sovětské filmy, které ho zobrazovaly jako jakéhosi šíleného banditu, který terorizoval lidi. Má velmi negativní pověst, která se však v poslední době, po rozpadu SSSR, začíná rozpadat. Jeho postava je ale stále předmětem debat kvůli zveřejnění deníku [jeho bývalé spolubojovnice] Galy Kuzmenko, v němž popisuje excesy Machnových vojáků, pohaněných alkoholem a brutalitou, kteří také zneužívali získanou moc, což bylo v rozporu s jejich vlastními principy. Celou jednu kapitolu věnujete vztahu mezi Volinem a Trockým, dvěma osobnostmi, jejichž cesty se v průběhu času zkřížily v různých zemích. V dubnu 1917 se mezi nimi v newyorské tiskárně odehrál rozhovor, jenž mnohé předznamenal.

Tento druh života proplétající se s tím Trockého patří k nejzajímavějším aspektům Volinovy biografie. Oba byli Židé, intelektuálně vzdělání a podíleli se na vzniku prvního sovětu. Oba byli v roce 1906 carským režimem odsouzeni na Sibiř a oba uprchli, každý po svém: Trockij na saních a Volin pěšky. Oba odešli do exilu a setkali se znovu v newyorské tiskárně, kde každý pracoval na svém vlastním časopise. Během diskuse mu Volin řekl: „Až se dostaneš k moci, první, koho zlikviduješ, budeme my, anarchisté. Obcházíme tě zleva a to ty nepřijmeš.“ Trockij si postěžoval a řekl mu, že bolševici nejsou ďáblové. Později, když byl Volin zatčen na Ukrajině, jeho věznitelé nevěděli, co dělat, a požádali Trockého o pokyny. Telegram, který od Trockého dorazil, byl drsně stručný: „Okamžitě ho

zastřelte.“ Neudělali to a Volinovi se podařilo uprchnout, ale Trockého záměrem skutečně bylo ho eliminovat. Lenin dokonce zašel tak daleko, že řekl, že je příliš inteligentní na to, aby byl na svobodě. Volin byl vážným protivníkem zleva a navíc měl oporu v sociálních povstáních na Ukrajině a v Kronštadtu, třetí velké revoluci, kterou zmařil Trockij a sovětská armáda, protože by ohrozila základy státu, který bolševici budovali.

Situace byla odlišná, a to jak pro Lenina, tak pro delegaci španělské CNT.

Volin byl opakovaně zatýkán a propouštěn v závislosti na politické situaci, a to kvůli dohodám, které Machno uzavřel s Leninem, jelikož Lenin Machna stále potřeboval k útokům na Bílou armádu. Při jedné příležitosti byl Volin propuštěn a okamžitě znovu zatčen – bez soudu a na dobu neurčitou. Tehdy se Lenin rozhodl, že je příliš nebezpečný na to, aby ho nechal na svobodě. Možnost propuštění Volina a dalších z vězení byla zásluhou kongresů Třetí internacionály, které se konaly v Rusku. Dorazili delegáti ze zahraničí, socialisté a někteří více či méně sympatizující s anarchisty, kteří si byli vědomi problému: ve vězení se nacházelo mnoho anarchistů.

Ten, kdo se nejvýrazněji zasloužil o propuštění Volina a jeho spolubojovníků, byl jeden z delegátů španělských odborů CNT. Vyrazili tam čtyři delegáti CNT: Nin, Maurín, Arlandís a Ibáñez, který pocházel z Asturie. Všichni byli marxisté a vydali se tam s úmyslem předat CNT do rukou Kominterny. V té době byla CNT v ilegalitě a její hlavní členové byli zabiti ozbrojenci podporovanými zaměstnavateli nebo byli ve vězení. V organizaci panovalo jakési vakuum. Andreu Nin byl tajemníkem a delegátem CNT; tato skupina odjela do Ruska a CNT se skutečně připojila k Třetí internacionále. Na poslední chvíli se anarchistickým skupinám v Barceloně podařilo dostat do delegace francouzského soudruha Gastóna Levala a zaplatit mu cestu. Pro Volina to byla šťastná náhoda, protože právě Leval ho dostal z vězení. Leval navštívil Volina ve vězení a byl tím, kdo jeho propuštění bral nejvážněji. Setkal se s Leninem a Trockým. Trockij se velmi rozčílil, dokonce Levala popadl za klopou a častoval ho urážkami, ale nakonec, tváří v tvář potenciálnímu mezinárodnímu skandálu, který by tyto delegace mohly způsobit, se je rozhodl pro-

pustit. Odpůrci byli buď eliminováni, nebo vyhnáni, což bylo osudem této skupiny. Volin spolu s dalšími anarchisty odešel do trvalého exilu.

Vaše kniha obsahuje kapitolu věnovanou španělské občanské válce, do které byl Volin také hluboce zapojen, i když z dálky.

Vyhnanství bylo pro všechny velmi těžké, ale zejména pro ty, kteří neovládali žádné jiné jazyky než ruštinu nebo ukrajinštinu. Je to velmi smutné téma ke studiu. Existují známé případy, jako například případ Jefima Jarčuka, prvního historika kronštatdského povstání. Nemohl se přizpůsobit ani v Berlíně, ani v Paříži, vrátil se do Ruska a nakonec byl zabit. Nebo případ Aršinova, který je obzvláště bolestivý, protože byl předním historikem machnovského hnutí. Aršinov byl Machnovým mentorem a nakonec se přiklonil k bolševismu. Tento vývoj je předmětem debaty, protože někteří historici se domnívají, že šlo o manévry k infiltraci komunistické strany, ale zdá se to být absurdní. Aršinov má texty, v nichž se zříká anarchistického myšlení, omlouvá se a pomlouvá či haní machnovské hnutí, které sám ve své knize chválil. Volin této nemoci exilu odolal.

Jednou z nejzajímavějších a nejsmutnějších událostí, k nimž během tohoto exilu došlo, byl konflikt mezi Machnem a Volinem. Volin byl vůči machnovskému hnutí vždy kritický. Považoval ho za vynikající libertinskou revoluci, avšak obsahovalo řadu aspektů, které bylo třeba kritizovat, jako například nadměrnou autoritu obklopující Machna a určité násilnické, agresivní a autoritářské postoje, které projevovali členové machnovské armády. Machno zemřel mladý v roce 1934 a Volin zůstal jedním z mála zbývajících odbojářů z těch skupin, které byly vyhnány. Nadále se účastnil všech anarchistických iniciativ té doby. Stal se zednářem, aby přesvědčil další zednáře, přispíval do *Encyclopédie anarchiste* (Anarchistické encyklopedie) vydávané Sébastienem Faurem a psal pro řadu časopisů. V roce 1936 ho CNT (Národní konfederace práce) jmenovala redaktorem novin *L'Espagne Antifasciste* (Antifašistické Španělsko), aby mohl z Francie informovat o událostech španělské revoluce. CNT však brzy přestala noviny podporovat, protože Volin nesouhlasil s politikou CNT ohledně účasti v republikánské vládě.

Volinův syn bojoval ve Španělsku na straně republikánů a odhalil důležité informace o Durrutiho smrti.

Leo Volin, s nímž jsem v roce 1987 vedl třídní rozhovor, se přihlásil jako dobrovolník do anarchistických oddílů a při dobytí Teruelu byl po boku Cipriana Meru. Leo mi vyprávěl, že když se po válce vrátil do Francie, strávil několik dní ve vězení v Cerbère, hned za hranicí, a tam se setkal se svým přítelem, jistým André Parisem, který byl komunist. Paris byl traumatizován Durrutiho smrtí a řekl mu: „Leo, ujišťuji tě, že jsem nestřílel.“ Čímž naznačil, že to byla skupina, se kterou byl, kdo Durrutiho zabil. Možná to jednoho dne bude moci nějaký historik ověřit.

Volinova kritika španělských anarchistů, která vedla CNT k tomu, že přestala financovat jeho noviny, je docela výmluvná, pokud jde o rigiditu jeho politických postojů.

Volin byl přesvědčen, že revoluční proces musí vést k zániku státu, nikoli k vytvoření nového. V Rusku byla vytvořena nová státní struktura, která se nakonec stala totalitní. Napsal brožuru, která se stala celkem slavnou, s názvem *Rudý fašismus*. Fašismus má dvě hlavy, přičemž komunistickou hlavu vytvořil Lenin a bolševická strana. Fašistická hlava byla v těch letech již na vzestupu s Mussolinim a Hitlerem. Podle jeho analýzy síla CNT-FAI ve španělské revoluci umožnila rozpuštění státní struktury a zorganizování nové formy společnosti.

Vidíte nějaké paralely mezi ukrajinským libertinským hnutím vedeným Machnem a anarchistickým hnutím během španělské občanské války?

To je velmi zajímavé téma, které stojí za podrobnější zkoumání. Zásadní rozdíl spočívá v tom, že machnovské hnutí muselo tyto kolektivizační a družstevní projekty rozvíjet v drsných válečných podmínkách. Měli sotva pár měsíců klidu, protože pak tam vždy vtrhla armáda a všechno zničila. Libertinské kolektivy ve Španělsku byly stabilnější, zejména ty v Aragonii. Aragonská fronta se více než dva roky nepohnula z místa, a tak měli dost času vyvodit ze svých zkušeností určité závěry. Tento experiment byl nakonec rozdrčen především komunistickou armádou Kolony Karla Marxe, vedenou Enriquem Lísterem z Komunistické strany. Vtrhli do aragonských kolektivů, aby je zničili, protože

neschvalovali revoluci, která se nepodřizovala komunistickému diktátu. V jistém smyslu se opakovalo to, co se stalo s Machnem. Hlavními nepřáteli budou komunisté, kteří nemohou tolerovat žádný druh sociálního experimentu, jenž by byl odlišný od toho jejich a který by je mohl předčít zleva. Listerova kolona opustila frontu, aby zničila libertinské kolektivy v Aragonii.

V kolektivní představě některých levicových představitelů panuje názor, že ruská revoluce v první fázi probíhala víceméně dobře, avšak Stalinův nástup k moci odstartoval posun k totalitě. Vy navazujete na Volina a navrhuje alternativní interpretaci, která klade důraz na kontinuitu: Stalin pouze šel ve stopách Lenina a Trockého.

Stalinismus je ideologický výmysl, který vytvořili levicoví marxističtí autoři, aby zachránili Lenina a Trockého, protože Stalin je neospravedlnitelný. Právě tuto tezi Volin vyvrací. Lenin a Trockij vytvořili brutální autoritářský stát. Gulag vznikl za Lenina v roce 1918 a Rudá armáda i taktika hromadného vyvražďování disidentů mají svůj počátek u Lenina a Trockého. Od roku 1991, kdy byly otevřeny archivy, byly odhaleny strašné věci. Cítuji jednu z těch Leninových ručně psaných zpráv, v níž doporučuje popravit rolníky a jejich mrtvolu pověsit, aby je všichni viděli a aby to byl krutý čin. Vytváření vyhlazovacích a internačních táborů pro disidenty začalo v roce 1918 a Lenin s Trockým to podporovali. Stalin v tomto modelu represe pouze pokračoval a dovedl ho do extrému. Když si Trockij stěžoval, že ho Stalin pronásleduje, Volin se zasmál a řekl mu, že mu dělají jen to, co on sám dělal ostatním. Když byl Trockij pronásledován a vyhoštěn ze všech evropských zemí a byla zahájena kampaň, aby se mohl usadit ve Francii, Volin se k této kampani připojil. Věřil, že Trockij by měl dostat svobodu, kterou on sám upíral ostatním. V celé knize zdůrazňujete, jak je důležité

neztratit ze zřetele morální princip, že v politice nejde ospravedlnit veškeré prostředky k dosažení žádoucího cíle.

Chtěl jsem tuto otázku vysledovat až k jejím taktickým a etickým kořenům, což by byl případ Něčajeva. Něčajev byl darebák, který v Moskvě založil skupinu za účelem vražd a teroristických činů. Jeden z členů chtěl ze skupiny odejít, a tak ho Něčajev nechal zabít

všemi ostatními členy, aby se tak stali spoluviníky vraždy. Byl to šokující příběh, který posloužil Dostojevskému jako inspirace k napsání románu *Běsi*. Něčajev opustil Rusko a zlákal Bakunina, aby ho využil pro své vlastní revoluční účely. Bakunin se nechal strhnout tímto mladým mužem, který přijel z Ruska s auroou revolucionáře, a dokonce se podílel na hanebném textu nazvaném *Revoluční katechismus*, jenž ospravedlňoval jakoukoli akci, pokud sloužila revoluci. Nakonec Bakunin prozřel. V šedesátých letech 20. století našel jeden historik ve Francouzské národní knihovně dopis, v němž Bakunin Něčajeva odmítá a kritizuje a nazývá ho arbekem, banditou. Bakunin se vymnil z takového modelu revoluce, v němž je vše podřízeno konečnému cíli a konečný cíl ospravedlňuje vše. Tím, koho Něčajev skutečně svedl, byl Lenin. Lenin Něčajeva ospravedlňuje, což je skutečnost, na kterou se často zapomíná. Andrej Siňavskij, ruský spisovatel šedesátých let, jemuž se připisuje vytvoření pojmu „disident“, ve své knize vypráví, jak Něčajev stál za Leninem.

Pokud se anarchisté lišili od ostatních, museli to dokázat. Dokázat to vítězstvím, až zvítězí. Museli prokázat svou velkorysost, svou velkodušnost tím, že se vyhnou popravám, zvěrstvům a všemu, proti čemu se stavěli. Sám Volin vypráví o svém zklamání, že nebyla přijata přísnější opatření, aby se zabránilo zvěrstvům páchaným samotnými machnovskými vojáky. Ideologie neospravedlňuje morálku. Starí anarchisté z Internacionály ve Španělsku říkali, že než budeš anarchistou, musíš být spravedlivý, jen aby zjistili, že být spravedlivý z tebe dělá anarchistu. Své zásady musíš prokázat v každém jednotlivém činu. Rozdílné není v tom, co říkáš, ale v tom, jak to děláš. To je to, co bylo správně kritizováno na Lutherovi: ospravedlnění skutky, nikoli vírou.

Z morálního hlediska se Volin tomuto ideálu dost přibližuje.

Snažil jsem se v knize nenapsat Volinovu hagiografii, protože je to velmi přitažlivá postava. Nanejvýš lze říci, že je to zastaralý, nenapravitelný idealista, ale z morálního hlediska se proti němu dá říct jen málo. Je to velmi čestný a stěží zpochybnitelný člověk.

Závěrem: Volin měl vztah ke dvěma předním osobnostem mezinárodního anarchismu

v první polovině 20. století: Kropotkinovi a Emmě Goldman. Co o tom můžete říct? Kropotkinovy spisy měly zásadní vliv na Volino směřování k anarchismu. Rozhodnutím přerušit studium práv v posledním ročníku a věnovat se vzdělávání dělníků naplňoval mladý Volin Kropotkinův návrh z textu *Malým lidem*. Volin důsledně uplatňoval zásadu vzdání se privilegií ve prospěch boje za spravedlnost. Během jednoho ze svých období svobody v průběhu revolučního procesu navštívil Kropotkina; pohovořili spolu a on odešel posílen. Kropotkin byl pro něj na jeho cestě vždy vodítkem.

Emma Goldman přijela do Ruska během ruské revoluce ze Spojených států. S Volinem měla méně kontaktů, protože Volin byl často ve vězení. Vždy o něm však hovořila jako o jednom ze svých nejceněnějších soudruhů a také udělala vše pro to, aby zajistila jeho propuštění. Emma Goldman se snažila zabránit autoritářskému směřování sovětského režimu. Zpočátku se zdá, že ospravedlňuje opatření přijatá bolševickým státem, ale postupně si uvědomuje, že vytvářejí jakobínský

teror, postaví se proti němu a opouští Rusko se svým partnerem Alexandrem Berkmanem. Už nemohou zabránit autoritářskému a represivnímu směřování komunistického režimu. Odjíždějí do Anglie a snaží se proti němu vést kampaň, ale ona sama v knize *My Disillusionment in Russia* (Moje rozčarování v Rusku) popisuje, jak malý ohlas má její odpor proti autoritářství sovětského režimu mezi intelektuály dvacátých let 20. století.

Prestiž bolševického režimu přetrvává až do třicátých let, kdy začínají Stalinovy procesy a jeho obhajoba se stává stále obtížnější. Tehdy začíná ideologický manévř, jehož cílem je zachránit Lenina a Trockého a neztotožňovat je se Stalinem. Solženicyn prohlásil, že stalinismus je výmysl komunistických intelektuálů, který má za cíl vylít na Stalina nejrůznější špínu. Stalin Lenina nezradil; revoluce zradila samotné sověty.

Zdroj: <https://www.nortes.me/2025/12/27/el-es-talinismo-es-una-invencion-de-los-marxistas-para-salvar-a-lenin-y-a-trotsky/> (27. prosince 2025)

LENIN JAKO „PRAVICOVÁ ÚCHYLKA“

Wyatt E Jones

*Když anarchisté*ky nazvou Lenina „pravicovou úchylkou“, neznamená to, že se pouštějí jen do prázdných provokací jeho stoupenců*kyň.*

Pro mnoho lidí na levici je Lenin stále považován za výjimečnou revoluční osobnost, za muže, který dovedl bolševiky k moci, rozbil starý carský řád a dal podnět k prvnímu trvalému pokusu o vybudování socialismu. Z anarchistického hlediska je však tato úcta

nejen neopodstatněná, ale i politicky nebezpečná. Leninismus nepředstavuje rozkvět sebeosvobození dělnické třídy, ale její potlačení, přesměrování a nakonec i útlak. V tomto smyslu lze leninismus chápat nikoli jako radikální zúčtování s kapitalistickými spole-

čenskými vztahy, ale jako pravicovou úchylku v rámci socialistického hnutí, projekt, který pod novým vedením znovu zavedl hierarchii, autoritu a třídní nadvládu.

Nazvat Lenina „pravicovou úchylkou“ ne znamená pouštět se do prázdné provokace. Znamená to jen tvrzení, že leninismus zachoval a posílil základní rysy třídní společnosti – centralizovanou autoritu, politickou odcizenost a oddělení rozhodování od každodenního života – namísto toho, aby je zrušil. Bolševický projekt nerozšířil revoluční impulz sebeorganizace pracujících, naopak ho omezil. Nahradil živé, dýchající hnutí proletariátu chladným strojem strany-státu.

Jádrum této kritiky je zásadní rozpor ohledně samotného významu revoluce. Pro anarchisty*ky není revoluce pouhým uchopením státní moci. Je to zničení hierarchických vztahů ve všech jejich podobách a vytvoření společnosti založené na svobodném sdružování, spolupráci a kolektivní samosprávě. Je to proces, nikoli událost, proměna společenských vztahů zdola, nikoli převod moci z jedné vládnoucí skupiny na druhou. Leninismus naproti tomu redukuje revoluci na otázku politické kontroly nad tím, kdo velí, kdo spravuje, kdo řídí.

Tento rozdíl se zhmotňuje v Leninově teorii avantgardní strany. Podle Lenina může dělnická třída, ponechána sama sobě, dosáhnout pouze „odborového vědomí“, tedy omezeného uvědomění zaměřeného na bezprostřední ekonomické požadavky. Revoluční vědomí, tvrdil, musí být dělníkům přineseno zvenčí, disciplinovanou organizací profesionálních revolucionářů. Tato představa je hluboce elitářská. Předpokládá, že pracující nejsou schopni pochopit vlastní podmínky a jednat ve vlastním zájmu bez vedení osvícené menšiny.

Takový rámec pouze reprodukuje právě ono rozdělení na vládce a ovládané, které se socialismus snaží odstranit. Avantgardní strana se stává náhradou za pracující třídu, jedná jejím jménem a zároveň popírá její autonomii. Rozhodování je soustředěno na vrcholu, zatímco masy jsou odsunuty do role pasivních příznivců. To není emancipace, to je politické odejmutí práv.

Události roku 1917 a jejich následky ilustrují tuto dynamiku s brutální jasností. Ruská revoluce nezačala jako bolševický projekt,

ale jako masové povstání charakterizované spontánní organizací a experimentováním. Dělnictvo vytvořilo sověty, rady, které ztělesňovaly radikálně demokratickou formu správy. Rolnictvo zabralo půdu, vojáci se vzbouřili a komunity začaly reorganizovat společenský život podle svých představ. Na krátký okamžik se objevila možnost skutečně libertinského socialismu.

Jakmile se však bolševici dostali k moci, rychle přistoupili k její centralizaci a potlačení nezávislých iniciativ. Sověty byly podřízeny straně. Kontrola výroby ze strany dělnictva byla nahrazena státním řízením. Stávky byly zakázány, nesouhlas byl kriminalizován a opoziční skupiny byly potlačeny. Vytvoření tajné policie institucionalizovalo politický teror coby nástroj vlády. To, co začalo jako revoluce zdola, se proměnilo v režim shora.

Zastánci*kyne Lenina často tvrdí, že tato opatření byla nezbytná a vynucená drsnými podmínkami občanské války a hospodářského kolapsu. Není pochyb o tom, že situace byla zoufalá. Nutnost však není neutrální kategorií. Odráží politická rozhodnutí, priority a předpoklady toho, co je možné. Bolševici se rozhodli upřednostnit upevnění vlastní moci před rozšiřováním dělnické samosprávy. Rozhodli se považovat autonomii spíše za hrozbu než za zdroj.

Navíc mnoho autoritářských rysů leninismu nebylo pouze reakcí na okolnosti, ale bylo předurčeno v jeho teoretických základech. Důraz na centralizaci, disciplínu a hierarchii se neobjevil náhle v reakci na krizi, byl přítomen od samého počátku. Strana byla koncipována jako přísně kontrolovaná organizace s přísnou vnitřní disciplínou a jasnou velitelskou strukturou. Tento organizační model byl poté rozšířen na celou společnost.

V tomto smyslu leninismus spíše odráží logiku kapitalismu, než aby ji překonával. Stejně jako kapitál soustřeďuje moc do rukou několika málo lidí, leninismus soustřeďuje politickou autoritu uvnitř strany. Stejně jako je dělnictvo v kapitalismu odloučeno od kontroly nad svou prací, je dělnictvo v leninismu odloučeno od kontroly nad rozhodováním. Forma se mění, ale základní vztahy zůstávají.

Anarchisté*ky již dlouho tvrdí, že prostředky a cíle jsou neoddělitelné. Hnutí, které se opírá o hierarchické struktury, nátlak

a vyloučení, nemůže vytvořit svobodnou a rovnostářskou společnost. Metody používané v boji utvářejí společnost, která z něj vzejde. Leninismus tím, že do svého jádra zakotvil autoritářské praktiky, zajistil, že výsledek bude tyto praktiky odrážet.

Potlačení kronštadtského povstání v roce 1921 je toho jasným příkladem. Námořníci z Kronštadu, kdysi oslavovaní jako „pýcha a sláva“ revoluce, povstali a požadovali obnovení sovětské demokracie, svobodu projevu pro organizace dělnické třídy a konec nadvlády strany. Jejich požadavky nebyly kontrarevoluční, byly pokusem o navrácení původního ducha revoluce. Bolševici však reagovali vojenskou silou, potlačili povstání a tisíce lidí zabili nebo uvěznil.

Z anarchistického pohledu představuje Kronštadt rozhodující moment – bod, v němž se bolševický režim odhalil jako nepřítel sebeosvobození dělníků. Nešlo o výjimku, ale o logický důsledek politického projektu, který stavěl stranu nad třídu.

Podobně i potlačení machnovského hnutí na Ukrajině poukazuje na neslučitelnost leninismu a libertinského (tedy svobodného) socialismu. Machnovci, anarchistické hnutí vycházející z rolnických vrstev, spravovali rozsáhlá území na základě dobrovolné spolupráce, samosprávy a svobodných sovětů. Přes svou klíčovou roli v odporu proti kontrarevolučním silám byli nakonec bolševiky zrazeni a zničeni. Vzorec je opět jasný – nezávislé formy organizace, i když byly v souladu s revolučními cíli, byly vnímány jako hrozba pro autoritu strany.

Popsat leninismus jako pravicovou úchytku znamená také zasadit ho do širšího historického kontextu. Na konci 19. a počátku 20. století probíhaly v socialistickém hnutí intenzivní debaty o strategiích a organizaci. Na jedné straně stáli ti, kdo kladli důraz na centralizaci, vedení a využití státní moci. Na druhé straně byli ti, kdo upřednostňovali decentralizaci, přímou akci a zrušení hierarchických struktur. Leninismus představuje rozhodující vítězství první tendence; vítězství, které bylo dosaženo na úkor té druhé.

Z tohoto úhlu pohledu lze leninismus vnímat jako součást širšího kontrarevolučního proudu v rámci socialismu, proudu, který se snaží boj dělnické třídy řídit a omezovat namísto toho, aby ho rozpoutal. Tím, že nasmě-

ruje revoluční energii do státních struktur, neutralizuje transformační potenciál kolektivní akce. Nahrazuje nepředvídatelnou, tvůrčí sílu masové účasti předvídatelným, kontrolovaným fungováním byrokratické správy.

Tato kritika nemá pouze historický význam. Dědictví leninismu i dnes formuje levicovou politiku. Mnoho organizací stále funguje na avantgardních principech, upřednostňujících centrální vedení a ideologickou konformitu před horizontálním rozhodováním a posilováním postavení základních organizací. Výsledkem je často opakování stejné dynamiky, vyloučení, stagnace a odstranění od reálného života pracujících lidí.

Pro anarchisty*ky není úkolem reformovat leninismus, ale zcela se přes něj přenést. To znamená odmítnout myšlenku, že osvobození může být doručeno shora, stranou nebo státem. Znamená to potvrdit schopnost obyčejných lidí organizovat si vlastní životy, činit vlastní rozhodnutí a kolektivně utvářet svou vlastní budoucnost. Znamená to budovat formy organizace, které odrážejí společnost, jakou si přejeme vytvořit – decentralizovanou, participativní a zakořeněnou ve vzájemné pomoci.

Je důležité si uvědomit, že to neznamená naivní víru ve spontánnost ani odmítání organizace jako takové. Anarchismus uznává potřebu koordinace, strategie a kolektivního úsilí. Ty však musí být zakotveny v horizontálních vztazích, nikoli v hierarchických. Organizace by měla účast umožňovat, nikoli omezovat; měla by moc rozdělovat, nikoli soustřeďovat.

V tomto světle nám selhání leninismu přináší důležité ponaučení. Připomíná nám, že boj za socialismus není pouze otázkou porážky vnějších nepřátel, ale také transformace vnitřních praktik. Poukazuje na nebezpečí nahrazování participace reprezentací, spolupráce velením a autonomie autoritou.

Nazvat Lenina pravicovou úchytkou tedy znamená předložit širší argument o povaze revoluční politiky. Znamená to trvat na tom, že jakýkoli projekt, který reprodukuje nadvládu, i když ve jménu osvobození, nakonec slouží k posílení struktur, proti nimž se údajně staví. Znamená to zpochybnit předpoklad, že účel světlí prostředky, a namísto toho tvrdit, že prostředky samy o sobě tvoří účel.

V sázce v této diskusi není pouze teorie. Jde o samotnou možnost existence svobodné společnosti. Pokud přijmeme logiku leninismu, přijímáme tím, že svoboda musí být odložena, řízena a zprostředkována prostřednictvím autority. Pokud ji odmítneme, otevíráme možnost jiné cesty, na níž se svoboda uplatňuje tady a teď, prostřednictvím kolektivní vlastní činnosti dělnické třídy.

Nakonec nejde o to, zda byl Lenin upřímný, nebo zda bolševici čelili obtížným okolnostem. Jde o to, zda jejich přístup posunul vpřed, nebo podkopal věc lidské emancipace. Z anarchistického pohledu je odpověď jasná. Centralizací moci, potlačováním nesouhlasu

a podřízením mas straně leninismus znovu vytvořil podmínky nadvlády, které měl, jak tvrdil, rušit.

Proto jej nelze chápat jako revoluční průlom, ale jako úchylku, odklon od cesty k osvobození a směřování k nové formě vlády. A proto ti, kdo se zasazují o svět bez šéfů, států a hierarchií, musí i nadále kritizovat, zpochybňovat a překonávat jeho odkaz.

Zdroj: <https://theslowburningfuse.wordpress.com/2026/03/24/to-call-lenin-a-right-wing-deviation-is-not-to-engage-in-empty-provocation/>

POKUD PADNE BEDŘIŠKA, PADNE NADĚJE NA LIDSKÝ PŘÍSTUP K BYDLENÍ V CELÉM ČESKU

Eva Lehotská, Lejnad Hnát

Zatímco okolní svět je podroben maximalizaci zisku a individualismu, v ostravské Bedřišce místní lidé vybudovali funkční alternativu: „ekonomiku laskavosti“ postavenou na vzájemné pomoci, autonomní samosprávě a solidaritě. Pro město je ale takto soudržná komunita, která je navíc ještě organizována zdola, nepředvídatelná, a proto nežádoucí. V roce 2026 tak boj o Bedřišku eskaluje v právní bitvu proti nezákonným demolicím, k nimž došlo na podzim roku 2025, a proti systematickému vyhánění obyvatelstva. Jaké další motivy k tomu mohou politici mít? Jak na Bedřišku nahlízejí média? A co přinesla solidarita tamějšímu obyvatelstvu? Tyto i další otázky jsme položili Evě Lehotské.

Věřím, že většina našeho čtenářstva Bedřišku zná. Kdybyste ji ale měla popsat někomu, kdo

o ní v životě neslyšel – čím je Bedřiška výjimečná a jak se z ní stalo to, čím je dnes?

Naše Bedřiška je výjimečná tím, že jsme ji dokázali proměnit z obávaného ghetta ve funkční a soudržnou komunitu výhradně vlastním rozhodnutím a vlastním úsilím, a to navzdory politickému vedení obce i města a navzdory skepsi výrazného množství tzv. normálních obyvatel našeho města. Zatímco jiné vyloučené lokality často zanikají, naše Bedřiška se stala celorepublikovým symbolem občanské iniciativy a poklidného soužití Romů a majoritního obyvatelstva.

Jak jste se stala „hlasem“ Bedřišky?

Bedřiška byla dlouhé roky „neviditelná“ a pokud přeci, pak jen skrze stereotypy. A někdo musel říct nahlas věci, které mnohdy nebyly příjemné ani pro samotnou komunitu. A abych takové věci mohla říkat, musím znát lidi, umět pomoci, když to ti lidé potřebují, být jednou z nich uprostřed toho dění a nebát se. To vám pak lidé začnou důvěřovat a dovolí vám mluvit i za ně. Být „hlasem Bedřišky“ jsem si nevybrala já, tak to rozhodli lidé z Bedřišky a je mi velikou ctí být jejich hlasem celých těch téměř šestnáct let. S Bedřiškou je to takové dějá vu – situace kolem Bedřišky mnoha lidem připomíná kauzu Přednádraží před více než deseti lety. Tehdy i dnes vznikla široká podpůrná platforma, jejíž součástí bylo například i anarchistvo. V čem je podle vás taková široká solidarita důležitá a co konkrétně lidem z Bedřišky přinesla?

Solidarita, která se kolem Bedřišky vytvořila, je zásadní. Zbořila totiž mýtus, že „problémové lokality“ jsou tím, co nejde vyřešit. Ukázala, že když se spojí místní lidé, odborníci a veřejnost, lze změnit i to, co se zdálo neřešitelné. Solidarita nám vrátila důstojnost a pocit, že na našem domově a názoru někomu záleží. Vrátila nám hrdost a identitu – z „lidí z ghetta“ se stali hrdí obyvatelé unikátní čtvrti, kteří mají co nabídnout. A ptáte-li se, proč je taková solidarita důležitá, lze odpovědět v několika rovinách.

1) Solidarita veřejnosti z velké části napomohla k odstranění dlouholeté ostrakizace a stigmatizace Bedřišky a jejích obyvatel. Ti přespolní se již nebáli tuto lokalitu navštěvovat a tvořit si na ni vlastní názor.

2) Když se za nás postavili architekti a sociologové, radnice už nemohla argumentovat tím, že osada je jen „shlukem zchátralých budov“, na níž nesejde, a je přirozené, že musí

ustoupit novým záměrům. Jak je známo, tyto nové záměry zatím nejsou nijak definovány ani obsahem, ani časovým horizontem.

3) Podpora zvenčí zabránila tomu, aby se naše komunita uzavřela do sebe, což je u vyloučených lokalit, dle mého názoru, největší riziko. Jsme zcela otevření příchodu nových obyvatel a dlouhá léta voláme po otevření lokality novým sousedům. Nabízíme městské části i městu Ostrava řešení, která rozpočty obou municipalit nezatíží, a naopak mu přinesou zhodnocení zanedbaného majetku a také nemalý finanční přínos.

Bedřiška se stala symbolem úspěšné integrace a komunitního soužití, což potvrzují i lidé specializující se na sociální tematiku. Z čeho podle vás pramení přístup lokálních politiků, kteří v podobných případech často volí represí a vystěhování namísto stability a podpory? Kde vidíte hlavní bariéru, aby se z Bedřišky stal oficiální modelový příklad pro další města?

Proč politici volí represí a vystěhování – tu otázku jsem si v průběhu těch čtyřia dvaceti let, co působím na Bedřišce, pokládala mnohokrát. Nemám na ni jednoznačnou odpověď. Je to dle mého názoru komplex důvodů, které k takovému řešení politiky vedou:

1) *Rychlá „viditelná“ řešení.* Demolice zchátralého domu vypadá v očích voličů jako rozhodný čin, zatímco trpělivá sociální práce a podpora komunity jsou procesy na roky, které nejsou v jednom volebním období vidět.

2) *Ekonomický tlak.* Pozemky v osadách mají často vysokou hodnotu pro developery. Politici vidí v prodeji plochy pro „moderní výstavbu“ snadný příjem do rozpočtu a vyřešení „problému“ jedním tahem.

3) *Stigma „nepřizpůsobivosti“.* Represe (politiky nulové tolerance) se snadno prodávají veřejnosti, která má vůči vyloučeným lokalitám předsudky. Vyvolání strachu z „ghetta“ a následná slibovaná „likvidace“ bývá v komunální politice silným, byť neefektivním tématem.

4) *Technický alibismus.* Politici často argumentují stavem budov (například u nás konec životnosti finských domků), což jim dává právní podklad pro vyklizení, aniž by museli řešit lidský rozměr věci.

5) *Ne důvěra v „lidový aktivismus“.* Úřady se zdráhají dát moc do rukou samotných obyvatel. Bedřiška uspěla díky iniciativě zdola, což

je pro státní správu i samosprávu obce špatně kontrolovatelný, „nepředvídatelný“ a také nechtěný model, neboť příliš zasahuje do jejich rozhodování a plánů.

A všechny shora popsané důvody pak také tvoří bariéry k tomu, aby se z Bedřišky mohl stát oficiální modelový příklad pro řešení podobných situací, přičemž za hlavní z nich považují právě ten poslední důvod.

Politici zakázali domky na Bedřišce opravovat a pak jejich stavem odůvodnili jejich demolici. Můžete připomenout další takové absurdní kroky úřadů?

Absurdit v rozhodování o Bedřišce je nespočet a tak připomenu jen ty čtyři nejdůležitější:

Neobsazování uvolněných domů novými nájemníky a pak strašení bezpečnostními riziky pro stávající obyvatele.

Dlouhodobě prázdné domy znamenají ušlý nájem v nezanedbatelné výši a pak se nasadí argumentace o nedostatku financí na opravy tamního bytového fondu. Přitom demolice domu je dražší než jeho základní oprava.

Neexistence koncepce rozvoje tohoto území, přičemž vlastní, již existující model z roku 2022 vedení Magistrátu města Ostravy samo odmítlo.

Argumentace o vysokých finančních nákladech na revitalizaci, které město nemá, a odmítnutí jednání o možném prodeji lokality stávajícím obyvatelům nebo zřízení práva stavby.

V minulosti zanikl již nespočet lokalit, které měly různorodé mediální pokrytí. Kromě dříve zmíněného Přednádraží, které muselo čelit i dost negativnímu obrazu v médiích, mě napadá například Borek v Třinci, o kterém se takřka nepsalo. Přitom Borek by se mohl jevit jako příklad úspěšné komunitní práce, jejímž vyvrcholením bylo založení spolku Liberi & My. Jak vnímáte vy a obyvatelstvo Bedřišky obraz, který o vaší lokalitě a o zdejších lidech vytvořila média?

A vidíte v tom nějaký posun oproti minulosti? Mediální obraz Bedřišky ušel za těch posledních patnáct let obrovskou cestu. Od „vředu na tváři Ostravy“ se vyvinul v „laborať naděje“. Tento posun je klíčový pro to, jak lidé uvnitř osady vnímají sami sebe. V minulosti jsme cítili frustraci. Média o nás psala jen v souvislosti s kriminalitou nebo sociálními dávkami, což prohlubovalo izolaci. Dnes

vnímáme zájem novinářů jako potvrzení své hodnoty. To, že o nás média mluví jako o „učitelích pro zbytek republiky“, nám dodává sebevědomí v jednání s úřady. Stále však u nás existuje obava z „turismu za chudobou“. Nechceme být jen exponáty v lidské zoo, ale lidmi se standardními sousedskými vztahy. To, že si novináři začali všimát, že u nás v osadě funguje vlastní „samospráva“, a začali psát např. o komunitních akcích, úklidech či vzájemné pomoci, dodalo Bedřišce ten lidský rozměr. Média dnes o Bedřišce píšou i v souvislosti s architekturou, urbanismem a lidskými právy. O lokalitě a naší práci mluví osobnosti jako prezident, vládní zmocněnkyně pro lidská práva nebo známí architekti. Tím se Bedřiška stala značkou, kterou je pro politiky obtížné jen tak zlikvidovat, byť se o to všemožně snaží. Média změnila narativ Bedřišky z „problému“ na „řešení“. Když se o lokalitě mluví jako o unikátu, politici už nemožou posílat bagry bez toho, aby čelili celostátní kritice. Solidarita veřejnosti, o které jsme mluvili dříve, je přímým důsledkem této mediální proměny.

Majoritní společnost má často tendenci označovat místa jako Bedřiška stereotypními nálepkami „nepřízpůsobiví“ nebo „sociálně vyloučení“. Co podle vás lidem zvenčí nejvíc uniká (kromě faktu, že sociální vyloučení je důsledkem systémového účelového paternalismu)? Jaký největší mýtus o Bedřišce byste chtěla jednou provždy vyvrátit?

Lidem zvenčí nejvíc uniká to, že Bedřiška není „projekt“ ani „sociální experiment“, ale je to náš zcela přirozený, funkční *domov*. Zatímco úředníci vidí mapu s rizikovými faktory, my uvnitř vidíme místo, kde si jako sousedé půjdeme vajíčka nebo náradí a hlídáme si navzájem děti. Veřejnost si mnohdy oprávněně myslí, že v ghettech vládne chaos. U nás na Bedřišce ale funguje silná vnitřní kontrola. Pokud někdo dělá nepořádek, sami si jej umíme srovnat dříve, než si toho někdo všimne. Uniká jim odvaha místních, kteří roky vráželi vlastní peníze a práci do oprav domů, a to přes zákaz správce obvodu Mariánské Hory a Hulváky, byť tento „správce“ obecního majetku v této věci nekonal a dlouhodobě porušoval veškeré zákony, statut města i vlastní vnitřní předpisy. Činili jsme tak a činíme stále, přestože nám nad hlavou

neustále visí hrozba demolice a nuceného vymístování. To není chování „nepřízpůsobivých“. Uniká jim, že Bedřiška není tranzitní ubytovna. Žijí zde rodiny, které jsou s místem úzce spjaté, některé z nich i po generace. To vytváří vztah k půdě a místu, který na anonymních sídlišťích chybí.

Pokud jde o největší mýtus k vyvrácení, pak jde o pocit, že Bedřiška v jistém období „dostala šanci“ od osvícených politiků, ale dnes už to není ekonomicky efektivní a udržitelné. Ano – ta první část – „dostala šanci“ – platila v době, kdy Magistrát města Ostravy vedl pan primátor Macura a ten se svým týmem, bohužel jako jediný, skutečně pochopil, jaká hodnota se skrývá v místní komunitě, mluvil s respektem o dlouholeté práci místních a občanskou angažovanost pokládal za přínos, nikoli překážku pro změny. Dnes je ale skutečnost zcela jiná. Současné vedení městské části a města Ostravy šíří ve veřejnosti mýtus o „bezdné díře na peníze“ s tím, že udržování zrovna této osady stojí ostravské daňové poplatníky horentní sumy. Opak je pravdou. Likvidace komunity, rozestěhování rodin do dražšího bydlení, a tím vyplácení výrazně vyšších sociálních dávek na bydlení, řešení následků nepřátelského přijetí těchto rodin v novém prostředí a ztráta a rozpad vazeb stojí stát násobně víc než podpora stávajícího bydlení. Bedřiška ukazuje, že nejlevnější a neefektivnější sociální politikou je nechat lidi žít tam, kde jsou doma, a přestat jim házet klacky pod nohy.

Na sociálních sítích se vedle vlny solidarity občas objevily i negativní komentáře, a to přímo od dřívějších obyvatelů a obyvatele Bedřišky. Jak takovou kritiku vnímáte? Ukazuje podle vás na reálné problémy uvnitř komunity, nebo spíše odráží širší politické a společenské konflikty kolem celé kauzy?

Kritika od bývalých obyvatel je důležitou a logickou součástí celého příběhu. Ukazuje totiž, že Bedřiška není žádná „studiová kulisa“ na štěstí, ale živé místo se složitou historií. Tato kritika odráží oba faktory, které zmiňujete. V každé komunitě existují třetí plochy. Pro část bývalých obyvatel – zejména těch z majority, kteří odešli v nejhorších letech úpadku Bedřišky – může být těžké sledovat dnešní oslavu Bedřišky. Lidé, kteří se odstěhovali do roku 2010, když lokalita upa-

dala, cítí hořkost. Oni tehdy pomoc nedostali a museli si najít bydlení jinde, zatímco ti, co zůstali, jsou dnes hrdinové.

Ale vy asi máte na mysli zejména kritiku těch, co odešli v posledním období – tj. od přijetí tzv. Strategie rozvoje Bedřišky z roku 2024, kterou my nazýváme mnohem přesněji „strategií vyhnání obyvatel“. Bedřiška není bezchybná. I zde se řeší běžné sousedské spory, které medializace občas nechtěně „přelakovala narůžovo“. Kdyby o Bedřišce všichni mluvili jen v superlativech, působilo by to uměle. To, že existují kritické hlasy, potvrzuje, že Bedřiška je normální čtvrť s normálními konflikty. Transformace z ghetta v komunitu byla bolestivý proces, který měl své vítěze i poražené. Demokracie v osadě znamená i to, že ne každý musí souhlasit se směrem, kterým se místo vydalo. Kritika tedy nevyvrací úspěch Bedřišky, ale doplňuje ho o lidský rozměr. Ukazuje, že záchrana lokality není jen o opravě střech, ale o neustálém a náročném vyvažování vztahů. Osobně mne velice mrzí, že kritika se objevila právě od těch, kteří s námi na Bedřišce dlouhá léta žili, aktivně se na její proměně podíleli a dnes na svoji vlastní práci z osobních důvodů dokázali plivnout. V těch vyjádřeních navíc zcela postrádám jejich sebereflexi. V této souvislosti je však nutné podotknout, že tito lidé se nacházeli a nacházejí ve velice obtížné situaci – bydlí v obecním bytě s nájemní smlouvou na dobu určitou, a jsou tak i nadále pod tlakem nejistoty bydlení. Známe velice dobře místní poměry, a proto chápu jejich důvody, které je mohly vést k těm vyjádřením, byť ta vyjádření byla velice zavádějící a v některých případech zcela nepravdivá. Snaha zavděčit se politikům však není žádným garantem jistoty bydlení.

Ničení podobných lokalit není jen otázkou prostoru, ale především vztahů mezi lidmi. Když se lidé z jednoho místa roztrousí po celém městě, přicházejí o své přirozené vazby a podporu. Jak velké je riziko, že plošné rozestěhování rodin nenávratně zničí sociální kapitál, který se na Bedřišce roky budoval? Bojují lidé z osady spíše za ty fyzické domy, nebo právě za zachování této lidské sítě?

Riziko je v tomto případě absolutní a následky v podstatě nevratné. Pokud se komunita Bedřišky rozbije plošným rozestěhová-

ním do anonymních nájmu po celém městě, sociální kapitál se vypaří během týdnů. Na Bedřišce funguje „ekonomika laskavosti“ – pohlídnání dětí, půjčení náradí, pomoc starším sousedům. V anonymním paneláku tuto neformální pomoc ztrácejí a tyto služby si lidé musí kupovat, na což často nemají peníze. Rozbití sítě znamená i ztrátu sociální kontroly. Lidé, kteří na sebe v osadě viděli, v izolaci mnohem snáze rezignují na udržování pořádku nebo pravidel.

K tomu všemu je ještě nutno podotknout, že u všech, kteří odešli nebo budou ještě nuceni odcházet, se projevuje deziluze ze zjištění, že přes veškerou dlouhouletou práci, přes veškerou jejich snahu je výsledkem opět zničení jejich domova. Ztráta přesvědčení, že má smysl se snažit, je nejhorším následkem této situace. I když se navenek mluví o střechách a stěnách, lidé z Bedřišky bojují primárně za lidskou síť. Domy jsou „jen“ schránkou, která toto společenství drží pohromadě. Fyzické domy jsou pro ně symbolem autonomie. V nájemním bytě jsou jen položkou v bytovém systému, v osadě jsou pány svého prostoru. Komunita pro ně funguje jako nárazník proti nepřátelskému světu zvenčí. Společně se jim lépe čelí předsudkům i úřadům. Bojují za to, aby nebyli „lidmi z ghetta“, ale „sousedy z Bedřišky“. Tato identita je pevně spjatá s konkrétním místem.

V jaké fázi je situace kolem Bedřišky právě teď? Co je momentálně největší hrozbou a co naopak největší nadějí?

Situace kolem Bedřišky se momentálně nachází v kritickém bodě eskalace a právních bitev. Zatímco v roce 2020 existovala vize citlivé revitalizace, současné vedení města a obvodu se přiklonilo k útlumu lokality, což vedlo k otevřenému střetu s obyvateli Bedřišky, neboť se rozhodovalo o nás bez nás. Navíc komunikace směrem k Bedřišce ze strany městské části i vedení města obsahovala mnoho polopravd, a dokonce prokazatelných lží a manipulací s fakty, což situaci rozhodně ještě více eskalovalo. Na podzim 2025 obvod nechal zbourat pět domů navzdory protestům a upozorněním na nezákonnost demolice. V lednu a březnu 2026 Magistrát města Ostravy potvrdil, že povolení k těmto demolicím bylo opravdu nezákonné. Do komunálních voleb jsou další

demolice sice pozastaveny, ale rozhodně se aktivně připravují. V souvislosti se strategií vymísťování a demolicemi bylo podáno několik trestních oznámení, která se prověřují. Probíhá soudní spor o komunitní centrum, kdy místnímu Spolku N.O.B.L. byla vypovězena smlouva o nájmu v období, kdy se postavil za lidi na Bedřišce. To jsou ty nepříjemné okolnosti, které přineslo rozhodování municipalit v posledních dvou letech.

Pro nás pozitivní pohled na situaci představuje založení neziskového sociálního družstva s názvem Bedřiška lidem v dubnu 2026, které si dalo za cíl zajistit pro obyvatele Bedřišky, ale nejen pro ně, dostupné, trvale udržitelné bydlení. Městu budeme opakovaně navrhopvat (již v rámci družstva) řešení, které by mohlo celou situaci kolem Bedřišky uklidnit. Budeme navrhopvat například zřízení práva stavby pro družstvo. Znamená to, že městu by majetek na Bedřišce zůstal v jeho vlastnictví, my bychom získali možnost domy opravovat, případně stavět nové, městu bychom navíc ještě hradili stavební plat. Zcela by tak odpadly finanční náklady pro město, zachovala by se stávající komunita na Bedřišce, přivedlo by to do lokality nové lidi a město by to stálo pouze dobrou vůli a ochotu podílet se na vzájemně výhodném řešení. Budeme navrhopvat i odkup domů, případně celé lokality. Město dnes sice odprodej vylučuje, ale v nedaleké minulosti se přesto v úzké spolupráci s městskou částí pokusilo o odprodej jednoho objektu s větší výměrou pozemků, a to soukromé firmě s nejasnými majetkovými poměry, kde se měla místo komunitního centra realizovat stavba pravoslavné modlitebny.

Aktivismus tohoto typu je nesmírně vyčerpávající – je to permanentní boj s větrnými mlýny, úřady a často i s předsudky veřejnosti. Kde berete energii pokračovat dál i po těch letech? Zažila jste moment, kdy jste to chtěla definitivně vzdát?

Tento typ aktivismu je skutečně maraton v těžkém terénu. Energie se v takových podmínkách nebere z velkých vítězství, která přicházejí zřídka, ale z každodenních drobností a vědomí odpovědnosti vůči ostatním. Kde bereme sílu pokračovat? Když vidíte souseda, který opravuje plot, i když mu hrozí vystěhování, nemůžete to vzdát. Ta vzájemná podpora vytváří ochrannou bublinu, která

nás, i mne osobně, drží nad vodou. Sílu nám dodává i pocit, že Bedřiška bojuje za všechny ostatní „vyloučené“ lokality. Pokud padne Bedřiška, padne naděje na lidský přístup k bydlení v celém Česku. Bedřiška je domov a ten se neopouští jen proto, že někdo má moc a může činit dle jeho názoru cokoli a bez ohledu na lidi. A je to i ta podpora zvenčí, která nám dodává sílu vytrvat – každý dopis nebo odborný článek, který se za osadu postaví, to vše funguje jako infuze energie.

Co se týče momentu, kdy člověka napadne, že by to měl vzdát – ano, takové chvíle přicházejí s každým odchodem souseda, novým úředním rozhodnutím o demolici nebo s každou vlnou nenávistných komentářů na internetu. Nejtěžší jsou momenty, kdy úřady ignorují odborné argumenty a postupují čistě silově (jako u nezákonných demolic v roce 2025). V tu chvíli se mi zdá, že právo v Česku pro ty „dole“ neplatí. Neustálá pohotovost – sledování věstníků, vystoupení na zastupitelstvech, komunikace s médii, to vše vede k velké únavě. Definitivnímu „vzdání se“ však vždy zabráni například pohled na děti hrající si v osadě. Představa, že by měly skončit někde na ubytovně jen kvůli politickému rozhodnutí, je prostě nepřijatelná. Největším lékem na beznaděj je pak humor a společná akce. Když se místo deprese uspořádá sousedská slavnost nebo brigáda, obavy z budoucnosti se na chvíli rozplynou.

Pokud chce někdo z čtenářů a čtenářek Existence Bedřišku podpořit – ať už z Ostravy nebo z druhého konce republiky –, co může v tuto chvíli konkrétně udělat?

Podpora zvenčí je pro Bedřišku v této situaci naprosto klíčová, protože čím více je o osadě slyšet na celostátní úrovni, tím těžší je pro lokální politiky pokračovat v represivních krocích. A jak můžou lidé Bedřišku podpořit? Zde je seznam konkrétních věcí, které může udělat kdokoli:

1) Může dále šířit pravdivý příběh o Bedřišce. Vysvětlovat lidem ve svém okolí, že Bedřiška není ghetto, ale fungující komunita, která čelí nezákonným tlakům. Největší zbraní proti Bedřišce jsou totiž předsudky.

2) Může nás sledovat na FB profilu, na webu bedřiškapřežije.cz a sdílet aktuální výzvy a informace.

3) Může psát zastupitelům – politici jsou citliví na veřejné mínění, zvláště pokud jde

o upozornění na nezákonné postupy. Může napsat slušný, ale jasný e-mail vedení obvodu Mariánské Hory a Hulváky nebo primátorovi Ostravy a ptát se, proč se nejedná o návrzích obyvatel, o revitalizaci a jak město hodlá napravit nezákonné demolice, které potvrdil magistrát.

4) Může se zapojit do sbírek a kampaní – jak víme, aktivismus a právní bitvy stojí peníze, může sledovat výzvy na dárcovských platformách i prostřednictvím našeho webu.

5) Může podepsat petici – aktuálně e-petici Soubor Davida s Goliášem.

6) Pokud má kdokoliv cestu kolem, může se u nás zastavit. Bedřiška je otevřené místo. Osobní zkušenost je totiž neprenosná.

Vzhledem k tomu, že v roce 2026 probíhá boj o každou další smlouvu a každý další dům, je veřejný tlak jedinou brzdou, která může zabránit buldozerům dokončit demolici celé osady.

Je něco, co byste chtěla na závěr vzkázat lidem, kteří možná ztrácejí naději, že se dá v dnešní době u nás ještě něco změnit zdola?

Vzkázala bych jim jediné: Bedřiška stále stojí. I přes všechny plány na demolici, přes úřední tlak a navzdory předsudkům tu ty domky i lidé pořád jsou. A to je samo o sobě největší důkaz, že zdola se dá změnit úplně všechno.

A stojí za zapamatování si pro chvíle, kdy propadáte skepsi. I když vás úřady ignorují, fakta – jako nezákonnost demolice – nakonec vyplují na povrch a dají vám do rukou štít, který nejde jen tak prorazit. I když se cítíte izolovaní, někde venku jsou lidé, experti a sousedé, kteří čekají jen na to, až se ozvete, aby vám mohli pomoci. Naděje nepřichází sama od sebe. Rodí se ve chvíli, kdy se rozhodnete, že se nenecháte vystěhovat ze svého života.

Bedřiška ukázala, že i podceňovaná a dehonostovaná komunita může být úspěšná a věci měnit, pokud drží spolu a nenechá se zastrašit. Pokud to jde v naší malé ostravské hornické kolonii, jde to kdekoliv.

A dovolte na závěr, abych poděkovala jménem mých sousedů a přátel na Bedřišce všem vašim čtenářům a čtenářkám za podporu a pomoc, které se nám dostává.

ŠPANĚLSKÁ REVOLUCE: 90 LET POTÉ

ACF

V červenci jsme si připomněli devadesát let od zahájení sociální revoluce ve Španělsku, která byla nakonec poražena silami fašistických pučistů, jejich spojenců a bolševické a republikánské kontrarevoluce.

Některým lidem připadá naše vize anarchokomunismu ujetá. I když souhlasí s naší kritikou kapitalismu nebo si myslí, že anarchismus zní teoreticky hezky, prostě si nedokážou představit, že by to v praxi fungovalo.

Pracující řídící společnost? Žádní šéfové ani politici? Žádná chudoba? Žádná potřeba nutit lidi k těžké práci? To prostě nezní věrohodně. Podívejte se na Rusko a Čínu. *Takhle to s komunismem vždycky dopadne.*

No, ano – pokud si myslíte, že toho dosáhne tím, že předáme moc vládě. Ale jako anarchisté*ky se při budování socialismu nespoléháme na stát: spoléháme na naše spolupracovníky*ice.

A tady je pravda: *anarchie funguje.*

Jak to víme? Třeba proto, že před 90 lety se pracující a rolnictvo ve Španělsku vzbouřilo proti fašistickému vojenskému puči a *vybuřovalo* ji.

ŠPANĚLŠTÍ ANARCHISTÉ*KY

Španělská revoluce nevznikla z ničeho. Byla výsledkem desetiletí organizování pracující třídy.

Anarchismus byl ve Španělsku významnou silou, protože stál v jádru dělnického hnutí. Byli to právě anarchisté*ky, kdo v roce 1910 založil nejdůležitější odborovou federaci v zemi: CNT. V roce 1936 měla téměř 800 000 členů a obrovský vliv.

CNT byla řízena zdola svým členstvem. Rozhodnutí se přijímala na masových schůzích pracujících na jejích pracovištích a prostřednictvím demokratických struktur delegátů. Hnutí mělo vlastní noviny, kluby, ozbrojené skupiny, a dokonce i vlastní školy.

Pracující odmítali zastupování a zákulisní vyjednávání. Jejich zbraní byla stávka, i když opuštění pracoviště znamenalo porušení zákona. A členstvo CNT nestávkovalo jen kvůli problémům na pracovišti. Vědělo, že stávky jsou mocnější než volby nebo protesty. Třídní moc znamenala politickou moc a mohla být použita k boji proti věcem, jako je vojenská povinnost a rostoucí nájem.

17.–18. ČERVENCE

To vše děsilo vládnoucí třídu. V reakci na to španělská armáda pod vedením generála Francisca Franca zahájila povstání s cílem potlačit dělnické hnutí. Puč podpořili šéfové, velkostatkáři, katolická církev a různé krajně pravicové politické skupiny.

Následující den zahájili pracující generální stávku a CNT se ujala vedení při rozdělování zbraní. Díky rychlému jednání porazili armádu ve většině velkých měst.

Ale nezastavili se jen u potlačení puče. Zhruba dva miliony pracujících vyhnaly své šéfy a převzaly kontrolu nad ekonomikou.

Byla to sociální revoluce. Rozhodnutí přijímala shromáždění pracujících na pracoviš-

tích a prováděly je výbory volené z řad dělnictva.

Panské domy se proměnily ve společné jídelny, školy, sklady a bezplatná zdravotní střediska. Tisíce zbytečných kapitalistických pracovních míst byly zrušeny. Nezaměstnané dělnictvo pomáhalo s rozdělením pracovní zátěže v nezbytných odvětvích. V některých případech to znamenalo, že se mohl zkrátit pracovní den.

ANARCHIE V PRŮMYSLU

Jak tedy anarchismus vypadal v praxi?

Neefektivní nebo nebezpečné dílny byly uzavřeny. Pracující se scházeli ve velkých, pohodlných prostorech, aby sdíleli zdroje a společně rozhodovali.

Dělnictvo v tramvajové dopravě modernizovalo síť novými bezpečnostními a signalizačními systémy. Poprvé nainstalovalo v depech sprchy a sociální zařízení. V zájmu řidičů*ek a cestujících byly přestavěny celé trasy. Do provozu bylo uvedeno 100 nových tramvajových vozů, což vedlo k nárůstu jízdy o 50 milionů za jeden rok.

Pracující v oblasti plynu, vody a energetiky začali snižovat náklady pro spotřebitele. Vyprodukovali 10 000 kubických metrů čisté pitné vody navíc. Elektrická síť byla racionalizována a byla postavena nová elektrárna, čímž se zvýšil výkon o více než 50 MW – což stačilo pro desítky tisíc domácností.

Pracující ve zdravotnictví se sjednotili v jedinou odborovou radu a rozšířili pokrytí i do těch nejdálejších oblastí. Jen v Barceloně postavili šest nových nemocnic a desítky dalších klinik, které nabízely bezplatné chirurgické a zubní ošetření. Výrazně se také rozšířila zdravotní péče o ženy. Gynekologická péče, antikoncepce a potraty se poprvé staly široce dostupnými.

ANARCHIE V ZEMĚDĚLSTVÍ

Revoluce se rozšířila i na venkov. Venkovští pracující převzali 5,5 milionu hektarů půdy. Bylo založeno 1 800 družstev, do nichž se zapojilo 800 000 zemědělských dělníků*ic

a jejich rodin: celkem asi 3 miliony lidí. V některých družstvech se produkce zvýšila o 30–50 %.

Některé vesnice vyplácely garantovaný roční plat, bez ohledu na zaměstnání. Jiné zcela zrušily peníze a k spravedlivému rozdělování zboží používaly přidělové lístky.

Práce již nerozhodovala o tom, zda člověk může žít. Tam, kde bylo zboží dostatek, bylo zdarma. Tam, kde nebylo, rozdělovalo se podle potřeb.

POKUD TO FUNGUJE TAK DOBRĚ, TAK KDE TO JE?!

V roce 1939 zvítězila Francova armáda, nastolila diktaturu. Po smrti diktátora se Španělsko vrátilo k běžnému parlamentnímu systému.

Španělská revoluce však nebyla poražena proto, že „anarchismus nefunguje“. Zničila ji mezinárodní izolace a kontrarevoluční politika. Umírnění socialisté se postavili proti revoluci a kapitalisti po celém světě upřednostnili fašismus před anarchismem. To vedlo vůdčí postavy CNT k tomu, že přesvědčily dělnictvo, aby revoluci zastavily v půli, a ponechaly část moci v rukou starých kapitalistů a vlády.

Liberálové a stalinisti revoluci sabotovali, centralizovali moc, zatýkali a vraždili anarchisty a poté, co se chopili moci, válku prohráli.

Anarchisté*ky byli v průmyslu dobře organizovaní. Potřebovali však lepší politickou organizaci, aby udrželi hnutí na revoluční cestě. Také potřebovali podporovat antikoloniální boje v Maroku, odkud Franco získával vojáky.

I po devadesáti letech však Španělská revoluce zůstává jedním z nejinspiračních momentů v historii. Je důkazem toho, že společnost mohou řídit sami pracující, a to bez šéfů a bez vládní kontroly. Skutečným ponaučením je, že příště nesmíme zůstat na půli cesty.

Zdroj: <https://ancomfed.org/2026/06/the-spanish-revolution-90-years-on/>

ZAPOMENUTÁ ANARCHISTICKÁ KOMUNA V MANDŽUSKU

Francesco Dalessandro

Stručně ohlédnutí za jednou z nejvýznamnějších, žel málo známých epizod z historie anarchistického hnutí

Během druhé světové války byl slavný hollywoodský režisér Frank Capra pověřen americkou armádou vytvořením sedmidílné dokumentární filmové série s názvem *Why We Fight* (Proč bojujeme). Účelem bylo čelit nacistickým propagandistickým filmům a ospravedlnit zapojení USA do války vojákům i civilistům.

První film ze série, *Prelude to War* (Předehra k válce), umísťuje původ konfliktu do japonské invaze a dobytí Mandžuska v letech 1929 až 1932. V Mandžusku se však děly i méně známé a přitom stejně významné události, které film neuvádí. Tyto události byly také vynechány z většiny knih a článků zabývajících se historií této oblasti.

V oněch letech v Mandžusku stály proti sobě japonské, korejské, čínské a sovětské armády (poslední jmenovaná intervenovala více či méně skrytě). Všechny bojovaly proti Armádě severu, vojenské síle Mandžuské anarchistické komuny, která byla založena koncem 20. let na severu Mandžuska. Mandžuská komuna byla revolučním experimentem stejně významným jako magonistická revoluce v Dolní Kalifornii v roce 1911, machnovské povstání na Ukrajině v roce 1918 a španělská revoluce v roce 1936.

Přesto je důležitá role, kterou anarchisté v tomto velkém sociálním experimentu sehráli, až příliš často ignorována nebo zlehčována.

Po staletí bylo Mandžusko útočištěm pro imigranty a exulanty z Koreje, Ruska, Číny, Japonska, Vietnamu a Filipín.

V roce 1910 zahájila japonská vláda anexi Koreje. Mnoho Korejců uprchlo do Mandžuska, mezi nimi i velké množství anarchistů, kteří byli v exilových komunitách velmi aktivní.

Do poloviny 20. let 20. století založili korejští exulanti tři autonomní samosprávné oblasti – oblasti Jeongen, Chanren a Šinmin – všechny osvobozené od Japonců, čínských vojevůdců a místních mandžuských feudálních pánů.

Po několik let se vyvíjely nezávisle na vládách či vojenských diktátorech, a to díky kombinaci faktorů, mezi něž patřilo zapojení místního obyvatelstva, slabost čínského státu, vzdálenost japonského císařství a drsnost horského terénu.

Oblasti vytvořily vojenské síly pro vlastní obranu, Korejskou armádu nezávislosti, HG (Armádu severu), aby bojovaly za nezávislost na Japonsku a chránily osvobozená území před nepřáteli. V čele HG stál generál Kim Jwa-jin. Kim patřil k těm, kteří nenáviděli japonskou kolonizaci Koreje a zuřivě jí odpovídali.

V roce 1920 se připojil ke Korejské armádě nezávislosti (MA), partyzánské jednotce, kde projevil velké vůdčí schopnosti v bojích proti japonským vojskům. V té samé době ho jeho příbuzný Kim Jong-Jin přivedl k anarchismu.

V roce 1925 navrhli korejští anarchisté, aby partyzánské oddíly, které vedli Kim Jwa-jin, Kim Hyok, No Ho Choi Jung-soa a další, vytvořily nezávislou samosprávnou Novou lidovou společnost v mandžuské oblasti Šin-

min. Partyzáni tento návrh přijali a začali pracovat na jeho realizaci.

Od samého počátku se na projektu podílelo mnoho anarchistů, včetně Kim Jo-anna a Cheoung Shina. Projekt si díky svým základům postaveným na sebeorganizaci rychle získal podporu velkého množství místních rolníků a dělníků. Mezi anarchisty se Kim Jwa-jin stal známým jako „korejský Machno“. Podobně jako tento ukrajinský anarchistický bojovník totiž spojoval vojenské dovednosti s oddaností k budování nezávislých, samosprávných výrobních a spotřebních družstev a sebeobránných sdružení založených na principech individuální svobody a sociální rovnosti pro dělníky a rolníky.

Rolníci a dělníci byli přizváni a byla jim poskytnuta pomoc při zakládání vlastních systémů samosprávy, hospodářské spolupráce a nezbytných organizačních struktur. Vytvořili komunu, aby (jak doufali) uskutečnili udržitelnou libertariánskou revoluci, kladli při tom důraz na autonomii v kontextu spolupráce v rámci různých výrobních kapacit i mezi nimi.

Komuna měla za cíl zavést družstevní aktivity, jako je zlepšení provozu a řízení farem, kolektivní nákup a prodej a zakládání spolků pro vzájemnou pomoc a dalších organizací, které lidé potřebovali.

Kromě toho byly ještě podporovány kulturní a vzdělávací aktivity prostřednictvím zakládání základních a středních škol, aby se tak povzbudil individuální i sociální rozvoj nezbytných manuálních dovedností a intelektuálních znalostí.

V roce 1929 byl distrikt Šinmin přejmenován na Sdružení korejského lidu v Mandžusku (KPAM). Diskuse a rozhodování na základní úrovni probíhaly na vesnických shromážděních, která vysílala své delegáty na okresní a konfederální konference.

Pro tuto zónu bylo zřízeno osm specializovaných odborů: sebeobrana, zemědělství, vzdělávání, finance, propaganda, mládež, veřejné zdraví a obecné záležitosti. Delegáty na všech úrovních byli prostí rolníci a dělníci, jejichž platy byly obdobné jako platy ostatních pracujících. Ve službě ve správních odborech se střídali a během ní nezískávali žádná nová privilegia.

Ha Ki-rak, korejský anarchistický historik, uvádí, že HMY-M (Korejská anarchokomu-

nistická federace) vnímala tyto struktury jako posílení anarchistických ideálů: „Každé shromáždění rozhoduje o akčních plánech, projednává rozpočet obyvatelstva a schvaluje bilanci v souladu s principem: každá/ý podle svých schopností, každé/mu podle jejich/jeho potřeb.“

Komuna byla schopna expandovat do sousedních oblastí, jako je Chej-lung-ťiang (řeka Černého draka), a začlenila trojúhelníkovou oblast ohraničenou řekou Amur na východě, údolím řeky Sungari na západě a silnicí z Charbinu do Hunchunu na jihu. Zahrnovala 13 500 čtverečních mil (cca 35 000 km²) a byla domovem zhruba 2 000 000 lidí.

Na začátku 30. let 20. století se však situace Komuny začala zhoršovat. Japonská vláda vyslala do Mandžuska 35 000 císařských vojáků a v roce 1931 zde nastolila loutkovou vládu, stát Mandžukuo. V téže době začala do Komuny pronikat Korejská komunistická strana, řízená z Moskvy, která systematicky likvidovala její anarchistické vůdce. Kim Jwa-jin byl zavražděn v lednu 1930.

Společně japonská armáda, severokorejská komunistická armáda a infiltrační z komunistické strany spolu s některými čínskými jednotkami obklíčili Komunu zvenčí i zevnitř a nakonec ji zničili.

Většina přeživších anarchistů odešla do ilegality, ale během druhé světové války pokračovala v partyzánském boji. Po skončení války v roce 1945 čelili anarchisté represím v Severní i Jižní Koreji. Nicméně tradice anarchismu jsou pro radikály na poloostrově opět inspirující.

Ačkoli bylo v posledním desetiletí publikováno několik knih a článků zabývajících se touto významnou revoluční epizodou, je zapotřebí mnohem rozsáhlejší historický výzkum, neboť tato událost představuje zásadní součást anarchistických dějin bojů za osvobození a radikálních hnutí 20. století.

Znalost takové historie nám může pomoci představit si nové způsoby odporu proti elitám, které se snaží rozdělit svět i naše myslí do svých sfér vlivu.

Zdroj: <https://theanarchistlibrary.org/library/francesco-dalessandro-the-forgotten-anarchist-commune-in-manchuria>
Česky vyšlo na blogu Černorudý čtenářský deník.

NEKROLOGY A VZPOMÍNKY

*Smrt je součástí života. Je příležitostí vzpomenout na kamarády a kamarádky, kteří*ré nás opustili*y; oslavit jejich osobnost, odkaz a to, co zanechali*y v našich srdcích. Pojďme se ohlédnout za těmi, kteří*ré zasvětili*y svůj život ideám svobody, rovnosti a spravedlnosti a nedávno nás opustili*y.*

OLEXANDR „VAMPIR“

V březnu letošního roku padl na frontě v boji proti Z-fašistické invazi na Ukrajinu antifašista a anarchista Olexandr „Vampir“. Je to bolestná ztráta pro jeho přátele, kamarádstvo a všechny, kdo ho znal nebo se s ním setkali ve společném boji. Sdílíme několik vzpomínek na to, jaký byl Olexandr člověk, na jeho životní cestu a na to, jak si ho budeme pamatovat.

Jeho kamarád „Žulík“ napsal: „Se Sašou jsem se trochu lépe seznámil, když jsem sám byl v hnutí. Náhodou se stalo, že byl kamarádem jednoho z mých velmi blízkých přátel. Vystudoval zdravotnického záchranáře a myslím, že to o něm také hodně vypovídalo. Navzdory své složité povaze chtěl pro lidi vždycky to nejlepší, chtěl jim pomáhat... Pak odjel na Krym a naše spojení se na chvíli přerušilo, ale když vypukla plnoformátová válka, byl aktivní i tam na Krymu – nenáviděl impérium a chtěl, aby skončilo! Vzpomínám si, že Saša byl vždy velmi idealistický člověk, který se na svět, stejně jako my všichni, díval skrze prizma vzdoru a anarchismu. Vždy věřil, že všichni lidé jsou si rovni a že neexistují žádné rozdíly. Byl velmi pohotový, takže mě nijak zvlášť nepřekvapilo, že se vrátil na Ukrajinu bojovat proti okupantům, a to i když nade vše miloval moře a snil o tom, že u něj bude žít, odpočívat a hlavně vzdorovat! Pomstíme tě, Sašo; proměníme tvé myšlenky ve skutečnost, zničíme ruský režim a všichni lidé si budou konečně rovni. Nebudou žádní bohové, žádní páni, žádní kati. Odpočívej v pokoji, Vampire; budeme jim vzdorovat na tvou počest!“

Další jeho kamarádstvo napsalo: „Olexandr ‚Vampir‘ byl muž, který strávil celý svůj krátký život bojem proti nacismu a fašismu ve všech jejich podobách. Téměř každé naše setkání provázela antiestablishmentová destrukce – rozhovory, hádky, plány a vztek na svět postavený na útlaku a lžích. Byl jedním z mála lidí, kteří se svým ideálům zcela oddali, a tato oddanost byla patrná ve všech aspektech jeho života. Navzdory své složité povaze byl Olexandr skutečně dobrosrdečný člověk. Vždy přispěchal na pomoc a pomáhal, jak jen mohl, aniž by za to očekával něco na oplátku. S počátkem plné invaze na Ukrajinu odmítl akceptovat imperiaлистické zásahy a připojil se k partyzánskému odboji na Krymu. V důsledku toho byl nucen z poloostrova uprchnout. Vrátil se na Ukrajinu a bez váhání se okamžitě přihlásil do armády. Nebál se, že přijde o všechno, a nebál se boje, protože vše, co potřeboval, bylo jeho přesvědčení. Byl to anarchista, antiautoritářský bojovník, básník a velmi dobrý přítel. Budeš nám chybět. Vzpomínka na tebe bude navždy žít v našich srdcích.“ (SOLIDARITY COLLECTIVES)

ARIANE GRANSAC

V neděli 5. dubna 2026 zemřela v Perpignanu ve věku 84 let Ariane Gransac.

Než abych se nechal unést smutkem z jejího odchodu, raději si uchovám vzpomínku na její mladistvou radost, když jsem ji před asi šedesáti lety, někdy v roce 1966, poznal. Došlo k tomu po její statečné účasti na památném římském únosu Francova velvyslance ve Vatikánu.

Ariane byla dcerou vysoce postaveného manažera ve voňavkářském průmyslu a mohla se tak spokojit s privilegií pohodlného života. To se nijak neslučovalo s její rebelskou povahou. Brzy začala navštěvovat anarchistické kruhy v Paříži, zapojila se do skupiny Emile Henry při Anarchistické federaci a jako amatérská malířka se pohybovala ve svobodomyšlných kulturních kruzích.

Pokud ji něco odlišovalo, byla to bezpochyby její silná osobnost, která byla směsicí bystré inteligence a sklonu k důmyslné a kousavé ironii, jež dokázala mnohé vyvést z míry, ale nebyla v rozporu s obrovskou laskavostí a zjevnou vřelostí. Ariane byla opravdová osobnost a v tom spočívala část jejího kouzla.

Více než deset let se tělem i duší věnovala libertinskému boji proti frankismu a spolu s Octaviem Alberolou se účastnila téměř všech akcí pořádaných Iberskou federací libertinské mládeže (FIJL), z nichž mnohé probíhaly pod hlavičkou Skupiny 1. května. Po úspěšném únosu v Římě v roce 1966 se v říjnu téhož roku přesunula do Madridu, aby připravila únos, který nakonec selhal a vyústil v několik zatčení. Na znamení solidarity se zadrženými se zapojila do několika přírodních akcí, které Skupina 1. května provedla v Londýně proti frankistickým představitelům. V roce 1968 se přestěhovala do Bruselu, aby připravila únos Francova velvyslance Alberta Ullastrese, ale byla zadržena 8. února, dříve, než se operace mohla uskutečnit. V roce 1974, již mimo akce FIJL, ale v solidaritě s Puigem Antichem, se podílela na únosu Baltasara Suáreze, ředitele Banco de Bilbao v Paříži; byla zadržena 22. května spolu s Alberolou ve městě Avignon.

Po smrti diktátora Franca se zapojila do francouzského libertinského hnutí a věnovala se uchování památky lidových hnutí v Latinské Americe, se zvláštním důrazem na Peru a Bolívii, kde díky Liber Forti navázala vztahy s Central Obrera Boliviana.

Netřeba dodávat, že tato intenzivní činnost byla vždy doprovázena silným odhodláním prosazovat anarchistické pojetí boje proti patriarchátu, v souladu s orientací organizace Mujeres Libres.

Po smrti své matky, o kterou se musela starat v Paříži, se v roce 2007 definitivně přestěhovala do Perpignanu, ale po období, kdy ji sužovaly silné deprese, tedy v letech

v letech 2013 až 2015, se její kognitivní schopnosti zhoršovaly a v prosinci 2022 byla nakonec umístěna do pečovatelského domu. Po téměř čtyřech letech v tomto stavu bylo její úmrtí pro ni bezpochyby osvobozením.

S výjimkou těchto posledních let měla Ariane nezměrnou odvahu žít intenzivní život, jež si zvolila, a vždy se ve jménu svobody vzpírala nadvládě. Tak si ji budeme pamatovat. (TOMÁS IBÁÑEZ)

MAURIZIO MONTECCHI

„Vzpomínám si na vzrušující diskuse o anarchismu a leninismu a na to, jak si Maurizio se svou neodmyslitelnou cigaretou (Gitanes, Gauloises nebo Celtiques!) dokázal udržet svou pozici,“ napsal Michele L. Moramarco při vzpomínce na Maurizia Montecchiho, italského anarchistu, který zemřel začátkem května.

Maurizio Montecchi se narodil 22. září 1953 ve městě Reggio Emilia, které je centrem italské oblasti Emilia-Romagna. Většinu svého pracovního života strávil v rodinném rybářství a poté v řetězci supermarketů.

Anarchistou se stal už v raném věku a byl jedním z reggianských kamarádů, kteří oživil tradiční založením kruhu Pietro Kropotkin na náměstí Piazza San Salvatore. Montecchi, který se vždy považoval za anarchokomunistu, byl ve městě dobře známý a vážený.

Jeho anarchistický kamarád Gino Carazzi vzpomínal: „Maurizio se vždy angažoval v sociálních a politických bojích: byl to muž s kulturním rozhledem. Myslím, že byl jedním z mála lidí z Reggio Emilia, kteří do hloubky studovali Marxe. Byl velmi kultivovaný, vnímavý k dění kolem sebe, libertinský komunista hluboce ponořený do aktuálních událostí své doby. Angažoval se v různých politických organizacích, vždy anarchistického charakteru. Byl jedním z účastníků oživení Italské anarchistické federace v Reggio Emilia a v polovině sedmdesátých let založil Organizazione Comunista Libertaria. Angažoval se v hnutí '77 a v tom samém roce absolvoval studium filozofie v Bologni. Maurizio byl velký snilek, úzce spjatý s přítomností, bystrá mysl, skvělý učenec.“

Byl jedním z dvaceti členů Gruppo Comunista Anarchico, založené v roce 1970, která

se scházela ve Vicolo Venezia 7/a, boční ulici od Via Roma vedle Komory práce. Později se připojil k Federazione dei Comunisti Anarchici (FdCA), v níž zůstal až do své smrti. V jeho nekrologu FdCA napsala: „Významně přispěl k politickému rozvoji naší organizace. Jeho militantní angažovanost se vyznačovala kritickým a sebekritickým přístupem, jehož cílem bylo podnítit diskusi o nutnosti učinit anarchismus přítomným a aktivním v sociálních konfliktech. Kamarádi, kteří Maurizia znali, na něj s láskou vzpomínají.“

Po odchodu do důchodu byl hospitalizován a zemřel 4. května 2026. (NICK HEATH)

JOSÉ DOMÍNGUEZ MUÑOZ

Svět flamenca truchlí nad smrtí jednoho ze svých nejvýznamnějších zpěváků. Jmenoval se José Domínguez Muñoz, „El Cabrero“ (Pasák koz). Andalusie tak ztratila jeden ze svých nejautentičtějších, nekompromisních a nehlubších hlasů. Zemřel v městečku Bormujos poblíž Sevilly 13. května 2026 ve věku 81 let.

Narodil se v roce 1944 v Aznalcóllaru, od svých šesti let byl pasákem koz a s pasením nikdy nepřestal. Právě odtud pramenilo jeho umění – přímo ze země, po které kráčel, živě drsným venkovem a důstojností pracujících. Byl umělcem, který na pódia přinesl pravdu hor. Byl zpěvákem svobody a vzpoury.

Nesmírný proud pravdy a upřímnosti tohoto jedinečného umělce tekli nezmenšující se měrou – jak by sám řekl – z kopce, mezi skalními výběžky a útesy, přes rokle a úzké soutěsky, až vyvolal skutečnou lavinu, přetékající emoce ve svědomí všech těch mužů a žen, kteří v jeho zpěvu, v jeho jedinečném, ale hluboké pravdě hledají útěchu onoho nedosažitelného snu o rovnosti a svobodě.

Jeho styl, zakořeněný v nejprostší flamenkové tradici – fandangos z Huelvy, soleares, seguiurias a tonás – se stal nástrojem sociálního protestu během přechodu od fašistické minulosti Španělska. Jeho první album z roku 1975, *Así canta el Cabrero* (Tak zpívá pastýř koz), se stalo kulturním symbolem období transformace. Dosáhl mezinárodní slávy a francouzská televizní stanice La Sept mu v roce 1988 věnovala dokument *El Cabrero. El canto de la Sierra*. Se vzdorovitými tex-

ty a libertinskou životní filozofií zpíval El Cabrero vždy proti zneužívání moci a nedostatku svobody.

*„Když je co říct,
nelze mlčet,
protože mlčet znamená zemřít.“*

El Cabrero byl skutečnou živoucí legendou, flamencovým zpěvákem největších lidových tradic, protože i za sto let budou lidé stále mluvit o El Cabrerovi, vyprávět o jeho činech a hrdinských kouscích jako o báječných příbězích, které budou kolovat v nejčistším stylu ústní tradice, protože on, lépe než kdokoli jiný, věděl, jak rezonovat s lidmi, a lidé ho milují a respektují a budou ho i nadále respektovat, obdivovat, a především brát coby živoucí symbol utopické Andalusie, která nemluví ani se nikomu neklaní.

El Cabrera lze považovat za jeden z těch vzácných hlasů v celé historii flamenca, který nejlépe zachytil autentickou socioekonomickou realitu Andalusie. Navíc byl schopen ji zviditelnit, odsoudit a bojovat proti ní svým zpěvem, což mu nikdy neodpustily ani mocné osoby té doby, ani jeho vlastní kolegové z flamenca – zejména ti, kteří hledali umění flamenca pouze pro něj samotné.

Pastevectví mu poskytovalo dostatek času „přemýšlet a dívat se do budoucnosti“ a sloužilo mu i jako „útočiště“. Byl flamencovým zpěvákem a pásal kozy, což bylo to, co chtěl vždycky dělat. Stal se námětem beletrizované biografie novináře Eduarda Izquierda s názvem *Musím být velmi dobrou kořistí, když na mě míří tolik pušek*. Byl jedinečnou postavou španělské populární hudby, vyznačující se silnou, ale zároveň skromnou osobností a postavením básníka lidu. Byl anarchistou napojeným na odborový svaz CNT, není tedy překvapivé, že jeho písně zobrazují manuální pracující, rybáře a farmáře, odhalují zvrácené společenské hierarchie, prázdnotu politiků a machinace mocných a zároveň vyzdvihují důstojnost obyčejných lidí.

Několik let stál mimo pozornost reflektorů. V roce 2020 se kvůli „bolesti bránice“ stáhl z pódia i z očí veřejnosti poté, co v květnu 2019 kvůli mrtvici přerušil své rozlučkové turné.

El Cabrero tu vždy bude, aby nám připomínal, že se nesmíme nikdy zastavit, že se nikdy nesmíme spokojit se stavem věcí, že musíme vždy kráčet ostražitě, vždy si uvědomovat

svůj osud, aby nám nebyl předurčen. Necht' odpočívá v pokoji. (ZS-AF)

BODIA SLAM

Sedmého července se na webu Kolektivů solidarity objevila další smutná zpráva: V úterý 19. května padl v boji Bodía Slam, důstojník leteckého průzkumu sloužící u jednotky „CODE 9.2“ na zaporožské frontě.

Bodía patřil mezi bojovníky, kterým se dostávalo podpory právě od Kolektivů solidarity. Byl anarchistou a aktivním členem hardcoreové scény – bez něj si bylo těžké představit hardcoreové a punkové koncerty v Charkově.

V březnu 2022 se dobrovolně přihlásil na frontu, neboť ve svém boji proti putinovskému Z-fašismu viděl pravého ducha punk rocku.

Upřímnou soustrast jeho rodině, přátelům a spolu bojovníkům. Ať jeho památka žije dál. (SOLIDARITY COLLECTIVES)

30 LET OD SMRTI LÉA MALETA

Francouzský anarchistický autor detektivních románů a surrealista Léo Malet zemřel v neděli 3. března 1996, když seděl před televizorem.

Narodil se v Montpellier v roce 1909, již v raném věku se zapojil do anarchistického hnutí a psal pro časopisy jako *Le Libertaire* a *L'En-Dehors*. Jeho spojení s druhým jmenovaným není nijak překvapivé – podobně jako jeho redaktor, bývalý tolstojovec E. Armand, se ani Malet nedistancoval od tehdejších ilegalistů, ale naopak s nimi spíše sympatizoval – ať už s Julesem Bonnotem a jeho gangem, jejichž příběh později zpracoval ve svém románu *La Vie est dégueulasse* (Život je hnusný), nebo s Mariusem Alexandrem Jacobem.

Později spolupracoval se surrealisty – zejména s André Bretonem – a také s trockisty. Anarchismus však zůstal v jeho díle přítomný natrvalo. Od roku 1943 publikoval kromě jiného detektivní romány pod různými pseudonymy (např. Johnny Metal). Ve své autobiografii *La Vache Enragée* uvedl jako jeden ze svých hlavních zdrojů inspirace gentleman-lupiče Arsèna Lupina, kterého vytvořil Maurice Leblanc. Nejvíce se proslavil příběhy, jejichž hlavním hrdinou byl soukromý detektiv Nestor Burma a které se vyznačují především výrazným pařížským lokálním koloritem a parodií na americkou drsnou školu (hard-boiled) dané éry.

Inspirován dílem *Pařížské záhady*, moralizujícím románem z poloviny 19. století od socialisty Eugèna Suea, vytvořil cyklus *Nové záhady Paříže*. Každý román v sérii se odehrává v jiném pařížském obvodu. Autobiografické zkušenosti – včetně jeho zapojení do anarchistického hnutí – se do těchto děl opakovaně promítají. Úspěšná knižní série byla několikrát adaptována pro film, zpracována do komiksové podoby – zejména anarchistickým kreslířem Jacquesem Tardim (jeden z těchto komiksů *Miha na mostě Tolbiac* vyšel i v češtině) – a produkována jako rozhlasové hry. Obdržel několik prestižních cen za detektivní literaturu a jeho díla se dodnes dočkávají reedic.

Napsal také společensky kritickou takzvanou „černou trilogii“, která zahrnuje zmíněný román o Bonnotovi. Jde o příběhy o outsiderech a lidech na okraji francouzské společnosti. Z dnešního pohledu však existují i důvody ke kritice – zejména s ohledem na občasná stereotypní zobrazení v jeho románech, která hraničí s rasistickými klišé, a to především u postav arabského původu.

Jeho již zmíněná autobiografie *La Vache Enragée* určitě stojí za přečtení a nabízí značný vhled do tehdejšího anarchismu a francouzské společnosti. (MAURICE SCHUH-MANN)

ANARCHISTICKÁ FEDERACE

Anarchistická federace (AF) sdružuje od roku 1995 některé lokální anarchistické skupiny a jednotlivce coby organizační platforma pro vzájemnou komunikaci a koordinaci různorodých aktivit a je součástí Internacionály anarchistických federací. Níže přinášíme zprávy o některých aktivitách AF.

EKONOMIKA ANARCHISTICKÝCH KOLEKTIVŮ:

ŠPANĚLSKO 1936–1939

Nakladatelství Anarchistické federace představilo na Prvního máje, který v Praze spolupřátela AF společně s dalšími kolektivy, tematickou kapesní brožuru vydanou u příležitosti 90 let od španělské sociální revoluce.

Před devadesáti lety, tedy v roce 1936, došlo v mnoha oblastech Španělska k sociální revoluci. Probíhala na pozadí občanské války, kterou rozpoutaly fašistické síly v čele s generálem Francem. Jelikož v mnoha částech Španělska bylo velmi silné a aktivní anarchistické hnutí reprezentované zejména odborovým svazem Národní konfederace práce (CNT) a Iberskou anarchistickou federací (FAI), došlo na jedné straně k rychlému zahájení obrany proti vojenskému puči fašistů a na straně druhé k realizaci anarchistických představ o samosprávných kolektivech. Právě na ně a jejich ekonomické aspekty se zaměřil Abraham Guillén ve své práci *Economía Libertaria* z roku 1988. Naše kapesní brožura obsahuje několik jejích kapitol, které krásně ilustrují emancipační potenciál anarchistických kolektivů.

Abraham Guillén: *Ekonomika anarchistických kolektivů: Španělsko 1936–1939*. Nakladatelství Anarchistické federace, 2026. 48 stran A6, doporučený příspěvek na pokrytí nákladů 50 Kč. K dostání na distribučních místech a v eshopu Roleta2.

BÝT SVOBODNÍ SPOLEČNĚ. SVOBODA, SOLIDARITA A ANARCHISTICKÁ VIZE

V sobotu 23. května se v Praze, konkrétně na pražské Štvanici, v prostorách klubů Bike Jesus a Fuchs2, konal další ročník Anarchistického festivalu knihy. Jako již tradičně nechyběl ani stánek Nakladatelství Anarchistické federace. To při té příležitosti vydalo kapesní brožuru s více než vypovídajícím názvem *Být svobodní společně. Svoboda, solidarita a anarchistická vize*.

Pod slovem svoboda si lidé různých směrů často představují odlišné významy a v ústech politiků se naprosto vyprazdňuje. Liberální iluze svobody je pouhou svobodou trhu, zatímco kapitalistické vztahy zůstávají značně nesvobodné. Každá nadvláda – i ta kapitálu – je totiž nepřitelem svobody. V pojetí anarchistů a anarchistek je svoboda především sociální a díky ní je možné také vnitřní osvobození individua. Svoboda tedy v žádném případě neznamená individualizované sobectví, nýbrž je úzce spjata se solidaritou. Svobody se nedá domoci prostřednictvím jejího potlačení, jak to známe z marxisticko-leninistické teorie a žel i praxe. Svoboda musí být prefigurativní – zároveň cílem i cestou. Někdy ale může vstupovat do konfliktu sama se sebou, a v takových případech je třeba být ve střehu.

Brožurka předkládá stručné a jasné vysvětlení anarchistické vize svobody, příklady momentů, kdy se v širokém měřítku a vši své rozmanitosti prosazovala, i zamyšlení, co všechno ve skutečnosti vyžaduje a jak se jí můžeme dobrat. Neopomíjí ani nepřenosí-

telnou niternou zkušenost se svobodou, stejně jako její neomezenost.

Text jsme vybrali ke zveřejnění v českém jazyce zejména z toho důvodu, že velmi rezonuje s naším vlastním pohledem na otázku svobody a s tím související anarchistickou vizí. Dále nám připadá velmi osvěžující styl, jímž je text napsán. Neodbočuje do přílišných akademických tezí, které jsou často určené právě jen úzkému akademickému prostředí. Vyznačuje se naopak srozumitelností pro

běžné čtenářstvo, stručností a trefným uchopením problému bez zbytečných odboček rozměňujících hlavní sdělení.

Být svobodní společně. Svoboda, solidarita a anarchistická vize. Nakladatelství Anarchistické federace, 2026. 68 stran A6, doporučený příspěvek na pokrytí nákladů 70 Kč. K dostání bude následně na distribučních místech a v eshopu Roleta2.

RECENZE

V této rubrice, které je tradičně vymezena závěrečná část Existence, představujeme publikace, ale i třeba filmy, které nás nějakým způsobem zaujaly a s nimiž bychom chtěli naše čtenářky a čtenáře seznámit a inspirovat je k vlastní četbě.

PŘEDVOJ PROTI NACISMU

Popravdě jsem dlouho přemýšlel, zda se do recenze knihy *Neohlížej se, zkameníš* pouštět či nikoli. Na jednu stranu mě k tomu táhlo nadšení a obětavost mladých lidí, kteří se zapojili do protinacistického odboje, na straně druhé mě až odpuzovalo to, do jaké míry byl ochotni věřit neomylnosti komunistické strany. Nakonec jsem usoudil, že otázky, které ve mně kniha vyvolala, jsou možná jejím největším přínosem.

Samotná kniha vychází z původního textu, který v roce 1968 připravila Alena Wagnarová s Vladimírem Janovicem. Ten už se ale na současném vydání, které bylo doplněno o mnohé pozdější poznatky a výpovědi, nepodílel. *Neohlížej se, zkameníš* se zaměřuje na Revoluční organizaci Předvoj, která působila v posledních letech druhé světové války na území protektorátu Čechy a Morava. Text se nezaměřuje na historii tohoto hnutí, ale spíš na jeho vnitřní motivy. Z toho plyne, že se takřka vůbec nic nedozvídáme o obsahu

odbojové činnosti Předvoje, takže to z uvedeného skoro vypadá, že jedinou činností byla konspirace a vydávání ilegálního časopisu.

Nebudu převypravovávat celý příběh, jen naznačím, že je zaměřen především na formativní okamžiky a na vznik Předvoje, k němuž došlo v prostředí smíchovského evangelického sboru – právě to byla místa, kde se lidé mohli ještě nějakým způsobem sdružovat a volně spolu mluvit. Několik mladých lidí zde zjistilo, že pro ně křesťanská pokora není a že nemíní vyčkávat, až se věci samy změní, nýbrž do nich chtěl aktivněji zasáhnout. Přitom začal objevovat marxismus, zatím jako ideovou inspiraci bez vazeb na KSČ, která si tuto ideologii monopolizovala. Marxismus měl za „systém, který v sobě obsahuje myšlenku i čin“.

V tomto bodě jsem se sám sebe ptal, jak by mohla být situace jiná, kdyby existovalo nějaké anarchistické hnutí, nebo alespoň přístup k anarchistické teorii a k bolševicky nepřefiltrovaným informacím o španělské sociální revoluci. Jenže jedinou alterna-

tivou zleva byl v té době právě marxismus se všemi svými pastmi, do nichž se mladí ze Smíchova snadno chytali. Během čtení to bylo silně rozčilující, ale šáhlx prostě po tom, co bylo na dosah a o čem alespoň okrajově věděl.

Mládež budoucího Předvoje přitom rozmýšlela o věcech individuality a kolektivu, hledání pravdy bez autority, odmítala kapitalismus, netrpěla protiněmeckými předsudky a organizační struktura, kterou zakládala, vycházela zdola, byla poměrně decentralizovaná, její skupiny pracovaly samostatně.

Oproti tomu odboj organizovaný KSČ doplácel na centralizaci, kdy se dávalo rozpráshit vždy nový a nový ilegální ústřední výbor a bez rozkazů z ústředí byl každý straník ztracený a dezorientovaný. Autorka při té příležitosti zmiňuje konfidenta Fialu, známého komunistu a bývalého horníka ze severu, kterého gestapo zlomilo, a zcela vážně se ptá, zda jeho selhání způsobily „určité rysy anarchismu“ nebo „snad proměna vojáka revoluce v jejího žoldnéře“. Je tedy krásně vidět, jak ještě na konci 60. let fungovaly bolševiky předkládané předsudky vůči anarchismu a důvěra ve stranu, což bylo mj. příčinou tragédie, která přišla po pražském jaru. Zrada u bolševiků nebyla ničím ojedinělým a důvěra ve stranické vedení byla vždy cestou do pekla.

Jenže podobná očekávání provázela i Předvoj, který se snažil navázat s vedením KSČ kontakty, aby nakonec čelná postava skupiny konstatovala: „Myslel jsem, že nahoře je ÚV, ale ono tam možná není vůbec nic.“ Když se přece jen s někým z vedení setkalx, uslyšelx: „My komunisté se musíme chránit, abychom byli po válce k dispozici pro stranu.“ Díky tomu, že se Předvoji nepodařilo na stranu napojit, mohl dlouho stát mimo pozornost gestapa. I tak se Předvoj ve svém prohlášení vyhlásil za „právoplatnou složku KSČ“ s tím, že nakonec „splyne s ostatními komunistickými skupinami ve straně centralizované do všech důsledků“. Prohlášení vůbec nese těžké známky autoritářství, dogmatismu a taktéž nacionalismu se zavádějící představou, že „český lid je uvědomělý a ve svém odporu proti fašistickým okupantům jednotný“. Hiršl byl navíc přesvědčen, že Sovětský svaz z nás nechce mít „satelit nebo nějakou kolonii“, že „chce, abychom si udělali socialis-

mus, a to znamená po svém...“ Jenže právě to nikdy nechtěl, což snad došlo většině přeživších z Předvoje nejpozději v srpnu 1968.

Snaha i v ilegalitě střežit čistotu strany se promítala i do takových nepochopitelných skutečností, jako bylo vypracovávání popisu vlastní činnosti a spojení na pokyn vedení. Skvělý materiál, pokud se dostal do rukou gestapa, což se také dělo. I tak se Předvoji dařilo zastřešovat „1000 ilegálních odbojových skupin s 10 000 členy“. Jedna z členek, Nataša Kálová, se později vyjádřila: „Předvoj, to byl od začátku pocit, že někam patřím. Když jsem se vrátila z Terezína, zdálo se mi, že jsem osírela. Každý se radoval, každý někoho měl, ale já jako bych přišla o všechno.“

Wagnerová v úvodu k novému vydání a v poznámkách pod čarou reflektuje i to, jak členstvo Předvoje po válce nezískalo v obnově KSČ, na rozdíl od kádřů z moskevského exilu, žádný vliv. „Všechny odbojové organizace, které stejně jako Předvoj vznikly spontánně zdola a nebyly řízeny oficiálně shora, vnímal aparát strany nedůvěřivě...“ Někteří se prosadili v obrodném procesu koncem 60. let, aby po okupaci vojsky Varšavské smlouvy byl následně zbaven svých funkcí. Další ránu ke komunismu inklinující odboj zdola dostal po roce 1989, kdy se v jeho marginalizaci „komunisté a antikomunisté vlastně sešli“.

Alena Wagnerová: *Neohlížeť se, zkameníš*. Neklid, 2022. 221 stran, cena 330 Kč. K dostání na nekliid.org. (-JK-)

TVORBA HISTORICKÉ PAMĚTI. HLAS HIND RADŽAB

Je 29. ledna a v ramalláhském centru Červeného pŭlměsíce – humanitární a zdravotnické organizace, která se mimo jiné snaží pomáhat i lidem v Pásmu Gazy či na Západním břehu Jordánu – je poměrně krušno. Telefony neustále vyzvánějí a hlasy radicích operátorek a operátorů se přelévají do jednoho velkého nesrozumitelného šumu. Mimoděk se z dialogu dvou postav dozvídáme, že jedna z nich, Rana, už bude končit svůj pracovní den a že se nesmírně těší po delší době domů. Všechno se ovšem změní,

když Omar přijme hovor z Gazy. Než ovšem dokáže zjistit jakékoliv informace, slyší střelbu, kterou vzápětí vystřídá drastické mlčení a ticho. Zasáhnout musí supervizorka, která s ním následně rozmlouvá. Snaží se mu pomoci, a tak mu předává siluetu ženy, bezjmenné a bez tváře, kterou si pro uctění její památky může přišpendlit na nástěnku, jež je plná fotek lidí, kteří takto během hovoru s operátorem či operátorkou zemřeli.

Tak začíná drásavé tunisko-francouzské dokumentární drama tuniské režisérky Kaouter Ben Hani, která na sebe už v minulosti upozornila například dramatem *Čtyři sestry* (2023), které obdobně jako *Hlas Hind Radžab* rozostřuje hranice dokumentárního filmu a dramatu. Drásavost *Hlasu Hind Radžab* podtrhují i autentické zvukové nahrávky, které jsou základním kamenem celého filmu a které napomáhají nepřetržité gradaci napětí a psychologickému teroru, jenž se uvolní teprve až po závěrečných titulcích.

Toto stupňující se napětí vede protagonisty a protagonistky filmu k většímu a většímu zoufalství a beznaději. Pracovní vztahy se pod tíhou tísne přístrojují, co chvíli vznikají hádky – a to hlavně mezi nadřazeným Mahdim a operátorem Omarem. Tyto dvě postavy reprezentují i odlišné pohledy na záchranu a dalo by se říci i na míru spolupráce s okupačními silami. Zatímco Mahdi chce striktně dodržovat protokol, oficiální postup a snaží se operovat v rámci systému, který toto utrpění způsobil, Omar se několikrát snaží vzít celou záležitost do vlastních rukou a neohlížeť se na izraelské předpisy, z čehož přirozeně vznikají rozpory a slovní přestřelky – Omar pak v afektu Mahdimu dokonce řekne, že kvůli lidem, jako je on, jsou okupováni. Otevírají tak implicitně několik otázek, jmenujme jednu z nejzásadnějších: Nakolik je smysluplné a efektivní snažit se spolupracovat s okupačními silami? Do jaké míry dokážeme zachraňovat druhé, pokud se musíme řídit protokolem? Motivace obou postav jsou nám postupně předkládány, a tak nakonec dokážeme pochopit i chladné a ne zrovna angažované jednání nadřazeného Mahdiho. Jeho snaha dodržovat protokol totiž pramení ze strachu, že by kvůli němu zemřeli další záchranáři a záchranářky, které zastřelí izraelská armáda.

I časoprostor v diváctvu vytváří stísněný pocit – výrazný je motiv strnulosti, nemožnosti pohybu a útěku. Zatímco náš pohled se po většinu filmu upírá na protagonisty a protagonistky, které jsou uvězněny v jedné budově, z níž toho nemohou během této akutní situace příliš udělat, Hind Radžab je uvězněna v autě, z kterého nemůže pryč, protože armáda do něj střelí a jezdí kolem něj tanky. Záchránná jednotka, která je od ní pouhých 8 minut cesty, se k ní zase nemůže vydat, protože by skončila rozstřílená. V určitý moment se nikam neposunuje ani celý proces koordinace záchrany, Mahdi sedí na místě a čeká na telefon, Omar a Rana sedí a telefonují s Hind Radžab. Přestože vteriny tikají – a Omar na čas neustále upozorňuje červeným fixem –, nic se nikam nehýbe, neposunuje. Systémové vězení a paralýza, která vede k nečinnosti. To evokuje určitou formu nekonečnosti, nekonečnost utrpení a emočního vypětí, neustálé čekání na jeden jediný pokyn, na povolení, bez něhož se nemohou nikam hnout a nemohou nikoho zachránit. Všichni čekají, ale nikdo vlastně neví, jestli se dočká. Stísněnost a zoufalost pak graduje jak interpersonálně, tak i prostorově – Mahdi se v panice zavírá na záchodech. Adrenalin a tíseň jsou podtrhovány „rozklepanou“ kamerou, která je typická pro dokumentární filmy. Konečný pohyb je pak simulován pouze díky technologii – na obrazovce vidíme pohyb sanitky, která jede po vytyčené trase.

To vše umocňuje i výpady telefonického hovoru a kolísavý signál v Gaze, který vede ke zhoršené komunikaci. Překážky se tak nestaví jen záchraně Hind, ale i samotnému porozumění. Postavy často prosí o zopakování odpovědi nebo otázky, protože špatně rozumí, jindy se z Hind snaží vypáčit aspoň nějaká slova, protože s nimi odmítá mluvit. Jindy se jí zase nemohou dovolat. Technologie tak na jedné straně pomáhají udržovat kontakt, na straně druhé ovšem zintenzivňují pocit fyzické nedosažitelnosti.

Rafinovaná je práce s představivostí diváctva. Většina explicitního obrazu se odehrává v budově Červeného půlměsíce a na scéně nevidíme prakticky žádné násilí, vojáky ani teroristy. Z nahrávek ovšem slyšíme tank, střelbu, zásahy do auta, výbuchy, křik, pláč a mnohdy i děsivé ticho. Absence explicitních scén, které by zobrazovaly násilí, tak podně-

cuje představivost sledujících, aby si tato slepá místa doplnilx. Největším impulzem nejistoty a drásavých představ je pak právě ono ticho, kdy nevíme, co se děje – neslyšíme střelbu, pláč ani křik a představujeme si to nejhorší. Během cesty potom sanitka musí zastavit, protože po cestě nemůže dál, všude jsou totiž trosky, jež na obrazovce nelze vidět, protože mapa není aktuální, což na jedné straně opět podněcuje diváckou imaginaci, na druhé straně připomíná, že svět, jaký jsme mohli znát a jaký vidíme na fotografiích, už není ničím jiným než jen vzpomínkami.

Motiv vzpomínky a paměti se v průběhu filmu neustále vrací – ať už je to vzpomínka v podobě siluety ženy bez tváře, která zemřela, nebo celé nástěnky mrtvých lidí, kteří zahynuli během rozhovoru s operátorem či operátorkou, nebo dokonce i nástěnka zabítených záchranářů a záchranářek, kterx zemřelx během záchranné mise a o nichž Mahdi mluví jako o zmařených životech, o lidech, kteří měli své sny, své rodiny, své touhy a útrapy. V průběhu filmu se podaří postavám získat i fotografie malé Hind, takže nejen postavy, ale i sledující mají konečně možnost vidět, jak tato malá dívka vypadá. V samotném závěru je pak několik videí, která zachycují minulost Hind, jak si povídá na kameru a jak si hraje se sourozencem. Film tak vytváří paměť a vzdoruje určité anonymitě abstraktních čísel, která se v médiích s Gazou většinou pojí. Hind už není jen číslo, neznámá tvář z Gazy, nýbrž člověk s hlasem a obličejem, o němž víme, co prožil. A v tom spočívá jedno z nejdůležitějších poselství tohoto filmu. Je to varování pro budoucnost. Ben Hania nám neukazuje jen to, co se stalo, ale jakým způsobem budeme na tyto události vzpomínat, až utihnou telefony i tanky. Je to paměť, která se neukládá do archivů, ale do paměti diváctva, kterému po zhlédnutí filmu zůstane v uších jen to drásavé ticho.

Hlas Hind Radžab, scénář a režie Kaouther Ben Hania, 89 minut, Tunisko / Francie, 2025.

(LEJNAD HNÁT)

DEKÁDY ÚTLAKU

Co se týče Palestiny, musím přiznat, že poslední dobou nejsem schopen vstřebávat další a další informace o utrpení tamního obyvatelstva, které čelí otevřené genocidě ze strany Státu Izrael. Na webu afed.cz každý týden vychází příběhy konkrétních lidí, kteří a které trpí dopady nelidského zacházení, čelí zraněním, psychickým újmám a ztrátám svých nejbližších. Nejsem schopen se do nich začíst. Nikoli proto, že by mě nezajímaly. Nikoli proto, že bych jim nevěřil. Ani proto, že by mi byly lhostejné. Ale proto, že je těžké pro člověka, jehož se osobně dotýkají nespravedlnosti a utrpení druhých, to všechno snést. Je toho prostě moc. Jako opravdu moc.

Možná proto mi trvalo tak dlouho, než jsem sáhl po knize *Na této zemi je co pro co žít*, o jejímž zaměření vypovídá podtitul *Podněty k osvobození Palestiny*. Pořídil jsem si ji sice krátce po jejím vydání nakladatelstvím Utopia Libri koncem roku 2024, ale více či méně vědomě jsem ji obcházel pohledem, zatímco se z police knihovny snažila upoutat mou pozornost svou jednoduchou žlutou obálkou.

Je úžasné, že takové knihy vycházejí. Zvláště v době, kdy český mainstream z mně ne úplně dobře pochopitelného důvodu stojí na straně okupační mocnosti a bagatelizuje probíhající genocidu původního obyvatelstva Palestiny, nebo ji přímo podporuje, legitimizuje a tleská jí. Je to zvlášť zarážející v zemi, která sama okupaci zažila. Ale třeba je to u mnohých jen taková ta stará dobrá česká závist, že zatímco u nás proti okupaci vystupoval jen omezený okruh jedinců a zbytek tiše držel hubu nebo kolaboroval, existují národy, kde je tento poměr značně odlišný. A už kvůli tomu by to měli dostat sežrat se vším všudy. Ta malost, provinčnost, absence empatie a obyčejné lidskosti někdy bývá nejen zarážející, ale místy i přináší pocity zoufalství nad vši touto bezcitností. Ta se však může projevit v takovém měřítku, jedině pokud jsou jí k tomu dány podmínky, tzn. pokud je brána za normu.

Palestinské příběhy, jakkoli jsou hrůzné a bolestné, jsou důležité a je třeba je posílat dál. Vracejí obětem jejich lidskost, dělají ze suché statistiky zabitých, raněných, zmrza-

čených, podvyživených, vysídlených... citlivý obraz lidského utrpení, jehož příčinou není nic jiného než rasistická osadnická politika, která se neštítí vůbec ničeho.

Kniha *Na této zemi je co pro co žít* ale není primárně o masakrech v dnešní Gaze. Její jednotlivé příběhy jsou několika dílky obrovské skládačky, která tvoří kontext toho celého. Jsou o minulosti, přítomnosti i budoucnosti. Jsou o desetiletích násilí, útlačku a apartheidu. Jsou o ztrátách, hledání i nadějích. Jsou o utrpení, ale i o vzdoru. O nenávisti i o hledání cest k sobě. Jsou o beztrestnosti agresorů a o obětech ponechaných jim na milost a nemilost.

„Chtěl bych žít důstojným životem, ale o takový život nás připravili,“ píše novinář narozený v Gaze, jenž musel opustit svou zemi, jakoby za všechny ostatní. V dalším příspěvku, jenž mj. popisuje soužití lidí různých vyznání před rokem 1948, pak akcentuje důležitou otázku, již si lidé v Palestině kladou: „Jak spolu můžeme v budoucnu žít po tom všem, co nám udělali?“ Jenže i při vší vůli, „dokud trvá vojenská okupace, diskriminace, etnické čištění a apartheid“, „cesta k budoucnosti, založená na smíru a odpuštění“ je nemyšlitelná. Různými způsoby diskriminace „obyvatel druhé kategorie“ se pak nějakým způsobem zabývají ostatní příspěvky, přičemž slovo dostávají různí lidé, včetně Židovstva, kterému není lhostejné, jaká zvěrstva a bezpráví jsou jejich jménem páchána.

Pro mě osobně – a to už dlouhá léta, co se o problematiku zajímám – není možná nejhroší pohled na rozstřílená těla palestinských civilistů (nepočítám v to děti), ale na každodennost a systematickosti, která diskriminaci, šikanu a násilí ze strany izraelského státu a osadnictva provází. A pokud lidé i v takové situaci věří, že „na této zemi je pro co žít“, mají můj nejhlubší obdiv.

Tereza Langrová (ed.): *Na této zemi je co pro co žít. Podněty k osvobození Palestiny*. Utopia Libri, 2024. 236 stran, cena 50 Kč. K dostání na e-shopu Roleta2. (-JK-)

BEZ IMAGINACE NENÍ SVOBODA

Knihu *Svoboda* od známého historika Timothyho Snydera jsem dostal coby vánoční dá-

rek a celkem záhy jsem se pustil do její četby. Od autora jsem v minulosti přečetl pár článků, které se týkaly zejména situace po napadení Ukrajiny putinovským Ruskem. Vždy mi přišly fundované, poučné a něčím přínosné. Stejným tématem začíná i úvod samotné knihy, v němž je mimoděk položena ústřední otázka: „Co dalšího potřebujeme ke svobodě kromě odstranění útlačku?“ Protože „odstranění újmy je jen nezbytnou podmínkou svobody, ne svobodou samotnou“.

Když čtu, zpravidla v ruce třímám zbytek tužky a sem tam si zaškrtnu nějakou zajímavou myšlenku či pasáž. Ve *Svobodě* jsem podtrhával takřka neustále, jelikož je plná podnětných myšlenek a postřehů.

Na jednu stranu „to, zda se staneme svobodnými, závisí na činech druhých lidí, na strukturách, díky nimž jsou jejich činy proveditelné, na hodnotách, kterými jsou tyto struktury prochnuty – a až pak na záblesku spontánnosti a odvaze k osobnímu rozhodnutí“. Na druhou stranu „jediné lidé mohou být svobodní. Když uvěříme, že nás svobodnými činí něco jiného, nikdy nepochopíme, co musíme udělat sami. Jakmile uvěříte, že svoboda je darovaná, je fuč.“ Ve Snyderově pojetí je svoboda pevně svázána s bezpečím. To je potřeba pro to, aby mohli vyrůst svobodní jedinci. Nelze jedno vyměnit za druhé. Zároveň má svoboda kolektivní povahu – musí pro ni být vytvořeny podmínky. Tady často autor mluví o strukturách, za nimiž více či méně výslovně stojí stát. Pokud však budeme číst text anarchistickou optikou, snadno si dokážeme představit variabilitu zdola organizovaných kolektivních struktur, které ke své existenci nepotřebují zastřešující strukturu státu ani jiné hierarchické vztahy. S takovým pohledem pak rozjímání o svobodě dává smysl. Stejně jako anarchisté*ky hledá Snyder „logické, morální a politické spojnice mezi kolektivním jednáním a utvářením svobodných jednotlivců“. Je si vědom, že „člověk je individuum, ale nikdo individuality nenabude sám; svoboda se pociťuje v osobní existenci, ale musí být dílem generací“.

Oněch pět pilířů svobody z podtitulu knihy, jimž jsou věnovány jednotlivé kapitoly, zahrnuje „suverenitu (čili poučenou schopnost volby), nepředvídatelnost (čili schopnost adaptovat fyzické zákonitosti osobním cí-

lům), mobilitu (čili schopnost následovat hodnoty při pohybu prostorem a časem), faktičnost (čili uchopení světa, které nám dovoluje ho změnit) a solidaritu (čili uznání, že svoboda je pro každého).“

Kniha je plná odkazů k různým místům, dobám a myslitelům. Zejména ke konceptu německé filosofky Edithy Stein, která rozlišuje dvě různá těla – objektivní *Körper* a živoucí *Leib*. Přičemž svoboda souvisí s důrazem na to druhé. Narazíme tu také na Václava Havla, jenž je zmiňován zejména skrze jeho inspirativní esej *Moc bezmocných* a podle kterého moderní tyranie nevyžaduje oddanost, nýbrž předvídatelnost. A právě předvídatelnost je v dnešní době východiskem pro kontrolu a manipulaci prostřednictvím algoritmů (nejen) sociálních sítí.

Jakkoli autor uvádí k přemýšlení o svobodě mnoho příkladů, jednomu – ač v posledních mnoha dekáдах nejpalčivějším – se vyhýbá, až tato absence přímo bije do očí. Jde o otázku Palestiny, izraelského apartheidu a tamního etnického čištění, a to s otevřenou spoluúčastí či tichým souhlasem zemí Západu. Těžko říci, zda jde o typickou pokryteckou slepotu mnoha západních liberálů nebo se nechce dostat do kontroverze coby člen Výboru pro svědomí Muzea památky holokaustu v USA.

Snyder si ve své knize všímá toho, jak funguje oligarchie, kdy většina bohatství zůstává v rukou hrstky, a jak se prosazuje současný nenávidný populismus. Ten označuje pojmem *sadopopulismus*, jenž slouží k normalizaci oligarchie a stojí de facto na tom, že přijmeme jako satisfakci, že některé skupiny se mají hůř než majorita. Také konstatuje, že „uzoučká skupina ‚jachtařů‘ je politicky soudržnější a mocnější než nedozírná masa, ‚nemajetných‘ a aktivně se zasazuje o to, aby to tak zůstalo;“ a naznačuje, k čemu je této skupince dobrý stát.

Snyder píše, že „svoboda začíná deokupací naší vlastní mysli od škodlivých představ“ a že „když slabé politická imaginace, vzniká dojem, že jedinou možností je oficiální budoucnost“. Přesto není ochoten opustit škodlivou představu státu a jedinou alternativou jeho anulování je podle něj možné vyhubení klimatickou změnou. Otázka zda z nevědomosti či záměrně zcela ignoruje experimenty, které vytváří instituce mimo stát, jako

jsou např. zapatistická či rojavská autonomie. Podle něj jednotlivé formy svobody vedou k demokracii, avšak nikde ani náznakem nezmiňuje, že by mohla mít jinou než svou stávající buržoazní/zastupitelskou povahu. Tady je dědicem politické nevyhnutelnosti, kterou jinde napadá, a zavírá dveře jakékoli politické imaginaci. Mluvit o anarchismu by už úplně rozbilo autorův konstrukt, jelikož by musel zohlednit také jinou než pravcové libertariánskou kritiku státu a otevřít se alternativám z jiných svobodomyšlných pozic. Ona potřebná nepředvídatelnost je však v případě anarchismu asi pro levicové liberálstvo až moc velkým strašákem.

Podle Snydera „díky demokracii zapouštíme kořeny do obsáhlejších dějin vlastní země: naše volby jsou součástí vzdálenější minulosti a – doufejme – světlejší budoucnosti“. Jenže ve skutečnosti jsou to naše (i dřívější) boje, a to i navzdory demokratickým vládám a zájmům vládnoucí třídy. Zastupitelský systém by se podle Snydera „měl pojit s veřejnými, nikoli soukromými zájmy. Vždyť právě to koneckonců znamená republika.“ Jako historik by však měl aspoň trochu reflektovat historické souvislosti vzniku států. Apelem na posílení suverenity prostřednictvím přihlášení se k právu volit, jako by popíral mnohé z toho, co napsal na předchozích stránkách. Tam to vypadá, že si je vědom, že ti, kdo drží moc, řídí i volby a moci se bez boje nevzdají. A tak se nedočteme nic o tom, jak se dostat k tomu, aby demokracie začala opravdu fungovat ve prospěch lidí a jejich svobody. Ač znalec východoevropských dějin, napíše: „Rodiny potřebují klid na to, aby proplouvaly životními soutěskami, a potřebují tedy státní školství, zdravotnictví a důchody. Když tyto instituce existují, všední obavy nahrazuje sociální mobilita a země svobodných lidí může trvale prosperovat.“ To vše jsme měli (a určitě lepší než nemít), avšak zárukou svobody to ani trochu nebylo.

Autor mě v závěru přesvědčil, že ač vědec a pronikavý myslitel, je především utopista a naivní snilek. Představy, že se musí majetkové nerovnosti podřídít právu apod., a to zřejmě samy od sebe a bez tvrdého boje s držiteli privilegií a jejich posluhovači, mi akorát ukazují, o kolik víc stojí anarchisté a anarchistky nohama na zemi. Skutečnost je pak taková, že se lépe situovaní intelektuá-

lové při nástupu fašistické vlády místo „budování dobrého státu“ raději odeberou – třeba jako právě Snyder – z USA do Kanady.

Timothy Snyder: *Svoboda. Pět pilířů pro život v 21. století*. Paseka, 2025. 382 stran. (-JK-)

TMAVOZELENÉ VZPOMÍNÁNÍ

Tmavozelený svět byl donedávna jednou z knih, které mi už delší dobu ležely na polici a čekaly na přečtení. Nu, konečně na ni došlo a svým způsobem se tak zařadila do řady dalších publikací, které se nějakým způsobem vracíjí do 90. let minulého století. Jen s tím rozdílem, že tahle „vzpomínkovka“ má akademický charakter. Jak je patrné už z jejího podtitulu, věnuje se *radikálně ekologickým aktivitám v České republice po roce 1989*.

Autora není asi nutno dlouze představovat, je jím dlouholetý anarchista v současnosti působící na Fakultě humanitních studií UK (a že svou práci dělá dobře, o tom svědčí třeba to, že se spolu s kolegou stal objektem šikany ultrakonzervativního motoristy sobě ministra Macinky). Vedle toho se dlouhodobě motá právě kolem radikálně ekologických aktivit, což je jednak zárukou toho, že ví, o čem píše, a také toho, že přináší otázky a pohledy z antiautoritářských pozic, což nebývá v odborné literatuře zrovna obvyklé.

Jelikož jde o práci akademickou, odpovídá tomu i její struktura, takže než se dostaneme k samotnému předmětu jejího zájmu, je třeba pročíst (kdo chce) taktéž kapitoly, které uvádějí do tématu. Nejde ale většinou o žádné nudné čtení. Předně se tu dozvíte něco o napětí mezi hlubinnou a sociální ekologií, o historii environmentální přímé akce (zejména s ohledem na Velkou Británii a USA), jak úřady máchají pojmem extremismus, o různých typech environmentalismu na škále ochranářství, reformismus a radikalismus a jejich projevech a dynamice. Jsou představeny kořeny a vývoj skupin, jako byly Earth First!, Reclaim the Streets či protijaderné hnutí, boj proti GMO, street parties a nově třeba klimatické kempy. Nechybí teoretická reflexe přímé akce, kterou můžeme rozlišit na liberální, jež je pojata instrumentálně, a anarchistickou, která je chápána více hodnotově a coby preferovaný způsob jednání. Je

tu rozebrán environmentalismus s odkazem na nová sociální hnutí či rozdíly a souvislosti mezi politikou požadavku a politikou jednání. Odkud se následně dostáváme k prefigura-tivní politice přímé akce: „Aktivisté a aktivistky, kteří jednají v rámci prefigurace, se vždy snaží také o to, aby proces, skrze který dosahují bezprostředních cílů, ztělesňoval konečné cíle či vize společnosti, takže není rozdíl mezi tím, jak bojují a za co bojují. A vizí nejnovějších sociálních hnutí je společnost emancipovaná od státu a kapitálu.“

Druhá polovina knihy je už věnována českému prostředí počínaje „genealogií zelené radikalizace a deradikalizace v ČR“ – od ochranářských iniciativ před rokem 1989, přes vznik organizací jako Děti Země a Hnutí Duha a jejich „období happeningu“ počátku 90. let na jedné straně a rozmach anarchistického hnutí a angažované HC scény na straně druhé (někdy ruku v ruce) až k přímým akcím, jako byly protesty proti Velké pardubické v roce 1992 či bourání Libkovic.

V roce 1993 už ale Jakub Patočka velíci Hnutí Duha začíná vystupovat proti spolupráci s anarchismem. „Vymezování se vůči anarchismu a neochota s anarchisty spolupracovat byly tak součástí sebedisciplinace environmentálních organizací v období konsolidace liberálního kapitalismu.“ To se projevilo mj. během blokády Temelína. Tady jsem si zavzpomínal na blokády z let 1994, kam jsem vyrazil s výpravou z Ladrůnky, a 1997, kdy jsme se mohli pochlubit početným zastoupením z řad ČSAF. Vedení Hnutí Duha tehdy dávalo direktivně podepisovat účastnictvu „Zásady nenásilí“ s vyhrůžkou, že ti, kdo nepodepíší, budou oznámeni policii. Samozřejmě jsme je s tím poslali někam.

O tomto i o problematice „dogmatu nenásilí“ se v knize dočtete stejně jako o pozdější šumavské blokádě, Global Street Party, o sektářství a rozkolu v rámci anarchistického hnutí, o důležitosti kontrakturního prostředí pro rozvoj radikálního aktivismu, o performativních konfliktech coby „lepídlo solidarity“ či o kooptaci oficiálních environmentálních organizací systémem a jejich depolitizaci.

Naštěstí ty doby jsou pryč. Anarchistické hnutí, pomineme-li několik jedinců hájících domnělá dogmata, je poměrně jednotné, jakkoli se občas utápí v jiných problémech

daných jeho poměrnou uzavřeností. Nově přichází generace environmentálního hnutí oprášila v rámci boje za klimatickou spravedlnost arzenál přímé akce, odmítla ustrašenou strategii depolitizace (když nedostáváte granty, nemusíte být poslušní) a rozhodně se nevyhýbá odsouzení kapitalismu coby příčiny značné části ekologických problémů, stejně jako spolupráci a prolínání se s anarchistickým hnutím, s nímž sdílí stejné organizační principy odmítající hierarchii.

Tmavozelený svět doporučuji jedněm jako vzpomínku, dalším jako zdroj poučení a inspirace z minulosti.

Arnošt Novák: *Tmavozelený svět. Radikálně ekologické aktivity v České republice po roce 1989.* Sociologické nakladatelství (SLON), 2017. 348 stran, cena 459 Kč. (-JK-)

PRÁCE NA HOVNO

Pokud by se mě někdo zeptal, kdo je Kropotkinem dneška, pak bych bez váhání odpověděl: David Graeber. Škoda jen, že před šesti lety předčasně zemřel. Stejně jako Kropotkin měl totiž i Graeber tu úžasnou schopnost být zároveň anarchistou i akademikem, aniž by měl potřebu tyto dvě své role nějak zvlášť oddělovat. A stejně tak byl studnicí neotřelých přístupů a osvěžujících myšlenek, které prostě jen vycházejí z anarchistického – potažmo antiautoritářského – pohledu na svět.

V roce 2013 napsal esej pro nový časopis *Strike!*. Jmenoval se „Práce na hovno“ a vzbudil vskutku značný poprask, když se začal virálně šířit dál a dál a lidé na něj aktivně reagovali komentáři o své vlastní práci na hovno či se pod jeho vlivem na svou dosavadní práci rovnou vykašlali. Díky tomu vznikla spousta studijního materiálu a ochotného respondentstva a pro autora příležitost toto téma rozvinout do rozsáhlejší práce. Ta pak vyšla v roce 2018 a do české vydání si počkala do loňského roku.

Už v esejí se Graeber ohlédl do minulosti, kdy se předpokládalo, že budoucí technologie budou tak vyspělé, že nebude žádný problém zavést 15hodinový pracovní týden. I když jsme toho technologicky schopni, ke změně nedošlo. A to proto, že

„technologie je mobilizována především k tomu, aby se povedlo přijít na způsob, jak nás všechny donutit pracovat ještě více. A k tomu bylo třeba vytvořit druhy zaměstnání, které jsou ve skutečnosti k ničemu.“ Ale proč, ptáte se. Je to prosté: „Vládnoucí třída pochopila, že šťastné a produktivní obyvatelstvo se spoustou času nazbyt pro ni představuje smrtelné nebezpečí. (...) A na druhou stranu jim ohromně vyhovuje udržovat představu, že práce je morální hodnota sama o sobě a že člověk si nezaslouží vůbec nic, pokud se není ochotný po většinu svého probdělého života podrobit tvrdé pracovní disciplíně.“

Graeber poukazuje na to, že se vládčům společnosti podařilo obrátit vztek těch, kteří v skrytu tuší, že jejich práce by neměla existovat, proti lidem, kteří dělají něco smysluplného. „V naší společnosti zřejmě například existuje pravidlo, že čím jednoznačněji prospívá něčí práce jiným lidem, tím méně za ni dostanete zaplacené.“ Práci na hovno pak definuje jako „placené zaměstnání, které je natolik nesmyslné, nepotřebné či zhoubné, že ani samotný zaměstnanec nedokáže ospravedlnit jeho existenci, ačkoli jako součást své práce cítí povinnost předstírat opak“.

Jednou z nejpoutavějších částí knihy jsou výpovědi lidí o jejich konkrétní práci na hovno plné nesmyslných úkonů, nudy a absurdit. Na jejich základě pak Graeber předkládá typologii prací na hovno. Jejich nositele dělí na lokaje, pohůnky, záplatovače, zaškrtávače políček a úkolovače. No a pak jsou tu práce, které sice nejsou zbytečné samy o sobě, ale stávají se takovými, pokud jsou vykonávány na podporu jiných neužitečných činností. Práce na hovno tak tvoří dle hrubého odhadu přes 50 % veškeré práce. Kdyby měl tedy reálný pracovní týden 15 hodin, jak je zmíněno výše, nikdo by si nevšiml zásadního rozdílu.

U podkapitoly o úkolovačích je zajímavá poznámka pod čarou, která zmiňuje výzkum, podle něhož si 80 % zaměstnanců myslí, že jejich nadřízení jsou zbyteční a že by zvládli vykonávat svou práci stejně dobře i bez nich. Hezky to vypovídá o tom, že většina pracujících nepotřebuje nutně slyšet anarchistická hesla, aby si byla skrytě vědoma toho, že se obejde bez šéfů.

Graeber ale dostával dopisy také od podnikatelů a šéfů, v nichž tvrdili, že by nikdy zbytečné zaměstnance nezaměstnali a že jeho závěry jsou pomýlené. Nejenže tyto dopisy nebyly zpravidla nijak argumentačně podložené, zakládaly se čistě na ideologickém předpokladu, že žádná ze situací popisovaných v knize se nemůže v tržní ekonomice přihodit, tudíž se nepřihodila. A trh se přece nemůže mýlit. Ještě jedna skupina je o tomto přesvědčená – marxisté. Kapitola o etických a duševních důsledcích práce na hovno pro zaměstnance pak mj. odhaluje, že i kapitalistické předpoklady o pracujících lidech jako líných a parazitujících jsou naprosto mylné. Většině lidí se totiž příčí vyhlídka, že nemají nic užitečného na práci. No, ona „většina základních předpokladů moderní ekonomie má původ v teologických argumentech“.

Autor se také zabývá nesvobodnou, vykořisťovatelskou a disciplinační povahou samotné námezdní práce a v této souvislosti rozvíjí i otázku obecného pojetí povahy času. Dopady na člověka jsou devastující: „Práce na hovno v lidech běžně probouzejí pocity beznaděje, deprese a sebepohrdání. Jedná se o formu duchovního násilí proti samotné podstatě našeho lidství.“ Rozebírá, proč lidé zachovávají stávající institucionální struktury, které jdou často sice proti jejich zájmům, ale v rámci vztahů péče o druhé potřebují

svět, který je relativně předvídatelný. Věnuje se i „paradoxu moderní práce“, kdy na jednu stranu většina lidí spojuje svůj pocit důstojnosti a sebeúcty s prací pro obživu, a na druhou stranu většina lidí svou práci nenávidí. Tematizuje „kompenzační konzumerismus“ – věci, které mají poskytnout útěchu za skutečnost, že nemáte (nebo skoro nemáte) život. V závěru se pak zabývá návrhy na zavedení základního nepodmíněného příjmu coby jedné z cest ven.

„Tato kniha není jen o jednom opomíjeném aspektu světa práce. Mluví o skutečném sociálním problému. Ekonomiky napříč světem se stále víc stávají gigantickými továrnami na nesmysl.“

A tak je třeba jako to nejmenší hledat každou příležitost, jak si brát zpět smysl času tráveného v práci na hovno. Většina „partyzánů*ek“ se zaměřuje na kreativitu jako formu vzdoru, jakkoli to někdy není snadné. Takovým způsobem byla třeba přečtena tato kniha a následně napsána tato recenze. Přesto „každé ráno vstaneme a znovu vytvoříme kapitalismus. Pokud bychom jednou ráno vstali a rozhodli se vytvořit něco jiného, pak už by kapitalismus neexistoval. Existovalo by něco jiného.“

David Graeber: *Práce na hovno*. Malvern, 2025. 378 stran. (-JK-)

INKLUZIVNÍ JAZYK

Po diskusích v rámci Anarchistické federace jsme se rozhodli*y pro užívání tzv. inkluzivního jazyka, jelikož si uvědomujeme, že dosavadní podoba češtiny odráží opresivní patriarchální a cis/hetero normalizaci. Cílem je dát jasně najevo, že počítáme se všemi lidmi bez ohledu na jejich gender a orientaci, a snažit se vytvářet prostředí, v němž se bude moci každý*á cítit důstojně a bezpečně. Inkluzivním jazykem nemáme na mysli

přesně daná pravidla. Naopak jím otvíráme prostor pro experimentování. Respektujeme autorský přístup a snažíme se podoby inkluzivního jazyka přizpůsobit cílovým skupinám, pro něž jsou texty určeny. Jazyk, kterým mluvíme a píšeme, je zároveň jazykem, kterým myslíme a sníme. Pokud tedy sníme o individuální a společenské emancipaci, nepůjde to plně bez jazyka, který bude všem zaručovat důstojnost a respekt.

Nakladatelství Anarchistické federace

ANARCHISTICKÁ REVUE EXISTENCE

1/26 CHICAGO 1886

Haymarket a První máj • Chicagští mučedníci • J. Kořínek: Puma • Doutníkář, redaktor, anarchista • C. Ashbaugh: Ženy a Haymarket • L. Hnát: Česká bašta nenávisti a islamofobie • Myanmar: 5 let od převratu • W. E Jones: Chamtivost není přirozená, ale podmíněná • P. Gelderloos: Zrazení zeleným kapitalismem • W. E Jones: Jak vlastně vypadá anarchie • S. Newman: Problematika moci...

2/25 30 LET ANARCHISTICKÉ FEDERACE

Ponaučení z interních dějin federace • Na federační oslavě • Sdílení zkušeností • Proč je důležité se organizovat? • Jak jsme slavili První máje • Jak jsme zachraňovali regionální tratě • Tři ponaučení • Čas vlků. Aneb o impériích, idiotech a autonomii • Lidstvo není parazit • M. L. Berneri: Zrušení vlastnictví • O. Alberola: David Graeber a anarchismus • Kapitalismus nedává šanci každému – ale anarchismus by mohl • Příběh českého anarchismu • Minulost jako zdroj imaginace...

1/25 ANARCHISTICKÁ GEOGRAFIE

Clark: Anarchistické kořeny geografie • Springer: Proč musí být radikální geografie anarchistická? • Městský design, bydlení a autonomie • Kropotkin: Čím by měla být geografie • Gordon: Bioregionalismus • Dekoloniální atlas • Kašlat na teorie • Ibáñez: negativita a pozitivita v anarchismu: neoddělitelná, i když protichůdná dualita • Brom: Anarchismus v mainstreamu • Zephaniah: Proč jsem anarchista • Nenecháme se zastrašit! • Kam míří svět s Trumpem?...

EKONOMIKA ANARCHISTICKÝCH

KOLEKTIVŮ: ŠPANĚLSKO 1936–1939

BÝT SVOBODNÍ SPOLEČNĚ

L. LANDOVÁ-ŠTYCHOVÁ REVOLTUJÍCÍ

VÁLKA SLOV

ANARCHISMUS: VELICE STRUČNÝ ÚVOD

BEZVLASTIE

CHARLOTTE WILSON

VŠIVÁ HISTORIE

JEDU DO MAGADANU

RICARDO FLORES MAGÓN

ANARCHISTICKÁ ETIKA

VZPOMÍNKY ANARCHISTKY

RADIKÁLNÍ BUDDHISMUS

ANARCHIE FUNGUJE

PARALELNÍ SVĚT V BARVĚ

PŘÍBĚHY STARÉHO ANTONIA

DĚJINY ANARCHOSYNDIKALISMU

A-PÍSNIČKA

ANARCHISMUS PRO ZAČÁTEČNÍKY

SBOHEM, BATMANE (KOMIKS)

aktuální přehled o všech vydaných publikacích a dalších materiálech, stejně jako seznam distribučních míst naleznete na

NAKLADATELSTVI.AFED.CZ